

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

ПРОЦЕНА РИЗИКА ПРАВНИХ ЛИЦА И
ПРАВНИХ АРАНЖАМАНА

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

Процена ризика правних лица и
правних аранжамана

Радна група за ажурирање националне процене ризика
од прања новца и финансирања тероризма

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА
Процена ризика правних лица и правних аранжамана

Издавач

Министарство финансија
Управа за спречавање прања новца
Ресавска 24, Београд

Уредник

Радна група за ажурирање националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма
Одлука Владе РС о изменама Одлуке о образовању радне групе за
ажурирање националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма,
05 Број: 02-5487/2024 од 20. јуна 2024. године
Јелена Пантелић, председник Радне групе – координатор националне процене ризика

Лектура и коректура

Јасна Алибеговић

Дизајн корица

Ивана Зорановић

Припрема

Досије студио, Београд

Штампа

Jovšić Printing Centar

Тираж

50

ISBN 978-86-81546-16-1

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Напомене:

Овај документ је припремљен уз подршку пројекта „Сузбијање економског криминала у Србији”, који финансира Шведска коју заступа Шведска агенција за међународну развојну сарадњу и спроводи Савет Европе. Садржај документа је искључива одговорност институција које су учествовале у његовој изради и усвајању и не представља нужно званичне ставове Шведске ни Савета Европе.

Ставови изречени у овом тексту припадају искључиво ауторима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС-а у Србији.

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

ПРОЦЕНА РИЗИКА
ПРАВНИХ ЛИЦА И
ПРАВНИХ АРАНЖАМАНА

Новембар, 2024

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА
- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ПРАВНИХ ЛИЦА И ПРАВНИХ АРАНЖМАНА
- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА
- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ЗЛОУПОТРЕБЕ НЕПРОФИТНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У СВРХУ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА
- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА У СЕКТОРУ ДИГИТАЛНЕ ИМОВИНЕ
- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ШИРЕЊА ОРУЖЈА ЗА МАСОВНО УНИШТЕЊЕ

СВЕОБУХВАТНИ ПРИКАЗ

Непосредни исход 1 (*Financial Action Task Force – FATF*)¹ усмерен је на то да обезбеди да земље детаљно разумеју своје ризике од прања новца и финансирања тероризма и да то рефлектују на своју националну политику и стратегију. ФАТФ наглашава важност динамичног, свеобухватног и инклузивног приступа борби против прања новца и финансирања тероризма, имајући у виду сталне промене које су присутне у борби против прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење.

Разумевање државе сагледава се кроз свеобухватне политике и стратегију СПН/ФТ и процесе које спроводи. Одлуке државе морају бити флексибилне и треба да се прилагођавају изазовима окружења – ризицима од прања новца, финансирања тероризма, пролиферације, ризицима у вези са сектором дигиталне имовине, злоупотребима правних лица и правних аранжмана, могућностима злоупотребе цивилног сектора и њиховог коришћења за нелегалне активности.

Кроз стално преиспитивање ризика сагледавају се претње и рањивости државе и ресурси које држава ангажује за борбу против нелегалних радњи, на који начин држава расподељује ресурсе, које механизме користи како би елиминисала и/или умањила ризике да се могу „ставити под контролу” и пратити. Сагледава се колико су законодавне, регулаторне и оперативне мере државе сразмерне утврђеним ризицима.

Пратећи овај приступ, Србија стално унапређује своје оквири за СПН/ФТ и кроз редовно трогодишње спровођење процеса процене ризика покушава да благовремено идентификује претње и открије слабости система. Циљ државе је да се ефикасно супротстави свим облицима финансијског криминала и нелегалних активности и омогући да имовина нелегалног порекла буде одузета.

Кроз редовно процењивање ризика омогућава се стална евалуација система и обезбеђује се да оквири за СПН/ФТ остану прилагодљиви условима који се у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма стално мењају. Препознавање нових изазова, претњи и промена у финансијском, нефинансијском и регулаторном окружењу, од суштинског су значаја за одржавање ефикасности и делотворности државе.

Србија у 2024. години преиспитује процењене ризике у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма државе из 2021. године и спроводи :

Процену ризика од прања новца

Процену ризика од финансирања тероризма

Процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине

Процену ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење

Процена ризика злоупотреба непрофитног сектора у сврху финансирања тероризма

Процену ризика правних лица и правних аранжмана

¹ Радна група за финансијску акцију (*Financial Action Task Force – FATF*) – међународно тело које поставља стандарде у борби против прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење.

У складу са идентификованим ризицима Србија ће донети план мера и активности како би заштитила свој финансијски и нефинансијски систем од криминала.

Та побољшања ће помоћи Србији да делотворније испуни препоруке ФАТФ и ојача свој општи оквир за СПН/ФТ.

Организација процеса ажурирања процене ризика

Дана 20. 6. 2024. године Влада Републике Србије донела је Одлуку о образовању Радне групе за израду Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење. Задатак Радне групе је да преиспита ризике утврђене претходном проценом ризика и утврди постојање евентуалних нових ризика, као и изазове који су детектовани у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма, пролиферацији, цивилним друштвима, присутне ризике за привредне субјекте и правне аранжмане и ризике својствене сектору дигиталне имовине.

Одлуком Владе већином су именовани представници институција који су учествовали у проценама ризика у претходном периоду што са једне стране доприноси бољем разумевању процеса процене ризика и разумевању система, а са друге стране допринело је конзистентности и ефикасности процеса.

За Националног координатора целокупног процеса израде процена ризика и председника радне групе именована је Јелена Пантелић, финансијски форензичар у Јавном тужилаштву за организовани криминал.

За потребе израде процена ризика формиране су подгрупе: Претње, Рањивост националног система, Рањивост финансијског и нефинансијског сектора и Финансирање тероризма којима су руководили представници институција.

За координаторе сепаратних делова система који су били предмет ажурираног процењивања формиране су групе:

1. Претње систему (Миљко Радисављевић, заменик тужиоца, Републичко јавно тужилаштво и Јасмина Милановић Ганић, заменик тужиоца, Јавно тужилаштво за организовани криминал);
2. Рањивост националног система (Маријана Симић Вујашевић, виши саветник, Јавно тужилаштво за организовани криминал и Татјана Јеросимић, Управа за спречавање прања новца);
3. Рањивост финансијског система (Виолета Бојић, виши супервизор, Народна банка Србије и Горан Купрешанин, секретар, Комисија за хартије од вредности);
4. Рањивост нефинансијског система (Данијела Танић Зафировић, виши саветник, Управа за спречавање прања новца);
5. Процена ризика од финансирања тероризма и пролиферације (Владимир Стевановић, виши саветник, Јавно тужилаштво за организовани криминал и Сања Дашић, виши саветник, Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података).

У оквиру група формиране су и мањи тимови (подгрупе) којима су координирали:

- Подгрупа за оцену ризика правних лица и правних аранжмана (Јасмина Милановић Ганић, Јавно тужилаштво за организовани криминал);
- Подгрупа за оцену ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине Србије (Филип Савић, самостални стручни сарадник, Народна банка Србије и Александар Божовић, виши саветник, Комисија за хартије од вредности);
- Подгрупа за оцену ризика злоупотребе непрофитног сектора у циљу финансирања тероризма (Драгана Видаковић, главни саветник, Безбедносно информативна агенција).

Чланови Радне групе за израду националне процене ризика поред наведених руководиоца процеса били су и представници Врховног суда, Министарства унутрашњих послова, Безбедносно-информативне агенције и Министарства правде.

Поред чланова Радне групе у раду на ажурирању ризика учествовале су и друге релевантне институције, представници Агенције за привредне регистре, Пореске управе, Министарства привреде, Министарства финансија, Републичког завода за статистику, Високог савета судства, Високог савета тужилаштва, Јавнобележничке коморе, Адвокатске коморе, Министарства унутрашње и спољне трговине, Министарства информисања и телекомуникације, Министарства за државну управу и локалну самоуправу, Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом, Управе царина и др.

Подршку у процесу пружили су и међународни експерти на радионицама за израду стратешких докумената и кроз размену идеја, независном приступу закључцима у вези са анализама ризика, приоритизацији података и начину сагледавања истих.

У читавом процесу било је ангажовано више стотина учесника (*stakeholder*), како из јавног тако и из приватног сектора (обвезници, удружења, коморе, организације цивилног друштва и др.).

У процес су укључени и академски закључци и анализе, као и анализе релевантних међународних организација и удружења.

Учешће приватног сектора

Партнери из приватног сектора имали су једну од кључних улога у унапређењу делотворности мера и откривању ризика у систему за спречавање прања новца и финансирање тероризма.

Уз подршку Привредне коморе Србије, цивилног сектора (представници НПО) и преко других секторских удружења (Удружење банака, Удружење осигураваача, Удружење посредника у сектору некретнина, ЈУТА – Удружење туристичких организација и др.) остварена је директна комуникација са лицима из приватног дела система који је на овај начин имао могућност да објективно и непристрасно исказе своје мишљење и закључке о промени ризика у претходном периоду. У том смислу поред непосредних састанака, коришћени су и бројни упитници за процену претњи, рањивости, финансирања тероризма, пролиферације и сектор дигиталне имовине. Упитници су коришћени и за питања која се односе на транспарентност података, а питања са приватним

сектором разматрана су и за правни оквир, институционални оквир, транспарентност података, регистрацију привредних субјеката и утврђивање стварног власништва.

Јавно приватно партнерство у систему за спречавање прања новца и финансирање тероризма нарочито долази до изражаја у процесу преиспитивања и утврђивања ризика, где су учесници из приватног сектора равноправан партнер у доношењу закључака.

Коришћене методологије и профилисање ризика

За процену ризика од прања новца и финансирања тероризма коришћена је методологија Светске банке, која је коришћена и за процену ризика привредних субјеката и правних аранжмана и процену ризика злоупотреба НПО сектора у сврху финансирања тероризма.

За процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине коришћена је методологија Савета Европе, док је за процену ризика од спречавања ширења оружја за масовно уништење коришћена методологија коју је Србија развила користећи ФАТФ методологију и Смернице ФАТФ за пролиферацију, али и искуства која има из претходне процене ризика за коју је коришћена Руси методологија.

У току рада одређени критеријуми из методологија су допуњени на начин да се уважи специфичност државе – правни институти који су успостављени, геополитичка локација, географска позиција Србије, положај Србије у међународном окружењу, те су извесни критеријуми из методологије, како је наведено, претрпели одговарајућа прилагођавања да би се ризик што објективније проценио.

На овај начин уважен је јединствен економски, геополитички и културолошки контекст државе.

Такође, Стручни тим Координационог тела за преиспитивање ризика од прекограничних претњи формиран 2019. године допунио је критеријуме из методологије Светске банке који се односе на прекограничне претње, узимајући у обзир географску позицију државе, међународну сарадњу, структуру клијената и ризичности по резидентности код обвезника и размену података. Та иновирани листа критеријума користила се и за процену прекограничних претњи и у процени ризика 2021. године, уз методологију Светске банке, као и у актуелној процени ризика.

Поред наведеног, представници Радне групе за процену ризика (национални координатор и руководиоци група) у току спровођења процене ризика 2018. године развили су сопствене критеријуме за процену ризичних форми привредних друштава узимајући у обзир правни и институционални оквир и процес регистрације и пословања привредних субјеката у Србији, како би ризици карактеристични за земљу били откривени и објективно процењени. У овој процени ризика коришћени су и ови критеријуми за коначну оцену ризичности.

Прикупљање, анализа и управљање подацима

Ово је четврта по реду Национална процена ризика од прања новца и финансирања тероризма, трећа по реду Процена ризика привредних субјеката и правних аранжмана, а друга по реду Процена ризика у сектору дигиталне имовине и процена ризика од спречавања ширења оружја за масовно уништење.

Од кључне важности за успешно реализовање процеса јесте ефикасно прикупљање и управљање подацима. Укључени су детаљни подаци из различитих извора, и то: подаци финансијских и нефинансијских институција, регулаторних тела, органа кривичног гоњења, полиције, тужилаштва, судова, регистратора, ресорних министарстава, надлежних инспекцијих служби и цивилних организација.

О свим прикупљеним подацима и начину коришћења биће више елаборирано у самом документу, а овде наводимо само неке од података који су коришћени у сврху процењивања ризика:

- како би се утврдила претња од прања новца прикупљани су и анализирани подаци о кривичним поступцима за прање новца: висина процењене имовинске користи, вредности имовине укључене у прање новца, вредности одузете имовине, подаци о броју пријављених, истраживаних, оптужених и осуђених лица, као и укљученост организованог криминала, подаци о „тамним бројкама”, привремено и трајно одузетој имовини из предикатних кривичних дела, подаци о кривичним пријавама, извештаји о сумњивим активностима, повратним информацијама и домаћој сарадњи, међународној сарадњи, преносу новца преко државне границе, прекограничним претњама, приливима и одливима новца из државе у чије се порекло сумња, модалитетима прања новца, начинима извршења прања новца и др.
- прикупљани су подаци о производима и услугама које се могу употребити/злоупотребити у сврху прања новца финансирања тероризма и финансирања оружја за масовно уништење и они повезани са сектором дигиталне имовине, подаци о финансијским трансакцијама, услугама, платном билансу државе, корпоративне информације, трансакције у вези са дигиталном имовином, пословним односима, коришћеним секторима, укљученим правним лицима, регистрованим привредним субјектима, резидентима, нерезидентима у финансијском и нефинансијском систему и сектору дигиталне имовине, подаци цивилних друштава итд.
- у процени ризика финансијског, нефинансијског сектора дигиталне имовине у првом кораку вршена је процена критеријума и прикупљани подаци који су у вези са контролним механизмима за спречавање прања новца (свеобухватност правне мреже за спречавање прања новца; ефективност надзорних процедура и праксе; расположивост и примена управних и казних мера; расположивост и примена санкција за учињено кажњиво дело; расположивост и ефикасност улазних контролних механизма; интегритет запослених у посматраном сектору; ниво знања запослених у посматраном сектору у вези са спречавањем прања новца; ефикасност функције усклађености пословања; ефикасност праћења и пријављивања сумњивих активности; расположивост и приступ информацијама о стварном власништву; доступност поуздане идентификационе инфраструктуре и расположивост независних извора информација). У другом кораку извршена је процена укупне величине/обима сектора, профил клијената, географска изложеност, производи и услуге, трансакције, канали испоруке и др. Затим је за сваки сектор процењиван преостали ризик који настаје након што су примењени напори за ублажавање ризика, тј. процењивано је да ли постоји резидуални ризик. У ту сврху је процењивана ефикасност система управљања ризиком од прања новца код свих институција и квалитет напора за смањење ризика.
- прикупљени су и анализирани подаци о институционалном и правном оквиру и променама које су уследиле у односу на претходни период државе, успостављеним механизмима сарадње, радним телима и групама, стручним тимовима, подаци који се односе на пореску транспарентност, ниво формализације економије, ефективност контрола граница и царинских контрола, кадровским капацитетима и интегритету запослених у институцијама у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма, транспарентности података у систему, институтима ревизије који функционишу у држави, стварном власништву и др.
- анализирани су спроведене активности и предузете мере у претходном периоду као резултат акционог плана државе за умањење и отклањање ризика, активности које и даље чекају на реализацију или нису спроведене у пуној мери, као и активности које нису дале резултате, па је потребно ревидирати их и променити приступ.

Коришћени су и подаци из научних и академских студија. Консултована су академска истраживања, релевантни закључци међународних организација, анализе и истраживања организација грађана и др.

ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД

Ново процењивање ризика обухвата период од три године, од 1. 1. 2021. године, када је урађена претходна процена ризика до 31. 12. 2023. године.

Нарочиту захвалност за помоћ и стручну подршку у процесу националне процене ризика надлежни органи исказују Привредној комори Србије и међународним донаторима Мисији ОЕБС-а у Србији, Пројекту за спречавање прања новца и финансирања тероризма у Србији који финансира Краљевина Шведска, а спроводи Савет Европе, Пројекту УНДП „Подршка јачању теничких капацитета и институционалном развоју Министарства финансија и координација у области економског управљања” и Канцеларији за дрогу и криминал (*United Nations Office of Drugs and Crime*) везано за разумевање Препоруке број 1 ФАТФ и питања која се односе на процену ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење.

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ

Процена ризика у контексту прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења ОМУ захтева структурирани приступ који укључује разумевање материјалности, контекста, претњи, рањивости и резултирајуће вероватноће и последица.

- „**Материјалност**” је полазна тачка процене и односи се на значај различитих сектора у финансијском систему и економији и њихову релевантност за потенцијалне ризике од ПН/ФТ/ФП. У то су укључени изложеност прекограничним трансакцијама, регионални утицаји и међусобно повезане финансијске институције у земљи. Процена материјалности помаже да се одреди које области захтевају више фокуса и контроле у ширем оквиру процене ризика.
- „**Контекст**” обухвата шире регионалне и националне околности које обликују пејзаж ризика, укључујући геополитичке факторе, регионалну нестабилност и прекограничне утицаје који могу утицати на склоност ка активностима ПН/ФТ/ФП у Србији. Регионални фактори, као што су близина зона сукоба, економске везе са суседним државама и обрасци миграција доприносе укупном контексту у којем се могу појавити кривична дела финансијског криминала. Ово разумевање контекста пружа информације неопходне за идентификацију специфичних претњи – као што су криминалне мреже, терористичке групе или актери укључени у ФП, које могу представљати ризик за финансијски систем и националну безбедност.
- **Претње** укључују појединце, групе, ентитете и активности са потенцијалом да нанесу штету држави, друштву или финансијском систему криминалним или другим незаконитим средствима. То укључује криминалне актере, организоване криминалне групе, појединачне терористе или терористичке организације, професионалне пераче који делују као појединци и у организованим групама, појединце или организације које подлежу циљаним финансијским санкцијама, који настоје да прикрију незаконите приходе или да каналишу легалне приходе у незаконите сврхе, често користећи софистициране шеме и сложене структуре.
- **Рањивости** идентификују слабости у финансијским и институционалним системима који могу бити искоришћени од стране претњи. Рањивости могу варирати од неадекватног регулаторног надзора и слабих контрола до карактеристика специфичних за сектор, као што су карактеристике одређених финансијских производа, који се могу користити у незаконите сврхе.
- **Вероватноћа** сценарија за ПН/ФТ/ФП је производ ових фактора и одражава вероватноћу да ће претње искористити идентификоване рањивости у датом контексту и секторској материјалности.
- **Последица** је утицај или штетно деловање које активности ПН/ФТ/ФП могу имати, а обухватају потенцијалну штету по економију, социјалну стабилност, финансијски сектор, међународни финансијски положај, домаћу, регионалну и међународну безбедност.

Дакле, **ризик** у овом оквиру постаје функција начина на који последице активности ПН/ФТ/ФП утичу на стратешке циљеве Србије у различитим областима развоја и безбедности. Процењом материјалности, контекста, претњи, рањивости, вероватноће и коначним утврђивањем ризика од активности ПН/ФТ/ФП, држава може да одреди приоритете међу мерама за делотворно ублажавање таквих ризика, јачање безбедности и пружање подршке свеобухватним националним развојним циљевима.

СИСТЕМ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Стратешки оквир

Влада Србије узима своју политику СПН/ФТ као критичну компоненту својих ширих националних развојних и безбедносних стратегија. Ове стратегије, артикулисане у кључним документима као што су Стратегија националне безбедности Републике Србије, Ревидирана фискална стратегија за период 2023–2025. и Програм економских реформи за период 2023–2025. постављају примарне циљеве земље за економску стабилност, управљање и безбедност. СПН/ФТ циљеви су интегрисани у ове шире националне приоритете, јер играју виталну улогу у заштити интегритета економског система, социјалне сигурности и стабилности. Влада признаје да би неконтролисано прање новца и финансирање тероризма могло поткопати ове шире стратешке циљеве, представљајући значајне ризике за дугорочну стабилност и националну безбедност Србије. Стога интегрисањем мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма у ове шире оквире, Србија даје приоритет ублажавању ризика од прања новца и финансирања тероризма који би могли угрожити њен економски развој и безбедносне циљеве. На основу овог приступа, српске власти су дале приоритет бројним контекстуалним циљевима из ових стратегија како би осигурале да напори у области прања новца и финансирања тероризма буду усклађени са ширим националним развојним и безбедносним циљевима. Израда процене ризика је стога фокусирана на процену како и у којој мери су ови шири циљеви угрожени од стране прања новца.

Следећи свеобухватни циљеви су стога идентификовани и повезани са ризиком од прања новца:

РИЗИЦИ ОД ПН ЗА КЉУЧНЕ СТРАТЕШКЕ ЦИЉЕВЕ СРБИЈЕ

Висок ризик	<p>Циљ: Смањење економског раслојавања у Србији <i>(Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.6. Економски развој и укујни просјеријет)</i></p> <p>Објашњење: Привредни напредак Србије у последње три године праћен је незапамћеним растом у изградњи, развоју сектора непокретности и тржишту некретнина, који су од суштинског значаја за егзистенцију домаћег становништва. Такви позитивни трендови морају бити заштићени снажним мерама како би се осигурала праведна економска конкурентност и спречили неправедни поремећаји на тржишту који имају за резултат негативне социјалне последице. У ту сврху Србија треба да да приоритет акцијама за спречавање интеграције опраних средстава која потичу од домаћег и страног криминалног капитала у тржиште, што може погоршати тржишне услове и социјално раслојавање. Стога, ова процена ризика даје приоритет свеобухватним мерама за борбу против претњи које представљају одређене професије (gatekeepers) које служе овом тржишту, као и другим аспектима српске привреде.</p>
Висок ризик	<p>Циљ: Спречавање криминализације привредне активности <i>(Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.6. Економски развој и укујни просјеријет)</i></p> <p>Објашњење: Недавни трендови организованог економског криминала указују на све већу софистицираност финансијских техника, укључујући професионалне канале прања новца којима управљају припадници одређених професија (gatekeepers). Стално се дешавају покушаји кршења превентивног режима за СПН/ФТ како би се створили сигурни и стабилни канали за прање имовинске користи од криминала кроз српску привреду са утицајем на домаћи и међународни финансијски систем. Стога је императив да се такви покушаји непрестано решавају и да се појачају ресурси за превенцију и спровођење закона.</p>
Средње до висок ризик	<p>Циљ: Јачањем професионалне етике и превентивним антикорупцијским активностима повећаће се поверење грађана у државне институције и степен њиховог демократског развоја <i>(Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.2. Очување унутрашње стабилности и безбедности Републике Србије и њених грађана)</i></p> <p>Објашњење: ПН представља ризик по антикорупцијске циљеве Владе Србије када софистициране технике прања спречавају откривање прихода од претходних кривичних дела у вези са корупцијом, посебно када се покуша кршење система за СПН/ФТ уз учешће корумпираних функционера који делују у дослуху са обвезницима из ЗОСПН/ФТ.</p>
Средње до висок ризик	<p>Ризик од ПН за фискалну стабилност и јавне финансије <i>(Програм економских реформи и ревидирана фискална стратегија (2023–2025))</i></p> <p>Објашњење: У току ове процене ризика утврђено је да ПН генерише значајне количине незаконитих прихода од утаје пореза, што представља значајан ризик за циљеве Владе у обезбеђивању фискалне стабилности и ресурса за јавне финансије. Иако постоји смањење сиве економије, добици у овој области могу се потрети ако се ресурси за спречавање прања новца не повећају како би се спречила координирана кршења превентивних система за спречавање прања новца од стране софистицираних криминалаца који имају за циљ стварање стабилних путева за утају пореза.</p>

РИЗИЦИ ОД ПН ЗА КЉУЧНЕ СТРАТЕШКЕ ЦИЉЕВЕ СРБИЈЕ

Средњи ризик	<p>Финансирање тероризма представља средњи ризик за очување унутрашње стабилности и безбедности Републике Србије и њених грађана.</p> <p>Финансирање тероризма представља средњи ризик за циљеве Србије да спречи подстицање, организовање и учешће својих грађана у ратовима или сукобима у иностранству, као и да сузбије пораст насилног екстремизма у региону.</p> <p><i>(Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.2. Очување унутрашње стабилности и безбедности Републике Србије и њених грађана)</i></p> <p>Објашњење:</p> <p>Бројне претње у вези са тероризмом манифестовале су се унутар и око Србије и суседних региона, укључујући саморадикализоване појединце, етно-сепаратистичке покрете, идеолошки и верски екстремизам, регионалне мреже, борце на страним ратиштима и стране сукобе – све то потенцијално подупиरे активности финансирања тероризма кроз бројне канале по избору финансијера тероризма (платне институције, мењачнице, финансијске технологије и непрофитне организације), који би могао делимично да продре у финансијски систем Србије. Одмеравајући амбијент инхерентне претње и постојеће контроле, финансирање тероризма представља средњи ризик за стабилност и безбедност Србије и њених грађана, као и за напоре за спречавање тероризма у суседним регионима.</p>
Средњи ризик	<p>ПН представља средњи ризик за стварање услова за стране и домаће инвестиције и економски развој</p> <p><i>(Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.6. Економски развој и укујни просјеритијет)</i></p> <p>Објашњење:</p> <p>Директна страна улагања у Србију, предвођена великим међународним и европским инвестицијама у реалну економију, у посматраном периоду су у стабилном порасту. Имајући у виду побољшану репутацију Србије засновану на реформама у систему за СПН/ФТ, транспарентности стварног власништва (у контексту СПН и Пореске управе) и смањењу сиве економије, смањени су ризици од прања новца на домаће и стране директне инвестиције. Свака будућа промена у финансијском профилу Србије (нпр. повећање обима шпекулативног финансирања) оправдала би преиспитивање овог фактора у средњорочном периоду.</p>
Средњи до низак ризик	<p>Ризик од прања новца за развој тржишта капитала у Србији</p> <p><i>(Стратегија развоја тржишта капитала у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године)</i></p> <p>Објашњење:</p> <p>С обзиром на неразвијеност тржишта капитала у Србији услед макрофинансијских фактора, ризик од прања новца тренутно игра занемарљиву улогу у питању развоја овог тржишта. Међутим, потребно је извршити припреме како би се спречили потенцијални поремећаји на тржишту у вези са ПН уколико тренд развоја тржишта капитала постане изражен у наредном извештајном периоду.</p>
Низак до средњи ризик	<p>ФП представља низак до средњи ризик за допринос Србије очувању мира и стабилности на глобалном нивоу</p> <p><i>(Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.4. Очување мира и стабилности у региону и свету)</i></p> <p>Објашњење:</p> <p>Имајући у виду профил материјалности, ниво инхерентних претњи и делотворности контрола, Србија не представља повољно окружење за финансијере ширења ОМУ, иако и даље постоји ниска до средња вероватноћа ретких, једнократних трансакција правних лица која се баве пословима реекспорта користећи као камуфлажу одређене рањивости и прања новца засновано на трговини.</p>

**ПРОЦЕНА РИЗИКА
ПРАВНИХ ЛИЦА И
ПРАВНИХ АРАНЖАМАНА**

САДРЖАЈ

СКРАЋЕНИЦЕ.....	21
1. ПРОЦЕНА РИЗИКА ПРАВНИХ ЛИЦА И ПРАВНИХ АРАНЖМАНА.....	23
Сажетак	23
1.1. Увод и примењена методологија	28
2. ОКВИР И АНАЛИЗА РАЊИВОСТИ.....	30
2.1. Законодавни и институционални оквир.....	30
2.2. Регистрација привредних субјеката	32
2.3. Последице, одговорност и санкције за неправилности у поступку регистрације привредних субјеката.....	35
2.4. Услови за оснивање.....	37
3. АНАЛИЗА МАТЕРИЈАЛНОСТИ.....	39
3.1. Структура регистрованих привредних субјеката.....	39
3.2. Порекло привредних субјеката и структура власништва привредних субјеката	53
3.3. Евиденција стварних власника.....	61
3.3.1. Структура стварних власника привредних субјеката.....	65
3.3.2. Надзор над применом одредаба о стварном власнику и изречене санкције	66
Јавни бележници.....	67
Министарство унутрашње и спољне трговине.....	68
3.3.3. Међународна размена података о стварним власницима – ФОС.....	68
3.4. Траст, правни аранжмани и комплексне власничке структуре.....	69
3.4.1. Заступљеност траста у власничкој структури стварних власника.....	72
3.4.2. Подаци о броју трастова у оснивачкој структури привредних друштава као клијената обвезника по Закону оспречавању прања новца и финансирања тероризма.....	75
3.4.3. Број трастова у пријавама сумњивих извештаја и других правних аранжмана у пријавама сумњивих извештаја.....	77
4. АНАЛИЗА ПРЕТЊИ	78
4.1. Анализа активности страних правних лица из високоризичних јурисдикција – ФАТФ листа.....	78
4.2. Анализа ризичних форми привредних друштава у предметима прања новца.....	80
4.2.1. Анализа података о укљученим привредним друштвима и предузетницима у правноснажно пресуђеним предметима прања новца	81
4.2.2. Анализа укључених привредних субјеката у предметима организованог криминала	89

4.2.3. Регистрована пољопривредна газдинства у предметима прања новца.....	97
4.2.4. Анализа података о покренутих кривичних поступцима према правним лицима	99
4.2.5. Анализа података Пореске управе о привредним субјектима и одговорним лицима привредних субјеката укључених у прање новца	101
4.2.6. Фантоми и перачи.....	107
Неактивни привредни субјекти	109
Привредна друштва која су обуставила поступак добровољне ликвидације.....	109
4.2.7. Анализа података обвезника о оцени степена ризика клијената – привредних друштава.....	112
4.2.8. Анализа захтева за пружање међународне правне помоћи	115
4.2.9. Анализа захтева за међународну правну помоћ – организовани криминал.....	116
4.2.10. Међународна полицијска сарадња	117
4.2.11. Анализа захтева међународне правне помоћи – Пореска управа	118
5. АНАЛИЗА ИЗВЕШТАЈА О СУМЊИВИМ ТРАНСАКЦИЈАМА	121
Пријава сумњивих трансакција из надзора.....	122
5.1. Анализа извештаја о сумњивим трансакцијама за укључена правна лица из предмета прања новца.....	124
5.2. Препознати модалитети из анализа извештаја о сумњивим активностима	125
6. ЗАКЉУЧАК	127
Оквир и анализа рањивости.....	127
Анализа материјалности	127
Анализа претњи	130
СПИСАК ПРЕДСТАВНИКА ИНСТИТУЦИЈА УКЉУЧЕНИХ У ПРОЦЕС НАЦИОНАЛНЕ ПРОЦЕНЕ РИЗИКА.....	135

СКРАЋЕНИЦЕ

- АПР – Агенција за привредне регистре
АСК – Агенција за спречавање корупције
БДП – Бруто друштвени производ
БИА – Безбедносно-информативна агенција
БНД – Бруто национални доходак
ВСС – Високи савет судства
ВСТ – Високи савет тужилаштва
ГТИ – Глобални индекс тероризма
ДИ – Дигитална имовина
ДРИ – Државна ревизорска институција
ЗДИ – Закон о дигиталној имовини
ЗОРИ – Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење
ЗСПНФТ – Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма
ЗППА – Закон о пореском поступку и пореској администрацији
ИСА – Извештај о сумњивим активностима
ЈТОК – Јавно тужилаштво за организовани криминал
ЈФИ – Јединица за финансијске истраге
КД – Командитно друштво
КЗ – Кривични законик
ЈУТА – Национална асоцијација туристичких агенција
КХОВ – Комисија за хартије од вредности
КУС – *Know Your Customer*
МСП – Министарство спољних послова
МУП – Министарство унутрашњих послова
МУСТ – Министарство унутрашње и спољне трговине
НАЛЕД – Национална алијанса за локални економски развој
НБС – Народна банка Србије
НПО – Непрофитне организације
НПР – Национална процена ризика
ОЕЦД – Организација за економску сарадњу и развој
ОКГ – Организована криминална група
ОМУ – Оружје за масовно уништење
ПДВ – Порез на додатну вредност

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

- ПН – Прање новца
- ПИБ – Порески идентификациони број
- ПУДИ – Пружаоци услуга повезаних с дигиталном имовином
- САР – Извештај о сумњивој активности (*Suspicious Activity Report*)
- СБПОК – Служба за борбу против организованог криминала
- СВ – Стварни власник
- СПН/ФТ – Спречавање прања новца/финансирање тероризма
- СУК – Сектор унутрашње контроле
- УКП – Управа криминалистичке полиције
- УСПН – Управа за спречавање прања новца
- ФАТФ/ФАТФ – Радна група за финансијску акцију/*Financial Action Task Force*
- ФП – Финансирање ширења оружја за масовно уништење
- ФТ – Финансирање тероризма
- ФОС – Финансијско-обавештајна служба
- ФШОМУ – Финансирање ширења оружја за масовно уништење
- СDD – *Customer Due Diligence*
- ЦЕСВ – Централна евиденција стварних власника
- ЦФС – Циљане финансијске санкције

1. ПРОЦЕНА РИЗИКА ПРАВНИХ ЛИЦА И ПРАВНИХ АРАНЖМАНА

Сажетак

Законским оквиром у Р. Србији, нарочито Законом о привредним друштвима уређује се оснивање, управљање и ликвидација пословних субјеката, укључујући и предузетнике. Изменама и допунама из 2021. године уведени су строжи захтеви за регистровање пословног седишта у циљу борбе против фантомских компанија које послују на фиктивним адресама. Овим законом ближе су објашњени типови дозвољених пословних структура, укључујући и солидарну одговорност чланова који врше контролу над друштвом у току принудне ликвидације, што има за циљ спречавање злоупотреба пословних субјеката. Ове мере за ублажавање ризика уведене су на основу налаза националне процене ризика из 2021. године.

У Закону о привредним друштвима наводе се различите форме организовања пословних субјеката, укључујући предузетнике, ортачка друштва, друштва са ограниченом одговорношћу и друго. Поред тога, организације попут задруга, удружења, фондација и задужбина, које су дефинисане посебним законима, регистрацијом стичу статус правног лица. Сви пословни субјекти су обавезни да отворе рачун у банци и да преко њега врше трансакције.

Агенција за привредне регистре (АПР) води 23 централизована електронска регистра, обезбеђујући уједначен поступак регистрације на територији Р. Србије. Поступак регистрације је транспарентан, јаван и у складу са директивама ЕУ, и обезбеђује јавни приступ регистрованим подацима и документима.

Закон о поступку регистрације предвиђа кривичне санкције за подношење нетачних информација или кривотворених исправа у поступку регистрације, за шта је предвиђена казна затвора од три месеца до пет година. Постоје још и административне санкције, укључујући и новчане казне за закаснило (неблаговремено) подношење или ажурирање регистрованих информација. Промене у правном или формалном власништву морају се одмах регистровати, а и нови и бивши власници су одговорни да обезбеде да се регистрација ажурира на време.

Закон о привредним друштвима наводи опште услове за оснивање пословних субјеката који се примењују на све облике организовања. Услови обухватају подношење оснивачког акта, статута и уговора у вези са друштвом. Оснивачки акт је или одлука уколико је један оснивач или уговор уколико има више оснивача. Нема ограничења у погледу функција које оснивач може имати у друштву; оснивачи могу бити одговорна лица као нпр. директор или да буду део управљачке структуре, укључујући и функцију председника УО или чланова УО.

Према подацима АПР, у Р. Србији су најзаступљенија друштва са ограниченом одговорношћу, акционарска друштва и ортачка друштва. Укупни број регистрованих привредних субјеката нарастао је са 133.417 у 2021. години на 137.253 у 2023. години. Друштва са ограниченом одговорношћу су далеко најзаступљенији облик организовања са 95% свих регистрованих субјеката док је број ортачких друштава и акционарских друштава мало опао у овом периоду. Предузетници (самозапослени појединци) показали су значајни раст, нарочито након 2020. године, њихов број нарастао је са 290.445 у 2021. години на 330.567 у 2023. години. Годишња стопа раста предузетника достигла је 7,31% у 2023. години, што означава континуирани тренд у експанзији предузетника. Преко 95% укупног броја регистрованих субјеката сврстава се у микро и мала предузећа, при чему су ДОО најчешће изабрана форма. У 2023. години регистровано је 93.517 микро предузећа, што из-

носи 84,5% од укупног броја. Премда микро предузећа доминирају по броју, велика предузећа остварују највећи приход упркос томе што их укупно има само 598. У 2023. години мало је опао број нових регистрованих ДОО због увођења обавезне електронске регистрације у мају 2023. године. Поступак је сада сложенији, у неким случајевима потребна је помоћ адвоката или јавног бележника па су се због тога појединци одлучили за једноставнији поступак регистрације у форми предузетника Привредни субјекти са сложеним власничким структурама (у којима је бар у једном слоју власништва друго правно лице) често за делатност имају трговину на велико, консалтинг и ИТ. У оквиру ових делатности често се обављају прекограничне активности и један део ових друштава је у власништву страних правних лица. На пример, 1.174 оваквих друштава баве се неспецијализованом трговином на велико а 1.033 друштва бави се консултантским услугама.

Сва акционарска друштва, јавна предузећа, као и велика и средња привредна друштва и друштва са укупним приходом од преко 4,4 милиона ЕУР подлежу обавези ревизије, чиме се смањује ризик од ПН/ФТ, с обзиром на то да су друштва за ревизију обвезници по ЗОСПНФТ. АПР ригорозно прати поступање у складу са обавезом ревизије, субјекти који поступају супротно овој обавези редовно се идентификују, против њих се покреће поступак и изричу санкције. Надлежни органи у Р. Србији сваке године избришу на хиљаде друштава принудном ликвидацијом и изрекну на десетине хиљада забрана располагања средствима, меру одузимања ПИБ-а или покрену пореску контролу.

Огранци и представништва страних друштава представљају мање од 2% свих регистрованих привредних субјеката. Њихово присуство у Р. Србији у највећој мери је стабилно у последњих пет година и служи да олакша стварне економске везе; већина њих потиче из САД и држава из региона (БИХ, ЦГ, Хрватска, Словенија и Северна Македонија) и са неколико офшор територија (Кипар и УК).

Последњих неколико година стабилно расте број пословних субјеката у страном власништву, што иде уз изражени раст директних страних инвестиција. Бројка је достигла 12,5% привредних субјеката, преваходно у форми ДОО. Највећи број привредних субјеката у Србији и даље се финансира из домаћег капитала, али инострани капитал, нарочито из Словеније, са Кипра и из Аустрије, износи 17,79% власништва у ДОО. Акционарска друштва показују сличан тренд, са 13,32% капитала страних субјеката. Број страних држављана који послују у Србији као предузетници је безначајан (отприлике 4%) али је у сталном порасту. Уопштено говорећи, у Р. Србији се показује тренд раста страног учешћа у домаћем пословању у различитим формама премда је то још увек тек делић у односу на привредна друштва и предузетнике који су у целости у домаћем власништву.

Србија је имплементирала поуздан систем за утврђивање стварних власника у складу са ФАТФ стандардима, кроз ЗОСПНФТ и оснивање Централне евиденције стварних власника (ЦЕСВ). У Србији се води и објављује Централна евиденција изречених мера, која обједињује податке о привредним субјектима, њиховим власницима, директорима и члановима надзорних одбора, који су кажњени кривичним, прекршајним или управним санкцијама. Обвезници прегледају ове податке пре него што успоставе пословни однос или омогуће пословање.

Почевши од 2023. године преко 90,5% привредних субјеката испунило је своје обавезе регистрације у ЦЕСВ. Највећу усклађеност са овом обавезом показала су ДОО (94,74%), док огранци страних друштава заостају по том питању (30,63%). Мере за спровођење закона, укључујући новчане казне и поступке предвиђене законом делотворно утичу на извршавање законске обавезе; између 2021. и 2023. године изречено је преко 8.000 казни за непоштовање закона.

ЦЕСВ у значајној мери смањује ризике за ПН/ФТ повећањем транспарентности власништва. Међутим, и даље има потешкоћа у погледу одређених форми привредних субјеката који у мањој мери поштују закон.

Највећи број стварних власника у Србији су домаћа физичка лица, у 87,84% регистрованих субјеката, док се страна физичка лица јављају као стварни власници у 22.719 субјеката. Око 90% стварних власника су из Србије док су остале државе заступљене са мање од по 1%. Од 2023. године у ЦЕСВ је евидентирано 186.905 стварних власника, од којих су преко 72% класификовани као

власници најмање 25% удела или гласачких права. Ризичније категорије власништва су у знатној мери опале.

Надзорни органи, укључујући и УСПН, спроводе редовне инспекције обвезника и свако поступање по законским одредбама, укључујући и обавезу ажурирања података о обвезнику, повлачи санкције, укључујући и новчане казне и поступке. Од 2021. до 2023. године бројним инспекцијама утврђено је кршење одредаба у вези са вођењем тачне и ажурне евиденције о стварним власницима, нарочито код друштава за рачуноводство и факторинг, као и код субјеката под надзором КХОВ. Ови случајеви кршења одредаба решавани су опоменама, новчаним казнама и поступцима за привредни преступ, све у циљу бољег поштовања закона.

Поред наведеног, у поступку надзора утврђени су случајеви у којима су подаци о стварном власништву код странке били различити од података из ЦЕСВ, а указали су на сумњу у прање новца и о томе је обавештена Управа за спречавање прања новца.

Мали је број захтева из иностранства за подацима о стварном власништву због тога што је ЦЕСВ јавно доступна. Стране финансијско-обавештајне службе (ФОС) тражиле су у 15 случајева податке о стварном власнику од УПСН, а у питању су претежно суседне или друге европске државе попут ЦГ, Северне Македоније, Словеније и Немачке. Захтеви су се углавном тицали финансијских трансакција у којима су учествовала правна лица из Србије. Са друге стране, УСПН је упутила 164 захтева иностраним ФОС тражећи информације о стварном власнику за потребе своје анализе.

Трастови се не могу оснивати према домаћем закону, међутим, трастови основани по иностраном закону препознати су у ЗОСПНФТ. Отприлике 300 правних лица у Србији повезана су са трастовима кроз власничку структуру. Трастови и офшор субјекти се сврставају у висок ризик у смислу ПН и подлежу појачаном праћењу. Од 31. 12. 2023. године ниједан обвезник у Србији нема трастове као непосредне клијенте, премда се ови појављују у власничким структурама и надлежни органи у Р. Србији такве односе прате са појачаном пажњом, нарочито у оквиру инспекција од стране надзорних органа.

Уочен је мали узлазни тренд присуства трастова у власничким структурама правних лица, иако је укупан број и даље занемарљив у односу на укупан број правних лица у Р. Србији. Немачка, Кипар, Аустрија и Мађарска доминирају као државе избора за порекло трастова, што одражава чињеницу да је такав правни аранжман од значаја за пословање на регионалном нивоу. Трастове у највећој мери користе нерезиденти (нарочито као повереници и корисници), са изузетком заштитника траста (*trust protector*). Остале форме правних аранжмана осим трастова нису пронађене у Србији.

Трастови нису директни клијенти банака или осталих обвезника и један једини рачун траста који је постојао у једној банци био је неактиван и потом угашен. Истовремено, обвезници успешно идентификују присуство трастова у власничким структурама својих клијената. Због малог броја таквих клијената обвезници и надзорни органи у могућности су да врше стално праћење њиховог пословања. Идентификовано је, 2023. године, 344 клијената банака са трастовима у власничкој структури, а највећи број тих трастова био је регистрован на Кипру. Слично томе, 35 клијената финансијског лизинга и 7 клијената друштава за осигурање навело је да има трастове у својим власничким структурама, опет највише са Кипра. Сви субјекти који имају траст у власничкој структури сматрају се високоризичним и на њих се примењују појачане радње и мере од стране обвезника и надзорних органа. Наведени подаци указују да је присуство трастова у Р. Србији у материјалном смислу занемарљиво и предмет интензивног праћења на неколико нивоа система за СПН/ФТ, чиме се у знатној мери смањује ризик од ПН/ФТ.

Анализом страних правних лица из високоризичних јурисдикција, које су на листи ФАТФ, утврђено је да само неколико субјеката има везе са таквим јурисдикцијама, попут Хрватске и Бугарске. Оваква повезаност углавном сведочи о неминовним пословним везама између држава и не указује на повећани ризик на макро-плану, са изузетком одређених конкретних случајева.

Анализа умешаности привредних субјеката у случајеве прања новца наглашава то да привредни субјекти, нарочито мала привредна друштва, имају централну улогу у прању незаконитих средстава. Новац се најчешће пере преко фиктивних трансакција, у којима се уз помоћ лажних фактура и докумената симулира пословна активност која се у стварности није десила. Овакви субјекти често су под контролом организованих криминалних група и користе се за пребацивање и интегрисање прљавог новца у законити финансијски систем. Анализом 140 предмета прања новца откривено је да је умешано 130 привредних друштава, од чега је највећи број ДОО, заједно са предузетницима и задругама. Код највећег броја ових субјеката *рејисирована делатност је шировина, сврсисани су у микро или мала друштва, не подлежу ревизији, немају зајослених и у случају да је поднећ финансијски извештај, у истом стоји да послују без губићака*. ДОО се такође најчешће користе за избегавање пореза и подизање новчаних средстава. Акционарска друштва генерално се не злоупотребљавају због сложенијег регулаторног оквира и механизма надзора, док удружења и предузетници показују изванредан ниво изложености.

Ови трендови генерално доказују да перачи новца у Србији углавном користе једноставније шеме, које обухватају мање субјекте попут ДОО и предузетника, који имају минималне регулаторне обавезе, мање се прате и имају флексибилну рачуноводствену праксу, што им омогућава да са лакоћом врше фиктивне трансакције. Оваквим субјектима често фали велики део капитала па ако се на крају угасе или их надлежни органи ликвидирају, шира операција прања новца претрпеће тек мању штету.

Изузетак представља један новији тренд а то је да професионалне рачуновође осмишљавају и воде операцију ПН, што је утврђено у једном броју случајева.

У случајевима организованог криминала опште карактеристике злоупотребе правних лица слична су горе наведеним факторима. Анализом предмета прања новца у организованом криминалу утврђене су две различите категорије привредних друштава: друштва која реално послују и друштва која су на законити начин основана али не обављају никакву привредну делатност. Друштва која законито послују често користе пословне структуре које су под контролом организованих криминалних група за извлачење готовог новца са рачуна, чиме умањују пореске обавезе.

За разлику од претходно наведеног, субјекти основани од стране криминалних организација служе као професионалне перионице за прање новца, канали за професионално прање новца, који издају лажне фактуре за непостојећу робу или услуге. Ове фиктивне компаније омогућавају вршење серија трансакција у оквиру организоване мреже, омогућавајући перачима да новац провлаче кроз рачуне и да га на крају учине доступним криминалним актерима а да се то не открије. Ови субјекти немају запослене а оснивачи су често социјално угрожене категорије људи који региструју фирму за малу финансијску надокнаду. У софистициранијим случајевима откривене су сложене мреже међусобно повезаних пословних субјеката, често уз учешће страних правних лица, која служе за пребацивање новца преко границе и прикривање порекла тог новца.

На сектор некретнина се све више гледа као на мету за прање новца, при чему се незаконита новчана средства инвестирају у изградњу и продају непокретности, чиме се омогућава интеграција прљавог новца у законите привредне токове.

Регистрована пољопривредна газдинства све се више користе у шемама прања новца, нарочито од стране организованих криминалних група. Власници ових газдинстава отварају наменске рачуне за трансакције везане за пољопривреду али их често злоупотребљавају за подизање незаконитих новчаних средстава, која се затим враћају организаторима криминалне шеме. На овај начин пољопривредна газдинства стављена су у последњу фазу процеса прања новца, где се прљави новац претвара у готовину. У периоду од 2021. до 2023. године откривено је 26 таквих случајева, при чему банке често не успевају да провере такве трансакције. Премда је број тих предмета релативно мали, због лакоће подизања готовине и слабог надзора пољопривредна газдинства представљају све већи ризик за прање новца.

У Србији је кривично гоњење правних лица због прања новца често неефикасно, нарочито када су у питању фиктивне компаније које по правилу немају имовину нити реално пословање и брзо се гасе након што омогуће извршење незаконитих активности. Ова друштва оснивају се

са минималним капиталом како би се прикрило порекло средстава, што отежава повраћај било каквог новца или позивање појединаца на одговорност. Међутим, у случајевима где привредна друштва имају значајну имовину, нарочито у сектору непокретности и изградње, надлежни органи подизали су оптужнице. Међународна сарадња од суштинског је значаја у тражењу (података) и кривичном гоњењу у прекограничним предметима прања новца у којима се јавља организовани криминал.

Анализом података добијених од Пореске управе Р. Србије утврђено је да многи пословни субјекти умешани у ПН имају везе и са утајом пореза, што је најчешће претходно дело за ПН. Велики део ових друштава, која су углавном мала или микро привредна друштва, оснивају се са минималним капиталом, често су фиктивне компаније без реалне имовине или пословања и на крају се гасе након што су (зло)употребљене. Поступци за пореска кривична дела првенствено се покрећу против физичких лица одговорних за пословање ових компанија а не против самих компанија, пошто су многе од њих неликвидне. Анализом су пронађени вишеструки повратници који воде многобројне компаније, од којих су неке повезане са прањем новца кроз пореска кривична дела.

У посматраном периоду пореска полиција идентификовала је 881 пословни субјект као *фанџоме* или *йераче*, на основу утврђених критеријума ризика. *Фанџоме* по правилу прикривају пословне податке, избегавају подношење пореских пријава и недостаје им прописана документација или транспарентност. *Перачи* су компаније које симулирају промет преко фиктивних трансакција како би избегле порез. Оба типа компанија се користе за креирање лажне документације попут фактура и често помажу регуларним привредним субјектима да избегавају порез, нарочито ПДВ. Ови субјекти су кратког века и обично се гасе након што обаве незаконити посао због којег су и основане. Као одговор на то, одузети су ПИБ-ови од многобројних субјеката због непоступања по закону а оптужница је подигнута против више одговорних лица.

Анализом података надзорних органа о нивоима ризика пословних субјеката са којима се сусрећу обвезници потврђено је да се ДОО, нарочито микро и мала друштва, суочавају са највећим ризиком од потенцијалних перача новца. Банкарски сектор пријавио је највећи број сумњивих трансакција које су у вези са високоризичним привредним субјектима, и који често послују у оквиру делатности трговине на велико, непокретности, грађевинских послова и продаје возила. Од свих врста правних лица која су обвезници класификовали као високоризична од стране обавезника – ДОО обухвата око 8%, АД око 10%, остале форме (командитна друштва, ортачка друштва) око 4% и предузетници око 3%.

У периоду од 2021. до 2023. године, Министарство правде РС обрадило је бројне захтеве за међународну правну помоћ у вези са ПН а који се односе на правна лица, конкретно, ДОО. Од укупно 253 предмета, 38 примљених захтева у вези је са домаћим и страним ДОО, а у питању је имовина процењена на ЕУР 296,8 милиона и ГБП 100.000,00. Највеће одузимање имовине односило се на Казахстан (ЕУР 168,2 млн), а реч је о пореској утаји и неовлашћеном приређивању игара на срећу (*unauthorized gambling*). Послати захтеви односили су се на 23 домаћа и страна ДОО, са укупном имовином од ЕУР 13,4 милиона и УСД 9 милиона. Јавно тужилаштво за организовани криминал такође се сусретало у свом раду са ДОО у 14 предмета са укупно 22 пословна субјекта, при чему је ЕУР 12,2 милиона и УСД 57.225,00 било предмет истраге, а у једном предмету радило се о ЕУР 12 милиона у злату. Поред тога, Р. Србија сарађивала је са Шпанијом у заједничким истрагама о ДОО која су умешана у промет наркотика и ПН. Што се тиче међународне полицијске сарадње, највећи број од 209 пословних субјеката који су уочени због сумњивих активности спадају у ДОО. ЈФИ и полиција редовно су размењивали податке о ДОО и преко Европола и Интерпола радила на бројним предметима преноса новца преко ових субјеката. Сектор пореске полиције такође је био укључен, са 50 послатих и 11 примљених захтева у вези са ДОО која се сумњиче за утају пореза и ПН, што је држави нанело значајну финансијску штету. Правна лица, нарочито ДОО, и даље су фокална тачка ових међународних напора да се открију и судски гоне активности ПН.

У периоду од 2021. до 2023. године, пријављено је 2.947 привредних друштава због сумњивих трансакција, при чему је 79,16% извештаја прослеђено од стране банака. Највише су пријављивана ДОО, у 2.057 извештаја а прате их предузетници у 65 извештаја. Укупна вредност сумњивих трансакција са правним лицима прелази ЕУР 1,15 милијарди. Правна лица – нерезиденти наведена су

у 141 извештају док се у највећем броју извештаја наводе правна лица – резиденти. Ревизори, јавни бележници и рачуновође допринели су у знатној мери пријављивању сумњивих трансакција, поред банака. Поред тога, УСПН разменила је 723 извештаја са страним партнерским службама у вези са правним лицима која се првенствено баве преносом готовине за робу, као што су половни аутомобили и секундарне сировине, што је покренуло питање могуће утаје пореза и потенцијалних шема ПН.

1.1. Увод и примењена методологија

У изради процене ризика учествовали су представници: Министарства привреде, Агенције за привредне регистре, Народне банке Србије, Комисије за хартије од вредности, Министарства финансија – Пореске управе, Сектора пореске полиције, Министарства финансија – Управе за спречавање прања новца, Министарства правде, Министарства унутрашње и спољне трговине, Јавнобележничке коморе, Министарства унутрашњих послова, Врховног јавног тужилаштва, Јавног тужилаштва за организовани криминал, Врховног суда Србије, Вишег суда у Београду – Посебно одељење за организовани криминал, Министарства пољопривреде – Управа за аграрна плаћања, Министарства грађевине, саобраћаја и инфраструктуре, Централног регистра депо и клиринг хартија од вредности и обвезници по ЗОСПНФТ.

За потребе процене претње од прања новца са становишта злоупотребе правних структура за прање новца разматрани су подаци који се односе на законодавни и институционални оквир за оснивање и регистрацију привредних субјеката, подаци о разврставању привредних субјеката према величини, подаци о врсти делатности, подаци о стварном власнику и пореклу капитала, укључености привредних субјеката у предмете прања новца, броју сумњивих трансакција које се односе на привредне субјекте/правна лица, међународној правној помоћи, подаци о степену ризика привредних субјеката по правној форми организовања по оцени надзорних органа.

За процену ризичних правних лица и правних аранжмана у процесу ажурирања Процене ризика коришћена је методологија Светске банке (модул о правним лицима – Процена ризика за правна лица и правне аранжмане) прилагођена специфичностима земље. Овде још напомињемо и да је Република Србија, била учесник Регионалне процене ризика правних форми и правних аранжмана.

Надаље, извршена је допуна методолошког оквира, на основу националног искуства и других компоненти ради свеобухватног методолошког приступа НРА, којима се уважавају специфичности привредног и пословног окружења и националне карактеристике земље, попут регионалне распрострањености и концентрисаности привредних активности, у зависности од природних и друштвено економских фактора.

Поред методолошких елемената укључених у методологију Светске банке, овај извештај закључује сваки сегмент анализе са проценом кључних налаза у односу на скалу утицаја вероватноће, тј. степен у којем идентификовани фактор (нпр. одређени сценарио претње или елемент рањивости) има утицај на вероватноћу прања новца у Србији. У ту сврху користи се следећа скала:

Оцена појединачних фактора		За средње (просечне) сумарне прорачуне
+3	Значајно повећање вероватноће ПН/ФТ	између +3 и +2
+2	Делимично повећање вероватноће ПН/ФТ	између +2 и +1
+1	Мало повећање вероватноће ПН/ФТ	између +1 и 0
0	Неутралан утицај на вероватноћу ПН/ФТ	0
-1	Мањи пад вероватноће ПН/ФТ	између 0 и -1
-2	Делимично смањење вероватноће ПН/ФТ	између -1 и -2
-3	Значајно смањење вероватноће ПН/ФТ	између -2 и -3

1. Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Оцене за сваки идентификовани фактор се додељују на основу стручног консензуса радне групе НРА, након прегледа квалитативног образложења и свих квантитативних података који су у основи конкретног фактора.

Извештај је тематски подељен на следеће сегменте:

- Одељак анализе рањивости 2
- Одељак анализе материјалности 3
- Одељак анализе претњи 4 и 5

2. ОКВИР И АНАЛИЗА РАЊИВОСТИ

2.1. Законодавни и институционални оквир

Законом о привредним друштвима² уређује се правни положај привредних друштава и **других облика организовања у складу са овим законом**, а нарочито њихово оснивање, управљање, статусне промене, промене правне форме, престанак и друга питања од значаја за њихов положај, као и правни положај предузетника³. Овај закон не прописује услове, одобрења или сагласности за регистрацију привредних субјеката, али се посебним законима регистрација или обављање одређене делатности може условити издавањем претходног одобрења, сагласности или неког другог акта надлежног органа и у овим случајевима регистрација ће бити извршена тек по испуњењу тих посебних услова. Привредна друштва могу имати само једну претежну делатност која се и региструје у Регистру привредних друштава, при чему друштво може обављати и све друге делатности које нису забрањене и уколико испуњава услове прописане за обављање те делатности у складу са посебним законом. Надзор над обављањем делатности врше надлежни органи у складу са посебним прописима.

Законом је прецизирано да адреса седишта привредног друштва односно предузетника која се региструје подразумева, град, општину, насељено место, улицу или трг, кућни број, спрат и број стана.⁴ Изменама релевантних закона из 2020. и 2021. године, уведене су значајне новине које се односе на регистрацију адресе седишта привредних субјеката (привредних друштава и предузетника) у циљу спровођења начела тачности прописаног законом којим се уређује поступак регистрације⁵: Онемогућена је регистрација адресе седишта на непрецизној адреси тако што је 2020. године успостављена интероперабилности између Регистра просторних јединица и Адресног регистра који води Републички геодетски завод и регистара које води Агенција за привредне регистре⁶. Дакле, да би адреса привредног субјекта била регистрована мора постојати у Адресном регистру као структурирани скуп геопросторних података који јединствено одређују локацију и идентификацију непокретности, што олакшава и теренску контролу нпр., а имајући у виду да је привредно друштво у обавези да држи оснивачки акт и статут као и пословне књиге друштва на регистрованој адреси друштва и да омогући приступ истим како члановима друштва и органима тако и Пореској управи и другим надлежним државним органима.

Изменама Закона о привредним друштвима 2021. године је уведена могућност административног санкционисања привредних субјеката са неажурним, односно нетачним податком о адреси седишта применом института принудне ликвидације, ако привредно друштво у року од 30 дана од дана правноснажности пресуде којом се налаже брисање регистроване адресе седишта не региструје нову адресу седишта. На овај начин се из правног промета омогућава уклањање привредних друштава и предузетника са фиктивним адресама, односно тзв. „фантомских фирми”. Ове измене Закона су биле нужне и уследиле су након претходне Процене ризика од прања

2 „Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19, 109/21.

3 Одредбе овог закона примењују се и на облике обављања привредне делатности који су основани и послују у складу са посебним законом.

4 Члан 19, став 3 Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19, 109/21).

5 Члан 3, став 1, тачка 2 Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре („Службени гласник РС”, бр. 99/11, 83/14, 31/19 и 105/21).

6 Члана 6, став 4 Закона о регистру просторних јединица и адресном регистру („Службени гласник РС”, бр. 9/20).

новца и финансирања тероризма и запажања Пореске управе на „злоупотребе седишта” привредних субјеката и појаву да је на једној истој адреси регистровано седиште више десетина, па чак и стотина привредних друштава. Такође, у периоду пре измена Закона, изразито је повећан и број представки грађана којима је указивано на проблеме са јавним извршитељима и јавним комуналним предузећима, јер су адресе становања грађана, без њиховог знања и сагласности, пријављене и у Регистру привредних субјеката регистроване као адресе седишта привредних друштава и предузетника. Наведеним изменама закона омогућено је да заинтересовано лице тужбом надлежном суду захтева брисање регистроване адресе седишта привредног субјекта, ако није дозволило употребу простора чији је власник за вршење послова управљања пословањем друштва⁷.

Значајна новина је и чињеница да чланови друштва, *након брисања друштва из регистра у њихову имовину, док контролни члан који има више од 50% њиховог капитала у друштву за обавезе друштва одговара неограничено солидарно целокупном својом имовином*⁸. Ово је изузетак од правила ограничене одговорности чланова друштва капитала и принудна ликвидација је својеврсна санкција за чланове друштва који нису поступали у складу са својим законским обавезама и који неретко иду за тим да свесно проузрокују разлоге за покретање поступка принудне ликвидације како би избегли одговорност за преузете обавезе.

Најзад, Законом о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре прописано је да поред заступника привредног друштва, за подношење пријаве промене правног/формалног власника у друштву овлашћен и нови и стари власник, тако да се у пракси ова промена неодложно региструје, јер бившем власнику свакако није у интересу да буде обвезник јавних прихода по основу чланства, а новом власнику није у интересу да одлаже ажурирање података, јер се у складу са Законом о привредним друштвима⁹ сматра правним власником (чланом друштва и власником удела) тек од тренутка регистрације.

Изменама закона којим се уређује порески поступак уведена је новина да у случајевима привременог одузимања ПИБ, Пореска управа може решењем изрећи привремену меру забране регистрације стицања удела или акција у привредним субјектима, односно оснивања нових привредних субјеката, оснивачима са уделом већим од 5% у привредним субјектима којима је привремено одузет ПИБ, за време док траје привремено одузимање ПИБ, а примерак решења доставља Агенцији за привредне регистре и Централном регистру, депоу и клирингу хартија од вредности. У случајевима одузимања ПИБ-а банка је дужна да обустави извршење налога пореског обвезника за пренос средстава са рачуна¹⁰ обвезника од момента пријема решења, осим у сврху измиривања обавеза по основу пореза и споредних пореских давања.

Правна лица и предузетници су дужни да отворе текући рачун, да новчана средства воде на том рачуну и врше платне трансакције преко тог рачуна.¹¹ Правна лица и предузетници дужни су да сва готовинска новчана средства примљена по било ком основу уплате на свој текући рачун. Начин плаћања у готовом кроз исплате са текућег рачуна могућ је само на основу оригиналне документације из које се може утврдити износ, основ и намена плаћања, што се све подноси на увид и оверу банци.¹²

7 Члан 19, ставови 5–9, члан 91, став 6, тачка 8 и члан 546, став 1, тачка 7а Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21).

8 Члан 548 Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21).

9 Члан 3 Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21).

10 Члан 2 Закона о обављању плаћања правних лица, предузетника и физичких лица која не обављају делатност („Службени гласник РС”, бр. 68/15) налаже свим правним лицима и другим облицима организовања да отворе текући рачун код пружаоца платних услуга (банке), на том рачуну држе средства и преко тог рачуна врше платни промет.

11 Члан 3 Закона о обављању плаћања правних лица, предузетника и физичких лица која не обављају делатност („Службени гласник РС”, бр. 68/15).

12 Члан 3 Закона о обављању плаћања правних лица, предузетника и физичких лица која не обављају делатност („Службени гласник РС”, бр. 68/15), члан 2 Правилника о условима и начину плаћања у готовом новцу у динарима за правна лица и за физичка лица која обављају делатност („Службени гласник РС”, бр. 77/11).

Резиме:

Правни оквир у Р. Србији, нарочито Закон о привредним друштвима, уређује оснивање, управљање и ликвидацију пословних субјеката, укључујући и предузетнике. Изменама и допунама из 2021. године уведене су строже обавезе у погледу регистрације пословних адреса у циљу борбе против фантомских компанија које послују са фиктивних адреса. Овим законом такође се објашњава које су врсте пословних структура дозвољене и изричу се санкције, укључујући и солидарну одговорност чланова/акционара друштва који контролишу друштво у току принудне ликвидације, што има за циљ спречавање злоупотребе пословних субјеката. Мере за ублажавање ризика уведене су на основу налаза НПР из 2021. године.

УТИЦАЈ НА РИЗИК:

Потврда адресе: Увођење принудне ликвидације за привредне субјекте са нетачно регистрованом адресом смањује ризик од фиктивних компанија и унапређује транспарентност.	-2 Делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Одговорност чланова друштва/акционара: Увођењем неограничене одговорности чланова/акционара који контролишу друштво у току принудне ликвидације осигурава се одговорност, одвраћа се од намерне злоупотребе привредних друштава за незаконите активности, укључујући ПН/ФТ.	-2 Делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

2.2. Регистрација привредних субјеката

Привредни субјекти не могу обављати пословну активност уколико нису уписани у одговарајући регистре Агенције за привредне регистре, без изузетака.

Агенција за привредне регистре води законом утврђене регистре и то као јединствене централизоване електронске базе података и то: 23 различита регистра и евиденције за подручје целе територије Републике Србије, чиме је обезбеђена уједначена пракса регистрације и јединствени и једнаки услови за започињање пословања за све учеснике привредног пословања. Посебно треба нагласити чињеницу да је поступак регистрације привредних субјеката усаглашен са директивама ЕУ и да су сви регистри потпуно транспарентни и јавни. У овој анализи нарочито су коришћени подаци Регистра привредних субјеката (привредних друштава, предузетника и страних представништава), Регистар финансијских извештаја и података о бонитету правних лица и предузетника и Централне евиденције стварних власника.

Регистар је јединствена, централна, електронска база података и докумената који су прописани као предмет регистрације, као и докумената на основу којих је извршена регистрација.

Регистровани подаци и документи су јавни и доступни свим лицима, а свим државним органима и другим заинтересованим лицима¹³ је доступна целокупна база регистара Агенције у реалном времену, путем веб сервиса.

Поступак регистрације заснива се на принципима јавности и доступности, према којима су регистровани подаци и документи јавни и доступни свим лицима, путем сајта Агенције за привредне регистре и непосредног увида у регистар, при чему у статусним регистрима нема искључених података, као и начела формалности, према коме регистратор доноси одлуке на основу чињеница из пријаве, приложених докумената и регистрованих података, без испитивања тачности

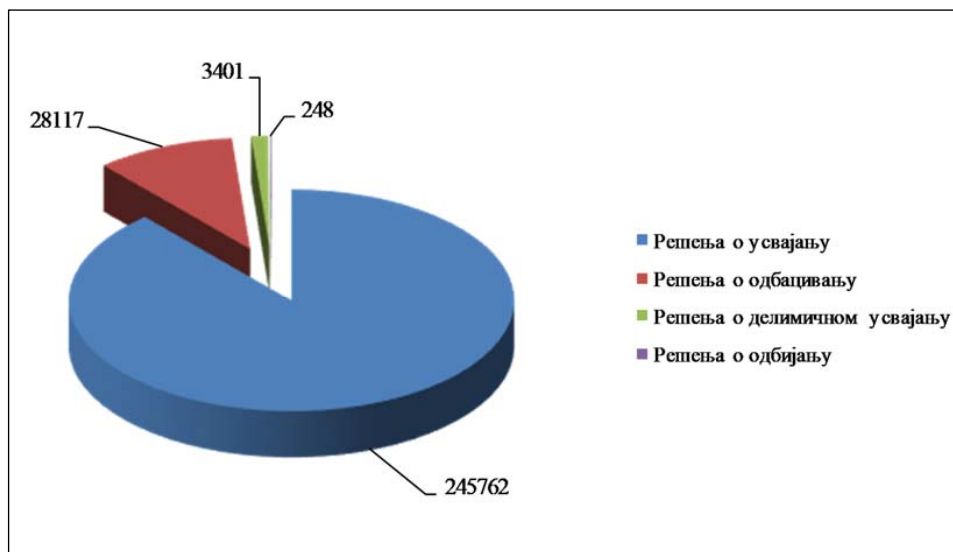
13 На дан 31. 12. 2023. године евидентиран је 41 комерцијални корисник веб сервиса за испоруку података међу којима 15 пословних банака.

чињеница из пријаве, веродостојности приложених докумената и правилности и законитости поступака у коме су документи донети.

Без обзира на прописано начело формалности закон прописује услове за регистрацију које по пријему пријаве регистратор проверава: да ли је пријава поднета од стране лица овлашћеног за подношење пријаве и да ли је попуњена у складу са законом, да ли је пријава поднета надлежном регистру, да ли је податак или документ за који је поднета пријава предмет регистрације, да ли је већ регистрован, да ли пријава садржи податке и чињенице потребне за регистрацију, да ли су уз пријаву приложени прописани документи чија је садржина и форма одређена законом, да ли постоји сагласност чињеница из пријаве са чињеницама из приложених докумената са подацима који су регистровани у регистру, односно који су јавно доступни, да ли је под истим називом већ регистровано друго правно лице, да ли је пријава поднета у законом прописаном року, да ли је регистрација података или документа у супротности са посебним законом или актом надлежног органа, да ли је адреса седишта у складу са Адресним регистром¹⁴ и сл.

Ако утврди да нису испуњени услови за регистрацију регистратор доноси решење којим одбацује или одбија пријаву.

Одлучујући о поднетим регистрационим пријавама у Регистру привредних субјеката (привредна друштва и предузетници), у току 2023. године донето је укупно **277.528** решења са следећом структуром: 245.762 решења о усвајању пријаве за регистрацију (привредног друштва или статусне промене), због неиспуњености услова за регистрацију из члана 14 Закона о поступку регистрације, донето је 28.117 решења о одбацивању, 3.401 решење о делимичном усвајању (регистрација неког податка из пријаве је могла да се региструје а неког податка није, па је у том делу пријава одбачена), као и 248 решења о одбијању регистрације.

Графикон: Поступање Агенције за привредне регистре по пријавама за регистрацију података

Садржина регистра је прописана законом а документација која се прилаже уз регистрациону пријаву правилником.

Привредно друштво стиче својство правног лица регистрацијом **Регистар привредних субјеката** у складу са Законом о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре којим се

¹⁴ Адресни регистар садржи податке о називима улица и кућним бројевима по насељеним местима за територију Републике Србије и један је од кључних државних регистра. Уређен је Законом о Регистру просторних јединица и Адресном регистру („Службени гласник РС”, бр. 9/20). Подаци Адресног регистра су јавни и део су Националне инфраструктуре геопросторних података.

уређује поступак регистрације, евидентирања и објављивања података и докумената који су, у складу са посебним законом, предмет регистрације, евиденције и објављивања.¹⁵

Правне форме привредних друштава су:

- ортачко друштво
- командитно друштво
- друштво са ограниченом одговорношћу
- акционарско друштво

Чланови друштва су лица која оснивају друштво, односно потпишу оснивачки акт¹⁶, као и лица која му накнадно приступе¹⁷ закључењем уговора о преносу удела са овереним потписима уговорних страна, као и на други начин прописан законом. Стицалац удела стиче удео даном регистрације преноса удела у складу са законом о регистрацији. Ортаци, комплементари, командитори и чланови друштва с ограниченом одговорношћу стичу својство члана друштва, у тренутку регистрацијом у Регистру привредних субјеката који води Агенција за привредне регистре у складу са законом о регистрацији, а акционари у складу са законом којим се уређује тржиште капитала¹⁸. Члан друштва, у складу са овим законом, може бити свако физичко или правно лице, домаће и страног¹⁹.

Поред наведених, уписом у регистар својство правног лица добијају следећи релевантни облици организовања, који су дефинисани посебним законима:

- задруге
- задружни савези
- јавна предузећа

Посебни облици организовања који се такође уписују у Регистар привредних субјеката су:

- предузетник (пословно способно физичко лице које обавља делатност у циљу остваривања прихода и које је као такво регистровано у складу са законом о регистрацији);
- огранак и представништво страног привредног друштва (немају својство правног лица и организационо припадају страном правном лицу).

Поред Регистра привредних субјеката Агенција води и друге статусне регистре²⁰ а уписом у исте својство правног лица добијају следећи релевантни облици организовања, који су дефинисани посебним законима:

- удружења
- задужбине
- фондације
- представништва страних удружења, задужбина и фондација.

15 Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре („Службени гласник РС”, бр. 99/11, 83/14, 31/19 и 105/21).

16 Приликом оснивања друштва, потписи на оснивачком акту оверавају се у складу са законом којим се уређује овера потписа, с тим да оверу потписа, ако је реч о електронском документу, замењује квалификовани електронски потпис чланова друштва, издат од стране сертификационог тела Републике Србије, осим у случају када пренос удела има за последицу и промет непокретности када је обавезна солемнизација од стране јавног бележника. Оверу потписа на оснивачком акту, ако је реч о дигитализованом документу, може да замени квалификовани електронски потпис, односно квалификовани електронски печат лица које је овлашћено за оверу потписа, рукописа и преписа у складу са законом којим се уређује овера потписа, рукописа и преписа.

17 Члан 97 Закона о привредним друштвима.

18 Закон о тржишту капитала („Службени гласник РС”, бр. 129/21).

19 Члан 9а Закона о привредним друштвима.

20 Статусни регистри јесу базе података о физичким и правним лицима, које воде Агенција или други надлежни државни органи и организације Републике Србије, у којима се региструју подаци, који за правну последицу имају стицање, промену регистрованих података и престанак својства физичког и правног лица.

Резиме:

Закон о привредним друштвима предвиђа различите правне форме организовања, укључујући предузетнике, ортачка друштва, друштва са ограниченом одговорношћу, акционарска друштва и остало. Поред тога, организације као што су задруге, удружења, фондације и задужбине, дефинисане посебним законима, стичу статус правног лица поступком регистрације. Сви привредни субјекти су дужни да отворе рачун у банци и преко њега обављају трансакције.

Агенција за привредне регистре (АПР) води 23 централизоване електронске регистра, чиме се осигурава уједначена пракса у поступку регистрације у целој Р. Србији. Поступак регистрације је транспарентан, јаван и у складу са директивама ЕУ, што омогућава јавни приступ регистрованим подацима и документима. Међутим, регистрација се заснива на формалностима, где регистратор не проверава тачност или законитост достављених података.

Утицај на ризик:

Централизовани електронски регистри: АПР води централизоване и јавне базе података, чиме се осигурава транспарентност и лак приступ подацима привредних субјеката, што доприноси смањењу ризика од ПН/ТФ. Приступ регистрима могућ је преко веб сајта Агенције на интернет адреси: www.apr.rs	-1 Мање смањење вероватноће за ПН/ФТ
Приступ у реалном времену за надлежне органе: Поједини државни органи имају приступ у реалном времену целокупној бази података АПР, чиме се унапређује праћење и контрола пословних субјеката.	-1 Мање смањење вероватноће за ПН/ФТ
Обавезни рачуни у банци за пословне субјекте: Обавезом да сва правна лица отворе рачуне и обављају трансакције преко банке рачун осигурава следљив финансијски траг.	-2 Делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Формална природа регистрације: Процес регистрације заснива се на формалностима, што значи да регистратор не проверава тачност информација нити законитост документације.	+2 Делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ

2.3. Последице, одговорност и санкције за неправилности у поступку регистрације привредних субјеката

Упис у статусни регистар је прописан као услов за обављање делатности или вршење активности.²¹

Законом о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре²² прописано је кривично дело за лице које регистру пријави неистинит податак или достави лажни или преиначени документ у намери да се такав податак или документ у поступку регистрације и евиденције употреби као прави, казниће се казном затвора од три месеца до пет година. Дакле, свако лице које има сазнања да је у регистру регистрован неистинит податак, достављен лажни или преиначен документ у намери да се такав податак или документ у поступку регистрације и евиденције

21 Одредбом члана 3 Закона о инспекцијском надзору прописано је да је нерегистровани субјекат надзирани субјекат који обавља делатност или врши активност, а није уписан у одговарајући регистар који води АПР или други орган или организација надлежна за упис оснивања правног лица и другог субјекта, када је упис у овај регистар прописан као услов за обављање делатности или вршење активности.

22 Члан 45 Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре („Службени гласник РС”, бр. 99/11, 83/14, 31/19 и 105/21)

употреби као прави, може надлежном органу поднети кривичну пријаву против лица које је пријавило неистинит податак или доставило лажни/преиначени документ, односно против Н. Н. лица. Истичемо, да сви државни органи и пословне банке имају неограничен приступ бази статусних регистара које води АПР и да се обавештавају о свим насталим променама података у регистру у реалном времену.

За ово кривично дело током извештајног периода, поднето је 47 кривичних пријава, од којих је за 19 лица одбачена кривична пријава, док се поступак води против 24 лица, за 2 лица је поднет оптужни акт, док је за једно лице правноснажно окончан ослобађајућом пресудом.

Поред наведеног предвиђена је и административна санкција односно увећана новчана накнада за регистрацију, чију примену спроводи регистрациони орган за сваког подносиоца који неблаговремено пријави промену података. Наиме одредбом члана 10 Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре прописано је да је подносилац пријаве дужан да Агенцији поднесе пријаву у року од 15 дана од дана настанка податка или документа који је предмет регистрације, односно промене регистрованог податка или документа, ако законом није одређен други рок. За пријаву која је поднета по истеку наведеног рока плаћа се накнада у складу са прописом којим се уређују накнаде које за своје услуге наплаћује Агенција.

Кроз институт принудне ликвидације санкционишу се стања одређених одступања и неуклађености (нпр. друштво нема законског заступника дуже од три месеца, нису достављени финансијски извештаји за претходне две године, није тачна адреса седишта, друштву је изречена мера забране обављања делатности, одузимања дозволе, лиценце или одобрења за обављање регистроване делатности и сл.), а посебно имајући у виду и горе описан специфичан пробој правне личности до којег долази након брисања друштва из Регистра. На овај начин Регистар има фактички улогу надзорног органа у делу обезбеђивања усклађености привредних друштава са законским нормама у делу у којима је њихово непоступање у складу са законом санкционисано последицом принудне ликвидације.

Најзад, Агенција за привредне регистре не може да обрише привредни субјект нити да региструје промене у случајевима када је обавештена од стране Пореске управе да је привредном субјекту изречена привремена мера одузимања ПИБ-а или Пореске контроле уписом мере у Централну евиденцију привремених ограничења права лица.

Законом²³ је прописано да је за регистрацију промене правног/формалног власника у друштву овлашћен и нови и стари власник, тако да се у пракси ова промена неодложно региструје, јер бившем власнику свакако није у интересу да буде обвезник јавних прихода по основу чланства, а новом власнику није у интересу да одлаже ажурирање података, јер се у складу са Законом о привредним друштвима²⁴ сматра правним власником тек од тренутка регистрације.

Резиме:

Законом о поступку регистрације уводе се кривичне санкције за подношење лажних информација или фалсификоване документације у току поступка регистрације, што се кажњава затворском казном од три месеца до пет година. Поред тога, постоје и управне санкције, укључујући и новчане казне за неблаговремено подношење података или ажурирање регистрованих информација. Промене у законском или формалном власништву морају бити одмах регистроване, а и нови и бивши власници одговорни су за благовремено ажурирање регистрације. Агенција за привредне регистре у посматраном периоду поднела је 47 кривичних пријава у идентификованим случајевима давања неистинитих података или фалсификованих исправа у поступку регистрације.

23 Члан 5 Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре („Службени гласник РС”, бр. 99/11, 83/14, 31/19 и 105/21).

24 Члан 3 Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21).

Утицај на ризик:

Кривичне санкције за нетачне/лажне информације: Изрицање кривичних казни за подношење нетачних или лажних информација при регистрацији одвраћа од злоупотребе пословних субјеката у сврхе ПН/ФТ.	- 2 Делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Управне санкције за касно ажурирање: Управним санкцијама (новчаним казнама) за касно ажурирање осигурава се да информације у регистру буду тачне и ажурне, чиме се смањује могућност за ПН/ФТ преко застареле евиденције.	- 2 Делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Двојна одговорност за промене власништва: Законска обавеза да нови и бивши власници осигурају благовремену регистрацију промена у власништву помаже одржавање транспарентности у законском власништву над субјектима.	- 2 Делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Ограничен број случајева кривичног гоњења: постојање кривичних санкција, за подношење лажних информација може имати одвраћајуће дејство. Известан број поднетих кривичних пријава за нетачне податке постоји, али мали број окончаних поступака може смањити ефекат одвраћања.	+1 Мало повећање вероватноће за ПН/ФТ

2.4. Услови за оснивање

У складу са одредбама закона којим се уређује поступак регистрације, регистратор по поднетој регистрационој пријави, између осталог, проверава да ли је надлежан за поступање по пријави (у смислу да ли је пријава у надлежности регистра коме је и поднета), да ли је пријава поднета од стране лица овлашћеног за подношење пријаве и да ли је потписана у складу са овим законом (нпр. да ли је иста поднета од стране регистрованог законског заступника, ако је реч о електронској пријави да ли је иста потписана квалификованим електронским сертификатом овлашћеног лица и сл.), да ли пријава садржи податке и чињенице потребне за регистрацију (нпр. да ли садржи идентификационе податке оснивача, да ли су унети подаци о адреси седишта у складу са Адресним регистром), да ли су уз пријаву приложени прописани документи, чија је садржина и форма одређена законом, да ли су чињенице из пријаве сагласне чињеницама из докумената приложених уз пријаву и подацима који су регистровани у регистру који поступа по пријави, односно са подацима регистрованим у надлежном регистру, а који су јавно доступни, да ли је регистрација податка или документа у супротности са посебним законом (нпр. да ли је лице које оснива/приступа правном лицу на листи означених лица УН²⁵), да ли је регистрација податка или документа у супротности са актом надлежног органа донетим у складу са законом (нпр. да ли је лицу које оснива, односно приступа привредном субјекту изречена мера забране стицања удела, као и да ли је правном лицу изречена привремена мера услед које није могуће регистровати промене одређених података у регистру (нпр. промена члана, заступника, седишта и сл.).

Законом о привредним друштвима предвиђени су општи услови за оснивање који су заједнички за сва привредна друштва – оснивачки акт, статут и уговори у вези са друштвом.²⁶ Својство

25 *Одредбом члана 8, став 7 Закона о ограничавању располагања имовином у циљу сиречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење („Службени гласник РС”, бр. 29/15, 113/17 и 41/18) је прописано да регистрациони орган неће извршити упис у регистар уколико кад прегледа листу означених лица утврди да је означено лице предложено за директора, одговорно лице или већинског власника привредног субјекта, удружења, задужбине, фондације.*

26 Члан 11 Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21).

правног лица привредно друштво стиче даном уписа у регистар. Оснивачки акт је конститутивни акт друштва који има форму одлуке о оснивању ако друштво оснива једно лице или уговора о оснивању ако друштво оснива више лица. Минимум оснивача или чланова акционарског или друштва са ограниченом одговорношћу је једно лице. Код ортачког и командитног друштва минимум је два. Законом нису предвиђена ограничења у погледу функција у привредном субјекту које може обављати оснивач привредног субјекта. Дакле, оснивач истовремено може бити и одговорно лице привредног друштва – најчешће као законски заступник – директор или може учествовати у управљачкој структури, као председник или члан управног одбора, надзорног одбора, акционар. Законом је предвиђено ограничење да директор акционарског друштва не може бити лице које је директор или члан надзорног одбора у више од пет друштава. Основни капитал друштва са ограниченом одговорношћу износи најмање 100,00 динара, а акционарског 3.000.000,00 динара, осим ако посебним законом није прописан већи износ. Члан друштва стиче удео у друштву сразмерно вредности свог удела у укупном основном капиталу друштва. Удео може припадати већем броју лица (сувласници удела који своје међусобне односе у вези са сувласничким уделима регулишу посебним уговором). Друштво може стицати сопствене акције на основу одлуке скупштине, али не може стицати сопствене акције тако да остаје без чланова друштва. Једночлано друштво не може стећи сопствени удео. Пренос удела је слободан, осим ако законом или оснивачким актом није другачије одређено.

Постоје и одређени додатни услови који се односе на оснивање и регистрацију привредних друштава која су обвезници по Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма или се региструју у области делатности високог ризика.

Резиме:

Законом о привредним друштвима прописани су општи услови за оснивање привредних субјеката, који се примењују на све типове друштава. Ови услови обухватају подношење оснивачког акта, статута и уговора у вези са друштвом. Оснивачки акт је или одлука уколико је један оснивач или уговор уколико је више оснивача. Нема ограничења у погледу функција које оснивач може имати у друштву; оснивачи могу бити одговорна лица попут директора или да буду део управљачке структуре, укључујући да буду на челу УО или члан УО.

Утицај на ризик:

Нема утицаја

0 неутралан утицај вероватноће за ПН/ФТ

3. АНАЛИЗА МАТЕРИЈАЛНОСТИ

3.1. Структура регистрованих привредних субјеката

Према подацима Агенције за привредне регистре, у Регистар привредних субјеката, највише је уписаних/регистрованих привредних друштава у форми друштва са ограниченом одговорношћу, акционарских и ортачких друштава.

Табела: Приказ броја регистрованих привредних субјеката по годинама

На дан 31. 12. ²⁷		Укупан број привредних субјеката		
		2021	2022	2023
Привредна друштва	Друштво са ограниченом одговорношћу	125.085	128.058	129.259
	Ортачко друштво	980	894	817
	Командитно друштво	163	148	135
	Акционарско друштво	1.185	978	978
	Јавна предузећа	561	569	561
	Друштвена предузећа	185	167	149
	Задруга	3.159	3.173	3.175
	Задружни савез	32	32	32
	Пословно удружење	1	1	0
	Огранак страног правног лица	752	799	855
	Представништво страног правног лица	1.300	1.300	1.292
	УКУПНО	133.417	136.209	137.253

Анализом броја регистрованих привредних субјеката у посматраном периоду, прво што се може уочити је благо смањење броја регистрованих привредних субјеката у 2021. години у односу на претходну годину (2020. – 130.852) за 5.767 субјекта, али већ у наредним годинама тај број расте из године у годину.

Према подацима Регистра привредних субјеката Агенције за привредне регистре, најзаступљенија форма организовања привредних друштава је друштво са ограниченом одговорношћу у свакој од посматраних година, на дан 31. 12. 2023. године, тај број износи 129.259. Према броју чланова друштва са ограниченом одговорношћу, једночлано друштво са ограниченом одговорношћу чини 80% укупног броја, односно свега 20% су вишечлана друштва са ограниченом одговорношћу.

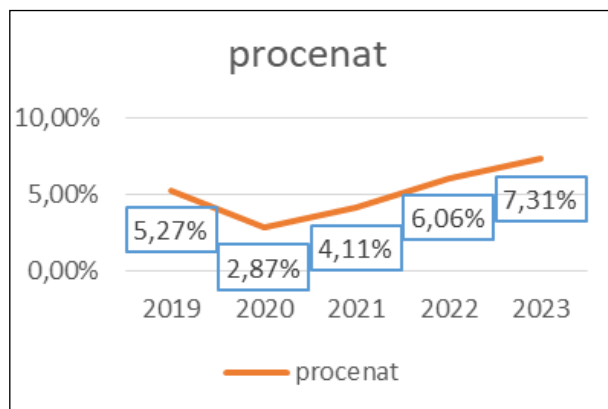
Табела: Приказ броја регистрованих предузетника по годинама

Предузетници	2021	2022	2023
(статус на дан 31. 12. активни)	290.445	308.058	330.567

Када је реч о предузетницима, у све три посматране године, и у односу на претходни период настављен је тренд раста броја регистрованих предузетника и то на годишњем нивоу од 4,11% у 2021. години, затим 6,06% у 2022. години и 7,31% у 2023. години (2018. – 257.629, 2019. – 272.210, 2020. – 278.984). Овај тренд раста нарочито је изражен после 2020. године и наставља се из године у годину.

²⁷ Подаци се односе на сва привредна друштва која су уписана у регистар привредних друштава осим оних који су брисани са стањем на дан 31. 12. посматране године. У укупан број уписаних привредних друштава укључена су и сва правна лица која су у ликвидацији, стечају или принудној ликвидацији.

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Сва привредна друштва која су уписана у Регистар привредних друштава разврстана су и према величини на велика, средња, мала и микро привредна друштва.²⁸

Табела: Преглед података о броју регистрованих привредних субјеката по годинама, по величини и правној форми

година	2021				2022				2023			
Облик организовања/ величина	микро	мало	средње	велико	микро	мало	средње	велико	микро	мало	средње	велико
Акционарско друштво	660	170	113	68	592	158	100	67	524	140	97	61
Друштвено предузеће	155	1	0	0	137	1	0	0	122	3	0	0
Друштво са ограниченом одговорношћу	88.813	12.674	1.844	412	89.999	13.929	2.119	494	88.769	14.400	2.184	514
процент	95,285%	94,79%			95,57%	95,31%			95,74%	95,57%		
Јавно предузеће	152	253	102	29	142	253	106	29	135	250	107	28
Командитно друштво	130	8	1	1	113	9	1	1	103	8	1	1
Огранак страног привредног друштва	406	77	17	16	420	71	25	17	416	92	22	13
Оргачко друштво	779	47	1	0	693	49	1	0	639	45	1	0
Пословно удружење	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Задруга	2.094	141	12	2	2.046	144	13	2	1.991	130	12	2
Задружни савез	24	0	0	0	24	0	0	0	23	0	0	0
Укупно	93.214	13.371	2.090	528	94.167	14.615	2.365	610	92.722	15.068	2.424	619

Највећи број привредних друштава, у преко 95% у односу на укупан број регистрованих субјеката разврстан је у категорију микро и малих привредних друштава са формом организовања – друштво са ограниченом одговорношћу. Такође, подаци који се односе на предузетнике у посматраном периоду указују да највећи број њих припада овим категоријама. Према подацима АПР за 2023. годину, најбројнији део привредних друштава са аспекта величине чине микро друштва –

28 Правна лица и предузетници разврстани су на велика, средња, мала и микро, а у складу са критеријумима прописаним Законом о рачуноводству („Службени гласник РС”, бр. 73/19 и 44/21 – др. закон). У микро правна лица разврстана су она правна лица и предузетници који не прелазе два од следећих критеријума: просечан број запослених – 10, пословни приход – 700 хиљада евра и вредност укупне aktive – 350 хиљада евра. У мала правна лица разврстана су она правна лица и предузетници који не прелазе два од следећих критеријума: просечан број запослених – 50, пословни приход – 8,0 милиона евра и вредност укупне aktive – 4,0 милиона евра. У средња правна лица разврстана су она правна лица и предузетници који не прелазе два од следећих критеријума: просечан број запослених – 250, пословни приход – 40 милиона евра и вредност укупне aktive – 20 милиона евра. У велика правна лица разврстана су правна лица и предузетници који прелазе два критеријума за средња правна лица.

93.517 или 84,5%, а најмање је великих друштава – 598,²⁹ који остварују и највеће укупне приходе. Дакле, иако је највећи број привредних друштава, разврстан према величини као микро, укупни приходи које привредна друштва ове категорије остварују су пропорционално мала у односу на приходе великих привредних субјеката.

Графикон: Укупни приходи привредних друштава у 2023. години према величини

Извор: Годишњи извештај о пословању привреде за 2023. годину, АПР.³⁰

Према подацима регистрационог органа, а имајући у виду трендове заступљености облика организовања новооснованих привредних субјеката и других облика организовања правних лица која се региструју у статусним регистрима које води АПР и даље су две назаступљеније форме друштво са ограниченом одговорношћу и предузетници.

Табела: Приказ новооснованих правних лица по облику организовања у години

Правна форма	2021	2022	2023
Предузетник	34.378	41.627	45.606
Друштво са ограниченом одговорношћу	9.299	11.021	9.417
Удружење	1.818	1.641	1.768
Задруга	196	85	54
Огранак страног привредног друштва	90	90	98
Фондација	58	69	65
Представништво страног привредног друштва	37	32	24
Задужбина	5	0	0
Представништво страног удружења	3	10	3
Представништво стране фондације	3	1	6
Оргачко друштво	2	4	3
Командитно друштво	1	1	0
Акционарско друштво	0	2	2

29 Извор: Годишњи извештај о пословању привреде за 2023. годину, https://apr.gov.rs/upload/Portals/0/GFI_2024/Bilten/Bilten_GFI_2023__1_.pdf.

30 https://apr.gov.rs/upload/Portals/0/GFI_2024/Bilten/Bilten_GFI_2023__1_.pdf.

Нешто мањи број новооснованих д.о.о у 2023. у односу на две претходне године проузрокован је увођењем обавезне електронске регистрације привредних друштава. Поступак обавезне електронске регистрације оснивања привредних друштава у Агенцији за привредне регистре отпочео је 17. маја 2023. године. Поступак електронске регистрације је у одређеној мери сложенији јер изискује учешће јавних бележника или адвоката у случајевима када за последицу има и промет непокретности или су будући чланови друштва нерезидентна правна лица. Поред наведеног подразумева и одређену техничку писменост подносиоца регистрационе пријаве и обавезно поседовање квалификованог електронског сертификата што је у крајњој мери довело до тога да су подносиоци у другој половини 2023. године чешће за отпочињање пословања бирали предузетника као форму коју је могуће регистровати на конвенционалан начин – подношењем регистрационе пријаве „у папиру”.

Разлике друштва са ограниченом одговорношћу и предузетника	
Регистрација	
доо	предузетник
<ul style="list-style-type: none"> – обавезан оснивачки акт – оснивач може бити и физичко и правно лице, резидент и нерезидент – више таксе за регистрацију – обавезна пријава сваке статусне промене (седишта, оснивача, спајања, припајања, одговорног лица, законског заступника, промене на капиталу) – може променити власника 	<ul style="list-style-type: none"> – једноставнији поступак – нема обавезе сачињавања оснивачког акта – нема могућности спајања припајања, издвајања или поделе – не може променити власника – ниже таксе за упис и брисање – оснивач је физичко лице – може регистровати привремени престанак обављања делатности
Капитал одговорност за обавезе	
доо	предузетник
<ul style="list-style-type: none"> – за обавезе одговара само уписаним улозима осим у случају пробијања правне личности – обавезан улог при оснивању минимум 100 РСД – уписани улог се може повећавати – веће казне за прекршаје, одговара и друштво и одговорно лице у друштву 	<ul style="list-style-type: none"> – за обавезе из пословања одговара целокупном својом имовином неограничено – нема обавезног улога – казне за прекршаје и до 10 пута мање него за друштво са ограниченом одговорношћу – јединствена казна и за предузетника или пословођу
Вођење пословних књига – опорезивање	
доо	предузетник
<ul style="list-style-type: none"> – вођење пословних књига по систему двојног књиговодства – обавеза достављања финансијских извештаја АПР – не може бити паушално опорезивано – плаћа порез на добит – 15% – на исплату остварене добити плаћа 15% пореза на бруто приход од капитала 	<ul style="list-style-type: none"> – вођење пословних књига и по систему простог или двојног књиговодства – у случају двојног књиговодства, финансијске извештаје доставља АПР, – могућност паушалног опорезивања – могућност радног ангажовања чланова породице (на замени предузетника) без пријављивања – порез на добит – 10% – на исплату остварене добити не плаћа никакав допунски порез
Брисање из регистра, престанак	
доо	предузетник
<ul style="list-style-type: none"> – стечај (компликован, скуп и дуготрајан процес) – добровољна ликвидација уз достављање доказа да су измирене пореске обавезе и сви повериоци (поступак траје минимално 4 месеца) 	<ul style="list-style-type: none"> – брише се даном подношења пријаве брисања под условом да су измирене пореске обавезе, јер за обавезе из пословања одговара целокупном својом личном имовином

Предности пословања у форми предузетника, огледају се у томе да је оно једноставније и јефтиније, постоје мање пореске стопе, могућност паузирања у обављању делатности, не постоји порез на узимање из имовине, нижи су износи прописаних казни за прекршаје, једноставно је брисање делатности из статусних регистара. Истоветни начини пословања и за доо и за предузетнике, предвиђени су прописима о: трговини, порезу на додату вредност, безбедности и здрављу на раду, фискалним касама, платном промету, спољнотрговинском и царинском пословању.

У Регистру привредних субјеката привредна друштва региструју само једну, претежну делатност, али у складу са законом који уређује положај привредних друштава могу обављати и све друге делатности уколико испуњавају услове за обављање истих а који су прописани посебним законима. Остале делатности којима се друштво бави пријављују се Пореској управи.

Што се тиче најзаступљенијих делатности код привредних друштава са вишеслојном структуром (у власништву других правних лица), ова привредна друштва најчешће региструју делатности неспецијализоване трговине на велико, консултантске услуге и рачунарско програмирање.

Табела: Најзаступљеније регистроване претежне делатности друштава чији је власник или један од власника правно лице

Шифра делатности	Назив делатности	Број друштава
4690	Неспецијализована трговина на велико	1.174
7022	Консултантске активности у вези с пословањем и осталим управљањем	1.033
6201	Рачунарско програмирање	903
4120	Изградња стамбених и нестамбених зграда	886
6820	Изнајмљивање властитих или изнајмљених некретнина и управљање њима	563
3511	Производња електричне енергије	531
5610	Делатности ресторана и покретних угоститељских објеката	441
7112	Инжењерске делатности и техничко саветовање	361
4110	Разрада грађевинских пројеката	322
4941	Друмски превоз терета	243
0111	Гајење жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица	226
5510	Хотели и сличан смештај	219
7311	Делатност рекламних агенција	207
6810	Куповина и продаја властитих некретнина	179
5229	Остале пратеће делатности у саобраћају	174
6202	Консултантске делатности у области информационе технологије	168
3600	Скупљање, пречишћавање и дистрибуција воде	168
7219	Истраживање и развој у осталим природним и техничко-технолошким наукама	164
4399	Остали непоменути специфични грађевински радови	151
4211	Изградња путева и аутопутева	146
7120	Техничко испитивање и анализе	141
4646	Трговина на велико фармацеутским производима	136
4791	Трговина на мало посредством поште или преко интернета	135
6920	Рачуноводствени, књиговодствени и ревизорски послови; пореско саветовање	133
4321	Постављање електричних инсталација	128
4511	Трговина аутомобилима и лаким моторним возилима	118
6420	Делатност холдинг компанија	116
1039	Остала прерада и конзервасање воћа и поврћа	112
5630	Услуге припремања и послуживања пића	111
4669	Трговина на велико осталим машинама и опремом	109
4711	Трговина на мало у неспецијализованим продавницама, претежно храном, пићима и дуваном	107
4673	Трговина на велико дрветом, грађевинским материјалом и санитарном опремом	107
4675	Трговина на велико хемијским производима	104

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Обавеза вршења ревизије финансијских извештаја прописана је Законом о ревизији,³¹ за сва акционарска привредна друштва, јавна предузећа, као и велика и средња привредна друштва, и привредна друштва са укупним пословним приходом који прелази износ од 4,4 милиона евра без обзира на величину, као и матична правна лица за консолидоване годишње финансијске извештаје.³²

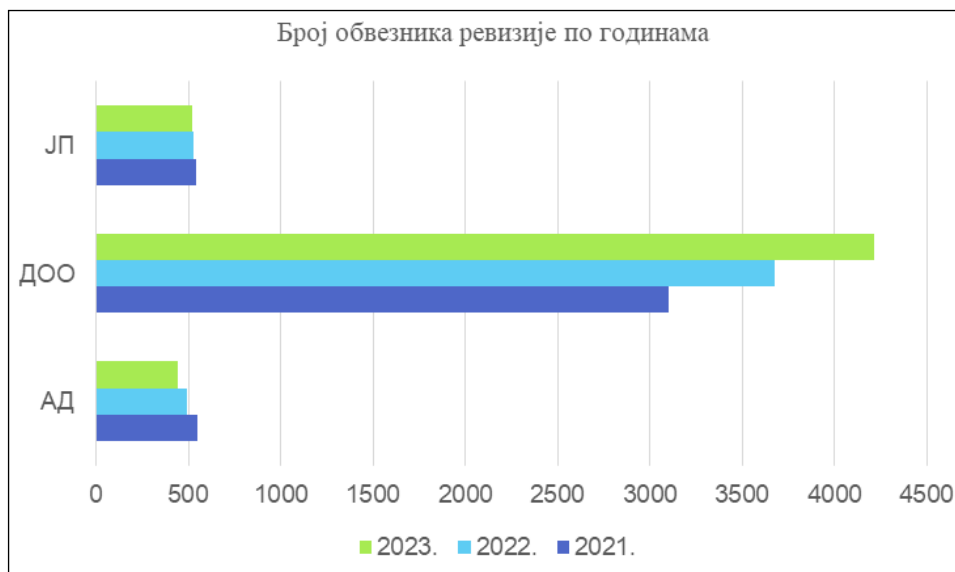
Табела: Укупан број обвезника ревизије без обзира на величину привредног друштва

година		2021			2022			2023		
Ред. бр.	Правна форма	укупно	Привредна друштва и предузетници	Финансијске институције	укупно	Привредна друштва и предузетници	Финансијске институције	укупно	Привредна друштва и предузетници	Финансијске институције
1	Акционарска друштва	546	456	90	494	409	85	445	364	81
2	Друштва са ограниченом одговорношћу	3.101	3.085	16	3.678	3.661	17	4.212	4.191	21
3	Ортачка друштва	2	2		4	4		4	4	
4	Командитна друштва	1	1		2	2		3	3	
5	Јавна предузећа	540	540		531	531		524	524	
6	Друштвена предузећа	2	2		0	0		1	1	
7	Огранци страних правних лица	43	43		46	46		59	59	
8	Задруге	25	25		27	27		35	35	
9	Друге финансијске институције	5		5	5		5	5		5
10	Друго	35	2	33	44	3	41	47	1	46
11	Установе	70	70		69	69		78	78	
12	Друга правна лица	22	22		30	30		30	30	
13	Предузетници	72	72		96	96		118	118	
14	УКУПНО (ред. бр. 1 до 13)	4.464	4.320	144	5.026	4.878	148	5.561	5.408	153
15	Матична правна лица	690	690		719	719		696	696	
16	УКУПНО (ред бр 14 и 15)	5.154	5.010		5.745	5.597		6.257	6.104	

Укупан број обвезника ревизије је у посматраном периоду повећан, са 4.464 у 2021. години на 5.026 у 2022. години, и затим на 5.561 у 2023. години. Тренд раста броја обвезника најоучљивији је код друштава са ограниченом одговорношћу (2021. година – 3.101, 2022. година – 3.678, 2023. година – 4.212), док за акционарска друштва (2021. година – 546, 2022. година – 494, 2023. година – 445) и јавна предузећа (2021. година – 540, 2022. година – 531, 2023. година – 524) показује благи пад.

31 Члан 26 Закона о ревизији („Службени гласник РС”, бр. 73/19).

32 У складу са Законом о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана, предузетници који су пословне књиге почели да воде по систему двојног књиговодства, постали су обвезници достављања финансијских и других извештаја почев од 2019. године.

Графикон: Трендови обвезника ревизије из године у годину

Правна лица и предузетници се према величини могу разврстати у микро, мала, средња и велика правна лица, сагласно критеријумима и граничним вредностима прописаним Законом о рачуноводству³³, а разврставање се врши на основу података о просечном броју запослених, пословном приходу и вредности укупне aktive утврђене на датум биланса редовног годишњег извештаја и статистичког извештаја за текућу годину, а утврђена величина се након верификовања од стране АПР, користи за текућу годину. Величина привредних субјеката може варирати из године у годину у зависности од наведених параметара.

Из наведне табеле се може видети на који начин су привредни субјекти разврставани према величини и у којој мери су поштовали обавезе финансијског извештавања у складу са Законом о рачуноводству.

Из табеларног приказа на недвосмислен начин се закључује да је највећи број привредних субјеката поштовао обавезе достављања извештаја, нарочито у категорији средњих и великих привредних субјеката.

Табела: Укупан број обвезника ревизије који су поднели финансијски извештај према величини

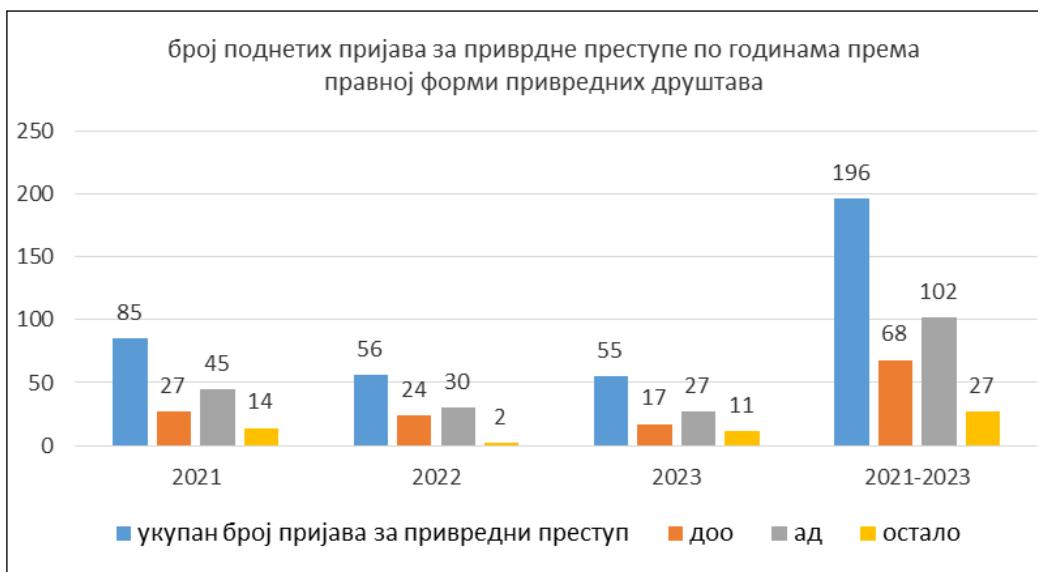
Редни број	Година	2021					2022					2023				
	Величина правног лица	Укупно	Привредна друштва, задруге и предузетници	Установе	Друга правна лица	Финансијске институције	Укупно	Привредна друштва, задруге и предузетници	Установе	Друга правна лица	Финансијске институције	Укупно	Привредна друштва, задруге и предузетници	Установе	Друга правна лица	Финансијске институције
1	Велико	605	450	8	3	144	698	540	7	3	148	766	599	11	3	153
2	Средње	1.950	1.903	34	13		2.176	2.126	36	14		2.388	2.336	36	16	
3	Мало	1.490	1.457	27	6		1727	1.690	26	11		1.989	1.947	31	11	
4	Микро (без предузетника)	347	346	1	0		329	327	0	2		300	300	0	0	
5	Предузетници	72	72				96	96				118	118			
6	УКУПНО (1 до 5)	4.464	4.228	70	22	144	5.026	4.779	69	30	148	5.561	5.300	78	30	153
7	Матична правна лица	690	661	7	5	17	719	688	3	7	18	696	665	6	8	17

33 Чланови 6 и 7 Закона о рачуноводству.

Податке о акционарским привредним друштвима, поред Агенције за привредне регистре, води и Централни регистар депо и клиринг хартија од вредности. Према подацима овог регистра број активних акционарских друштава из године у годину се смањује.³⁴

Анализом података о достављеним финансијским извештајима Агенцији за привредне регистре, закључено је да постоје обвезници ревизије финансијских извештаја који не извршавају ову своју обавезу, односно финансијске извештаје са пратећом документацијом и извештајем ревизора не достављају Агенцији, како би били јавно објављени у Регистру финансијских извештаја.

У оваквим ситуацијама, Агенција за привредне регистре, сходно својим овлашћењима, против таквих привредних субјеката подноси кривичне пријаве за привредни преступ предвиђен Законом о рачуноводству³⁵, због недостављања финансијских извештаја, за који је прописана кривична санкција – новчана казна у износу од 100.000 до 3.000.000 динара а за одговорно лице у износу од 20.000 до 150.000 динара.³⁶ Током извештајног периода 2021–2023. године, у односу на 196 привредних друштава која нису доставила финансијске извештаје, покренут је поступак због учињеног привредног преступа. Највећи број пријава је поднет управо према друштвима са ограниченом одговорношћу укупно 68, што је 34,69% у односу на укупан број привредних друштава која нису доставила финансијске извештаје. У односу на укупан број привредних друштава у форми друштва са ограниченом одговорношћу посматрано појединачно у свакој извештајној години, може се закључити да се ради о малом броју привредних субјеката који не достављају финансијске извештаје.

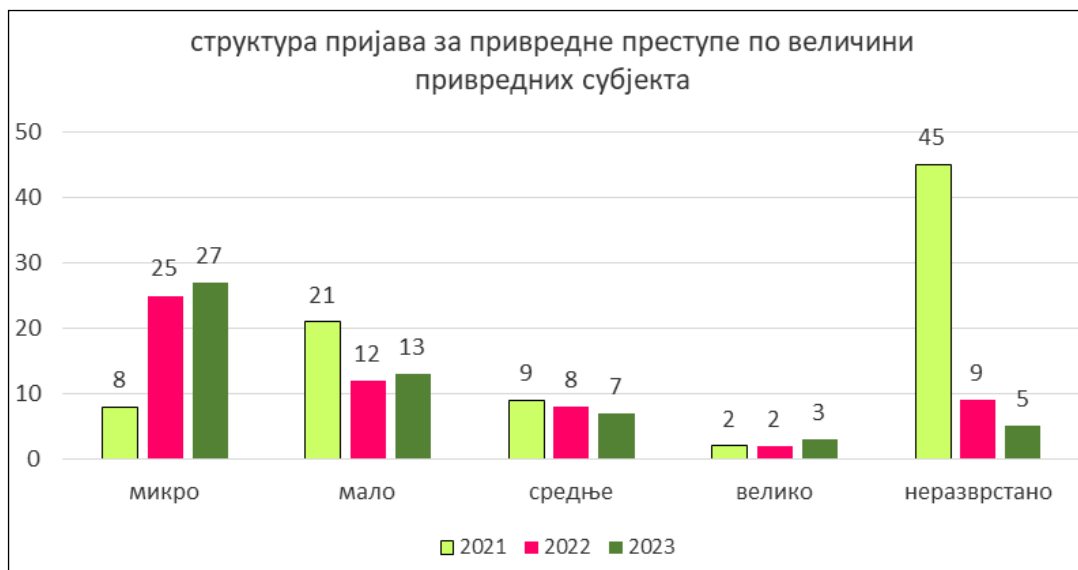

Графикон: Укупан број поднетих пријава за привредни преступ из члана 46 Закона о рачуноводству по годинама и правној форми привредних друштава

34 За разлику од података АПР, подацима Централног регистра депо и клиринг хартија од вредности обухваћена су само активна акционарска друштва.

35 Члан 57 Закона о рачуноводству („Службени гласник РС”, бр. 73/19 и 44/21).

36 Имајући у виду да обележја привредног преступа наступају по истеку прописаног рока за достављање финансијског извештаја (30. јуна наредне године), пријаве се подnose тек у следећој години, у односу на годину у којој је истекао рок да достављање тих извештаја.

Графикон: Структура поднетих пријава за привредни преступ
из члана 46 Закона о рачуноводству по величини привредних субјеката

Када се посматра величина привредних субјеката против којих су поднете пријаве за привредни преступ због неиспуњавања обавеза достављања финансијских извештаја доминантно се ради о микро и малим привредним субјектима, а свакако је највећи број пријава поднет против привредних друштава која нису разврстана по величини и то само у 2021. години. Ово је последица и измена Закона о привредним друштвима, па је у периоду од 2021. до 2022. године избрисан одређени број привредних субјеката у поступку принудне ликвидације³⁷ на основу судске пресуде и то 10 привредних друштава (2022.– 4; 2023. – 6) и 4 предузетника (2022. – 1; 2023. – 3).

Посебно су разматрани подаци Агенција за привредне регистре о поднетих 87 пријава за привредни преступ према обвезницима ревизије који нису доставили извештаје ревизора.³⁸

Табела: Поднете пријаве за привредни преступ – обвезници ревизије

Поднете пријаве за привредни преступ – обвезници ревизије					
година	Друштво са ограниченом одговорношћу	Акционарско друштво	Јавно предузеће	Огранак страног привредног друштва	укупно
2021	7	23	4	/	34
2022	15	5	1	/	21
2023	9	19	4	2	32
укупно	31	47	9	2	87

Што се тиче поступања Агенције за привредне регистре, као регистрационог органа, и Министарства привреде у погледу непоштовања законских обавеза од стране привредних друштава прописаних Законом о привредним друштвима, у поступку принудне ликвидације у периоду од 2021. до 2023. године избрисано је 16.371 привредних субјеката.³⁹

³⁷ Члан 19 Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11,83/14 – др.закон), 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21).

³⁸ Привредни преступ из члана 57, став 1, тачке 18 и 19 Закона о рачуноводству.

³⁹ Ово брисање извршено је у поступку принудне ликвидације због разлога прописаних чланом 546 Закона о привредним друштвима.

Табела: Брисана привредна друштва у поступку принудне ликвидације

На дан	31. 12. 2021.	31. 12. 2022.	31. 12. 2023.	УКУПНО у периоду 2021–2023.
Број брисаних привредних друштава	4.719	5.756	5.896	16.371

Најчешћи основ за спровођење принудне ликвидације је неподношење финансијских извештаја о пословању у претходним годинама.

Принудна ликвидација по члану 546 Закона о привредним друштвима				
ПРАВНА ФОРМА	ПРАВНИ ОСНОВ	2021	2022	2023
Друштво са ограниченом одговорношћу	Регистру финансијских извештаја нису достављени финансијски извештаји за претходне две године	2.764	3.699	3.496
	Друштво остало без законског или привременог заступника	1.255	1.594	1.968
	Друштво остало без ликвидационог управника	448	242	284
	Друштво са ограниченом одговорношћу се није ускладило до 1. 5. 2012. године	8	7	5
	Истек времена на које је друштво основано	4	14	2
	Одузимање дозволе, лиценце или одобрења за обављање регистроване делатности	1	2	7
	Није достављен почетни ликвидациони биланс надлежном регистру	1		
	Пресуда којом се налаже брисање седишта		4	6
	Правноснажном пресудом наложен престанак друштва		1	
Акционарско друштво	Регистру финансијских извештаја нису достављени финансијски извештаји за претходне две године	37	41	5
	Друштво остало без законског или привременог заступника	49	25	27
	АД се није ускладило до 15. 7. 2012.	32	31	15
	Друштво остало без ликвидационог управника	8	2	1
Ортачко друштво	Ортачко друштво остало са једним ортаком дуже од три месеца	4	19	10
	Друштво остало без законског или привременог заступника	11	7	9
	Регистру финансијских извештаја нису достављени финансијски извештаји за претходне две године	62		26
	Ортачко друштво се није ускладило са законом до 15. 7. 2012.	8		
	Друштво остало без ликвидационог управника	7	5	5
Командитно друштво	Регистру финансијских извештаја нису достављени финансијски извештаји за претходне две године	13	2	4
	Друштво остало без законског заступника	1	2	1
	Командитно друштво остало без комплементарара/командитора дуже од три месеца	1	5	4
	Друштво остало без ликвидационог управника		2	2

Усклађивање фактичког стања са правним врши се и кроз поступак брисања предузетника, по службеној дужности, из регистра по основу чињенице да је предузетнику пословни рачун у блокади дуже од две године непрекидно, на основу иницијативе за покретање поступка брисања предузетника из регистра, коју подноси Народна банка Србије или Пореска управа.

Табела: Преглед брисаних предузетника по иницијативи НБС, услед блокаде рачуна дуже од две године

Година	Број
2021	4.303
2022	3.882
2023	3.089

У сврху унапређења транспарентности пословања привредних субјеката и повећања степена сигурности правног промета свих његових учесника води се Централна евиденција привремених ограничења права лица која обухвата прикупљене податке о оним привредним субјектима, односно њиховим власницима, директорима и члановима надзорних одбора или других органа, чије је пословање санкционисано изрицањем кривичних, прекршајних или управних санкција које су систематизоване на једном месту. Ова евиденција је јавно доступна на интернет страници Агенције за привредне регистре, што значи да би јавни бележник/адвокат/банка/рачуновођа/ревизор требало да изврши увид у исту пре отпочињања поступка оснивања привредних субјеката, односно пре успостављања пословног односа/вршења трансакције.

Дакле, овде се морају имати у виду и подаци који се односе на Централну евиденцију привремених ограничења правних лица, у смислу ограничења или забрана у стицању удела или оснивања нових привредних друштава односно мера одузимања пореског идентификационог броја (ПИБ) или пореских контрола, а највећи број ових мера у посматраном периоду предузет је у 2023. години када је било 134.727 забрана, од чега највише забрана располагања новчаним средствима 119.687 и мере одузимања ПИБ-а или Пореске контроле 14.864. Број привремених мера ограничења има тенденцију раста из године у годину, а према подацима Агенције за привредне регистре најчешћи облик организовања привредног субјекта који има уписану активну меру привременог ограничења права лица је друштво са ограниченом одговорношћу и предузетник.

Табела: Број привремених мера ограничења правних лица по врстама и годинама и укупно према подацима Централне евиденције привремених ограничења правних лица

Евиденција привремених ограничења правних лица							
година	Забрана располагања новчаним средствима	Одузимање ПИБ или пореске контроле	Забрана стицања удела или оснивања нових привредних друштава	Забрана вршења дужности или позива одговорног лица или предузетника	Забрана или ограничење обављања делатности или послова	Привремене мере обезбеђења наплате пореза	Укупно
2021	30.737	3.860	28	26	17	0	34.668
2022	99.797	9.631	182	32	20	125	109.797
2023	119.687	14.864*	92	34	28	22	134.727

*податак се односи само на субјекте који су регистровани у АПР.

Графикон: Преглед привремених мера обезбеђења

Регистрациони орган највише административних санкција примењује према привредним субјектима организованим у форми предузетника и друштава са ограниченом одговорношћу, што су и две најзаступљеније форме организовања.

Према подацима Централног регистра број активних акционарских друштава из године у годину се смањује.⁴⁰

Укупан број акционарских друштава који су уписани у Регистар привредних субјеката Агенције за привредне регистре се разликује (већи је) у односу на укупан број уписаних издаваоца хартија од вредности уписаних у Централном регистру хартија од вредности *јер се у АПР воде као акционарска друштва и привредна друштва која нису усклађена са законом и као таква нису издаваоци хартија од вредности*.

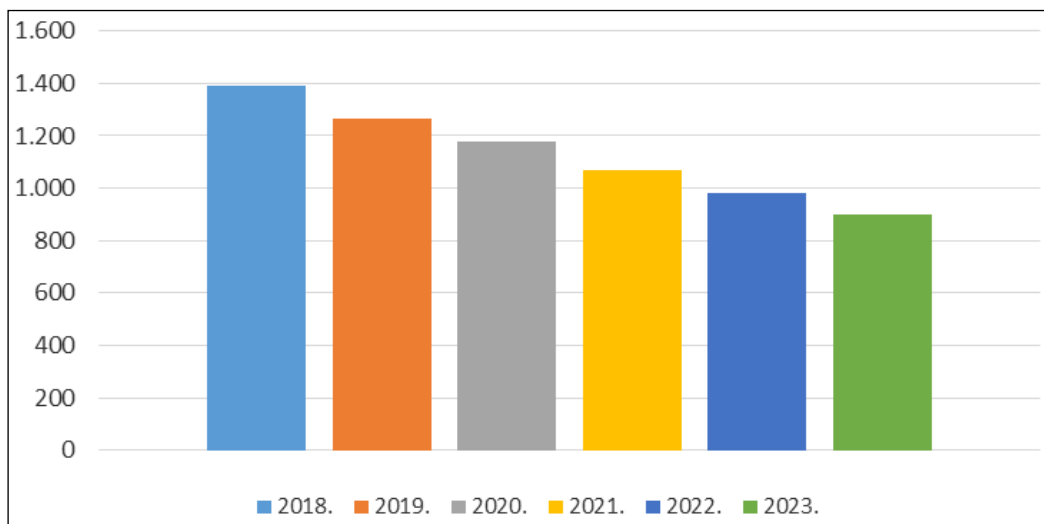
Табела: Приказ података Агенције за привредне регистре за акционарска друштва

Акционарска друштва уписана у Регистар привредних друштава Агенције за привредне регистре	Број акционарских друштава
Укупан број акционарских друштава на дан 31. 12. 2021. године	1.185
Укупан број акционарских друштава на дан 31. 12. 2022. године	1.068
Укупан број акционарских друштава на дан 31. 12. 2023. године	978

Табела: Приказ података Централног регистра депо и клиринг хартија од вредности за активна акционарска друштва

Подаци Централног регистра депо и клиринг хартија од вредности	Број акционарских друштава	Учешће у %
Укупан број акционарских друштава на дан 31. 12. 2021. године	1.071	100,00
Укупан број акционарских друштава на дан 31. 12. 2022. године	984	100,00
Укупан број акционарских друштава на дан 31. 12. 2023. године	901	100,00

40 За разлику од података АПР, подацима Централног регистра депо и клиринг хартија од вредности обухваћена су само активна акционарска друштва. Укупан број акционарских друштава који су уписани у Регистар привредних субјеката Агенције за привредне регистре се разликује (већи је) у односу на укупан број уписаних издаваоца хартија од вредности уписаних у Централни регистар хартија од вредности *јер се у АПР воде као акционарска друштва и привредна друштва која нису усклађена са законом и као таква нису издаваоци хартија од вредности*.

Графикон: Тренд смањења броја акционарских друштава

У Републици Србији нису дозвољене акције на доносиоца, номинални акционар ни номинални директор. Сходно одредбама Закона о тржишту капитала, сви финансијски инструменти (укључујући и акције) који се издају у Републици Србији, су дематеријализовани, гласе на име и региструју се као електронски записи на рачуну хартија од вредности у Централном регистру, депо и клиринг хартија од вредности. На тај начин законски ималац финансијског инструмента остварује одређена права у односу на издаваоца. Такође, ни Закон о привредним друштвима, који регулише обављање послова директора привредног друштва, не прописује могућност успостављања функције номиналног директора.⁴¹

Подаци о свим акционарима су потпуно транспарентни и Централни регистар депо и клиринг хартија од вредности поседује податке о сваком акционару.

У Централном регистру, депоу и клирингу хартија од вредности (у даљем тексту: Централни регистар) чланови Централног регистра (домаћа инвестициона друштва и кредитне институције са дозволом за обављање послова инвестиционог друштва) отварају рачуне финансијских инструмената за своје клијенте, уносе и администрирају податке о власницима тих рачуна и одговарају за тачност унетих података. Стога се статистички подаци Централног регистра заснивају на упитима о унетим адресама пребивалишта одн. боравишта физичких лица, као и унетим адресама седишта правних лица. Централни регистар не поседује било какве податке о лицима чије се власништво на акцијама издавалаца регистрованих у Централном регистру води на кастоди и збирним рачунима финансијских инструмената. Податке о тим лицима поседују искључиво чланови Централног регистра који су отворили наведене врсте рачуна финансијских инструмената. Због тога се, у структури власништва, кастоди и збирни рачуни приказују као домаће правно лице. Подаци о учешћу повезаних лица, у складу са чланом 62 Закона о привредним друштвима, нису присутни с обзиром да Централни регистар не води евиденцију повезаних лица.

Резиме:

Према подацима АПР-а у Србији највише регистрованих привредних субјеката су ДОО, акционарска друштва и ортачка друштва. Укупан број регистрованих привредних субјеката порастао је са 133.417 у 2021. години на 137.253 у 2023. години. ДОО су најдоминантнији облик организовања, и чине више од 95% свих субјеката, док је број ортачких и акционарских друштава показао благи пад, током посматраног периода. Предузетници (самозапослени) доживели су значајан раст, посебно

⁴¹ Члан 248 Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21).

након 2020. године, са повећањем од 290.445 у 2021.години на 330.567 у 2023. години. Годишња стопа раста предузетника достигла је 7,31% у 2023. години, означавајући континуирани тренд експанзије. Преко 95% од укупног броја регистрованих привредних субјеката класификовано је као микро и мала предузећа, при чему су ДОО најпожељнији облик. У 2023. години регистровано је 93.517 микро предузећа, што чини 84,5% укупног броја. Док микро предузећа доминирају у броју, велика предузећа остварују највећи приход, иако чине само 598 од укупног броја ентитета. У 2023. години дошло је до благог пада у регистрацији нових ДОО због увођења обавезне електронске регистрације у мају 2023. Процес је сложенији, захтева нотарску или правну помоћ у одређеним случајевима, и натерао је неке појединце да изаберу једноставнији процес регистрације предузетника, посебно у другој половини 2023. године.

Предузећа са сложеном власничком структуром (најмање један слој власништва правног лица) често послују у секторима као што су трговина на велико, консалтинг и ИТ. Ови сектори су често укључени у прекограничне активности, а један број компанија је у власништву страних субјеката. На пример, 1.174 њих је укључено у неспецијализовану трговину на велико, а 1.033 ради у консултантским услугама.

Обавези ревизије подлежу сва акционарска друштва, јавна предузећа, као и велика и средња предузећа и предузећа са укупним пословним приходом већим од 4,4 милиона евра, чиме се смањује ризик од ПН/ТФ с обзиром да су обвезници ревизије. Усклађеност са обавезом ревизије стриктно прати АПР, субјекти који не поштују обавезе се редовно идентификују, подносе пријаве и примењују се санкције. Српске власти сваке године принудном ликвидацијом бришу хиљаде предузећа и примењују десетине хиљада забрана располагања средствима, мере одузимања ПИБ-а или пореске контроле.

Утицај на ризик:

Обавезно подношење финансијских извештаја за веће субјекте: Средња и већа предузећа, ДОО са високим приходима, јавна предузећа и АД у обавези су да имају ревизију, што води ка смањењу ризика у овом сегменту.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

Контроле које нису у вези са СПН: Екстензивна примена пореских и других контрола и санкција над правним лицима у значајној мери унапређује транспарентност.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

Обавезна електронска регистрација: Увођење обавезне електронске регистрације за ДОО унапређује следљивост и формализује процес регистрације привредних субјеката чиме се смањује потенцијал за злоупотребу.

-1 мањи пад вероватноће за ПН/ФТ

Претежност микро и малих предузећа: Ови субјекти, који чине 95% од укупног броја, често су суочени са надзором мањег обима пошто углавном не подлежу обавези ревизије.

+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ

Привредни субјекти у страном власништву: Уочљив број субјеката у страном власништву послује у секторима као што су консалтинг, ИТ и трговина на велико и користе сложеније власничке структуре.

+1 мало повећање вероватноће за ПН/ФТ

3.2. Порекло привредних субјеката и структура власништва привредних субјеката

Овај део процене ризика има за циљ да опише домет и трендове страног учешћа у правним лицима, посебно у лицима која имају довољну везу са Србијом.

На дан 31. 12. 2023. године, регистровано је 1.292 представништва нерезидентних привредних друштава од којих је за 139 представништава, седиште правног лица/оснивача у земљама са листе офшор зона, док 855 нерезидентних привредних субјеката има свој огранак на територији Србије, од којих се за 104 огранка, седиште привредног друштва налази у офшор финансијским центрима.

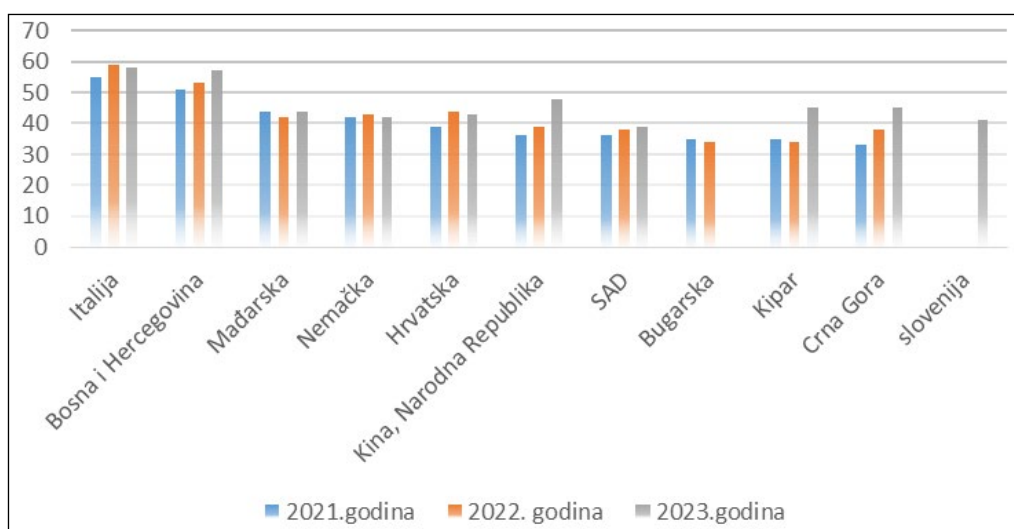
Табела: Укупан број регистрованих представништава и огранака страног привредног по годинама

На дан 31.12 (2021–2023)	Укупан број привредних субјеката		
	2021	2022	2023
Огранак страног привредног друштва	752	799	855
Представништво страног привредног друштва	1.300	1.300	1.292

* У складу са одредбама чланова 573 и 574 Закона о привредним друштвима ажуриран је назив облика организовања из представништво/огранак страног привредног друштва у представништво/огранак страног привредног друштва

Анализом података Регистара привредних субјеката Агенције за привредне регистре ораници и представништва страних привредних друштава су као форма организовања засиуљени у исод 2% у посматраном периоду. Немају својство јавног лица и представљају извојене организационе делове страних привредних друштава уз најомену да представништва страних привредних друштава у Републици Србији искључиво моју обављати претходне и припремне радње у циљу закључења правног посла тог друштва.

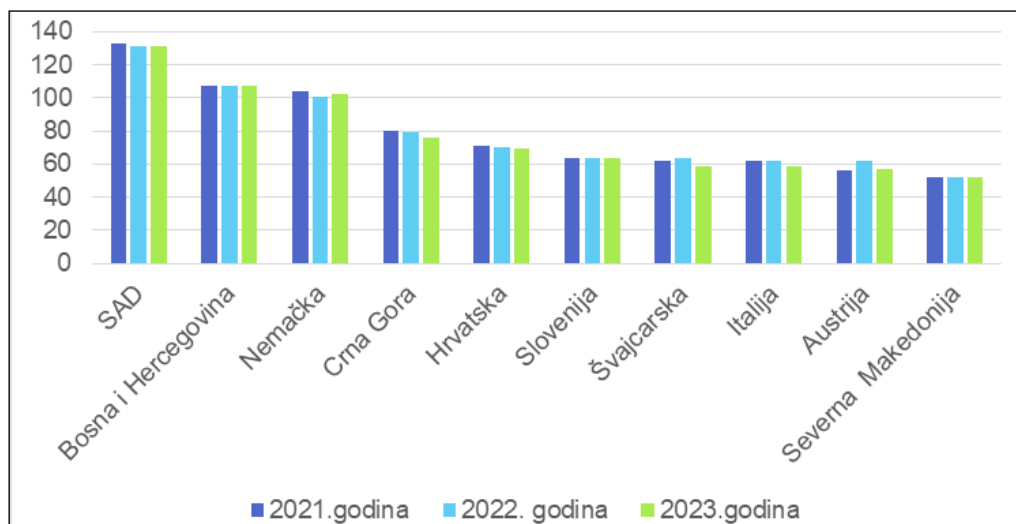
Највише огранака страних привредних друштава у континуитету имају привредни субјекти из земаља региона (Италија, Босна и Херцеговина, Немачка и Хрватска) и број ових привредних субјеката из године у годину је константан са мимималним одступањима. Из података садржаних у Регистру такође се закључује да је преко 95% ових ентитета регистровано пре 2019. године. Према броју регистрованих огранака страног привредног друштва једино је приметан раст ових привредних субјеката чије је матично друштво са седиштем у Народној Републици Кини, чији број из године у годину расте, а у првих десет је и Словенија, као и Црна Гора.

Графикон: Преглед 10 најзаступљенијих држава оснивача огранака страног привредног друштва по годинама

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Анализа података о броју представништава страних привредних друштава показује да појединачно највећи број представништава имају привредни субјекти из Сједињених Америчких Држава, те да је њихов број константан у периоду од 2021. до 2023. године као и број представништава привредних друштава из Босне и Херцеговине. Када се посматрају подаци о првих десет представништава, најзаступљенији су привредни субјекти из региона, односно бивших република Југославије (Босна и Херцеговина, Црна Гора, Хрватска, Словенија и Северна Македонија), чије је учешће у првих десет заједно 47,40%.

Графикон: Преглед 10 најзаступљенијих држава оснивача представништва страног привредног друштва по годинама

Ниједно представништво или огранак страног привредног субјекта није био укључен у предмете прања новца у посматраном периоду.

Такође, анализа података о представништвима и огранцима страних привредних друштава, чије се седиште налази у офшор зонама, потврђује резултате претходне Процене ризика, да је највећи број њих са седиштем у Кипру, те да много мањи број њих долази из других офшор центара.

Табела: Преглед регистрованих представништава страних правних лица на дан 31. 12. 2023. године, са подацима о државама седишта оснивача – офшор земаља

Регистрована представништва страног привредног друштва из офшор зона*		
Број	Статус	Држава седишта правног лица/оснивача
50	Активан	Кипар
40	Активан	Велика Британија
10	Активан	Девичанска (Британска) острва
9	Активан	Панама
6	Активан	Лихтенштајн
5	Активан	Сејшелска Острва
3	Активан	Гибралтар
3	Активан	Ирска
2	Активан	Гернзи
2	Активан	Либериа

* <https://cthi.taxjustice.net/>

Табела: Преглед броја регистрованих огранака страних правних лица на дан 31. 12. 2023. године са подацима о државама седишта оснивача – офшор земаља

Број регистрованих огранака страних привредних друштава – офшор зоне*		
Број друштава	Статус	Држава седишта правног лица/ оснивача
55	Активан	Кипар
23	Активан	Велика Британија
6	Активан	Ирска
5	Активан	Девичанска Острва (Британска)
3	Активан	Хонгконг
3	Активан	Гибралтар
3	Активан	Сејшелска Острва
2	Активан	Маршалска Острва
1	Активан	Сент Винсент и Гренадини
1	Активан	Белизе

* – земље и зоне које имају пореске олакшице за оснивање – јурисдикције са преференцијалним пореским системом –<https://cthi.taxjustice.net/>

Страна правна лица нису оснивала задужбине и фондациије у Србији у посматраном периоду. Представништва страних фондациија и задужбина су слабо заступљена и њихов укупан број не прелази 2,5% у односу на број домаћих задужбина и фондациија а највише их има из Немачке. Подаци о члановима удружења се не региструју, те се не могу обрађивати у статистичке сврхе, али су подаци о оснивачима удружења доступни јавности тако што су наведени у оснивачком акту који се објављује на интернет страни Агенције.

Посматрано према власништву, удео привредних субјеката чији су оснивачи страна правна и физичка лица благо расте из године у годину (2021. – 10,74%, 2022. – 11,66%, 2023. – 12,25%). Страна физичка и правна лица углавном оснивају, односно учествују у оснивању друштава са ограниченом одговорношћу, те око 99% привредних субјеката у којима је оснивач стране физичко или правно лице чине ДОО.

Табела: Структура оснивача и власника удела у привредним субјектима

	2021	2022	2023
Укупно домаћа физичка и правна лица	196.733	197.229	195.531
Укупно страна физичка и правна лица	23.680	26.036	27.296

Преглед структуре власништва у периоду од 2021. до 2023. године, дат је у наредној табели.

Табела: Процент домаћих и страних физичких и правних лица оснивача или власника удела у привредним субјектима

Структура власништва по годинама	Укупан број власника удела у привредним друштвима	Укупно привредна друштва	Удео у односу на укупан број привредних друштава
Домаћа физичка лица			
2021	183.794	133.417	83.39%
2022	183.402	136.209	82,15%
2023	180.784	137.253	81.13%

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Структура власништва по годинама	Укупан број власника удела у привредним друштвима	Укупно привредна друштва	Удео у односу на укупан број привредних друштава
Домаћа правна лица			
2021	12.939	133.417	5,87%
2022	13.827	136.209	6,19%
2023	14.747	137.253	6,62%
Страна физичка лица			
2021	15.051	133.417	6,83%
2022	16.979	136.209	7,60%
2023	18.026	137.253	8,09%
Страна правна лица			
2021	8.629	133.417	3,91%
2022	9.057	136.209	4,06%
2023	9.270	137.253	4,16%

На примеру друштва са ограниченом одговорношћу као најзаступљеније форме организовања привредног субјекта регистровани подаци показују да је према држављанству највећи број страних физичких лица из Руске Федерације, Народне Републике Кине, Италије и Турске, а затим и земаља региона Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине.

Табела: Број страних физичких лица која се појављују као власници удела у друштвима са ограниченом одговорношћу

Број странаца власника удела у ДОО	Држављанство
3.172	Руска Федерација
2.281	Народна Република Кина
1.100	Италија
978	Турска
888	Словенија
771	Хрватска
619	Немачка
517	Босна и Херцеговина
483	Република Северна Македонија
478	Црна Гора

Поређењем података о заступљености страних држављана показује константност у броју лица и земаља из које долазе власници удела, осим у односу на држављане Руске Федерације, који бележи тренд пораста, због значајног броја руских држављана који се у светлу догађаја у Украјини, селе у Србију.

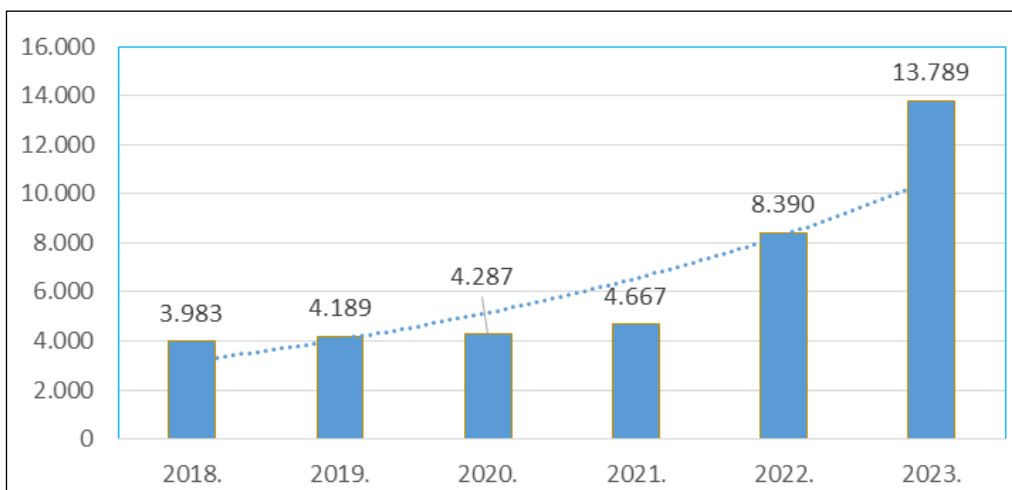
Регистарски подаци који се односе на порекло страних правних лица који су власници капитала у активним друштвима са ограниченом одговорношћу показују извесну константност тако да на дан 31. 12. 2023. године листа страних правних лица показује да је број и редослед најзаступљенијих земаља скоро исти и да највећи број власника удела долази са Кипра (567), из Републике Словеније (490), Холандије (474), Аустрије (460), Немачке (422), Швајцарске (407), Италије (383), Мађарске (353), Хрватске (343), Велике Британије (278), Сједињених Америчких Држава (277), али је приметан пораст броја правних лица из Црне Горе (271).

Присутан је благи раст заступљености страних лица преносом удела у привредном друштву са домаћег физичког лица на страно привредно друштво, из једне суседне државе, за не више од 1,5%.

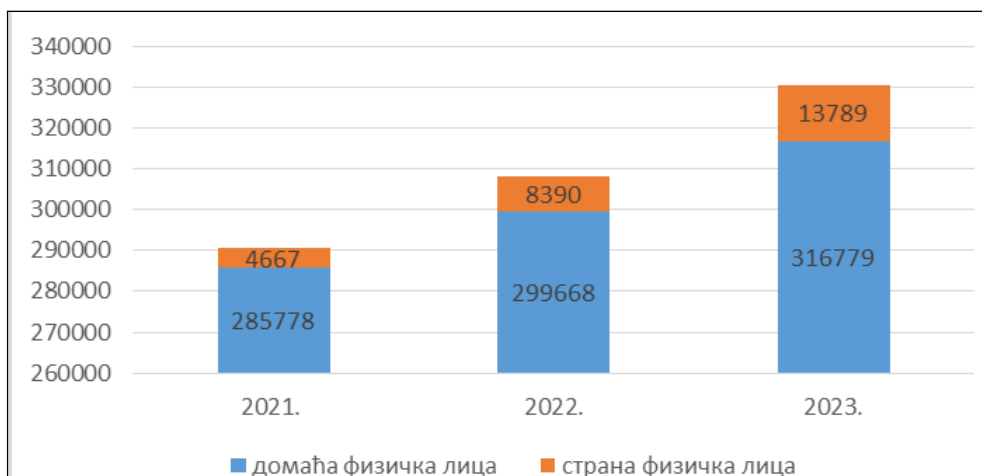
Број страних физичких лица која су пословала као предузетници у Републици Србији је незнатан у односу на укупан број предузетника али из године у годину константно расте (2021. – 4.667, 2022. – 8.390 и 2023. – 13.789), и то у 2021. за 8,86%, у 2022. за 79,77%, а у 2023. за 64,35% у односу на претходну годину.

Табела: Структура оснивача предузетника

Предузетници	Број оснивача предузетника	Удео у односу на укупан број предузетника
Домаћа физичка лица		
2021	285.778	98,39%
2022	299.668	97,28%
2023	316.779	95,83%
Страна физичка лица		
2021	4.667	1,61%
2022	8.390	2,72%
2023	13.789	4,17%

Графикон: Тренд раста броја предузетника чији су оснивачи страна физичка лица

Графикон: Структура оснивача предузетника

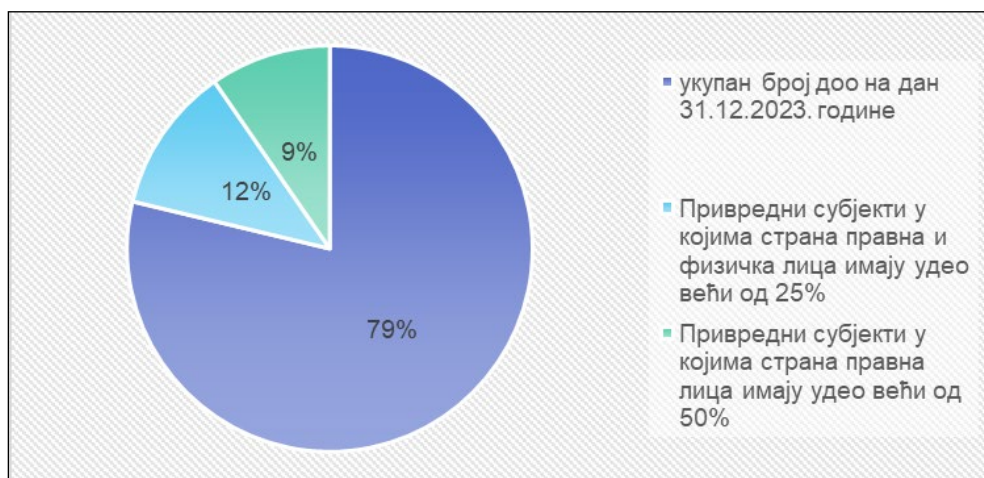
Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Када је у питању порекло капитала према подацима Агенције за привредне регистре, утврђе-
но је да привредна друштва регистрована у Републици Србији, пословање обављају претежно са
капиталом домаћег порекла, а да се учешће страног капитала у посматраном периоду креће на
нивоу до максимално 17,79% (у 2023. години), и то у привредним субјектима организованим у
правној форми друштва за ограниченом одговорношћу, код удела већег од 25%.

Табела: Приказ учешћа капитала у привредним субјектима
– удео страних физичких и правних лица

Статус на дан 31. 12. сви сем брисаних (активни, у ликвидацији, у стечају, у принудној ликвидацији)	2021					2022					2023				
	Привредни субјекти у којима страна правна и физичка лица имају удео већи од 25%		Привредни субјекти у којима страна правна и физичка лица имају удео већи од 50%			Привредни субјекти у којима страна правна и физичка лица имају удео већи од 25%		Привредни субјекти у којима страна правна и физичка лица имају удео већи од 50%			Привредни субјекти у којима страна правна и физичка лица имају удео већи од 25%		Привредни субјекти у којима страна правна лица имају удео већи од 50%		
	Укупно привредни субјекти	број	учешће	број	учешће	Укупно привредни субјекти	број	учешће	Број	учешће	Укупно привредни субјекти	број	учешће	број	учешће
ДОО	125.085	16.361	13.08	13372	10,69	128.058	18.227	14,23	15.026	11,73	129.259	19.111	17,79	15.810	12,23
ОД	980	12	1,22	4	0,41	894	11	1,23	4	0,45	817	9	1,10	3	0,37
КД	163	9	5,52	5	3,07	148	7	4,73	5	3,38	135	7	5,19	5	3,70
Задруга	3.159	0	0	0	0	3.173	0	0	0	0	3.175	0	0	0	0
Задружни савез	32	0	0	0	0	32	0	0	0	0	32	0	0	0	0
Огранак страног ПД	752	752	100	752	100	799	765	100	765	100	855	855	100	855	100
Предста- вништво страног ПД	1.300	1.300	100	1.300	100	1.300	1285	100	1.285	100	1.292	1.292	100	1.292	100
Акционарска друштва*	1.071	136	12,70	122	11,39	984	129	13,11	117	11,89	901	120	13,32	111	12,32
Јавна предузећа	575	0	0	0	0	569	0	0	0	0	561	0	0	0	0
Друштвено предузеће	185	0	0	0	0	167	0	0	0	0	149	0	0	0	0
Пословно удружење	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
УКУПНО	133.303	18.570		15.555		136.125	20424		17.202		137.176	21.394		18.076	

*1. Дати су подаци о учешћу лица која самостално поседују 25 односно 50 и више од 25% односно 50% акцијског капитала издаваоца, у складу са Законом о Централној евиденцији стварних власника („Сл. гласник РС”, бр. 41/18 и 91/19); 2. Нису дати подаци о учешћу повезаних лица, у складу са чланом 62 Закона о привредним друштвима, с обзиром да Централни регистар не води евиденцију повезаних лица.

Графикон: Процент учешћа капитала у друштвима са ограниченом одговорношћу
– удео страних правних лица

Подаци Централног регистра депо и крилинг хартија од вредности на дан 31. 12. 2023. године о власничкој структури капитала издавалаца за активна акционарска друштва у Републици Србији показују да директно учешће акцијског капитала од 25 и преко 25%, (стварни власници), имају резиденти – домаћа физичка и правна лица – у висини од 74,36% док су нерезиденти, односно страна правна и физичка лица заступљени са 13,32%.

Процент друштава која у власничкој структури капитала немају лица са директним учешћем од 25 и преко 25% акцијског капитала издаваоца је 14,10% док је број акционарских друштава у чијој власничкој структури капитала фигурирају и резиденти и нерезиденти са директним учешћем од 25 и преко 25% акцијског капитала издаваоца незнатан и износи само 1,78%.

У овој табели приказане су земље порекла власника који самостално поседују 25 и више од 25% акцијског капитала издаваоца а регистровани су као нерезиденти, односно страна правна и физичка лица. Највећи број нерезидената је из Словеније, са Кипра, из Аустрије, Италије и Холандије.

Табела: Листа земаља порекла власника који поседују 25 и више од 25% акцијског капитала издаваоца нерезидената, односно страних правних и физичких лица

МЕЂУНАРОДНА ОЗНАКА ЗЕМЉЕ	НАЗИВ ЗЕМЉЕ	БРОЈ ИМАЛАЦА
RS	Република Србија*	28
SI	SLOVENIA	13
CY	CYPRUS	11
AT	AUSTRIA	8
IT	ITALY	7
NL	NETHERLANDS	7
HR	CROATIA	5
DE	GERMANY	5
GR	GREECE	4
RU	RUSSIAN FEDERATION	4
BG	BULGARIA	3

*Напомена: У прегледу су дати подаци о броју страних инвеститора према подацима о земљи порекла које администрирају чланови Централног регистра. Приказани инвеститори са земљом порекла Република Србија и Југославија имају место пребивалишта/седишта у страним земљама.

Подаци Централног регистра на дан 31. 12. 2023. године о власничкој структури капитала издавалаца за активна акционарска друштва у Републици Србији показују да директно учешће акцијског капитала од 50 и преко 50% имају резиденти – домаћа физичка и правна лица – у висини од 58,93% док су **нерезиденти, односно страна правна и физичка лица заступљени са 12,32%**.

Процент друштава која у власничкој структури капитала немају лица са директним учешћем од 50 и преко 50% акцијског капитала издавалаца је 28,86%, односно укупно 260 друштава, што обухвата скоро трећину активних акционарских друштава.

Табела: Листа земаља порекла већинских власника који поседују 50 и више од 50% акцијског капитала издаваоца) нерезидената, односно страних правних и физичких лица

МЕЂУНАРОДНА ОЗНАКА ЗЕМЉЕ	НАЗИВ ЗЕМЉЕ	БРОЈ ИМАЛАЦА
RS	Република Србија*	20
SI	SLOVENIA	12
CY	CYPRUS	10
AT	AUSTRIA	7
IT	ITALY	7
NL	NETHERLANDS	7

МЕЂУНАРОДНА ОЗНАКА ЗЕМЉЕ	НАЗИВ ЗЕМЉЕ	БРОЈ ИМАЛАЦА
HR	CROATIA	5
DE	GERMANY	4
GR	GREECE	4
RU	RUSSIAN FEDERATION	4
BG	BULGARIA	3

*Напомена: У прегледу су дати подаци о броју страних инвеститора према подацима о земљи порекла које администрирају чланови Централног регистра. Приказани инвеститори са земљом порекла Република Србија и Југославија имају место пребивалишта/се-дишта у страним земљама.

На основу датог приказа земље порекла власника који самостално поседују 50 и више од 50% акцијског капитала издаваоца а регистровани су као нерезиденти односно страна правна и физичка лица, произлази да је највећи број нерезидената из Словеније и са Кипра, док, са једнаким бројем, следе они из Аустрије, Италије и Холандије.

Из свих до сада приказаних података се може закључити да као земље порекла акцијског капитала предњаче две земље: Словенија и Кипар. Ако поредимо проценат учешћа у акцијском капиталу редослед се мења тек на трећој позицији – где је Аустрија када се посматра учешће капитала од 25 и преко 25% док, када се посматра учешће капитала од 50 и преко 50%, трећу позицију деле Аустрија, Холандија и Италија. Уколико би промене на нивоу једноцифрених бројева уопште назвали трендом, праћењем ових података из године у годину, примећено је да се број нерезидената из Хрватске смањило за 2 у односу на 2022. годину тј. за 3 у односу на 2021. годину. Иако је број нерезидената из Словеније, сваке године у посматраном периоду, опадао за 2 они су, и даље, најзаступљенији у структури акцијског капитала када се посматра учешће капитала од 25 и преко 25% и када се посматра учешће капитала од 50 и преко 50%.

Резиме

Огранци и представништва страних привредних друштава чине мање од 2% свих регистрованих привредних субјеката. Њихово присуство у Србији је углавном стабилно у последњих 5 година и служи да олакша реалне економске везе а већина тих друштава је из САД и земаља региона (Босна и Херцеговина, Црна Гора, Хрватска, Словенија и Северна Македонија), и из неколико са офшор територија (Кипар и УК).

У последњих неколико година забележен је стабилан раст страног власништва у српским привредним субјектима, што прати изражено повећање директних страних инвестиција. У питању је 12,25% предузећа, првенствено у правној форми организовања – друштва са органиченом одговорношћу (ДОО). Већина привредних субјеката у Србији финансира се из домаћег капитала али инострани капитал, нарочито из Словеније, са Кипра и из Аустрије – чини 17,79% власништва у ДОО. Сличан тренд показују и акционарска друштва са 13,32% капитала страних субјеката. Број страних физичких лица која послују у Србији као предузетници је незнатан у односу на укупан број предузетника (око 4%), али је у сталном порасту.

Уопштено говорећи, Србија показује тренд раста страног учешћа у домаћем пословању, у различитим формама, али је то још увек мали део у поређењу са потпуно домаћим привредним субјектима и предузетницима.

Утицај на ризик:

Присуство офшор компанија: Известан (мали) број друштава и представништва је повезан са офшор финансијским центрима.

0 неутралан утицај на ПН/ФТ

Мали удео страног власништва: Страно власништво или учешће још увек представља мали део пословања у Србији.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

Стабилни трендови у власништву: Већина друштава/привредних субјеката у страном власништву регистрована је већ неколико година, што указује на степен стабилности у власничким шемама, нарочито за привредне субјекте из Словеније, Аустрије и Немачке.

0 неутралан утицај на ПН/ФТ

3.3. Евиденција стварних власника

Један од примарних разлога због којег криминалци оснивају и користе привредна друштва јесте прикривање контроле над имовином. Мера утврђивања стварног власника јесте кључна у циљу откривања средстава проистеклих из криминалне активности.

У складу са ФАТФ препорукама 24 и 25 које прописују критеријуме са којима држава треба да се усклади како би се у пуној мери постигла транспарентност када се ради о стварном власништву како привредних субјеката тако и задужбина, фондација, трастова и других лица стварног права, Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма дефинисао је појам стварног власника и обавезу утврђивања стварног власника и проверу идентитета стварног власника од стране обвезника овог закона. Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма дефинише стварног власника као *физичко лице које њосредно или њосредно има у својини или контролише странку, њри чему странка може биџи и физичко лице*. Странка, у смислу овог закона, је физичко лице, предузетник, правно лице, лице страног права и лице грађанског права које врши трансакцију или успоставља пословни однос са обвезником.

Република Србија примењује систем утврђивања стварног власника у два колосека (*multi-pronged approach*) што је у складу са међународним стандардима. Обвезници ЗСПНФТ су дужни да утврђују стварног власника странке⁴², а правна лица су дужна да у складу са Законом о централној евиденцији стварних власника евидентирају податке у Централну евиденцију⁴³. Предвиђене су санкције за недостављање података и достављање нетачних података, одређени су органи који подносе пријаве.

Доношењем Закона о Централној евиденцији стварног власника који је усклађен са Директивом ЕУ 2015/849,⁴⁴ регулисана је обавеза одређивања стварног власника регистрованог субјекта и његово евидентирање у јединствену базу података о стварним власницима правних лица и других субјеката који су регистровани у одговарајућим регистрима у Републици Србији – Централну евиденцију стварних власника (ЦЕСВ).

ЦЕСВ је јавно доступна база података којој може да приступи свако заинтересовано лице и да врши претрагу преко интернет стране Агенције за привредне регистре, а државним органима обвезницима ЗСПНФТ и путем веб сервиса⁴⁵. Сви подаци у ЦЕСВ, као и историја промена, се државним органима који приступају веб сервису испоручују у машински читљивом формату. Уколико се неки орган обрати Агенцији, АПР пружа све информације којима располаже, а које су везане за Централну евиденцију стварних власника, у што краћем року. Такође, ради обезбеђивања транспарентних података о стварним власницима и олакшавања пословања привредним субјектима, Агенција за привредне регистре је омогућила издавање извода и потврда из ЦЕСВ у форми електронског документа или у папирној форми. Такође, од маја 2023. године АПР је успоставила нови веб-портал за испоруке података, чија је сврха да се јавном сектору омогући лакши и једноставнији приступ регистрованим подацима из електронских регистара и евиденција Агенције који је на располагању државним органима и који омогућава напредне претраге повезаних лица и стварних власника.

42 Према члану 3, став 1, тачке 10, 11 и 12) ЗСПНФТ, стварни власник странке је физичко лице које посредно или непосредно има у својини или контролише странку; странка из ове тачке укључује и физичко лице. Стварни власник привредног друштва, односно другог правног лица јесте: физичко лице, које је посредно или непосредно ималац 25% или више пословног удела, акција, права гласа или других права, на основу којих учествује у управљању правним лицем, односно учествује у капиталу правног лица са 25% или више удела, односно физичко лице које посредно или непосредно има преовлађујући утицај на вођење послова и доношење одлука; физичко лице, које привредном друштву посредно обезбеди или обезбеђује средства и по том основу има право да битно утиче на доношење одлука органа управљања привредним друштвом приликом одлучивања о финансирању и пословању. Стварни власник траста је оснивач, повереник, заштитник, корисник ако је одређен, као и лице које има доминантан положај у управљању трастом; одредба ове тачке се аналогно примењује на стварног власника другог лица страног права. Република Србија није потписница Хашке конвенције о трасту, па сходно томе нема закон о трасту.

43 „Службени гласник РС”, бр. 41/18, 91/19, 105/21 и 17/23.

44 Доступно на: ЕУР-Лех – 32015Л0849 – ЕН – ЕУР-Лех (europa.eu).

45 Сви наведени подаци су јавно доступни преко интернет стране Агенције за привредне регистре 24/7 свим лицима без доказивања правног интереса. Поред неограниченог уступа преко интернет стране, надлежни органи могу приступити и самој бази Централне евиденције преко веб сервиса.

Евидентирање стварног власника је обавезно за сва: 1) привредна друштва, осим јавних акционарских друштава;⁴⁶ 2) задруге; 3) огранке страних привредних друштава; 4) пословна удружења и удружења, осим политичких странака, синдиката, спортских организација и удружења, црква и верских заједница; 5) фондациије и задужбине; 6) установе; 7) представништва страних привредних друштава, удружења, фондација и задужбина.

У складу са одредбама Закона о Централној евиденцији стварних власника, од обавезе евидентирања стварног власника изузета су јавна акционарска друштва, политичке странке, синдикати, спортске организације и спортска удружења, цркве и верске заједнице.

Сваки Регистровани субјект има обавезу да сам преко регистрованог овлашћеног лица, изврши евиденцију стварног власника и одговоран је за тачност унетих података, евидентирање података у прописаном року, као и за чување одговарајућих, тачних и ажурних података и докумената на основу којих је евидентирао стварног власника.

Поједини обвезници који у оснивању привредних друштава или обављању послова везаних за регистрацију привредних субјеката и отпочињање пословне делатности привредних субјеката, као чувари капија система имају врло битну улогу у обезбеђивању транспарентности власништва над привредним субјектима и правним лицима уопште и обезбеђују да се стварно власништво провери или утврди из више извора.

Јавни бележници су обвезници ЗСПНФТ када сачињавају или потврђују (солемнизују) исправе у вези са оснивањем/приступањем друштву и другим статусним променама привредног друштва или лица страног права⁴⁷, и дужан је да утврди идентитет стварног власника странке, тако што прибавља податке о имену и презимену, датуму и месту рођења и пребивалишту или боравишту стварног власника странке за коју врши услугу, као и изјаву странке да делује у своје име⁴⁸. Поред јавних бележника врло важну улогу имају и адвокати, банке, рачуновође и ревизори. Улога јавних бележника и адвоката као чувара капија је додатно појачана увођењем обавезне електронске регистрације привредних друштава – у случају оснивања привредног друштва од стране страног правног лица или приступања страног правног лица већ регистрованом привредном друштву, извод из страног регистра као доказ о идентитету страног правног лица као и друга пропратна документација мора бити дигитализована (претворена и писана у електронској форми) од стране јавног бележника или адвоката.

На дан 31. 12. 2023. године у ЦЕСВ уписани су стварни власници за више од 90,50% свих привредних субјеката који имају обавезу евидентирања стварних власника. Највећи проценат регистрованих стварних власника имају друштва са ограниченом одговорношћу 94,74%, а најмањи представништва страног привредног друштва 30,63%.

Табела: Преглед обвезника ЕСВ и обвезника који су извршили обавезу евидентирања стварног власника на дан 31. 12. 2023. године

Преглед обвезника ЕСВ и обвезника који су извршили обавезу евидентирања на дан 31. 12. 2023.					
Назив	Регистровани субјекти	Евидентирани СВ	Број субјеката који нису евидентирали СВ*	Покренути поступци због прекршаја из Закона о ЕСВ	% евидентираних стварних власника
Ортачко друштво	811	751	60	/	92,60%
Командитно друштво	134	121	13	/	90,30%
Друштво са ограниченом одговорношћу	127.902	121.175	6.727	834	94,74%
Аакционарско друштво	404	367	37	2	90,84%
Задруга	3.130	2.230	900	28	71,25%

46 Када је реч о јавним акционарским друштвима, као и у већини земаља и у РС су иста изузета од обавезе евидентирања стварног власника, а у складу са ФАТФ Препоруком 10 (*Interpretative Note to Recommendation 10, Part C*) и чланом 3.6. AMLD Директиве.

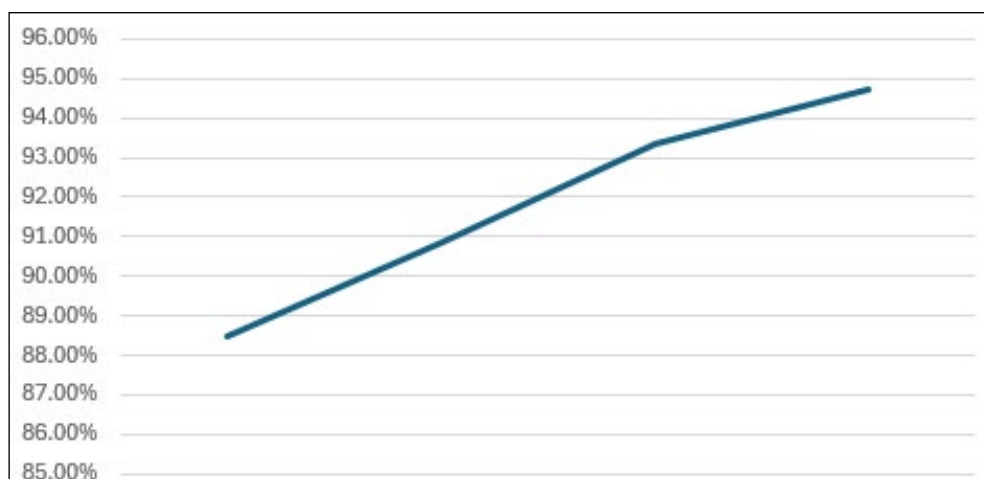
47 Члан 4, став 3 ЗСПНФТ.

48 Члан 57, став 5 ЗСПНФТ.

Преглед обвезника ЕСВ и обвезника који су извршили обавезу евидентирања на дан 31. 12. 2023.					
Назив	Регистровани субјекти	Евидентирани СВ	Број субјеката који нису евидентирали СВ*	Покренути поступци због прекршаја из Закона о ЕСВ	% евидентираних стварних власника
Огранак страног привредног друштва	855	633	222	6	74,04%
Пословно удружење	84	67	17	/	79,76%
Удружење	37.364	30.125	7.239	750	80,63%
Задужбина	140	134	6	/	95,71%
Фондација	919	755	164	91	82,15%
Представништво страног привредног друштва	1.293	396	897	1	30,63%
Представништво страног удружења	85	54	31	/	63,53%
Представништво стране фондације	25	20	5	/	80,00%
Представништво стране задужбине	2	2	0	/	100,00%
Установа	1.712	1.423	289	92	83,12%
Укупно	174.860	158.253	16.607	1.804	90,50%

* укључени су и привредни субјекти којима није истекао рок од 15 дана

Код друштава са ограниченом одговорношћу као најзаступљеније форме Регистрованог субјекта уочен је тренд све веће ажурности у евиденцији стварног власника. Па тако у посматраном периоду дана 1. 1. 2021. године проценат попуњености је био 88,48% а на дан 31. 12. 2023. – 94,74%.

Графикон: Тренд пораста броја друштава с ограниченом одговорношћу која су извршила своју обавезу евидентирања у односу на оне који то нису учинили

У посматраном периоду, веома низак проценат попуњености је код представништава страних привредних друштава – свега 30,63%. Ово се може објаснити чињеницом да закон који уређује правни положај представништава страних привредних друштава не прописује други начин брисања представништава страних привредних друштава из регистра који води АПР осим пријавом законског заступника на основу одлуке оснивача која често изостане јер је, нпр. у међувремену то страно привредно друштво брисано из страног регистра или просто више није заинтересовано за своје представништво у Републици Србији.

Регистрациони орган подноси и захтеве за покретање прекршајног поступка против новооснованог регистрованог субјекта због неевидентирања података о стварном власнику у прописаном року од 15 дана од дана оснивања.

У посматраном периоду, Агенција за привредне регистре је поднела укупно 6.622 прекршајне пријаве, против привредних друштава која нису евидентирала стварне власнике у року од 15 дана од дана оснивања.

Због непоштовања одредаба овог закона, прекршајни судови су у извештајном периоду донели 8.035 пресуда у којима су правна лица која нису евидентирала стварне власнике кажњена новчаним казнама у распону од 50.000 динара до 500.000 динара и опоменама⁴⁹, док су истовремено одговорна лица у овим правним лицима кажњена новчаном казном у распону од 5.000 динара до 80.000 динара и опоменом.

Табела: Приказ одлука прекршајних судова по поднетим прекршајним пријавама према привредним субјектима због неевидентирања стварног власника у периоду 2021–2023.

Година	Број поднетих захтева за покретање прекршајног поступка	Осуђујуће пресуде физичка лица		Осуђујуће пресуде правна лица	
		новчана	опомена	новчана	опомена
2021	2.822	227	308	135	395
2022	2.121	575	1.310	379	1.481
2023	1.679	494	1.273	353	1.042
Укупно	6.622	1.296	2.891	867	2.918
Укупно пресуда 2021–2023.		8.035			

Закон о ЦЕСВ⁵⁰ прописује и кривично дело којим је санкционисано прикривање стварног власника регистрованог субјекта и то неуписивањем података у ЦЕСВ или уписивањем неистинитих података или променом или брисањем истинитих података о стварном власнику. За ово кривично дело запређена је казна од три месеца до 5 година затвора. У извештајном периоду није поднета ниједна кривична пријава, јер није било идентификованих случајева са елементима овог кривичног дела.

Резиме:

Србија је имплементирала снажан систем за идентификацију стварних власника, у складу са стандардима ФАТФ, кроз свој Закон о ЦЕСВ и успостављање Централне евиденције стварних власника (ЦЕСВ). Србија води и објављује Централни регистар изречених мера, који обједињује податке о привредним субјектима, њиховим власницима, директорима и члановима надзорног одбора, који су кажњени за кривична дела, привредне преступе или прекршаје, односно који су управно санкционисани. Увид у регистар је омогућен свим заинтересованим субјектима, који га пре успостављеног пословног односа могу прегледати и упознати се са пословним профилем потенцијалног пословног партнера.

Број привредних субјеката који уредно извршавају обавезе евидентирања стварних власника је из године у годину све већи. На дан 31. 12. 2023. године, преко 90,5% ентитета је испунило обавезу регистрације стварног власника. ДОО су показале највећу стопу усклађености (94,74%), док страна представништва и огранци заостају (30,63%). Мере извршења, укључујући новчане казне и правне радње, биле су ефикасне у повећању усклађености, са преко 8.000 казни изречених између 2021. и 2023. за непоштовање.

ЦЕСВ је значајно смањило ризике ПН/ФТ повећањем транспарентности власништва. Међутим, остају изазови са нижом усклађеношћу међу одређеним типовима ентитета.

49 Напомена: један број прекршајних поступака окончан у 2023. години по захтевима које је АПР поднео 2022. године, као да ће и неки поступци који су започети по захтевима АПР-а поднетим 2023. године бити окончани у 2024. години. Док се један број донетих пресуда односи на пријаве поднете пре 2021. године.

50 Члан 13 Закона о Централној евиденцији стварног власника („Службени гласник РС”, бр. 41/18, 91/19, 105/21 и 17/23): „Ко у намери да прикрије стварног власника Регистрованог субјекта, у Централну евиденцију не упише податке о стварном власнику Регистрованог субјекта, упише неистинит податак о стварном власнику Регистрованог субјекта као истинит, промени или избрише истинит податак о стварном власнику Регистрованог субјекта, казниће се казном затвора од три месеца до пет година”.

Утицај на ризик:

Централна евиденција стварних власника (ЦЕСВ): ЦЕСВ омогућава транспарентан приступ подацима о стварном власништву, укључујући и јавност.	-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Јавни приступ Централном регистру привремених мера: Овај регистар обезбеђује транспарентност података о санкционисаним субјектима, чиме је заинтересованим лицима омогућена провера законитости пословних односа и трансакција, што утиче и на смањење ризика од ПН/ТФ.	-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Обавезно обелодањивање за правна лица: Правна лица у Србији су обавезна да открију стварне власнике.	-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Санкције за непоштовање: Управне и кривичноправне санкције за нерегистровање или ажурирање стварног власништва се у великој мери примењују.	-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Ниска усклађеност међу страним представништвима: Страна представништва показују ниже стопе усклађености.	+1 мало повећање вероватноће за ПН/ФТ
Недовољно пријављивање од стране непрофитних организација: Приближно 20% фондација и удружења још увек треба да региструје стварног власника.	+1 мало повећање вероватноће за ПН/ФТ

3.3.1. Структура стварних власника привредних субјеката

У структури стварних власника доминирају домаћа физичка лица која су евидентирана код 87,84% регистрованих правних лица. Страна физичка лица су евидентирана као стварни власници код 22.719 Регистрованих субјеката.

Структура стварних власника регистрованих правних лица према државама показује да их је око 90% из Републике Србије, а да су преостале државе заступљене увек са мање од 1%.

Укупан број стварних власника евидентираних у ЦЕСВ је 186.905. Од тог броја, преко 72% је евидентирано под ОСВ 1 – физичко лице, које је посредно или непосредно ималац 25% или више удела, акција, права гласа или других права, на основу којих учествује у управљању Регистрованим субјектом, односно учествује у капиталу Регистрованог субјекта са 25% или више удела. Домаћих физичких лица као стварних власника је по том основу евидентирано 116.064 лица.

Следећи основ по заступљености код домаћих физичких лица је ОСВ 5 – физичко лице које је регистровано за заступање задруга, удружења, фондација, задужбина и установа, по ком је евидентирано 34.525 лица и под основом ОСВ 2 – физичко лице које посредно или непосредно има преовлађујући утицај на вођење послова и доношење одлука – 5.886 лица. По основу ОСВ 6 и ОСВ 7 јер није било могуће одредити стварног власника па је као стварни власник Регистрованог субјекта евидентирано физичко лице које је регистровано за заступање, односно лице које је регистровано као члан органа тог субјекта, је евидентирано 2.980 лица.

Најчешћи основ евидентирања страних физичких лица као стварних власника је ОСВ 1 и по том основу је евидентирано 19.547 лица. Следећи по заступљености је ОСВ 2 1.144 и ОСВ 3 943.

По основу ОСВ 6 и ОСВ 7 је евидентирано свега 293 лица. Када се упореде подаци из претходне процене ризика када је било уочљиво да су законски заступници страних правних лица евидентирани као стварни власници код скоро половине ових лица – са подацима из ЦЕСВ у периоду 2021–2023. године, закључује се да је тај број лица са овим ризичним основом 15 (петнаест) пута мањи.

Резиме:

Већина стварних власника у Србији су домаћа физичка лица, која чине 87,84% регистрованих правних лица, а страна физичка лица су регистрована као власници за укупно 22.719 правних лица. Око 90% стварних власника је из Србије, док остале земље доприносе по мање од 1%. Од 2023. године, 186.905 стварних власника је евидентирано у Централној евиденцији, од којих је преко 72% класификовано као власници/држаоци 25% или више акција компаније или права гласа. Ризичније категорије власништва су значајно смањене.

Утицај на ризик:

Доминација домаћег власништва: Већина стварних власника су грађани Србије, што повећава локални надзор и смањује вероватноћу сложених шема власништва.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

Смањење власништва подложног ризику: Значајан пад високоризичних типова власништва (ОСВ 6 и ОСВ 7) минимизира путеве за прикривање власништва.

-1 мало смањење вероватноће за ПН/ФТ

3.3.2. Надзор над применом одредаба о стварном власнику и изречене санкције

Надзор над применом Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма од стране обвезника врше надзорни органи, који у склопу ове своје надлежности врше надзор и над применом одредаба које се тичу утврђивања стварног власника и провере идентитета стварног власника, како самог обвезника тако и странака које успостављају однос са обвезником.

С тим у вези уколико надзорни орган у вршењу надзора, утврди постојање неправилности или незаконитости и у вези са применом одредаба које се тичу утврђивања стварног власника и провере идентитета стварног власника, дужан је да захтева отклањање неправилности и недостатака у року који сам одреди, поднесе захтев надлежном органу за покретање одговарајућег поступка и предузме друге мере и радње за које је законом овлашћен.

Органи надлежни за вршење надзора дужни су да о предузетим мерама у извршеном надзору, о утврђеним неправилностима и незаконитостима, као и о другим значајним чињеницама у вези са надзором, а нарочито уколико открију чињенице које су или које би могле да буду у вези са прањем новца или финансирањем тероризма, одмах, у писменој форми, обавесте Управу за спречавање прања новца.

Утврђене неправилности идентификације стварног власника – контролисани субјекат није утврдио идентитет стварног власника странака које су правна лица, чиме је повређен члан 25, став 1 ЗСПНФТ (привредни преступ из члана 117, став 1, тачка 1 и став 2 ЗСПНФТ) и контролисани субјект није на начин прописан чланом 25 ЗСПНФТ утврдио идентитет стварног власника странака које су правна лица (члан 118, став 1, тачка 22 и став 2 ЗСПНФТ).

Табела: Утврђене неправилности идентификације стварног власника у спроведеном надзору УСПН код привредних друштава

Година	Неправилност из члана 117, став 1, тачка 1 ЗСПНФТ	Неправилност из члана 118, став 1, тачка 22 ЗСПНФТ	Укупно
2021	5	18	23
2022	3	24	27
2023	7	23	30
Укупно	15	65	80

Изречене казне у динарима за утврђене неправилности при идентификацији стварног власника странке у пресудама⁵¹ износе за 7 привредних субјеката РСД 840.356,00.

Табела: Утврђене неправилности при идентификацији стварног власника у поступку надзора НБС

Обвезник	Број случајева у којима је утврђена неправилност по члану 25 Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма	Правна форма
Банка	3 случаја домаће правно лице 2 случаја страна правно лице	ДОО
Давалац финансијског лизинга	1 случај	ДОО
Друштва за осигурање	5 случајева	ДОО

Табела: Утврђене неправилности стварног власника у поступку надзора Комисије за хартије од вредности

Утврђене неправилности СВ	Форма организовања клијената	Утврђене неправилности	Изречене мере/казна за утврђену неправилност
1 инвестиционо друштво – тржиште капитала	1 а.д.	Недостаци у документацији обвезника (лични документ стварног власника, уписивање датума, времена и лица које је вршило идентификацију, извод из надлежног регистра, уредност документације којом се потврђују спроведене радње и мере)	1 Писмена опомена
3 друштва за ревизију – нефинансијски	9 д.о.о. 1 ЈП		1 Решење и пријава за привредни преступ 2 Писмене опомене 1 Пресуда због пропуста у примени Закона о спречавању прања новца (идентификација странке, законског заступника и стварног власника) – новчана казна 90.000,00 динара обвезник, 18.000,00 динара одговорно лице)
Укупно 4	9 д.о.о. 1 а.д. 1 ЈП		1 решење и пријава за привредни преступ 3 писмене опомене 1 пресуда

С друге стране, 2021. године окончан је дисциплински поступак и изречена је мера, односно донето је решење којим је један јавни бележник оглашен одговорним јер је за време непосредног надзора, који је извршен 2020. године, утврђено да није спроводио радње и мере које се предузимају ради спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма, а које обухватају познавање странке и праћење њеног пословања, на начин што је пропуштао да утврди идентитет стварног власника странке која је правно лице или лице страног права увидом у евиденцију стварних власника или на други законом прописан начин.

У конкретном случају реч је о непоштовању прописа од стране обвезника, односно нису испоштоване законом прописане процедуре и обавезе јавног бележника као обвезника ЗСПН/ФТ.

Јавни бележник је решењем које је Дисциплинско веће ЈКС донело 2021. године оглашен одговорним, и изречена му је новчана казна у износу од једне просечне плате судије основног суда, односно у висини од око 113.000,00 динара.

51 Анализа је урађена на основу пресуда које су достављене Управи за спречавање прања новца у референтном периоду.

Табела: Неправилности које су уочене у односу на укупан број извршених контрола стварних власника повезаних са сектором некретнина збирно код посредника у надзору Министарства унутрашње и спољне трговине

Година	2021		2022		2023	
Врста надзора	Посредно	Непосредно	Посредно	Непосредно	Посредно	Непосредно
Број надзора	746	/	899	/	874	/
Укупно надзора	746		899		874	
Укупно пред. мера	/		/		/	

Резиме:

Надзорни органи, укључујући УСПН, спроводе редовне инспекције над обвезницима, а свако непоштовање, укључујући неажурирање њихове евиденције, резултирало је санкцијама, укључујући новчане казне и судске поступке. Од 2021. до 2023. године, вишеструке инспекције су откриле прекршаје у вези са вођењем тачне и благовремене евиденције стварних власника, посебно међу рачуноводственим фирмама и факторинг компанијама, као и субјектима под надзором Комисије за хартије од вредности. Ови прекршаји су отклоњени упозорењима, казнама и правним радњама, са циљем да се наметне јаче поштовање. Идентификовани су случајеви неслагања у информацијама о стварним власницима које су представили њихови клијенти и информацијама садржаним у евиденцији стварних власника, у ком случају су правна лица била суочена са санкцијама.

Утицај на ризик:

Редовни надзор: Текуће инспекције од стране надзорних органа осигуравају да се обвезници придржавају прописа о идентификацији стварних власника.

-2 делимично смањење вероватноће на ПН/ФТ

Спровођење казни: Делимични ефекти кривичних санкција за одвраћање од вршења кривичних дела. Недовољна ефикасност вођење поступка. Блага казнена политика.

0 неутралан утицај за ПН/ФТ

Идентификација неслагања: Надзорни органи, као и обвезници у случајевима утврђивања неслагања података о стварном власнику са ЦЕСВ подносе извештаје о сумњи у праће новца.

+1 мало повећање вероватноће за ПН/ФТ

3.3.3. Међународна размена података о стварним власницима – ФОС

Број захтева страних партнерских служби који се односе на податке о стварном власнику је мали, и узрок томе је чињеница да у Републици Србији постоји Централна евиденција стварних власника која је јавно доступна.

Партнерске службе страних држава, су од Управе за спречавање прања новца у 15 случајева тражиле податке о стварним власницима правних лица. Најчешће су подаци захтевани из земаља окружења или Европе и то: Црна Гора, Северна Македонија, Словенија, Румунија, Словачка, Немачка, Естонија, Чешка и Летонија.

Ови подаци су тражени јер су правна лица трансферисала средства на рачуне других лица или правна лица из њихових држава трансферишу средства на рачуне правних лица у Републику Србију. Такође, податке о стварном власнику правних лица партнерске службе тражиле су и у случајевима када неко нерезидентно правно лице има рачун у Републици Србији и трансферише средства у ту државу.

С друге стране, УСПН је поднела 164 захтева страним ФОС за добијање података о стварним власницима правних лица.

Резиме:

Број иностраних захтева за податке о СВ из Србије је низак због јавне доступности Централног регистра СВ. Стране ФОЈ су тражиле информације о СВ од српске ФОЈ у 15 случајева, првенствено у суседним или европским земљама као што су Црна Гора, Северна Македонија, Словенија и Немачка. Ови захтеви су се углавном односили на финансијске трансакције српских правних лица. Насупрот томе, ФОЈ Србије је поднела 164 захтева страним партнерима да добију информације о СВ за своје истраге.

Утицај на ризик:

Подаци о стварном власнику су јавно доступни: Лак приступ страних партнера Централном регистру БО Србије.	-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Међународна сарадња: Редовна проактивна размена података са страним ФОЈ, укључујући одлазне захтеве.	-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

3.4. Траст, правни аранжмани и комплексне власничке структуре

Међународна пракса указује да се трастови користе на међународном нивоу како би се омогућило прање новца на високом нивоу прикривањем стварног власника, отежао процес упознавања клијента од стране обвезника и отежале истраге надлежних органа. Криминалци користе трастове као део сложених операција прикривања чији је циљ прикривање стварног власника и власника сумњиве имовине кроз власничке и управљачке структуре правних лица и правних аранжмана, често регистрованих у више јурисдикција.

Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма међу појмове од значаја за примену овог закона уведена су и лица страног права која подразумевају правну форму организовања у циљу управљања и располагања имовином која не постоји у домаћем законодавству као што су траст, ансталт, фидуције, фидокомис и сл. Међутим, овим законом су детаљније дефинисани само елементи траста.⁵²

У ЦЕСВ се евидентирају подаци о стварним власницима трастова. Стварни власник траста се уписује или као оснивач или као повереник односно заштитник или корисник или као физичко лице које има доминантан положај у управљању трастом. У односу на 1.317 правних лица у чијој оснивачкој структури се појављује траст ови подаци су евидентирани под ОСВ 4⁵³, ознаком код 221 регистрованог субјектата. Анализом евидентираниог назива траста, може се закључити да се ради о

52 С тим у вези се наводи да је траст лице страног права које једно лице, оснивач (*settlor, trustor*) успоставља за живота или по смрти, а које поверава имовину на располагање и управљање поверенику (*trustee*) у корист корисника (*beneficiary*) или у неку посебно назначену сврху и тако да: имовина није део имовине оснивача траста; право својине на имовини траста има повереник који имовину држи, користи и њоме располаже у корист корисника или оснивача, а у складу са условима траста; уговором о трасту обављање одређених послова се може поверити и заштитнику (*trust protector*), чија је основна улога да обезбеди да се имовином траста располаже и управља тако да се у пуној мери остваре циљеви успостављања траста; корисник је физичко лице или група лица у чијем интересу је лице страног права основано или послује, без обзира на то да ли је то лице или група лица одређена или одређива.

53 По основу из члана 3, став 1, тачка 3 Закона о ЦЕСВ који предвиђа да је стварни власник: (1) физичко лице, које је посредно или непосредно ималац 25% или више удела, акција, права гласа или других права, на основу којих учествује у управљању Регистрованим субјектом, односно учествује у капиталу Регистрованог субјекта са 25% или више удела; (2) физичко лице које посредно или непосредно има преовлађујући утицај на вођење послова и доношење одлука; (3) физичко лице, које Регистрованом субјекту посредно обезбеди или обезбеђује средства и по том основу битно утиче на доношење одлука органа управљања Регистрованог субјекта приликом одлучивања о финансирању и пословању; (4) физичко лице које је оснивач, повереник, заштитник, корисник ако је одређен, као и лице које има доминантан положај у управљању трастом, односно у другом лицу страног права; (5) физич-

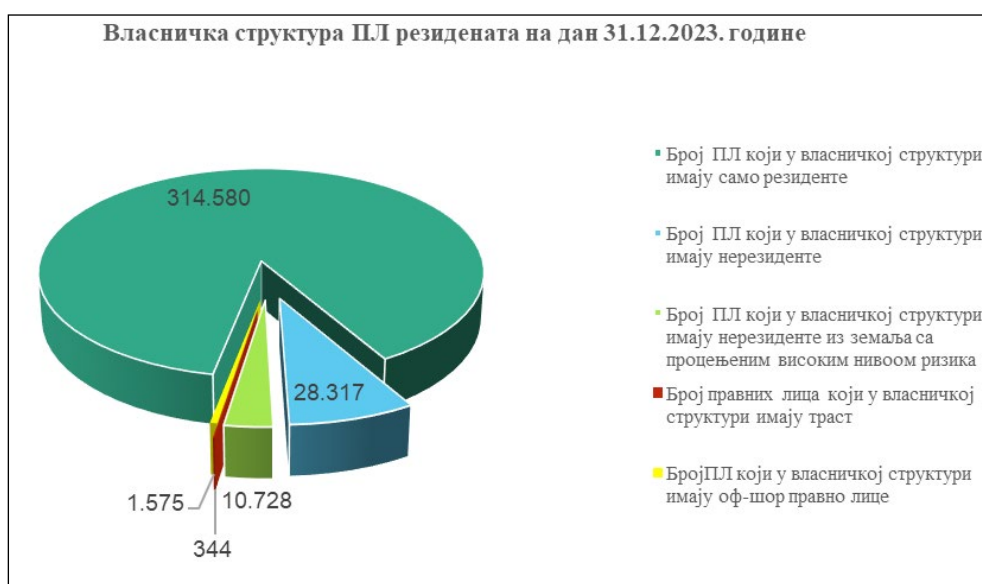
највише 20 трастова, а за 130 привредних субјеката који имају траст у власничкој структури, траст је регистрован на Кипру. Домаћа физичка лица која се појављују у вези са трастом има укупно 46, али нико од њих се не налази у улози повереника траста.⁵⁴ Због сложене власничке структуре, сви ови привредни субјекти су сходно Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма, посматрани као високо ризични привредни субјекти за прање новца.

Такође, по ЗОСПНФТ обвезници су и правна лица која имају као осниваче или власнике правна или физичка лица повезана са офшор јурисдикцијама и која неретко имају и комплексну власничку структуру разврстани су у степен високог ризика од прања новца и предмет су појачаног надзора.

На дан 31. 12. 2023. године укупан број резидентних правних лица клијената банака код којих се појављује офшор, а која имају отворене рачуне код банака износи 2.177 и то: број нерезидентних правних лица из офшор земаља износи 385, број домаћих правних лица која имају офшор у власничкој структури износи 1.575, док број страних правних лица код којих се појављује офшор у власничкој структури износи 217. На основу података банкарског сектора, утврђен је и укупан број резидената правних лица који у власничкој структури имају нерезиденте из земаља са процењеним високим нивоом ризика, односно која у власничкој структури имају траст или офшор правно лице, чији број је приказан у наредној табели.

Табела: Преглед клијената банака резидентних правних лица која у власничкој структури имају нерезиденте – траст

Резиденти правна лица – 31. 12. 2023. године	
Укупан број резидената правних лица који у власничкој структури имају само резиденте на дан 31. 12. 2023.	314.580
Укупан број резидената правних лица који у власничкој структури имају нерезиденте	28.317
Укупан број резидената правних лица који у власничкој структури имају нерезиденте из земаља са процењеним високим нивоом ризика	10.728
Укупан број резидената правних лица који у власничкој структури имају траст	344
Укупан број резидената правних лица који у власничкој структури имају офшор правно лице	1.575

ко лице које је регистровано за заступање задруга, удружења, фондација, задужбина и установа, ако овлашћено лице за заступање није пријавило друго физичко лице као стварног власника.

54 На основу података Народне банке Србије за 2023. годину трастови се у власничкој структури правних лица резидената јављају 303 пута, а код нерезидената – 62.

Табела: Преглед клијената банака – нерезидентна правна лица са оценом степена ризика земље порекла нерезидента

Нерезиденти правна лица – 31. 12. 2023. године		
1	Укупан број нерезидената правних лица, у оквиру којих је:	3.469
2	Укупан број нерезидената правних лица који су из земаља са процењеним високим нивоом ризика	1.071
3	Укупан број нерезидената правних лица који у власничкој структури имају лица из земаља са процењеним високим нивоом ризика	530
4	Укупан број нерезидената правних лица који у власничкој структури имају траст	36
5	Укупан број нерезидената правних лица који су офшор правна лица	385
6	Укупан број нерезидената правних лица који у власничкој структури имају офшор правно лице	217
7	Укупан број нерезидената правних лица који у власничкој структури имају резиденте	485

Ниједан обвезник нема траст као клијента, иако се они појављују у власничкој структури клијената.

Због потенцијалног ризика за прање новца који може проистећи из организационе форме, клијенти код којих је евидентирано присуство траста у оснивачкој структури налазе се у вишем ризику и појачано се прате активности ових странака од стране обвезника.

Закључак:

Трастови се не могу оснивати по закону Србије, али су трастови створени према страном законодавству признати у Закону о спречавању прања новца и финансирању тероризма. Око 300 српских правних лица има власничке везе са трастовима. Трастови и офшор субјекти су класификовани као високоризични за прање новца и подлежу појачаном надзору. До 31. децембра 2023. године, ниједан обвезник није имао трастове као директне клијенте, иако су се појавили у власничким структурама клијената. Ови односи се помно прате, посебно у оквиру надзорних контрола.

У сврху ублажавања ризика у вези са трастовима, НРА предлаже да:

- Да води посебан списак трастова који послују преко резидентних и нерезидентних правних лица у Србији (који ће се допуњавати путем информација од стране банака и регистра пословних субјеката) и да га учини доступним надлежним органима.
- АПМЛ за допуну листе трастова који послују као директни клијенти обавезника.

Утицај на ризик:

Недостатак трастова као директних клијената обавезника: материјалност директног присуства поверења је одсутна.	-3 значајно смањење вероватноће за ПН/ФТ
Индиректно присуство трастова: материјалност индиректног присуства је минимална.	-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
НБС мониторинг трастова: вођена листа трастова у власничким структурама правних лица (резидентних и нерезидентних).	-1 мало смањење вероватноће за ПН/ФТ

3.4.1. Заступљеност итрасија у власничкој структури стварних власника

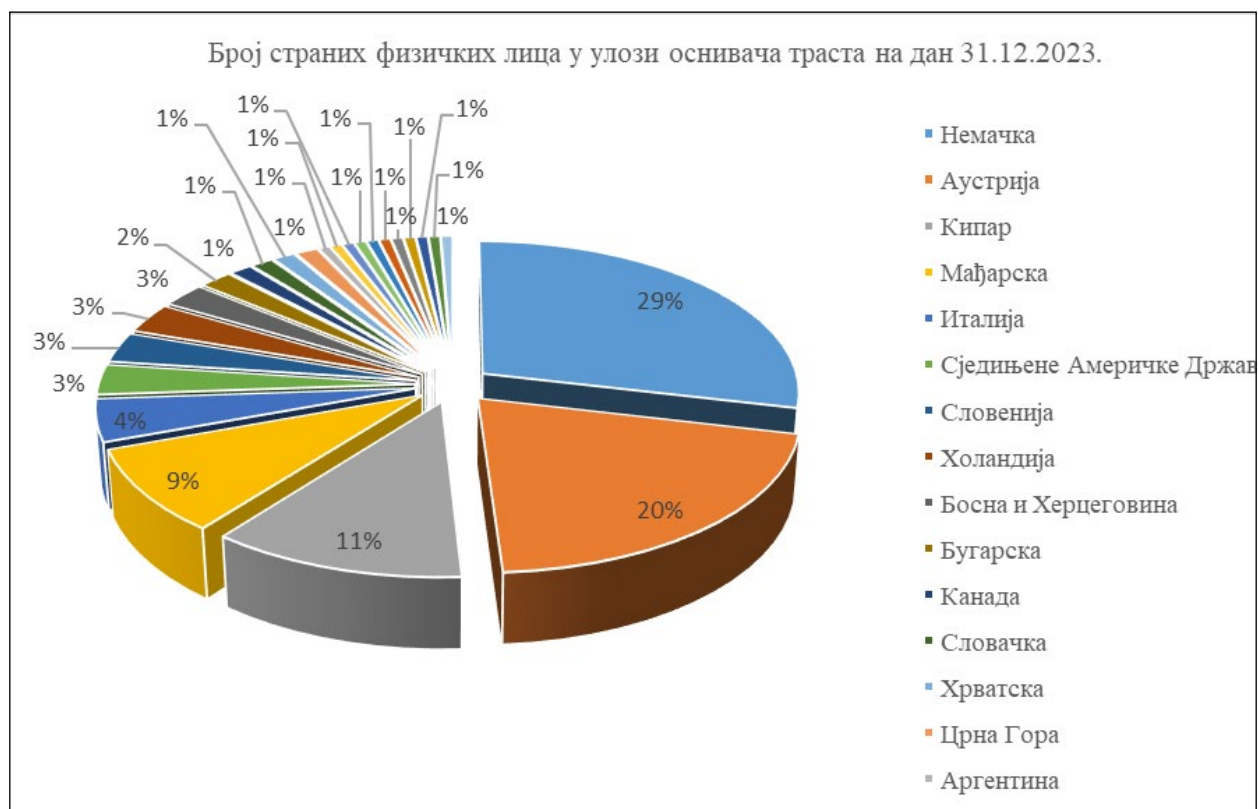
С обзиром да је приликом евидентирања стварног власника правног лица које у власничкој структури има траст потребно евидентирати оснивача, повереника, заштитника, корисника, као и физичко лице које има доминантан положај у управљању трастом у ЦЕСВ су евидентирани ови подаци за укупно 1.069 лица који су евидентирани под ОСВ 4⁵⁵ код 221 Регистрованог субјекта. Код 130 привредних друштава у власничкој структури се налази траст са Кипра. Према евидентираним називу траста може се доћи до закључка да се ради о не више од 20 трастова. Домаћа физичка лица се појављују 299 пута у некој улози у трасту (једно лице у више улога) али се укупан број своди на 46 домаћих држављана и нико од њих се не налази у улози повереника траста, што је драстично мањи број домаћих држављана у некој улози у трасту у односу на податке на основу којих је рађена претходна процена ризика

55 По основу из члана 3, став 1, тачка 3 Закона о ЦЕСВ који предвиђа да је стварни власник:(1) физичко лице, које је посредно или непосредно имаоцац 25% или више удела, акција, права гласа или других права, на основу којих учествује у управљању Регистрованим субјектом, односно учествује у капиталу Регистрованог субјекта са 25% или више удела; (2) физичко лице које посредно или непосредно има преовлађујући утицај на вођење послова и доношење одлука; (3) физичко лице, које Регистрованим субјекту посредно обезбеди или обезбеђује средства и по том основу битно утиче на доношење одлука органа управљања Регистрованог субјекта приликом одлучивања о финансирању и пословању; (4) физичко лице које је оснивач, повереник, заштитник, корисник ако је одређен, као и лице које има доминантан положај у управљању трастом, односно у другом лицу страног права; (5) физичко лице које је регистровано за заступање задруга, удружења, фондација, задужбина и установа, ако овлашћено лице за заступање није пријавило друго физичко лице као стварног власника.

Табела: Преглед евидентираних стварних власника правног лица које у власничкој структури има траст по годинама, извор АПР

Основ евидентирања стварног власника	2021			2022			2023		
	Укупно	Домаће	Страно	Укупно	Домаће	Страно	Укупно	Домаће	Страно
Физичко лице које је оснивач траста	157	67	90	216	71	145	228	71	157
Физичко лице које је повереник траста	88	2	86	98	1	97	103	0	103
Физичко лице које је заштитник траста	55	46	9	55	49	6	55	49	6
Физичко лице које је корисник траста	480	90	390	503	72	431	583	169	414
Физичко лице које има доминантан положај у управљању трастом	68	10	58	86	10	76	100	10	90
УКУПНО	848	215	633	958	203	755	1.069	299	770

Што се тиче државе порекла физичких лица која имају улогу у трасту за **Физичко лице – оснивача траста** у посматраном периоду највише их је долазило из Немачке, Аустрије, и Кипра.

Графикон: Број страних физичких лица у улози оснивача траста на дан 31. 12. 2023. године

Анализа података о трастовима у власничкој структури привредних субјеката, показала је да се у власничкој структури обвезника по Закону о спречавању прања новца – једног поштанског оператора налази траст, чији су оснивачи два физичка лица држављани РС, за који су и уписани

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

као стварни власници траста, док су као корисници траста уписани поред оснивача траста, још два држављана РС, повереник траста је држављанин Кипра.

У највећем броју се у улози повереника траста појављују држављани Кипра – 49,51%, Немачке – 13,59%, Мађарске 6,80%, Аустрије 6,80%, Велике Британије 3,88, УАЕ и Хрватске 2,91%, Аустралије, Пољске, Чешке Републике и Швајцарске 1,94% док су БиХ, Гернзи, Ирска, Луксембург, САД и Словачка заступљени са 0,97% односно по једно физичко лице из тих држава је евидентирано као повереник траста.

Графикон: Број страних физичких лица у улози повереника траста

Резиме:

Постоји благи тренд раста присуства трастова у власничким структурама правних лица, иако је укупан број и даље занемарљив у односу на број правних лица у Србији у целини. Немачка, Кипар, Аустрија и Мађарска доминирају као јурисдикције избора за трастове који одражавају, у највећем делу, регионални пословни фокус правни аранжман. Трастове претежно користе нерезиденти (посебно као повереници и корисници), са изузетком улоге заштитника. У Србији нису идентификовани други облици правних аранжмана осим трастова.

Утицај на ризик:

Регионалне везе правних аранжмана: трастови су углавном ограничени на регионалне или оближње јурисдикције. -1 мање смањење вероватноће на ПН/ФТ

Мањи узлазни тренд присуства трастова у правним лицима: пораст забележен у последње 3 године. +1 мало повећање вероватноће за ПН/ФТ

Употреба од стране нерезидената: трастове претежно користе нерезиденти. +2 делимично повећање за ПН/ФТ

3.4.2. Подаци о броју трас̀тџова у оснивачкој ст̀руку̀иури привредних друш̀тџава као клијенатџа обвезника по Закону ос̀иречавању прџања новца и финансирања ш̀ероризма

Ниједан обвезник по ЗСПНФТ, нема трас̀т као клијента.

Ниједна **банка** нема трас̀т као клијента. Трас̀тови се појављују у власничкој структури клијената правних лица и то у 2023. години 369 пута. Убедљиво најчешће, са преко 36% се појављују трас̀тови са Кипра (у 135 случајева).

Табела: Преглед броја клијената банака који у власничкој структури имају трас̀т

Број клијената банака који у власничкој структури имају трас̀т	
Укупан број клијената	369
Земља у којој је регистрован трас̀т	Број клијената
Кипар	135
САД	26
Лихтенштајн	16
Велика Британија	16
Церзи	8
Гернзи	8
Ирска	6
Аустралија	5
Чешка	5
Швајцарска, Холандија, Кајманска Острва, Малта, Израел	4
Острво Ман	3
Сејшели, Луксембург Немачка и Британска Девичанска Острва	2
Бермуди, Нови Зеланд, Свети Винсент и Гренадини, Аустрија, Италија, Индија, Свазиленд, Филипини, Маурицијус, Бугарска и УАЕ	1

Изузетак чини само једна банка код које се као клијент појављује један трас̀т. Трас̀ту као клијенту банке, на чијем рачуну није било значајнијих трансакција, рачун је блокиран јер није доставио потребну документацију.

Укупно 194 правних лица клијента банака у власничкој структури има трас̀т, и то 96 трас̀това међу којима су и уговори тзв. „*Declaration of Trust*” или „*Trust Deed*”:

Код 57 домаћих правних лица и 3 страна правна лица се појављује један трас̀т. Стварни власник у овом трас̀ту, као и повереник и корисник трас̀та су потпуно транспарентни и ниједна сумњива активност везана за пословање привредних субјеката у којима се трас̀т појављује у власничкој структури није пријављена.

Иначе су ови привредни субјекти код обвезника сврстани у висок степен ризика, тако да је њихово пословање под посебном пажњом свих надзорних органа.

Анализом трас̀това који се појављују у оснивачким структурама привредних субјеката уочено је да се један трас̀т појављује у власничкој структури код 7 домаћих правних лица.

Када се ради о нерезидентима, њих 45 имају трас̀т у власничкој структури, а најчешће се ради о нерезидентима са регистрованом делатношћу – издавање и управљање некретнинама.

Ако се број правних лица са трастом у власничкој структури доведе у везу са бројем клијената код банака, који је већи од десет милиона, онда се долази до закључка да је број трастова изузетно мали и готово занемарљив, али се сви клијенти са трастом у власничкој структури појачано прате од стране обвезника.

Нити један **Давалац финансијског лизинга** нема траст као клијента, али се они појављују у власничкој структури клијената правних лица и то у 2023. години 39 пута. Убедљиво најчешће, као и код банака, са скоро 50% се појављују трастови са Кипра (у 30 случајева).

Табела: Преглед броја клијената давалаца финансијског лизинга који у власничкој структури имају траст

Број клијента даваоца финансијског лизинга који у власничкој структури имају траст	
Укупан број клијената који у власничкој структури имају траст	(39)
Земља у којој је регистрован траст	Број клијената
Кипар	30
Лихтенштајн	5
Луксембург	3
Француска, Малта, Велика Британија, Турска	1

Друштва за **осигурање** немају траст као клијента, док је у власничкој структури клијената правних лица забележено 5 трастова, код два друштва за осигурање и то за пружање услуге колективног осигурања запослених тим правним лицима (резиденти).

Друштва за управљање добровољним пензијским фондовима немају регистрован траст као клијента, али се трастови јављају у власничкој структури клијената правних лица у четири случаја. У три случаја је у питању траст са Кипра, а у једном из Канаде.

Ниједна **платна институција** нити **институција електронског новца** нема траст као клијента, али се они појављују у оснивачкој структури клијената правних лица и то 2 пута у 2023. години. Један траст је регистрован у Немачкој, а други у Луксембургу.

Према подацима **тржишне инспекције**, посредници у промету и закупу непокретности су утврдили код једног клијента – резидента са којим је успостављен и реализован пословни однос траст у оснивачкој структури, као и код два нерезидентна правна лица из Северне Македоније са којима је само успостављен пословни однос.

Резиме:

Трастови нису директни клијенти банака или других обвезника, а једини рачун траста у банци био је неактиван и накнадно ликвидан. Истовремено, обвезници успешно идентификују присуство траста у власничким структурама својих клијената. Мали број таквих клијената омогућава обавезницима и надзорним органима да стално прате њихове пословне активности. У 2023. години пронађено је 369 клијената банака са трастовима у власничкој структури, а већина њих је регистрована на Кипру. Слично томе, 38 клијената финансијског лизинга и 5 осигуравајућих друштава пријавило је трастове у власничкој структури, који су најчешће регистровани на Кипру. Сви субјекти који имају траст у својој власничкој структури сматрају се високоризичним и подлежу појачаном надзору од стране обавезника и надзорних органа.

Ови подаци указују на то да је материјално присуство трастова у Србији занемарљиво и да се помно прати на више нивоа система СПНФТ, чиме се значајно смањује ризик од прања новца и финансирања тероризма.

Утицај на ризик:

Пажљиво праћење од стране обавезника и надзорних органа: Сви субјекти са трастом у власничкој структури су под појачаним надзором и категорисани као високоризични, чиме је осигурано да њихове активности пажљиво прате финансијске институције и надзорни органи.	-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ
Неактиван рачун траста: Једини рачун траста у банци био је неактиван и накнадно ликвидираан.	-1 мало смањење вероватноће за ПН/ФТ
Потпуна транспарентност у већини случајева: У већини трастова, стварни власници, повереници и корисници су потпуно транспарентни чиме је смањена вероватноћа незаконитих финансијских активности у тим случајевима.	-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

3.4.3. Број истраживања у пријавама сумњивих извештаја и других правних аранжмана у пријавама сумњивих извештаја

У временском периоду од 1. 1. 2021. до 31. 12. 2023. године трастови и други правни аранжмани нису препознати као директни учесници у трансакцијама које су од стране обавезника окарактерисане као сумњиве. Такође нису пријављени ни сумњиви извештаји од стране обавезника у којима се траст појављује у оснивачкој структури.

У једној пријави идентификован је траст као регистрована форма у оснивачкој структури привредног друштва регистрованога у иностранству, али тек након међународне сарадње и размене података. Даљим проверама нису утврђени елементи постојања кривичног дела.

Анализом случаја прања новца није утврђено да су привредни субјекти у оснивачкој структури имали траст као облик организовања.

У складу са наведеним, може се сматрати да трастови нису ризични правни облици за прање новца у Републици Србији.

Анализом карактеристика и структуре других облика правних форми и организовања привредних субјеката, као и чињенице да се они не појављују у истрагама о прању новца нити су били предмет пријава сумњивих активности од стране обавезника, те да током надзора обавезника нису уочени пропусти у пријавама, указује да је ризик од злоупотребе наведених привредних субјеката за прање новца занемарљив.

4. АНАЛИЗА ПРЕТЊИ

4.1. Анализа активности страних правних лица из високоризичних јурисдикција – ФАТФ листа

Што се тиче заступљености страних правних лица која потичу из високоризичних јурисдикција – ФАТФ листа⁵⁶ али и јурисдикција под повећаним праћењем, према подацима Агенције за привредне регистре односно Регистра привредних субјеката закључује се да највише привредних субјеката који за осниваче имају држављане или правна лица из земаља високоризичних јурисдикција и јурисдикција са појачаним мерама праћења, да се најчешће појављује Република Хрватска, чији држављани су као физичка лица у највећем броју заступљени као оснивачи привредних субјеката у Републици Србији. Број правних лица из Републике Хрватске који се појављују у власничкој структури оснивача је дупло мањи од броја физичких лица. Важно је напоменути да су се држављани Републике Хрватске у погледу заступљености физичких лица у периоду од 2021–2023. године увек налазили у првих десет према држављанству власника удела, али да је приметно незнатно смањење броја физичких лица, уз истовремено повећање броја правних лица из ове државе као власника удела.

Када се посматрају подаци о другим јурисдикцијама, долази се до сличног закључка и у погледу власника удела који долазе из Бугарске, чија правна лица имају одређени број „кћерки компанија” регистрованих у Републици Србији.

У сваком случају, укупан број привредних друштава која у својој структури имају страна правна лица у односу на укупан број привредних друштава је повећан са 3,91% колико је било 2021. на 4,19% 2023. али томе нису допринели држављани ове две најзаступљеније јурисдикције. Као законски заступници представништава страних привредних друштава регистрована су и 2 држављана из високоризичних јурисдикција и то по једно физичко лице из Ирана и Северне Кореје.

Табела: Број активних субјеката на дан 31. 12. 2023. који за регистрованог власника односно оснивача имају лице из високо ризичне јурисдикције или јурисдикције под појачаним праћењем, без акционарских друштава јер се подаци о власницима акција воде у ЦРХОВ

Држава	Број субјеката (од, кд, доо, задруге)	Број представништава страних привредних друштава	Број огранака страних привредних друштава
Croatia	343	69	43
Bulgaria	178	37	37
Monaco	2	1	0
Nigeria	1	0	0
South Africa	2	0	1
Philippines	0	0	1
Venezuela	0	0	1

56 <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-june-2021.html>.

<https://www.fatf-gafi.org/en/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/increased-monitoring-june-2021.html>.

Држава	Број субјеката (од, кд, доо, задруге)	Број представништава страних привредних друштава	Број огранака страних привредних друштава
Vietnam	0	0	0
Yemen	0	0	0
Kenya	0	0	0
Mali	0	0	0
Tanzania	0	0	0
Burkina Faso	0	0	0
Cameroon	0	0	0
Republic of the Congo	0	0	0
Syria	0	0	0
Senegal	0	0	0
Haiti	0	0	0
Mozambique	0	0	0
Namibia	0	0	0
South Sudan	0	0	0
Iran	0	1	0
Democratic People's Republic of Korea	0	1	0
Myanmar	0	0	0
Високо ризичне јурисдикције			
Јурисдикције под појачаним праћењем			

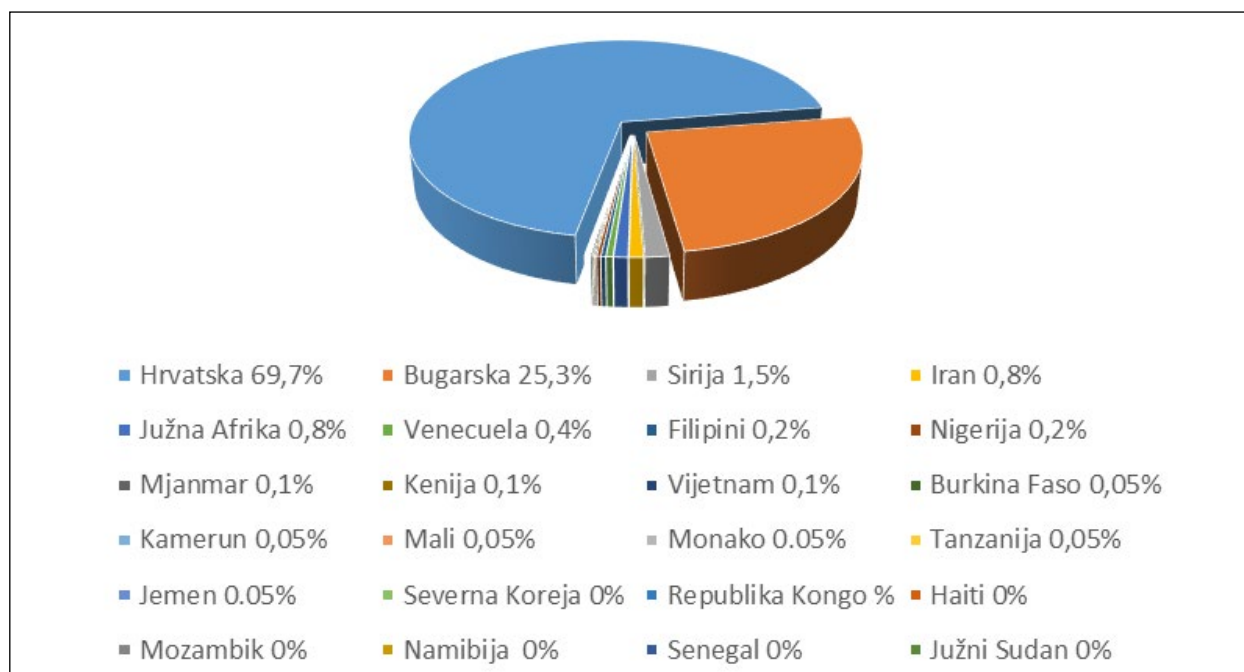
Поред података о оснивачима, посебно су анализирани подаци о регистрованој претежној делатности која је уписана у регистар за привредне субјекте из најзаступљенијих јурисдикција са појачаним праћењем.⁵⁷ Према регистрованим подацима утврђено је да је шест (6) привредних друштава која имају члана или оснивача из Републике Хрватске регистровано за делатност: 53.20 – поштанске и курирске активности. Регистровану претежну делатност 68.10 – куповина и продаја властитих некретнина имају регистровано 13 привредних друштава која за члана имају лице из Хрватске (6) и Бугарске (7). Четири привредна субјекта регистрована за обављање делатности 68.32 Управљање некретнинама за накнаду у власничкој структури имају држављанина Хрватске (3) и Бугарске (1). Седам привредних субјеката регистрованих за обављање делатности 92.00 Коцкање и клађење која у власничкој структури имају држављане Хрватске (4) и Бугарске (3).

Што се тиче најзаступљеније делатности 53.20 – поштанске и курирске активности, само су три привредна друштва из Хрватске у поднетим финансијским извештајима приказала да послују са добити, разврстана као мало (2) и микро (2), док два нису поднела последње извештаје за преходну пословну годину.

Према подацима Централног регистра депо и клиринг хартија од вредности, на дан 31. 12. 2023. године, као власници који самостално поседују 25 и више од 25% акцијског капитала издаваоца а регистровани су као нерезиденти, односно страна правна и физичка лица, и да им је земља порекла нека од јурисдикција са листе на појачаним мерама праћења, појављују се имаоци акција из Хрватске (5) и Бугарске (3). Из истих земаља у истом броју, се појављују власници који самостално поседују 50 и више од 50% акцијског капитала издаваоца се појављују се имаоци акција из Хрватске (5) и Бугарске (3).

⁵⁷ Анализирани су подаци из регистра за делатности: 32.12 Производња накита и сродних предмета, 64.92 Остале услуге кредитирања, 66.12 Брокерски послови с хартијама од вредности и берзанском робом, 68.10 Куповина и продаја властитих некретнина, 68.32 Управљање некретнинама за накнаду, 92.00 Коцкање и клађење и поштанске и курирске активности, дел. 53.10 и 53.20.

Према подацима Централне евиденције стварних власника најзаступљенији су поново држављани Хрватске и Бугарске, који су евидентирани као стварни власници привредних друштава и других правних лица која имају обавезу евидентирања.

Графикон: Број субјеката који имају евидентираниог стварног власника из јурисдикција са појачаним праћењем и високоризичних јурисдикција

Резиме:

Анализа страних правних лица из високоризичних јурисдикција, са листе ФАТФ, открива да је у Србији регистровано само неколико субјеката који су повезани са таквим јурисдикцијама, углавном из земаља у региону, као што су Хрватска и Бугарска. Ове везе углавном представљају неизбежне прекограничне пословне везе између земаља и не указују на повећани макро ризик.

Утицај на ризик:

Регионалне везе са јурисдикцијама које су на листи ФАТФ: преовлађују везе са граничном Хрватском и Бугарском и представљају природне економске везе, а не високоризичну активност. 0 неутралан утицај на ПН/ФТ

4.2. Анализа ризичних форми привредних друштава у предметима прања новца

Са становишта претњи од прања новца, сагледавање питања укључености и повезаности привредних субјеката са прањем новца је од суштинске важности, а све имајући у виду и чињеницу да се прањем новца прибављају огромна новчана средства, што за последицу може довести до нарушавања економских активности привредних субјеката.

У односу на претходну Процену ризика, није дошло до значајнијих промена у трендовима и начинима прања новца, коришћењем привредних субјеката. Најчешћи начин прања новца одвија се кроз фиктивне послове, односно перачи новца на основу фиктивних рачуна и друге невалидне документације најчешће приказују да су одређени послови извршени, иако то заправо нису,

и тако исказују приходе који нису остварени а потом уредно плате порез, чиме су фактички на овакав начин прљави новац опрали уношењем у јавни сектор државе. У сврхе и са циљем прања новца, оснивају се читаве пословне структуре које су под контролом једног или више повезаних лица, односно чланова организованих криминалних група, да би се на основу фиктивне документације прљав новац убацио у финансијски систем и кроз више повезаних новчаних трансакција, уз коришћење банкарског система прикрио његов траг и стварно порекло. На основу анализе предмета прања новца како правноснажно пресуђених тако и оних који се односе на истраге и оптужења Јавног тужилаштва за организовани криминал, може се закључити да се прљав новац у легалне токове најчешће интегрише кроз пословање привредних субјеката по основу плаћања фиктивног промета роба и услуга, позајмице за ликвидност привредног друштва и улагање у редовно пословање.

4.2.1. Анализа података о укљученим привредним друштвима и предузетницима у правноснажно пресуђеним предметима прања новца

Анализом предмета прања новца у којима су донете правноснажне пресуде, утврђено је да су у ланац прања новца, често укључени и привредни субјекти. Укључена правна лица су субјекти преко чијих рачуна је вршен трансфер прљавог новца. Против укључених правних лица нису вођени кривични поступци, јер се ради о привредним субјектима код којих не постоји пословни приход или добит од пословне активности, а успех пословања је сведен на износ провизије или накнаде за услуге трансферисања или подизања новца са рачуна привредног субјекта. Највећи број ових привредних субјеката је без имовине, са временски ограниченим периодом пословних активности, најчешће у статусу ликвидације, стечаја или банкрота, против чијих одговорних лица или заступника, односно власника се води кривични поступак јер су своја овлашћења управљања и руковођења оваквим привредним друштвима уступали другим лицима.

Наиме, према подацима из ових предмета 130 привредних субјеката и правних лица је било укључено у процес прања новца, од којих је 68 привредних друштава (67 доо и 1 од), 49 предузетника, 4 задруге и 4 удружења. Од ових 130 привредних субјеката 3 су нерезиденти – страна правна лица у форми друштва са ограниченом одговорношћу у којима је оснивач домаће физичко лице, оптужени из предмета.

Од укупног броја осуђених лица – 132, (8 – ослобађајућа пресуда) само 41 оптужени нема никакве везе са привредним субјектима у било којој правној форми организовања.

Табела: Форма организовања привредних субјеката укључених у процес прања новца

Привредни субјекти Правна форма	Регистрована у Републици Србији	Оснивачи		Висина оснивачког капитала	
		резиденти	нерезиденти	Од 100 до 10.000 РСД	Преко 10.000 РСД
Д.О.О.	68	65	3	39	14
Предузетници	52	52	-	-	-
Задруга	4	3	-	-	-
Удружења	4	4	-	-	--
Ортачко друштво	1	2	-	-	1
УКУПНО	130	127	3		

Од 68 привредних друштава, 65 су домаћа привредна друштва, три су страна привредна друштва регистрована у земљама ЕУ (Словачка и Велика Британија) у којима је оснивач у преажном броју случајева домаће физичко лице, оптужени из предмета прања новца. Према правној форми домаћих привредних субјеката 67 је основано у форми друштва са ограниченом одговорношћу а 1 је ортачко друштво. Према подацима АПР у највећем броју случајева, ова друштва са ограниченом одговорношћу су регистрована као једночлана друштва са 100% учешћем у оснивач-

ком капиталу, који је претежно на нивоу минималног. Три привредна друштва имају више чланова, од чега је једно двочлано (једно физичко и једно правно лице), једно трочлано (три физичка лица) и једно са 20 чланова, од којих је већински члан једно правно лице које је такође укључено у прање новца. У једном привредном друштву као регистровани члан и стварни власник налази се физичко лице које се у регистру привредних субјеката водило као власник удела у још 60 других привредних друштава у форми друштва са ограниченом одговорношћу, која су у међувремену брисана због непредавања финансијских извештаја. Овом физичком лицу је била изречена забрана стицања удела због организованог учешћа у пореској евазији. Члан једног привредног друштва које је било укључено у процес прања новца и 2022. и 2023. године је лице које је на дан израде ове анализе повезано са још 8 привредних друштава.

Једно привредно друштво је регистровано у форми ортачког друштва са два члана – физичка лица резиденти, у области производње текстилних производа, разврстано у микро привредна друштва и налази се у стечају.

Студија случаја: Ортачко друштво

Њресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани ринал СПК-По1 бр. 74/2021 од 3. 11. 2021. године и ъресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал СПК-По1 бр. 75/2021 од 03. 11. 2021. године

Учинилац кривичног дела: физичка лица – 2, домаћи држављани – 2.

Радња извршења кривичног дела: у својству суоснивача – орџака и одговорног лица љривредног друштва „Колубарски крој” од из Вреоца, у вези сачињавања љословне документације неистинитџе садржине, на рачуне љривредних друштва љод контролом ОКГ уџлачили укуџан износ од 8.830.560 динара, након чеџа су љриџадници организоване криминалне љруџе вршили даље раслоџавање извршених уџлачџа џако шџо су новчана средсџтва џрансферисали на рачуне разних физичких лица коџа су након љодизања љоџовинских новчаних средсџтва џста враћали љриџадницима организоване криминалне љруџе, а од коџ износа уз љреџходно задржавање своџе љровизиџе у износу не мањем од 3,5% љриџадници организоване криминалне љруџе неџсредно на руке П. Слободану и П. Душанки враћили износ од 38.755.561,86 динара коџи новац су држали као имовину са знањем да џа имовина љоџиче од криминалне делџтностџи организоване криминалне љруџе.

У предметима прања новца идентификована су и правна лица у форми организовања задруге и удружења и то 4 задруге и 4 удружења од којих су 2 спортска удружења везана за аутомобилске спортове. Анализом података из регистра идентификовано је да се исто физичко лице оптужени из предмета прања новца појављује у различитим улогама у различитим субјектима (заступник удружења и задругар).

Табела: Преглед укључених правних лица у правноснажно пресуђеним предметима по оснивачу, статусу, висини оснивачког капитала и броју запослених

Укључена правна лица у правноснажно пресуђеним предметима																
Статус и висина капитала	Број	Оснивач резидент	Оснивач нерезидент	Страно правно лице	Активно	Принудна ликвидација	Стечај	Брисано	Висина оснивачког капитала			Број запослених				
									Од 100 –10.000	Од 10.000–100.000	Преко 100.000	Нема запослених	До 5	до 50	Преко 50	
																До 2000
доо	68	65	2	3	41	1	6	27	33	6	4	10	45	5	3	1
од	1	2					1							1		

Већина ових привредних субјеката – ДОО, се у време израде ове анализе налази у правном статусу активног привредног друштва њих 41, док је 23 брисано у поступку принудне ликвидације, а 6 се налази у стечају.

У односу на привредне субјекте брисане из регистра, њих седам је брисано у поступку принудне ликвидације због непредавања финансијских извештаја у прописаном року, против којих су поднете и пријаве за привредни преступ. Четири је брисано услед закључења стечајног поступка, а још пет се налази у стечају и једно у поступку принудне ликвидације. Поред непредавања финансијских извештаја, чест разлог за спровођења поступка принудне ликвидације јавља се ситуација у којој привредна друштва остају без законског заступника дуже од три месеца.

Од активних привредних субјеката у тренутку израде ове анализе, 8 привредних друштава имају блокаду пословног рачуна у периоду дужем од годину дана, као и активне мере привременог ограничења права лица – пореску контролу и дуговања у принудној наплати преко 500.000,00 РСД, а у појединим случајевима и преко 170.000.000,00 РСД.

Само једно друштво са ограниченом одговорношћу је обвезник ревизије, а 19 има екстерног рачуновођу. У неколико случајева је исто лице било рачуновођа код више укључених привредних друштава и то рачуновођа који је такође укључен у прање новца у својству предузетника.

У периоду од 2021. до 2023. године, у финансијским извештајима који су поднети, само 17 друштава са ограниченом одговорношћу је исказало пословне приходе и то у износу од 8.000,00 динара па до преко 400.000.000,00 динара, док су само два друштва у поднетим финансијским извештајима исказала губитак.

Подаци о регистрованој делатности су од суштинске важности за оцену заступљености сектора у предметима прања новца и њихове изложености. Управо на основу ових података се закључује да се новац најчешће пере раслојавањем у сектору трговине који је истовремено највише коришћен од стране организованих криминалних група за обављање фиктивног промета.

Табела: Преглед регистроване претежне делатности укључених привредних друштава у правноснажно пресуђеним предметима прања новца

Преглед регистрованих делатности укључених правних лица		
Регистрована делатност (област)	Назив регистроване делатности	Број привредних друштава
Трговина на велико	Неспецијализована	24
	Воћем и поврћем	2
	Отпацима и остацима	1
	Пићем	1
Трговина на мало		3
Трговина аутомобилима и лаким моторима		7
УКУПНО СЕКТОР ТРГОВИНЕ		38
Грађевинарство	Изградња стамбених и нестамбених објеката	4
	Припремна градилишта	3
	Остали завршни радови	1
	Изградња путева и аутопутева	1
УКУПНО СЕКТОР ГРАЂЕВИНАРСТВА		9
Услугне делатности	Ресторана, превоза у друмском саобраћају, чишћење зграда	7
Консултантске и административно канцеларијске услуге		2
Информационе услугне делатности		2
Рачуноводствено-књиговодствене послове		1

Са становишта регистроване делатности као претежне највећи број укључених привредних друштава је регистрован за трговину – 38, док је у области грађевинарства регистровано 9. Преостала привредна друштва су регистрована за разне услужне делатности, различиту производњу од пластичне амбалаже, текстилних производа до грађевинске столарије а једно за делатност рачуноводствених и књиговодствених послова. Поред претежно регистроване делатности, сва привредна друштва се могу бавити и свим другим делатностима које су одређене према оснивачком акту друштва и њихов број није лимитиран осим да се ради о недозвољеним делатностима или за које закон предвиђа посебне услове. У претходној процени ризика највећи број укључених привредних субјеката је имао регистровану привредну делатност у области грађевинарства.

Према величини ови привредни субјекти, према подацима АПР, разврстани су у највећем броју у микро (28) и мало (6), док остали нису разврстани по величини. Са аспекта броја запослених углавном се радило о друштвима без запослених а највећи број запослених је забележен код једног привредног друштва 76.

Табела: Разврставање укључених привредних субјеката према величини – активни у време анализе

Величина →	МИКРО	МАЛО	СРЕДЊЕ	ВЕЛИКО	Неразврстано
Облик организовања ↓					
Д.О.О.*	28	6	-	-	31
Задруга	4				
Удружења	4				
Ортачко друштво	1	-	-	-	-

Такође, код свих активних субјеката на дан израде анализе евидентиран је стварни власник по основу ОСВ 1⁵⁸ и то исто лице које је и у статусном регистру регистровано као власник удела. У два укључена правна лица као члан и стварни власник се појављује лице које је у посматраном периоду било регистровано као предузетник.

Сви привредни субјекти су пословали у домаћој јурисдикцији, претежно регистровани са седиштем у Београду, Новом Саду и Нишу, привредним центрима у којима је и најконцентрисанија привредна активност и највећи број регистрованих привредних субјеката.

Анализом података о укљученим привредним субјектима у Регистру грађевинских дозвола, идентификована су два привредна субјекта од којих је једно правно лице које је евидентирано као инвеститор у 3 предмета овог регистра, док је једно правно лице које је већински власник укљученог привредног друштва у Регистру грађевинских дозвола евидентирано као инвеститор у 14 актуелних предмета и 28 позитивно решених захтева, издавањем дозвола за градњу као инвеститор, а у 3 као финансијер. У овом случају ради се о привредном друштву са 2 запослена чија је претежна регистрована делатност трговине на мало.

Пример 1:

Привредно друштво у форми друштва са ограниченом одговорношћу са једним оснивачем физичким лицем осуђеним у предмету за крађе новца, разврстано као мало, са уписаним оснивачким капиталом од преко 200.000 РСД, са два запослена и регистрованом претежном делатношћу трговина на мало металном робом, бојама и стаклом у специјализованим пројавницама, чији је законски заснованик други окривљени у предмету крађе новца, појављује се у регистру грађевинских дозвола за укупно 3 као финансијер, инвеститор 14 предмета, за локације ван седишта привредног друштва – пословних или стамбених објеката. Привредно друштво није обвезник ревизије и има екстерној рачуновођу. Укупни приходи привредног друштва које је у време вршења анализе и даље активно, на дан 31. 12. 2023. износе 85.813.000 РСД.

58 По основу из члана 3, став 1, тачка 3 Закона о ЦЕСВ који предвиђа да је стварни власник (1) физичко лице, које је посредно или непосредно ималац 25% или више удела, акција, права гласа или других права, на основу којих учествује у управљању Регистрованим субјектом, односно учествује у капиталу Регистрованог субјекта са 25% или више удела.

Пример 2:

Осуђени А. А., власник је предузетничке радње ББ – предузетник А. А., чија је делатност – остали инсталациони радови у трајевинарству, и истовремено једини члан са уделом 100% и стварни власник по основу ОСВ1А, привредној друштва са истим именом ББ у јавној форми друштва са ограниченом одговорношћу, чији је оснивачки капитал преко 300.000 РСД, без запослених, није обвезник ревизије, за које је као законски заступник уписано физичко лице Ц. Ц., које је истовремено и екстерни рачуновођа овој привредној друштва. Пословни приходи овој друштва са ограниченом одговорношћу, које је активно и у време вршења анализе, на дан 31. 12. 2023. године, износе 11.000 РСД и разврстано је по величини као микро, са нето добитком од 1.231 РСД. Привредно друштво се у Регистру трајевинских дозвола јављује у само једном предмету и то као извођач радова.

Предузетничка радња ББ – предузетник А. А., уписано је у регистру трајевинских дозвола као инвеститор у 14 актуелних предмета и 28 позитивно решених захтева издавањем дозвола за радњу од којих је у 3 евидентиран као финансијер. Предузетничка радња послује са нето добитком исканим у финансијским извештајима од преко 46.000.000 РСД.

Уколико се сагледа структура привредних субјеката, као и начин њиховог оснивања и обављања делатности, посматрајући са аспекта прања новца, може се закључити да су мала привредна друштва, а посебно друштва са ограниченом одговорношћу циљна и најугроженија категорија привредних субјеката.

Према подацима из пресуђених предмета може се закључити да је у процес прања новца најчешће укључено привредно друштво једночлано друштво са ограниченом одговорношћу, чији је регистровани члан и евидентиран стварни власник домаћи држављанин, са најчешће регистрованим основним капиталом изнад законског минимума и то већим од 1.000,00 РСД и најчешће регистрованом привредном делатношћу из сектора трговине. Ради се о привредном друштву, које је разврстано као микро или мало, које није обвезник ревизије, без запослених и које у поднетим финансијским извештајима приказује да послује без губитака.

Табела: Приказ модела најзаступљеније правне форме и пословног статуса укљученог привредног субјекта у правноснажно пресуђеним предметима прања новца – статусни подаци 1

Правна форма	Број чланова	Врста члана	Држављанство члана	Евидентиран стварни власник	Основ евидентирања стварног власника	Држављанство стварног власника
ДОО	1	Физичко лице	Р. Србија	да	ОСВ 1	Р. Србија

Табела: Приказ модела најзаступљеније правне форме и пословног статуса укљученог привредног субјекта у правноснажно пресуђеним предметима прања новца – статусни подаци 2

Регистровани основни капитал	Најзаступљенија претежна делатност	Територија пословања	Разврставање по величини	Обвезник ревизије
>1.000,00	Трговина на велико и трговина на мало	Република Србија	Микро	не

У правноснажно пресуђеним предметима, било је укључено и 52 предузетника, домаћих држављана, при чему су 8 осуђених предузетника, као власника предузетничких радњи, ову форму организовања користили у више наврата тако што су се након брисања из регистра, поново регистровани углавном у истим или сродним секторима и са сличним делатностима за које су раније били регистровани. Три предузетника су истовремено имала улогу у привредним друштвима укљученим у процес прања новца, у својству оснивача (члана), односно законског заступника.

У тренутку анализе ових података највећи број предузетника је брисан из регистра, док се од активних предузетника 2 налазе у блокади пословног рачуна дуже од 400 дана. Девет од активних предузетника који су разврстани и то 8 као микро и један као мали привредни субјект који су имали и обавезу подношења финансијских извештаја и приказали су добит са приходима у рас-

пону од преко 700.000 РСД до преко 60.000.000 РСД. Највећи број активних предузетника нема других запослених, осим једног са 17 запослених.

Табела: Преглед предузетника укључених у процес прања новца

Привредни субјекти Правна форма	Регистрована у Републици Србији	Оснивачи		Величина			Брисано
		резиденти	нерезиденти	микро	мало	неразврстано	
Предузетници	52	50	2	9	1	9	30

Четири предузетника је имало екстерне рачуновође, али ниједан од њих као обвезник по закону, није доставио извештај о сумњивим трансакцијама.

Осам предузетника од укупног броја било је регистровано за рачуноводствене, књиговодствене и ревизорске послове; пореско саветовање односно као рачуноводствене агенције и било је активно укључено у процес прања новца, а према подацима из предмета, управо су ова лица осмислила шему прања новца и у овој шеми користила друге привредне субјекте којима су водили пословне књиге.

У правноснажно окончаним поступцима, осуђено је три лица која су обављала послове рачуновође, сви у форми организовања – предузетник.

Студија случаја:

*Рачуновођа, власница књиговодствене агенције давала је савете за оснивање привредних друштва и у договору са другим окривљенима оснивала привредна друштва користећи своје стручне капацитете да оснује привредна друштва и управља њиховим финансијским пословима. Она је давала савете за оснивање ових привредних друштва и сачињавала неистиниту документацију која је коришћена и евиденцирана у пословању привредних друштва и на основу које су подношене пореске пријаве. **Лажне пореске пријаве:** Коришћена је лажна документација, укључујући фиктивне рачуне о наводном промету робе, који у стварности нису постојали. Овим документима су сачињене лажне пореске пријаве за повраћај ПДВ-а. **Подизање и пренос новца:** Након што је повраћај ПДВ-а одобрен на основу лажних пријава, новац је подизан и преношен на рачун књиговодствене агенције. Ова средства су затим користила за личне потребе или су била пренесена на рачун агенције под изговором наводних књиговодствених услуга. **Коришћени производи:** У овом случају, књиговодствене услуге су формално коришћене за прикривање стварног карактера трансакција. У стварности, ова услуга је служила као прикривач за прикривање новца стеченог на незаконит начин. **Укупан износ ојраног новца:** Укупни износ новца који је ојран у овом случају је 139.650 евра.*

Интересантно је да су два физичка лица која су више пута била регистрована као предузетници – књиговодствене/рачуноводствене агенције, често користили сличан назив у пословном имену. Оба предузетника су повезана са другим правним лицима – задругом која је такође укључена у прање новца.

Табела: Преглед регистрованих делатности укључених предузетника у предметима прања новца

Области регистроване делатности предузетника	
Грађевинарство	27
Рачуноводствени, књиговодствени и ревизорски послови: пореско саветовање	8
Угоститељство	5
Производња пластике	1
Консултантске активности	3
Узгој животиња	2
Канцеларијско-административни и помоћни послови	1
Производња грађевинске столарије	1
Превоз путника	1

Акционарска друштва, као правна форма, у посматраном периоду нису била на мети перача новца зато што су строже прописани услови њиховог оснивања, структурно су сложенији, захтевају већи број лица и капитала.

Број акционарских друштава се из године у годину смањује, а у посматраном периоду ниједно акционарско друштво се не појављује у предметима прања новца, и закључак је да су у ниском степену претње, односно ризика, имајући у виду и чињеницу да су подаци о акционарима потпуно транспарентни и да готово нема могућности прикривања стварног власништва.

У предметима прања новца, као субјекти који су укључени у прање новца, појављују се и 4 удружења, али је њихов степен претње оцењен као средњи. Наиме, удружења као правна форма појављују се само у две ситуације, како би се са пословних рачуна извукла новчана средства и то у једном случају са рачуна удружења, а у другим случајевима удружења су коришћена као део шеме за извлачење новчаних средстава са рачуна других привредних субјеката.

Студија случаја 1: Извлачење новца са рачуна Удружења

Осумњичени Ж. М. је као фактички власник и лице овлашћено по рачунима Аутомобилског спортског клуба „АА” и Аутомобилског спортског удружења „АА1” Зајечар, са рачуна ових удружења, на основу фиктивних фактура већег броја предузетничких радњи које му је обезбедила осум. Ј. В. (*рачуновоћа*) извршио пренос новца у укупном износу од 3.960.000,00 динара на њихове пословне рачуне, након чега је осум. Ј. В. организовала да се овако уплаћена средства подигну и врате осум. Ж. М.

Студија случаја 2: Коришћење Удружења за издавање фиктивних фактура

Осумњичени З. М. је ставио на располагање рачун свог удружења „ББ”, другом осумњиченом М. С., *који је са рачуна свој привредној друштва ДОО „ДД” без правног основа уплатио износ од 125.000,00 динара на рачун наведеног удружења, са чијег рачуна је З. М. подигао новац и вратио осу м. Ј. В., а она зајим вратио З.М., као ујлајшоцу по основу фиктивних рачуна.*

Оба удружења су коришћена за извлачење новчаних средстава из легалних новчаних токова и омогућила су уплатиоцима умањење прихода, односно увећање расхода и избегавања плаћања пореза на добит привредних субјекта уплатилаца у износу пореске обавезе.

У првој студији Удружење је уплатилац новца по основу фиктивних рачуна предузетничких радњи.

У другој студији Удружење је коришћено да се на основу његових фиктивних рачуна новац извуче, односно прикрије криминално порекло.

У оба случаја заједничко је да је рачуновоћа активно укључен у процес прања новца.

Студија случаја 3: Порески службеник и законски заступник удружења

Осумњичени Ф. К. је законски заступник Удружења „О” и истовремено порески службеник Пореске управе у Одсеку за пореско рачуноводство у Н., користећи своју позицију пореског службеника, сачињавао неистинита решења Пореске управе, којима је одобраво повраћај више или погрешно уплаћеног износа републичких административних такси, на основу којих је вршен наводни повраћај уплаћених такси на рачун Удружења „О” и то у укупном износу од 82.361.894,23 динара, *а након преноса овог новца на рачун Удружења, вршио подизање новца за рачуна и користио за своје потребе.*

Рачун удружења је коришћен за прибављање противправне имовинске користи за физичко лице.

На готово идентичан начин су коришћене и пословне структуре 4 задруге, те је и њихов степен претње оцењен као средњи.

На основу до сада изнетих података, поред друштва са ограниченом одговорношћу, међу укљученим привредним субјектима најзаступљенија је правна форма – предузетник.

Разлози за подложност и коришћење ових привредних субјеката у процесу прања новца, су: изузетно једноставна форма оснивања и регистрације, као и висина капитала, флексибилнији услови пословања у примени књиговодствених и рачуноводствених прописа, могућност да се без много папирологије и одлука подиже нето добит уз ниже пореске стопе на добит односно приходе

од самосталне делатности, те је као правна форма прихватљивија и достижна ширем кругу физичких лица. На основу прикупљених и анализираних података у предметима прања новца, предузетници се најчешће појављују као учесници у фиктивним трансферима преноса новчаних средстава од уплатилаца друштва са ограниченом одговорношћу у смислу избегавања или умањења пореских обавеза и већих могућности за извлачење средстава са рачуна, без опорезивања.

Резиме:

Анализа учешћа предузећа у случајевима прања новца наглашава да привредни субјекти, посебно мала предузећа, играју централну улогу у прању незаконитих средстава. Најчешћи метод прања новца је кроз фиктивне трансакције, где се лажне фактуре и документи користе за симулацију пословних активности које се нису догодиле. Ови ентитети су често под контролом организованих криминалних група и користе се за пренос и интеграцију прљавог новца у легитимни финансијски систем. Анализа 140 случајева прања новца открива да је 130 привредних субјеката било укључено у процес прања новца, а већина су друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО), заједно са предузетницима и задругама. Већина ових предузећа *рејисирована је за делатности у приватном сектору, класификована као микро или мала, која не подлеже ревизији, без запослених и где достављени финансијски извештаји показују да послују без губићака*. ДОО се такође најчешће користе у сврху избегавања пореза и повлачења средстава. Акционарска друштва се генерално не злоупотребљавају, због сложенијег регулаторног оквира и механизма надзора, док удружења и индивидуални предузетници показују одређени ниво изложености претњи.

Ови трендови генерално доказују да перачи новца у Србији имају тенденцију да користе поједностављене шеме које укључују мање субјекте као што су ДОО и индивидуална предузетништва, која имају минималне регулаторне захтеве, нижу контролу и флексибилне рачуноводствене праксе, што им омогућава да са лакоћом обављају фиктивне трансакције. Овим предузећима често недостаје значајан капитал и често делују у ограниченом времену, након чега престају да постоје или су ливидирана.

Изузетак је тренд у настајању, при чему професионалне рачуновође успостављају и воде операцију прања новца, као што је идентификовано у једном броју случајева.

Утицај на ризик:

Употреба „шкољка” компанија: Компаније (претежно у форми ДОО) без стварних пословних операција често се користе за прање новца путем фиктивних трансакција.	+3 значајно повећање вероватноће за ПН/ФТ
Учешће организованог криминала: Употреба више повезаних субјеката под контролом организованих криминалних група повећава ризик од прања великих сума новца кроз сложене финансијске трансакције.	+3 значајно повећање вероватноће за ПН/ФТ
Фиктивне пословне трансакције: Стварање лажних фактура и лажних пословних односа како би се оправдали токови новца без стварне економске активности је уобичајена тактика која се користи за прање новца.	+3 значајно повећање вероватноће за ПН/ФТ
Нижа претња за акционарска друштва: Криминалци углавном избегавају АД због сложенијег регулаторног оквира.	-1 мало смањење вероватноће за ПН/ФТ
Одређена изложеност удружења: Користи се првенствено у каснијим фазама шеме прања новца, нпр. за повлачење средстава.	+1 мало повећање вероватноће за ПН/ФТ
Одређена изложеност индивидуалних предузетника: Користи се као веза са другим субјектима у ланцу прања новца.	+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ
Повећање софистицираности случајева прања новца које укључује професионалне рачуновође.	+3 значајно повећање вероватноће за ПН/ФТ

4.2.2. Анализа укључених привредних субјеката у предметима организованог криминала

Ради сагледавања укључености правних лица – привредних субјеката у прање новца од стране организованих криминалних група анализирани су предмети истраге и оптужења Јавног тужилаштва за организовани криминал, и то: увидом у предмете у којима се појављују правна лица, анализом података Агенције за привредне регистре о статусном и пословном профилу ових привредних субјеката, Пореске управе о пореском статусу укључених привредних друштава, као и података Управе за спречавање прања новца о достављеним извештајима о сумњивим трансакцијама и података других државних институција.

У предметима истраге и оптужења, укључено је укупно 64 привредна субјекта од чега 56 у форми друштва са ограниченом одговорношћу, 6 предузетника, једно ортакчко друштво и 2 регистрована пољопривредна газдинства чији су оснивачи домаћа физичка лица.

У периоду од 2021. до 2023. године, покренуто је укупно 10 истражних поступака против 55 физичких лица за извршење кривичног дела прање новца, подигнуто је 7 оптужница против укупно 36 лица.

Анализом предмета истраге утврђено је 16 укључених привредних субјеката у процесу прања новца, и то: 15 у форми друштва са ограниченом одговорношћу, 1 у форми предузетника и 2 регистрована пољопривредна газдинства. Домаћи привредни субјекти њих 15 (сви) су регистровани као једночлана друштва чији је оснивач домаће физичко лице, окривљени из предмета, што се односи и на 1 предузетника.

Дакле, највећи број укључених правних лица има једноставну власничку структуру, осим у два случаја, у једном је друштво као члана имало правно лице – друго друштво са ограниченом одговорношћу, а у другом случају се у власничкој структури појављује и страно привредно друштво.

Табела: Привредни субјекти укључени у предмете истраге прања новца организованог криминала

Правна форма	Регистрована у Републици Србији	Оснивачи		Висина оснивачког капитала	
		резиденти	нерезиденти	Од 100 до 10.000 РСД	Преко 10.000 РСД
Д.О.О.	15	15	-	8	7
Предузетници	1	1	-	-	-
Регистрована пољопривредна газдинства	2	2	-	-	-

Укључени привредни субјекти су према подацима регистрационог органа, повезани са 18 других привредних друштава у којима се појављују као члан или законски заступник. Сва повезана привредна друштва регистрована су такође као друштва са ограниченом одговорношћу.

Већина укључених привредних субјеката је и у време израде ове процене ризика у статусу активно (10), док је из регистра брисано 5 и то након спроведеног поступка принудне ликвидације. Више од половине укључених није имало запослене (8), док су остали имали запослене и то у распону од 2 до преко 400.

Према величини ови привредни субјекти, према подацима АПР, разврстани су као микро (2), мала (2), средње (3) велико (1) док остали нису разврстани по величини.

Табела: Привредни субјекти укључени у предмете истраге прања новца разврстани по величини

Величина →	МИКРО	МАЛО	СРЕДЊЕ	ВЕЛИКО	Неразврстано	Брисано
Облик организовања ↓						
Д.О.О.*	2	2	3	1	2	5
Предузетници	1	-	-	-	-	-

У посматрано периоду 6 привредних друштава су били обвезници ревизије, а 5 је имало екстерног рачуновођу и у финансијским извештајима је код 6 привредних друштава приказан добитак са пословним приходом од најмање 3.000.000,00 РСД па до преко 12.000.000,00 милиона динара.

Примера ради, једно од укључених привредних друштава са регистрованој делатношћу – трговина цвећем и садницама, је у последњим финансијским извештајима приказало добитак од преко 90.000.000,00 динара, и приход од преко милијарду динара са 84 запослена. Ради се о привредном друштву регистрованој у форми – доо, чији је оснивач једно домаће физичко лице, са уписаним оснивачким капиталом од преко 20.000.000 РСД, и које је повезано са још једним привредним субјектом у истом облику организовања, од којих су два активна и једно у ликвидацији. Ово привредно друштво има разгранату мрежу иностраних добављача, што су припадници организоване криминалне групе препознали, па су доставна возила овог привредног друштва коришћена за илегални пренос девизног новца, оствареног трговином наркотика у земљама Европске уније.

Код 8 привредних субјеката регистровани капитал је био на нивоу законског минимума од 100 динара (6), односно 1.000.00 динара (2).

Сва активна привредна друштва евидентирала су стварног власника по основу ОСВ 1⁵⁹, односно домаће физичко лице које је и у статусном регистру регистровано као непосредни, односно посредни власник удела.

Анализа података о регистрованој претежној делатности ових привредних субјеката показује да ниједна делатност није значајно заступљена у односу на друге, али податак вредан пажње је да је 7 повезаних привредних субјеката регистровано за изградњу стамбених и нестамбених зграда. Када се ово анализира и са становишта сектора у који је највише улагано опраног новца у овим предметима – сектора некретнина, јасно је да организоване криминалне групе, управо кроз пословање привредних субјеката најчешће покушавају да прикрију незаконито стечене приходе.

Табела: Преглед регистроване претежне делатности укључених привредних субјеката и повезаних правних лица

Регистрована претежна делатност	Укључена привредна друштва	Повезана привредна друштва
Изградња стамбених и нестамбених зграда	1	7
Производња осталих прехранбених производа		1
Производња малтера		1
Консултантске активности у вези с пословањем и осталим управљањем		1
Одржавање и поправка моторних возила	1	
Брокерски послови с хартијама од вредности и берзанском робом	1	
Неспецијализована трговина на велико	2	
Трговина на велико цвећем и садницама	1	
Услуге редовног чишћења зграда	1	
Делатност приватног обезбеђења	2	
Услуге одржавања објеката	1	1
Услуге система обезбеђења		1
Неспецијализована трговина на велико	1	1
Производња осталих производа од дрвета, плуте, сламе и прућа	1	
Неспецијализована трговина на велико	1	
Делатност приватног обезбеђења	1	
Гајење жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица	1	2

59 По основу из члана 3, став,1 тачка 3 Закона о ЦЕСВ који предвиђа да је стварни власник (1) физичко лице, које је посредно или непосредно ималац 25% или више удела, акција, права гласа или других права, на основу којих учествује у управљању Регистрованим субјектом, односно учествује у капиталу Регистрованог субјекта са 25% или више удела.

Разматрани су и подаци који се односе на повезаност укључених привредних субјеката у предметима организованог криминала са сектором непокретности и утврђено да су активна привредна друштва, већином евидентирана и у Регистру грађевинских дозвола у различитим улогама, у не већем броју досијеа од четири осим једног привредног друштва које је евидентирано на дан израде ове анализе у Регистру грађевинских дозвола у улози инвеститора радова у 5 грађевинских досијеа, као финансијер у 2 и као извођач у 118 досијеа.

Укључено привредно друштво чија је претежна регистрована делатност – изградња стамбених и нестамбених објеката је у Регистру грађевинских дозвола евидентирано у улози инвеститора у 5 грађевинских досијеа, као финансијер у 3 и као извођач у једном (1) предмету.

Окривљени власник привредног друштва регистрованога за делатност изградње стамбених и нестамбених објеката, је у циљу добијања јавне набавке за изградњу објекта, државном службенику – помоћнику министра, дао мито у вредности од 154.000 евра, односно једне стамбене јединице. По пријему новца, државни службеник је преко другог укљученог правног лица извршила наводну куповину стана, а криминално порекло новца је прикривано уз помоћ банкарског службеника рођака државног службеника који је на рачун свог оца, без његовог присуства, вршио уплате конвертованог износа примљеног новца на име мита и вршио новчане трансакције преноса новца на име плаћања наводне купопродајне цене. Привредни субјект од кога је стан купљен је повезано правно лице са даваоцем мита.

Окривљени – физичка лица у истражним предметима, њих 25 се појављују као оснивачи, законски заступници, чланови у укупно 47 привредних субјеката. Највећи број ових привредних субјеката регистрован је у форми друштва са ограниченом одговорношћу 33, док је 11 регистровано у форми предузетник, 2 у форми стамбене задруге и једно правно лице је било у форми удружења. Друштва са ограниченом одговорношћу најчешће су регистрована за обављање делатности трговине на велико, разраду грађевинских пројеката, консултантске услуге, књиговодство и рачуноводствене услуге, изнајмљивање и лизинг аутомобила и лаких мотора, извођење неспецифичних грађевинских радова. Од 33 друштва са ограниченом одговорношћу, њих 14 је брисано из регистра, 1 је у принудној ликвидацији а 2 у добровољној, а преосталих 16 је у активном статусу. Окривљени у предметима прања новца су и власници 11 предузетничких радњи, од којих је 7 брисано из регистра. Делатност једне од предузетничких радњи су књиговодствено рачуноводствени послови и услуге као и послови ревизије, а заступљени су трговина на мало, консултантске и информационе услуге. Поред привредних друштава једно физичко лице – окривљени је повезано и са једном фондацијом.

Разматрањем података о окривљенима из предмета прања новца и њиховој повезаности са привредним субјектима утврђено је да су сва привредна друштва једночлана у којима је окривљени једини члан, а већином су разврстана као микро и мала привредна друштва која у поднетим финансијским извештајима углавном приказују пословање без добити, са приходима и до преко 100 милиона динара. Регистровани основни капитал је у свим случајевима био изнад законског минимума од 100,00.

У периоду од 2021. до 2023. године Јавно тужилаштво за организовани криминал подигло је 9 оптужница против укупно 125 физичких лица, од којих се 60 лица терети за извршење кривичног дела прање новца. Анализом облика организовања привредних субјеката у предметима оптужења Јавног тужилаштва за организовани криминал, закључено је да је у ланац прања новца било укључено 41 друштво са ограниченом одговорношћу, једно ортачко друштво, чији су чланови-ортаци два домаћа физичка лица – окривљени из предмета прања новца, и 5 предузетника, домаћа физичка лица. Анализа је показала и да су 24 правна лица имала особине фантома, а 22 правна лица особине перача.

Сагледавањем власничке структуре друштва са ограниченом одговорношћу, закључује се да ради углавном о једночланим друштвима код којих је у највећем броју случајева домаће физичко лице једини члан односно оснивач. Код једног друштва оснивач/члан је домаће правно лице.

Табела: Привредни субјекти укључени у предмете оптужења прања новца организованог криминала

Правна форма	Регистрована у Републици Србији	Оснивачи		Висина оснивачког капитала	
		резиденти	нерезиденти	Од 100 до 10.000 РСД	Преко 10.000 РСД
Д.О.О.	41	41	-	22	19
Предузетници	5	5	-	-	-
Ортачко друштво	1	2			

Највећи број привредних друштава је у међувремену брисан из регистра и у тренутку вршења анализе активно је њих 14. Највећи број је брисан након спроведеног поступка принудне ликвидације.

Активна привредна друштва према величини разврстана су у микро (2), мало (2) и средње (3) док су остали неразврстани. Будући да се разврставање врши према резултатима финансијског извештаја за претходну годину у односу на коју се врши разврставање, претпоставка је да неразврстана привредна друштва у текућој години нису доставила финансијске извештаје, што може представљати један од основа за ликвидацију привредног друштва. У односу на три привредна друштва је поднета пријава због прекршаја из Закона о Централној евиденцији стварног власника.

Табела: Укључени привредни субјекти у предметима оптужења организованог криминала

Величина →	МИКРО	МАЛО	СРЕДЊЕ	ВЕЛИКО	Неразврстано	Брисано
Облик организовања ↓						
Д.О.О.*	2	2	3		7	17
Предузетници	5	-	-	-	-	-

Најчешће се ради о привредним друштвима без запослених, с тим да је у 12 привредних друштава забележен број запослених у распону од 2 до 80 лица, а 3 привредна друштва имају више од 200 запослених.

Регистровани оснивачки капитал у висини законског минимума од 100 РСД, има или је имало укупно 15 привредних субјеката, за 4 друштва је уписан основни капитал од 1.000 РСД, код 3 је основни капитал у износу од 10.000 РСД, док се код осталих кретао од 50.000 до преко 20.000.000 РСД, а највећи уписани оснивачки капитал је имало једно привредно друштво у износу од преко 500.000.000,00 РСД.

У периоду од 2021. до 2023. године Јавно ишжилаштво за организовани криминал иодишло је 9 ой-ишжница иродиш укуйно 125 физичких лица, од којих се 60 лица ишретиш за извршење кривичнои дела ирање новца. Анализом облика организовања иривредних субјекатиш у иредмеишма ойишжнења Јавнои ишжилаштва за ориан Привредно друштво са највеишим уиисаним оснивачким каишшталом је актишно иривредно друштво са оираниченом одговорношћу, чији је оснивач једно физичко и једно иравно лице, реишсировано за делатишост – услуе одржавања зирада, разврсиано као средње ио величини, са иословним ириходима од 1.273.049.000 РСД, неишо добишћком од 78.728 РСД и укуйним каишшталом од 928.467 РСД. Привредно друштво је обвезник ревизије и има екштернои рачуновоћу, ишакоће независно иривредно друштво организовано у иравној форми друштва са оираниченом одговорношћу. Укључено иривредно друштво је иовезано са још 8 иривредних субјекатиш у којима је једини члан а која су разврсиана као микро, са оснивачким каишшталом од 1.000 динара. Од иовезаних иривредних друштвава 3 је брисано, а иетиш актишно, и свих иетиш је без иједнои зайосленои, ири чему 4 остиварује иословне ириходе и иослује са добишћком, док једно исказује минимални иубишћак. Оно ишшо је иосебно ииштересатишно је чињеница да је окривљени – физичко лице које је у време иокреишања кривичнои иосишуйка оснивач овои иривреднои друштва из Београда, и који фактишчки уиравља иословањем још итри иривредна друштва, суоританитайор организоване криминалне ирује, која је имала за циљ да на основу неиштинишше иословне докуменшације омоћући „извлачење новачних средштвава” са рачуна ових иривредних субјекатиш, како би окривљени моћао њиме слободно да расиолаже. Ради исишунења циљева организоване криминалне ирује дрући суоританитайор сшавља

на располагање организованој групи своје привредно друштво са ограниченом одговорношћу са седиштем у Младеновцу, које нема реално пословање и истовремено ангажује као припаднике још четири физичка лица власнике привредних друштва из Новог Сада, да учествују у ланцу новчаних трансакција. Поред ових привредних друштва, припадници организоване криминалне групе оснивају још два привредна друштва и заједно са осталим припадницима организоване криминалне групе, ангажују лица – власнике регистрованих пољопривредних газдинстава, која након обављених новчаних трансакција између привредних субјеката под контролом организоване криминалне групе, врше подизање новчаних средстава са својих регистрованих пољопривредних газдинстава у оквиру дозвољених дневних лимита, који се на крају преко припадника ОКГ враћа суорганизатору привредној друштву са седиштем у Београду.

На овај начин је новац у износу од 80.448.196,00 РСД (670.401 евра), који је са рачуна привредних друштва из Београда трансферисан и раслојен преко шеме привредних друштва из Младеновца и Новог Сада до пољопривредних газдинстава, подигнути у јошовини и умањен за износ провизије не мање од 8% враћен у јошовом организатору ОКГ из Београда.

Предикатна криминална активност су пореска кривична дела, јер је на овај начин по основу неистинитих рачуна и фактура за неизвршене набавке добара и услуга, дошло до умањења пословних прихода привредних друштва из Београда, што је имало за последицу и умањење или избегавање пореских обавеза како за привредна друштва тако и за физичко лице окривљеног организатора – као физичко лице.

Укључена привредна друштва, њих 26, су окарактерисана као њерачи, фантоми 22, и прошив њих као њравних лица није вођен кривични поступак, с обзиром да се радило о микро привредним субјектима без пословне имовине са минималним оснивачким капиталом, без реалног пословања односно „школока“ привредним друштвима.

У односу на привредна друштва из Београда, којима фактички управља организатор, прошив овој лица од стране Пореске полиције су поднете кривичне пријаве за пореска кривична дела, надлежним јужилаштвима.

Регистроване претежне делатности привредних друштва организатора из Београда су делатности услуге трговине, производње и консалтинга, приватној обезбеђења и услуге редовног чишћења зграда, док су регистроване делатности привредних друштва коришћених у шема раслојавања новчаних средстава поред наведених и неспецијализована трговина на велико њићима, производња осталих производа од дрвета, сламе и њлуће, јајење жића, леуминоза и њларица и др.

Почетна информација у овом предмету је извештај Управе за сјречавање њрања новца.

Новчани њокови су њраћени и анализирани од стране финансијској форензичара ЈТОК. изовани криминал, закључено је да је у ланац њрања новца било укључено 41 друштво са ограниченом одговорношћу, једно орђачко друштво, чији су чланови-орђаци два домаћа физичка лица – окривљени из предмета њрања новца, и 5 њредузетника, домаћа физичка лица. Анализа је њоказала и да су 24 њравна лица имала особине фантома, а 22 њравна лица особине њерача.

У финансијским извештајима активних привредних субјеката исказана је добит у пословању у распону од 28.000 РСД до преко 98.000.000 РСД, са пословним приходима у распону од 500.000 до преко две милијарде динара.

Сви укључени привредни субјекти су евидентирали стварног власника по основу ОСВ 1 односно физичко лице које је и члан друштва, а за ортачко друштво евидентирана су оба члана друштва као стварни власници.

Што се тиче регистроване претежне делатности највише привредних субјеката у форми друштва са ограниченом одговорношћу је у време извршења кривичног дела регистровано за претежну делатност трговине на велико (26), од којих је у време вршења анализе највећи број брисан из регистра (22). Остале делатности које су регистроване као претежне су разнолике и ниједна није преовлађујућа. Интересантно је да 6 повезаних привредних субјеката има као претежну регистровану делатност инжињерске делатности и техничко саветовање. Једно ортачко друштво има регистровану делатност посредовање у продаји текстила, одеће обуће и коже и оно је тренутно у стечају.

Табела: Преглед регистроване претежне делатности код укључених привредних субјеката у оптужењима – организовани криминал

Опис делатности	Укључени привредни субјекти	Повезани привредни субјекти
Неспецијализована трговина на велико	26	1
Остали непоменути специфични грађевински радови	1	
Услуге одржавања објеката	1	1
Консултантске активности у вези с пословањем и осталим управљањем		2
Инжењерске делатности и техничко саветовање		6
Услуге редовног чишћења зграда		1
Делатност приватног обезбеђења	2	1
Услуге система обезбеђења		1
Скупљање опасног отпада	1	
Остала непоменута социјална заштита без смештаја	1	
Испитивање терена бушењем и сондирањем	1	1
Изградња путева и аутопутева	1	
Производња креча и гипса		1
Производња осталих производа од дрвета, плуте, сламе и прућа	1	
Друмски превоз терета	1	
Поновна употреба разврстаних материјала	1	
Производња боја, лакова и сличних премаза, графичких боја и китова	1	
Демонтажа олупина	1	
Гајење жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица	2	
Дистрибуција гасовитих горива гасоводом	1	
Изнајмљивање и лизинг осталих машина, опреме и материјалних добара	2	
Остале услужне активности подршке пословању	1	
Трговина на велико цвећем и садницама	1	
Изградња стамбених и нестамбених зграда	1	1

Анализом података из Регистра грађевинских дозвола идентификовани су укључени привредни субјекти и то за једно привредно друштво које се у улози инвеститора, појављује у 5 грађевинских досијеа, као финансијер у 3 и као извођач радова у 1 досијеу. Интересантно је да је једно привредно друштво чија је регистрована претежна делатност изградња путева и аутопутева, евидентирано у улози извођача у 221 досијеу грађевинских дозвола. Такође једно привредно друштво се појављује у улози извођача радова у 4 досијеа.

Сагледавањем укључених привредних друштава и њихових улога у другим привредним друштвима, односно повезаност, установљено је да се 5 привредних друштава доводи у везу са укупно још 14 привредних друштава – доо. Девет повезаних привредних друштава се доводи у везу са једним укљученим привредним друштвом у којима је једини члан и оснивач, док се преостали доводе у везу са још 4 привредна друштва. Поред привредних друштава са укљученим привредним субјектима повезана су још и 6 предузетника и једна задруга. Такође, предузетник који је учествовао у ланцу прања новца, повезан је са једним друштвом са ограниченом одговорношћу чији је члан. Повезана правна лица су најчешће микро привредни субјекти који у финансијским извештајима приказују добит у пословању, са приходима преко 5 милиона динара, и регистрованим оснивачким капиталом који се креће око законског минимума, најчешће у висини од 1.000 РСД.

У односу на оптужена физичка лица за њих 55 је утврђена повезаност са привредним субјектима, тако што се појављују у својству оснивача, члана или законског заступника за укупно 87 привредних субјеката од којих је 57 у форми друштва са ограниченом одговорношћу, 20 у форми предузетника, 3 у форми ортачког друштва, 3 удружења грађана, 2 стамбене задруге, 1 акционарско друштво, 1 спортско удружење, и 2 регистрована пољопривредна газдинства.

У предметима организованог криминала, у периоду од 2021. до 2023 године, донето је укупно 40 наредби о забрани располагања имовином према 29 правних лица, односно друштава са ограниченом одговорношћу на покретним стварима (аутомобилима) и више десетина непокретности (земљиште, стамбени објекти, пословне зграде, гараже), за које је до сада утврђена вредност од преко два милиона евра. Наиме, за многе од непокретности забране се односе на податке који су унети у јавне регистре, који не садрже и податак о вредности објеката или земљишта, већ су индивидуализовани адресом, бројем, површином, катастарском општином, бројем парцеле или код покретних ствари – марком, моделом, типом возила, годином производње односно регистарском ознаком. Од једног друштва са ограниченом одговорношћу привремено је одузето 6 луксузних возила.

Најчешће укључена форма је једночлано друштво са ограниченом одговорношћу, чији је регистровани члан и евидентиран стварни власник најчешће домаћи држављанин физичко лице, са најчешће регистрованим основним капиталом изнад законског минимума и то већим од 1.000,00 РСД и најчешће регистрованим претежном привредном делатношћу из сектора трговине. Ради се о привредном друштву чије је седиште на територији Града Београда, које је разврстано као микро и најчешће није обвезник ревизије. Ови привредни субјекти који су и даље активни у поднетим финансијским извештајима приказују да послују без губитака, са претежно регистрованим оснивачким капиталом до 10.000 РСД, али неретко или још овог исти број привредних субјеката има оснивачки капитал преко 10.000 РСД а у јар случајева и преко 500.000 РСД. Када се сагледају подаци из предметна везано за активност ових привредних друштава као укључених у прање новца, закључује се да постоје две категорије укључених привредних субјеката: привредна друштва која реално послују и привредна друштва која су лејално основана али немају никакво реално пословање. Привредна друштва која реално послују, ради умањења пореских обавеза, користе пословне стурктуру под контролом организованих криминалних група, како би са рачуна привредних субјеката извукли јошвинска средства. Привредна друштва која су основана од стране организованих криминалних група, „пружају услугу“ издавања неистинитих рачуна и фактура по којима се врше плаћања за робу или услуге које нису набављене, односно извршене и као професионалне перјонице новца, кроз низ новчаних трансакција између „својих“ привредних друштава, улаћујућима средстава у крајњем омоћућавају несметано располајање јошвинским средствима, која би у редовном току ствари представљали приход привредној друштву који би био ојорезован. Укључена привредна друштва која не обављају никакву пословну делатност основана су само са једним циљем да за своје осниваче односно пријаднике организоване криминалне групе омоћуће стицање имовинске користи у висини договорене провизије најчешће не мање од 10% од износа улаћеној новца по основу фиктивних рачуна. Најчешће су ова привредна друштва изв. фанјони или перачи односно „шкољка“ компаније, са минималним оснивачким капиталом без имовине и запослених, који постоје у одређеном временском перјоду након чеја се јасе –бришу из регистра о чему јовори и чињеница да је највећи број ових компанија у време вршења ове анализе брисан из регистра. Најчешће су рачуни ових привредних друштава коришћени за већи број новчаних трансфера по основу фиктивних правних јослова, како би се новац „заврјео“ кроз банкарски секјор и јако створио јривид законитијој јрихода.

У само једном предмету Јавног тужилаштва за организовани криминал у ланцу прања новца је учествовало више од 15 привредних субјеката са територије целе Републике Србије, у форми друштва са ограниченом одговорношћу и 5 предузетничких радњи, чије рачуне у банкама је путем електронског банкарства контролисало једно физичко лице – организатор криминалне групе, а чије „услуге“ је користило.

Од укјиној броја привредних субјеката који су били укључени у прање новца у предметима Јавној тужилаштва за организовани криминал у јосмајраном перјоду, више од јоловине има ка-

рактеристике перача односно фанџома и представљају суштински изв. „шкољка” компаније. Ови привредни субјекти немају зајослене, као оснивачи се појављују лица угрожене социјалне стањуса и пристијају да региструју привредне субјекте на своје име уз минималне новчане надокнаде. Увидом у предмете прања новца констатиовано је да је најмање 25 привредних субјеката укључених у прање новца било под контролом организованих криминалних група, и чије „услуге” издавања фиктивних рачуна је користило најмање исто толико привредних друштва са реалним пословањем (31). Овакав начин пословања одвијао се искључиво у домаћој јурисдикцији, коришћењем банкарске сектора у домаћем илајном промету најчешће преко апликација електронске банкарства. Сва укључена правна лица регистрована су у Републици Србији, са једносавном власничком структуром као једночлана друштва.

Табела: Привредни субјекти укључени у предмете прања новца организованог криминала

Привредни субјекти Правна форма	Регистрована у Републици Србији	Оснивачи		Висина оснивачког капитала	
		резиденти	нерезиденти	Од 100 до 10.000 РСД	Преко 10.000 РСД
Д.О.О.	56	56		30	26
Предузетници	6	6		/	/
Ортачко друштво	1	2	0	0	1
Регистрована пољопривредна газдинства	2	2			

Табела: Привредни субјекти укључени у предмете прања новца разврстани по величини

Величина →	МИКРО	МАЛО	СРЕДЊЕ	ВЕЛИКО	Неразврстано	Брисано из Регистра
Облик организовања ↓						
Д.О.О.*	7	9	8	1	31	22
Предузетници	2	0	0	0	0	0
Ортачко друштво	1					0

Модел укључених привредних субјеката не одступа у односу на модел који се појављује и у правноснажно пресуђеним предметима.

Резиме:

За случајеве организованог криминала, опште карактеристике злоупотребе правних лица су сличне горе наведеним факторима. Анализа случајева прања новца организованог криминала открива две различите категорије компанија: оне које истински послују и оне које су законски основане, али не обављају никакву стварну економску активност. Компаније које послују легитимно често користе пословне структуре под контролом организованих криминалних група да извуку готовину са својих рачуна, чиме се минимизирају пореске обавезе.

Насупрот томе, субјекти које су основале криминалне организације служе као професионалне перioniце за прање новца, издајући лажне фактуре за непостојећу робу или услуге. Ове компаније олакшавају низ трансакција унутар организоване мреже, омогућавајући перачима да пребацују новац преко различитих рачуна и на крају, стављају готовину на располагање криминалним актерима без откривања. Ови субјекти не запошљавају особље, а њихови оснивачи су често социјално угрожени појединци који региструју компаније у замену за малу финансијску накнаду.

Софистициранији случајеви откривају сложене мреже међусобно повезаних предузећа, често укључујући стране субјекте, који се користе за премештање новца преко граница и прикривање његовог порекла.

Сектор непокретности се све више посматра као мета прања новца, при чему се незаконита новчана средства инвестирају у изградњу и продају некретнина, чиме се омогућава интеграција прањавог новца у легалне привредне токове.

Утицај на ризик:

Олакшавање утаје пореза: Организовани криминал пружа услуге компанијама са стварним прометом за избегавање пореза.	+3 значајно повећање вероватноће за ПН/ФТ
Прикривање власништва кроз фантомске компаније: ДОО предузећа основана уз помоћ социјално угрожених појединаца (сламнатих људи – <i>straw-men</i>).	+3 значајно повећање вероватноће за ПН/ФТ
Међусобно повезани ентитети: Значајни случајеви са сложеним мрежама међусобно повезаних предузећа, често укључују стране субјекте, који се користе за кретање новца преко граница и замањују његово порекло.	+1 мало повећање вероватноће за ПН/ФТ
Интеграција новца у сектору непокретности: грађевинске компаније и компаније за развој пројеката у грађевинарству су препознати као субјекти повезани са организованим криминалним групама, у циљу интеграције прљавог новца у легалне токове.	+3 значајно повећање вероватноће за ПН/ФТ

4.2.3. Рејисирована пољопривредна газдинства у предметима прања новца

Анализом појединачних предмета у којима су процесуирана лица због извршења кривичног дела прање новца утврђено је да се као извршиоци овог кривичног дела у великом броју појављују лица која имају *рејисирована пољопривредна газдинства* (24) и као физичка лица наменски отворене рачуне у пословним банкама.

Најчешће се појављују као окривљени у оквиру организованих криминалних група и организованих група – „професионално прање”, у којима је њихова улога у извршењу кривичног дела подизање новца који је уплаћен на рачуне пољопривредних газдинстава и након тога враћање новца у готовом организатору или лицима која су их ангажовала по налогу организатора. Дакле, они врше пренос и конверзију новца, односно појављују се као последњи корак у фази раслојавања прљавог новца. Уочено је да приликом подизања новца запослени у пословним банкама недовољно проверавају документацију коју ова лица прилажу, а најчешће је то документација која нема било какве везе са пољопривредном делатношћу, па је евидентно да су то као погодност препознали и „професионални перачи”.

Наиме, према Правилнику о упису у регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације,⁶⁰ као и о условима за пасиван статус пољопривредног газдинства, пољопривредно газдинство се електронски региструје у оквиру платформе еАграр, а приликом регистрације потребно је доставити доказ о отвореном наменском рачуну код банке, на који се усмеравају средства остварена по основу кредита, премија, регреса и субвенција. Управо отварање наменског рачуна – за тачно одређени тип трансакције указује да се овако отворени рачун једино може и мора користити за потребе пољопривредног газдинства. Иако је јасна намена отвореног рачуна, он се најчешће злоупотребава и за пријем уплата новца, које немају основ уплате због ког је рачун отворен.

Табела: Укупан број регистрованих пољопривредних газдинстава

Регистрована пољопривредна газдинства	
година	број
2021	445.421
2022	467.278
2023	473.617

⁶⁰ Правилник о упису у Регистар пољопривредних газдинстава, промени података и обнови регистрације, електронском поступању, као и о условима за пасиван статус пољопривредног газдинства (Службени гласник РС, бр. 25/23, 110/23 и 3/24).

Управо се и у предметима који су правноснажно пресуђени у периоду од 2021. до 2023. године власници пољопривредних газдинстава јављају као извршиоци кривичног дела прање новца у оквиру организованих група. Активности власника регистрованих пољопривредних газдинстава, усмерене на прање новца, идентификоване су у 1 предмету прања новца који се односи на организоване криминалне групе.

Студија случаја:

У једном предмету на рачуне више пољопривредних газдинстава уилаћен је новац у износу од 24.706.403,02 динара који је зајим у целости подићнућ са рачуна и враћен уилаћииоцима. Власници пољопривредних газдинстава су на основу лажних исћрава – издаћиих уилаћииница да су наводно продали воће, ћримали уилаћиие на своје рачуне, а зајим подизали новац и истии враћали уилаћииоцу или посредницима. У овом случају су орћанизаћииори користиили власнике пољопривредних газдинстава који су ћо ћретћходном доћвору ћредавали окривљенима бланко ћоћћисане оћћкућне листие, а у које су окривљени уносили лажне ћодаћие у смислу увећаних количина робе коју од конкретной ћроизвоћача куйују, ћа су ћо основу ћие докуменћииаћиие врћиили уилаћиие на рачуне пољопривредних газдинстава са увећаном вредноћћу које би зајим власници пољопривредних газдинстава подизали са рачуна и део задрћжавали за себе у износу вредноћћии сћварно ћродаћие робе или ћровизије за учићену услућу, а остћаћћак новца су враћали окривљенима.

У свим пресуђеним предметима, где су се као лица која су омогућила прање новца, кроз неистините финансијске трансакције преко фиктивних откупних листова, уступљених организаторима групе, злоупотребљени су наменски отворени рачуни али на различите начине, што указује на потребу да се убудуће врши појачана контрола ових субјеката јер свакако представљају ризичну форму са аспекта претње од прања новца.

Такође, према подацима Управе за аграрна плаћања, која од марта 2023. године води Регистар пољопривредних газдинстава као јединствену, централизовану електронску базу података, употребом софтверског решења еАграр, регистровано је 26 активних пољопривредних газдинстава. Сва ова газдинства су основана у периоду од 2008. до 2018. године. То говори у прилог тезе да нису регистровани само ради вршења кривичних дела, већ како би се бавили пољопривредном делатноћћу, иако је површина обрадивог земљишта за коју је газдинство регистровано релативно мала (просечно 5,9 ha) и укупно за сва регистрована газдинства износи нешто преко 150 хектара. Иако је број ових привредних субјеката у предметима прања новца, незнатно маћи у односу на претходну процену ризика, имајући у виду ћихову улогу у процесу прања новца, као привредне форме преко које се најлакше и најчешће новац извлачи са рачуна у готовини и недостатке у контроли токова новца, те је закључено да регистрована газдинства, као и у претходној Процени ризика, представљају појачану претњу од прања новца.

Истовремено, из података Управе за аграрна плаћања, која се искључиво бави субвенцијама у пољопривреди и води евиденцију о свим обавезама према пољопривредницима и исплатама газдинствима по основу субвенција, произлази да је велики број ћих користило субвенције Републике Србије, односно националне мере помоћи пољопривредним произвоћачима. Овај податак забрићава, јер долазимо у ситуацију да се средства из буџета додељују лицима која врше кривично дело прање новца и омогућавају другим привредним субјектима да се са ћихових рачуна извлачи новац у готовини, којим се даље располаже и избегавају пореске обавезе.

Табела: Број регистрованих пољопривредних газдинстава укључених у предмете прања новца

Регистрована пољопривредна газдинства у предметима прања новца			
Година	Број	Износ корићћених субвенција	Пријављене обрадиве површине (укупно)
2021	12	1.313.641,89	64,1331 ha
2022	3	84.309,00	11,4061 ha
2023	11		79,8152 ha
Укупно	26		155,3544 ha

Имајући у виду број власника пољопривредних газдинстава који су били укључени у прање новца, околност да су новац прали за организоване криминалне групе, чак и као њихови чланови, тренд раста броја власника газдинстава који се укључује у ове недозвољене активности, закључак је да се ради о пословној структури која ће у наредном периоду носити појачан степен претњи за прање новца.

Резиме:

Регистрована пољопривредна газдинства све се више користе у шемама прања новца, посебно од стране организованих криминалних група. Власници ових газдинстава отварају банковне рачуне посебне намене за пољопривредне трансакције, али их често злоупотребљавају за повлачење незаконитих средстава, која се затим враћају криминалним организаторима. Ово ставља пољопривредна газдинства у завршну фазу процеса прања новца, где се прљави новац претвара у готовину. Од 2021. до 2023. године идентификовано је 26 таквих случајева, а банке често не успевају да правилно верификују трансакције. Иако је број случајева релативно мали, лакоћа повлачења готовине и слаб надзор чине пољопривредна газдинства све већим ризиком за прање новца.

Утицај на ризик:

Једноставност отварања рачуна: Пољопривредна газдинства могу отворити рачуне посебне намене за субвенције, које се често злоупотребљавају за непољопривредне трансакције, што их чини рањивим за прање новца.	+1 мало повећање вероватноће за ПН/ФТ
Пропусти у надзору: Комерцијалне банке често нису успеле да верификују документацију која се односи на пољопривредне трансакције, омогућавајући лако повлачење незаконитих средстава	+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ
Готовинске трансакције: Процес често укључује подизање готовине, што отежава прање тока незаконитог новца.	+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ
Учешће у организованом криминалу: Неки од ових пољопривредних газдинстава су директно укључени/регрутовани од стране организованих криминалних група, које их користе за прање велике суме новца.	+3 значајно повећање вероватноће за ПН/ФТ
Повећано прањење: Растућа свест о овом ризику и укључивање државних органа као што је Управа за аграрна плаћања може довести до појачане контроле и превентивних мера у будућности.	-3 значајно смањење вероватноће за ПН/ФТ

4.2.4. Анализа њодаџака о њокренуџим кривичним њосџуџицима њрема њравним лицима

У случају Србије, подизање оптужница против правних лица, која су углавном фиктивне компаније, није ефикасно с обзиром на то да та лица често немају стварну имовину, пословање или запослене. „Шкољка” компаније се обично оснивају са минималним капиталом и постоје искључиво да би олакшале незаконите активности као што је прање новца. Када испуне своју сврху, брзо се ликвидирају или распуштају, што отежава повраћај средстава или спровођење законских казни. Поред тога, појединци који контролишу ове ентитете могу лако да оснују нове под различитим именима, настављајући своје пословање са малим прекидима. Ово ствара циклус у коме правни поступци против самих компанија имају ограничен утицај, док прави починиоци који стоје иза ентитета остају углавном неодговорни.

Међутим, када компаније поседују стварну имовину, посебно у случајевима интеграције фондова, тужилаштво покреће оптужнице за прање новца.

У извештајном периоду, подигнуте су оптужнице против 2 правна лица и оба су у форми друштва са ограниченом одговорношћу. И из ових предмета се закључује да су привредна друштва најчешће коришћена како би се преко њихових рачуна извршили новчани трансфери којима се прикрива траг и порекло новца, ради стварања привада легалности.

Студија случаја 1: (Треска)

Окр. С. С., се неовлашћено услелио у стџан у Београду у ул. Хиландарској бр. 5, чији је власник било привредно друштво „А” из Северне Македоније и на основу фалсификованог уговора о куйојродаји од 28. 8. 2008. године, који је наводно закључен између привредног друштва „А” из Северне Македоније и привредног друштва „Б”, чији је он био власник и директор, на основу пресуде Привредног суда у Београду, исти се стекао за привредно друштво „Б”. Након уписа права својине на наведеном стџану он је као одговорно лице привредног друштва „Б” наведеном стџану рођао сведоку И. М. за износ од 170.000,00 евра у динарској прошиввредности од 18.853.507,90 динара. Након што је од стџане сведока И. М. извршено плаћање наведеног износа новца, он је на основу фиктивних уговора о зајму извршио пренос дела овако стеченог новца у укујном износу од 92.980,00 евра у динарској прошиввредности од 10.546.697,20 динара на рачун привредног друштва „Б” и на овај начин је за ово привредно друштво стекао новац у наведеном износу, иако је знао да представља приход остварен кривичним делом Фалсификовање исправе из члана 355, ст. 1 КЗ и кривичним делом Противправно усељење из члана 219, ст. 1 КЗ.

Студија случаја 2: (Институт за геодезију и грађевинарство)

Окр. С. С. се неовлашћено услелио у мајацински простор површине 390 м² у Нишу, ул. Бованска бр. 42, чији је власник било привредно друштво „А” из Хрватске и на основу фалсификованог уговора о куйојродаји од 25. 12. 1992. године, који је наводно закључен између привредног друштва „АБ” и привредног друштва „Б”, чији је он био власник и директор, на основу пресуде Основног суда у Нишу, исти се стекао за привредно друштво „Б”, а зајим исти унео као неовчани кайиштал у привредно друштво „В”, у коме је он фактички био одговорно лице и зајим овај мајацински простор издавао и стекао користи за ово привредно друштво и то: мајацински простор површине 390 м² у Нишу, новац у укујном износу од 1.633.805,76 динара на име закујнине, са знањем у тренућку пријема да наведени мајацински простор и новац представљају приход остварен кривичним делом Фалсификовање исправе из члана 355 КЗ и кривичним делом Противправно усељење из члана 219, ст. 1 КЗ.

Такође, посебно су разматрани подаци који се односе на организоване кривичне групе и да је велики број привредних субјеката у форми друштва са ограниченом одговорношћу био укључен у процес прања новца. Најчешће су рачуни ових привредних друштава коришћени за већи број новчаних трансфера по основу фиктивних правних послова, како би се новац „завртео” кроз банкарски сектор и тако створио привид законитог прихода.

Почетком 2024. године пред Јавним тужилаштвом за организовани кривични покренут је истражни поступак против 7 физичких лица и једног правног лица. Сва осумњичена лица (како физичка лица тако и правно лице) терете се за извршење кривичног дела прање новца из члана 245 КЗ. Правно лице има седиште у Републици Србији, а ради се о друштву са ограниченом одговорношћу чија је регистрована делатност изградња стамбених и нестамбених зграда.

Почетне информације о кривичном делу су добијене на основу међународне сарадње. Укупна вредност имовине која је предмет прања новца износи 3.113.659,00 евра, од чега је преко окривљеног правног лица опрано 872.592,00 евра. Имовина која је предмет прања новца је потицала из Краљевине Данске, а опрана је у Републици Србији. Прљав новац улаган је у сектор грађевине и сектор некретнина. У предмету је остварена интензивна међународна сарадња са Краљевином Данском, где је извршена кривична активност из које потиче новац који је улаган у Републику Србију за изградњу хотелског комплекса на Тари. У току трајања истражног поступка са три осумњичена физичка лица закључени су споразуми о признању кривичног дела, од којих је на основу једног донета и правноснажна осуђујућа пресуда. У односу на остала осумњичена лица истрага је у току.

Студија случаја:

Припадници организоване криминалне групе, која се у Краљевини Данској, бавила недозвољеном трговином појним дрогама и недозвољеним прометом оружја и муниције на територији држава Европске уније, су новац који је прибављен вршењем ових кривичних дела слали у Републику Србију преко окривљеног А. А., а често и преко возача туристичке агенције „ТТ” из Данске. Послати и примљен новац окривљени А. А. улађао је у сектор некретнина – изградњу пословностамбених објеката на подручју Београда и апартимана на планинама Тара и Копаоник. Сестра осумњиченог А. А. је 2015. године основала привредно друштво „Ф.А.” д.о.о. као једночлано са 100% власништвом удела, док је осумњичени А. А. имао својство одговорног лица у овом привредном друштву као директор и законски заступник. Обоје окривљених су новац који потиче из криминалних активности организоване криминалне групе, по основу позајмице оснивача, улађивали на рачун овог привредног друштва а по том улађали у изградњу објекта у Републици Србији.

Привредно друштво „Ф.А” д.о.о. директно је коришћено ради улађања незаконито стиценог новца у сектор грађевине,

Окр. А. А. је током истраје склопио са Јавним тужилаштвом за организоване криминалне соработке о признању кривичног дела за кривична дела Удруживање ради вршења кривичних дела из члана 346 КЗ и Прање новца из члана 245 КЗ, који је суд прихватио, док је истраја у односу на остале осумњичене и јавно лице „Ф.А.” доо у току.

Окр. А. А. је осуђен на казну затвора у трајању од две године и три месеца, изречена му је и новчана казна од 250.000,00 динара, као и одузимање новца који је нелегално улађао у Србији у висини од 205.323,00 евра. Овом пресудом је истовремено од јавног лица „Ф.А.” д.о.о. одузет један од оснивача који је ово привредно друштво градио, јер је у његову грађу улађан нелегално стицено новац.

Резиме:

Кривично гоњење правних лица за прање новца је често неуспешно, посебно када се ради о фиктивним компанијама које обично немају стварну имовину или пословање и убрзо након омогућавања незаконитих активности нестају са пословне мапе. Ове компаније су регистроване са минималним капиталом и њихова пословна активност није реална, већ је усмерена на прикривање порекла средстава, што отежава поврат новца или позивање појединаца на одговорност.

Међутим, у случајевима када компаније имају значајну имовину, посебно у сектору некретнина и грађевинарства, против њих је покренут кривични поступак.

Међународна сарадња је од суштинског значаја у прањењу и кривичном гоњењу прекограничних случајева прања новца који укључују организовани криминал.

Утицај на ризик:

Постојање међународне сарадње на прекограничним предметима прања новца у којима су учествовала правна лица.	+1 мање повећање вероватноће за ПН/ФТ
Кривично гоњење субјеката са значајном имовином.	+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ
Фокус правосудних органа је на привредним субјектима у секторима са високим степеном ризика, као што су некретнине.	+1 мање повећање вероватноће за ПН/ФТ

4.2.5. Анализа података Пореске управе о привредним субјектима и одговорним лицима привредних субјеката укључених у прање новца

Посебно су разматрани подаци Пореске управе о кривичном делу пореске утаје као кривичном делу које је високог степена претње за прање новца, а које се најчешће повезује са привредним друштвима. Такође, значај овог кривичног дела за ову анализу произлази и из закључака да се привредни субјекти и њихове пословне структуре често користе од стране организованих криминалних група управо са циљем прикривања трагова и токова прљавог новца.

Анализом података Пореске управе о броју поднетих кривичних пријава за пореска кривична дела против укључених физичких и правних лица у процес прања новца из правноснажно пресуђених предмета, закључено је да се највећи број пореских пријава односи на физичка лица која се појављују као одговорна лица у привредним субјектима, организованим у правној форми – друштва са ограниченом одговорношћу која су коришћена за прикривање криминалног порекла новца.

Против правноснажно осуђених физичких лица из предмета прања новца, у периоду од 2021. до 2023. године, поднето је укупно 65 кривичних пријава. Поднете кривичне пријаве, поред извештајног периода, обухватају и период пре 2021. године. Подаци о поднетим кривичним пријавама разматрани су у дужем периоду од извештајног периода ради оцене учесталости вршења пореских кривичних дела и сагледавања сврхе и циљева пословања привредних субјеката у којима се ова физичка лица појављују као одговорна лица. Анализом поднетих кривичних пријава дошло се до податка да се у највећем броју случајева ради о физичким лицима која су повратници у вршењу пореских кривичних дела, у својству одговорних лица за пословање (директор, законски заступник или лице које фактички управља пословањем) привредног субјекта, најчешће основаног у форми друштва са ограниченом одговорношћу, а само у пар случајева се ради о предузетницима. Свеукупно утврђена пореска обавеза по свим пореским основима (ПДВ, порез на добит, порез на остале приходе) за пореска кривична дела по свим подентим кривичним пријавама износи 17.164.844,29 евра. Промет који је био обухваћен овим кривичним пријавама износи преко осам и по милијарди динара односно 71.583.918,26 евра.

Кривичним пријавама за пореска кривична дела обухваћена су одговорна лица за 18 привредних субјекта укључених у предмете прања новца. Кривичне пријаве за пореска кривична дела, у односу на укупан број укључених привредних субјеката (78), поднете су само у односу на одговорна лица у привредним субјектима за које постоји велика извесност да ће наплата утврђених пореских обавеза бити заиста и остварена. Кривичне пријаве за пореска кривична дела нису подношене према правним лицима, односно привредним субјектима јер је анализом њиховог пословног и пореског статуса закључено да не постоји реална могућност наплате пореских обавеза. Највећи број ових привредних субјеката је неликвидан, без имовине и пословних прихода, немају запослених, основани су са минималним износом оснивачког капитала, а оснивачи не располажу никаквом имовином из које би била могућа наплата пореског дуга.

Сагледавањем привредног потенцијала ових привредних друштава, намеће се закључак да је највећи број укључених привредних субјеката мало привредно друштво које делује у одређеном времену, док обави одређени промет најчешће према стању из предмета који је унапред договорен и који није реалан јер га не прати проток роба и услуга који је како је и утврђено у пореским контролама фиктиван. У питању су привредни субјекти који за веома кратак период остваре велике промете, новац не задржавају дуго на рачуну, а након тога престају са радом и њихова пословна и књиговодствена документација постаје недоступна за пореске контроле и провере пословања.

Анализом података о поднетим кривичним пријавама утврђено је да се 7 физичких лица учестало појављују као учиниоци пореских кривичних дела у својству одговорних лица, будући да је против ових лица до 2023. године, поднето укупно 40 кривичних пријава а за поједине и по више кривичних пријава у распону од 4 до 12 пријава.

Студија случаја: 12 кривичних пријава

Физичко лице М. Т. пријавио је у периоду од 2020. године поднео укупно 12 кривичних пријава за пореска кривична дела, повезано је са 4 привредна субјекта и то: 3 друштва са ограниченом одговорношћу и 1 предузетничком радњом. У време вршења анализе сви привредни субјекти су брисани из рејистра. Сва привредна друштва су била рејистрована као једночлана привредна друштва у којима је осумњичени и законски заступник привредној друштва, без запослених и без имовине. Од 12 поднетих кривичних пријава 6 се односи и на кривично дело прање новца. Укупно оштећење буџета по овим кривичним пријавама износи 1.507.924,60 евра (180.950.951,80 РСД).

Према анализама Пореске управе, велики број ових привредних субјекта је регистрован и као власници удела су уписана лица која су пословно неспособна, социјално угрожене категорије

(бескућници, порочна лица са маргина друштва), која су за ниску новчану надокнаду спремна да потписују фиктивна документа или да управљање привредним друштвом уступе лицима која им за то плате.

Два физичка лица су окарактерисана као перачи, док је 7 привредних друштава окарактерисано као „перач”, а 2 привредна субјекта као „фантом”.

Студија случаја: фантом

Привредно друштво је организовано као једночлано, код кога се са 100% учешћем у власнишћу појављује оптужени из предмета прања новца. Привредно друштво је основано са оснивачким капиталом од 2.500 РСД, без запослених и са регистрованом делатношћу – инжењерске делатности и техничко саветовање. Привредно друштво је у пореском стању – брисан из регистра. Ово привредно друштво, односно његов оснивач је лице које има више привредних субјеката регистрованих на своје име, али ни за једно од привредних субјеката није доступна документација – ПОТАПАЧ (у главном лице са друштвене маргине, социјално уложено које пристаје да за новчану надокнаду преузима привредна друштва која се региструју на његово име, без намере да обавља привредну делатност, обично без документације привредног друштва чиме она постаје недоступна за пореске контроле).

Студија случаја: перач

Привредна друштва су основана као једночлано са оснивачким капиталом од 1.500 РСД, без имовине и запослених. Према подацима АПР, привредно друштво учествовало мења осниваче. Регистрована претежна делатност је трговина на велико и његова улога у процесу прања новца, је да за друга привредна друштва издаје фиктивне рачуне и да након улаза омогући даљи трансфер новца до појединца који могу да изврше подизање имовине са рачуна која се у крајњем враћа улашницом.

Посебно су анализирани подаци који се односе на укључене привредне субјекте у предметима истраге организованог криминала и утврђено да се од укупног броја укључених физичких лица (55), њих 26 (47,27%) појављује и као извршилац пореског кривичног дела у својству одговорног лица у 18 друштава са ограниченом одговорношћу.

Преко ових привредних друштава је обављен фиктивни промет у износу од преко седамсто хиљада евра (73.665.938 динара). Како овај промет није стваран и није га пратио и реални промет добара и услуга, то су избегнуте пореске обавезе у износу од преко сто хиљада евра (15.392.166, 00 динара).

Предикатно кривично дело за прање новца, у односу на 34 физичка лица – оптужене из предмета организованог криминала је управо пореско кривично дело, против којих је поднето 79 кривичних пријава. Укупан износ обављеног промета по овим кривичним пријавама је преко петнаест милиона евра (15.372.949,71 ЕУР (1.844.753.966,00 РСД)). Вредност утајених односно избегнутих пореских обавеза по свим пореским облицима (ПДВ, порез на добит, порез на остале приходе) износи преко двадесетдва милиона евра (22.431.215,58 ЕУР (2.691.745.870 РСД)).

Највеће учешће пореза по пореским облицима у поднетим кривичним пријавама има порез на додатну вредност.

Табела: Структура пореских облика обухваћених кривичним пријавама против одговорних лица – оптужених из предмета организованог криминала по пореским облицима у валути евра

Година	Број кривичне пријаве/ КП	Укупно оштећење по поднетим кривичним пријавама	ПДВ	Порез на добит	Порез на зараде и доприноси	Годишњи порез на доходак грађана	Остали порески облици
2021	6	1.248.769,47	18.784,55	17.997,05	183.591,63	0,00	0,00
2022	8	1.181.574,78	195.687,05	46.531,02	0,00	0,00	29.774,82
2023	65	20.001.205,50	2.199.649,29	651.597,88	680.384,29	852.283,24	778.435,40
УКУПНО	79	22.430.382,26	2.413.287,47	716.126,82	863.975,09	852.283,24	808.051,89

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Против правних лица – пореских обвезника, нису подношене кривичне пријаве за пореска кривична дела, јер се ради о привредним субјектима који су неликвидни, без имовине и било каквих прихода из којих је могуће извршити наплату утврђених пореских обавеза.

Привредни субјекти против чијих одговорних лица је поднето две или више кривичних пријава (у једном случају 28), су у највећем броју случајева угашени односно престали су са радом у 71,22% случајева, док 10 има статус привремено одузетог ПИБ-а. Највећи број кривичних пријава 83,95% поднет је у периоду пре 2021. године, а само 16,04% у периоду 2021–2023. године. Поједини оптужени – као одговорна лица у привредним субјектима (укупно 17), а против којих је поднето више кривичних пријава су вишеструки повратници у вршењу пореских кривичних дела као одговорна лица у различитим привредним субјектима који се сукцесивно оснивају.

На основу података Пореске управе о привредним субјектима укљученим у предмете прања новца, утврђено је да су 22 привредна друштва у форми организовања друштва са ограниченом одговорношћу, од којих је 1 ортачко друштво, и 3 удружења грађана, било активно у целом посматраном периоду, да је за 9 пореских обвезника привремено одузет порески идентификациони број, док је 7 привредних друштава угашено, односно престало је да постоји са 31. 12. 2023. године, док је 20 привредних друштава као пореских обвезника било у пореском дугу већем од 1.000.000,00 динара, по свим пореским основима.

Током посматраног периода 6 привредних субјеката у форми организовања предузетник је активно у целом периоду, док је 7 предузетника, престало са радом, односно угасило предузетничку радњу. Предузетника са привремено одузетим ПИБ-ом, у посматраном периоду, није било.

Утврђено је да се 6 привредних субјеката у форми организовања предузетник, као пореских обвезника на дан 31. 12. 2023. године није налазило у дугу.

Анализа оствареног промета ових привредних субјеката, током посматраног периода указује да је по поднетим пријавама пореза на додату вредност, највећи број ових субјеката остваривао годишњи промет преко 20.000.000,00 динара, са највећим обимом на домаћем тржишту.

Табела: Обим промета привредних друштава у динарима,
по годинама исказан у пореским пријавама пореза на додату вредност

ПРИВРЕДНА ДРУШТВА									
Обим промета	2021			2022			2023		
	Број обвезника	Ино промет по члану 24 Закона о ПДВ	Увоз добара	Број обвезника	Ино промет по члану 24 Закона о ПДВ	Увоз добара	Број обвезника	Ино промет по члану 24 Закона о ПДВ	Увоз добара
До 5.000.000,00	0	0	0	2	0	0	1	0	0
5.000.000,00–20.000.000,00	1	0	0	3	0	0	0	0	0
Преко 20.000.000,00	4	3	2	2	13	2	3	1	1

Табела: Обим промета предузетника по годинама у динарима,
исказан у пореским пријавама пореза на додату вредност

ПРЕДУЗЕТНИЦИ									
Обим промета	2021			2022			2023		
	Број обвезника	Ино промет по члану 24 Закона о ПДВ	Увоз добара	Број обвезника	Ино промет по члану 24 Закона о ПДВ	Увоз добара	Број обвезника	Ино промет по члану 24 Закона о ПДВ	Увоз добара
До 5.000.000,00	1	0	0	0	0	0	0	0	0
5.000.000,00–20.000.000,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Преко 20.000.000,00	1	0	0	0	0	0	1	1	0

Анализом ових података, потврђен је закључак да је највећи број привредних субјеката укључених у прање новца који су детектовани у предметима прања новца, заправо у категорији малих и микро привредних друштава у форми друштва са ограниченом одговорношћу, регистрованих са једним циљем да у кратком временском периоду њихове пословне структуре буду искоришћене за проток новца, односно прикривање трагова прљавог новца. Пословне структуре ових привредних друштава су мале, углавном сведене на најмањи могући број запослених, неретко и са обимом промета који је ограничен управо на проток прљавог новца. Узимајући у обзир податке о пореским обавезама, стиче се утисак да оваква привредна друштва, без обзира на редовно пријављивање пореза односно подношење пореских пријава, свесни свог ороченог трајања, најчешће остају порески дужници. Њихов оснивачки капитал најчешће је на нивоу испод 10.000 динара, односно ближи минималном законом прописаном оснивачком капиталу, да ретко поседују значајну имовину а након престанка обављања делатности, не постоје ни средства ни имовина из које би се извршила наплата пореских обавеза.

Разматрајући порески и пословни статус ових привредних субјеката, период пословања, број запослених, пословне приходе, може се закључити да нису основани у сврху регуларног пословања и обављања делатности у сврху стицања добити у складу са законским прописима, већ како би кроз нерегуларно пословање, непоштовањем прописа избегавали плаћање пореских обавеза на штету буџета РС и вршењем незаконитих активности остваривали противправну имовинску корист.

Најдоминантнији модалитет извршења пореских кривичних дела, која су предикатна кривична дела за кривично дело прање новца (из кога се утврђује износ противправне имовинске користи) је по основу издавања лажних фактура и друге документације (отпремнице, откупних листова и сл.) од стране ризичних привредних субјеката тзв. „фантом”, и „перачких” предузећа, која симуловањем пословног односа, омогућавају регуларним привредним субјектима избегавање пореских обавеза у великим износима, као и плаћања без правног основа, где се средства трансферишу на пословне рачуне и подижу у готовом новцу. Најчешће се код пореских облика, на овај начин избегава плаћање ПДВ-а и то неоснованим коришћењем претходног пореза из лажних рачуна „фантома” и „перача” порез на добит (неосновано увећање трошкова коришћењем лажних рачуна) и пореза на доходак грађана и доприноса (извлачење готовине преко „фантома” и „перача”, без опорезивања).

У случајевима коришћења пословних структура привредних субјеката од стране организованих криминалних група, најчешће се ради о професионалним перioniцама.

Студија случаја:

Опшужени А.А. који је и припадник организоване криминалне групе, према подацима Пореске управе, је лице које је окарактерисано као перач, наиме проишав овог лица као одговорног лица у 13 привредних субјеката, од којих је 12 у форми друштва са ограниченом одговорношћу и једне предузетничке радње, до 2023. године, поднео је укупно 28 кривичних пријава за пореска кривична дела. Порески облик који је обухваћен овим кривичним пријавама је порез на додату вредност и остале пореске облике. Наиме, овим кривичним пријавама је обухваћен промет у укупном износу од 3.888.204,18 евра (466.584.501,93 РСД) који је исказан у фактурама ових привредних субјеката, за који је избегнуто плаћање пореза на додату вредност у износу од 834.662,87 евра (100.159.545,46 РСД) а за остале пореске облике у износу од 684.096 евра (82.091.590,67 РСД). Свих 13 привредних субјеката је у време вршења анализе у пореском стању уиашено и брисано из регистра привредних субјеката.

У односу на кривично дело које му се опшужницом ставља на терет овај опшужени је лице које фактички управља друштвом са ограниченом одговорношћу – „Л.Ф.”, које је основано као једночлано привредно друштво са минималним оснивачким капиталом, на име трећега лица „Г.В.”, за које никада није уписан стварни власник. Према овом друштву и одговорном лицу вођен је поступак за прекршај по Закону о Централној евиденцији стварног власника, због неевиденцирања стварног власника. Претходно регистрована делатност овог друштва је провина на велико вођем и вођем, а сектор улагања прљавог новца је сектор некрећнина, конкретно кувина стана. Ово друштво је једно од привредних друштва која послују под контролом организоване криминалне групе и од стране пореске управе је окарактерисано као „фантом”.

Преко друштва „Л.Ф.” доо, фиктивно је обављен промет у вредности од преко 350.000,00 евра, по основу фиктивних трансфера, које није праћено реалан промет фактурисаних роба и услуга.

Организована криминална група, коју су чинили организатор и осам припадника, је оснивала нове привредне субјекте и преузимала већ регистроване (8 доо и 4 предузетничке радње) да би под привидом пословног односа примала улаге од веће броја привредних друштава, а пошто новац техником „е-банкиња” са рачуна предузећа под својом контролом усмеравала на своје личне рачуне и рачуне физичких лица на којима су чланови ове групе били саовлашћени за подизање новца, па су са тих рачуна подизали новац, задржавали провизију за организовану криминалну групу, од којих новчаних средстава су организатор и један припадник ОКГ-а кували станове, а пошто враћали новац у истојини улагиоцима на даље слободно располажање, који су на овај начин избежавали и плаћање пореза. Под контролом организоване криминалне групе било је 8 друштава са ограниченом одговорношћу.

Сва привредна друштва су регистрована у РС, са минималним оснивачким капиталом, сва су једночлана, код којих је оснивач, физичко лице које је ангажовано од стране припадника групе да за новчану надокнаду региструје привредно друштво на своје име – параван лица.

Посебно су размотрени, подаци о свеукупном броју поднетих кривичних пријава пореске полиције у извештајном периоду, те да је највећи број пријава поднет за кривична дела пореска утаја и пореска превара у вези са ПДВ, који је и најугроженији порески облик уз порез на добит правних лица. Износ утврђеног избегнутог пореза у поднетим кривичним пријавама из године у годину расте нарочито у случајевима сложених пореских кривичних дела са елементима организованости.

Број обвезника пореза на додату вредност из године у годину расте, а најизраженији је код привредних друштава организованих у форми друштва са ограниченом одговорношћу и то у обиму промета већем од 20 милина динара, који се претежно одвија у домаћем промету. Број физичких лица (регистрована пољопривредна газдинства у систему ПДВ-а односно физичка лица инвеститори) такође бележи раст из године у годину за промет који је мањи од 5 милиона динара, а учешће ових субјеката у спољнотрговинском промету је готово занемарљиво.

Табела: Обим промета привредних друштава у динарима, по годинама исказан у пореским пријавама пореза на додату вредност

Врста Обвезника	Величина промета	Број обвезника промет из ПДВ пријава			Број обвезника извоз			Број обвезника увоз		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Физичко лице	Мање од 5 милиона	5.224	5.589	6.010	63	82	34	89	55	78
	Између 5 и 20 милиона	6.618	6.969	7.203	180	224	142	149	146	98
	Веће од 20 милиона	2.885	3.671	3.468	135	171	135	209	276	289
Укупно физичко лице										
Правно лице	Мање од 5 милиона	50.654	48.074	44.253	7.248	6.527	5.957	6.515	5.659	5.168
	Између 5 и 20 милиона	53.613	53.192	51.507	13.913	13.328	12.963	10.615	9.696	9.494
	Веће од 20 милиона	96.364	105.866	106.772	44.154	47.545	47.937	42.697	44.549	44.761
Укупно правно лице										
Предзетник	Мање од 5 милиона	32.032	31.173	27.560	3.357	3.127	3.046	1.248	987	913
	Између 5 и 20 милиона	46.421	47.291	46.541	6.170	7.227	7.236	3.044	2.877	3.026
	Веће од 20 милиона	33.222	39.499	41.437	5.952	7.174	7.399	4.607	5.188	5.676
Укупно предузетник										

Иако је број привредних субјеката по правној форми организовања, за које су поднете кривичне пријаве за кривично дело пореске утаје, сразмеран укупном броју регистрованих привредних субјеката, евидентно је да с обзиром на податке о укључености привредних друштава у форми организовања друштва са ограниченом одговорношћу у процесе прања новца у циљу његовог раслојавања и прикривања трагова кроз велики број новчаних трансакција најчешће по фиктивним правним пословима то и ови подаци указују на изузетно висок степен претње од прања новца. У случајевима коришћења пословних структура привредних субјеката од стране организованих криминалних група, најчешће се ради о професионалним перioniцама. Посебно се мора имати у виду да се као пратећа кривична дела уз пореска кривична дела појављују кривична дела која припадају кривичним делима против привреде (злоупотреба положаја одговорног лица, превара у привредном пословању, злоупотреба положаја у вези са јавним набавкама и др.) којима се заправо угрожава законитост у пословању у крајњем ремети сигурност и стабилност пословног окружења.

Резиме:

Анализа података Пореске управе у Србији показује да су многи привредни субјекти који се баве прањем новца повезани са утајом пореза, што је најчешће предикатно кривично дело за прање новца. Велики део ових компанија, обично малих или микро, основан је са минималним капиталом, често су „шкољка” компаније без стварне имовине или пословања које након употребе престају са радом и нестају са пословне мапе. Кривичне пријаве за пореска кривична дела првенствено су подношене против појединача одговорних за ове послове, а не против самих компанија, јер су многа предузећа неликвидна. Анализа је идентификовала повратнике који управљају са више компанија, од којих су неке повезане са прањем новца кроз пореске злочине.

Најчешћа регистрована привредна делатност за привредне субјекте који обављају реалне делатности а користе фиктивну документацију за избегавање пореских обавеза односи се на неспецијализовану трговину на велико различитом робом, углавном у домаћем платном промету.

Утицај на ризик:

Велики обим промета у кратком периоду: Предузећа са необично високим прометом у кратком временском оквиру често се користе за прање новца путем лажних трансакција.

+1 мало повећање вероватноће за ПН/ФТ

Повратници који који управљају у више компанија: Појединци који су често укључени у оснивање више компанија за утају пореза и прање новца стварају окружење у којем се незаконите активности лако понављају у различитим ентитетима.

+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ

Подношење кривичних пријава против одговорних појединача: Препознавање појединача који стоје иза илегалних операција утиче на смањење једнократног коришћења привредних субјеката за прање новца.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

4.2.6. Фантоми и перачи

Током посматраног периода, Пореска полиција, је на основу извршене процене ризика као и на основу свог рада и извршених контрола идентификовала 881 привредни субјекат који је на основу успостављених критеријума окарактерисала као привредна друштва „фантоме” или „пераче”. Критеријуми по којима се врши идентификација тзв. фантом предузећа односе се на податке о „личној карти – идентитету” привредног субјекта којим се прикрива његово седиште, адреса, одговорна лица, заступници, затим прикривање података о пословању – непостојање пословне документације или је документација изван домаћаја одговорног лица, неподношење пореских пријава или подношење ових пријава без података или са непотпуним подацима, непостојање знања о лицу које води пословне књиге, коришћење предузећа за забрањене циљеве – пробијање правне личности. Као критеријуми за идентификацију тзв. „перача” предузећа: већи део остваре-

ног промета је симулован, овлашћена лица без искуства у пословању привреде, најчешће скромног образовања, оснивање друштва за новчану надокнаду, привредна друштва без значајне имовине, опреме или пословног простора, плаћање јавних прихода је у знатној несразмери у односу на остварени промет, несразмерно велики промет добара и услуга (по врсти и количини) у односу на расположиве пословне и кадровске ресурсе.

Основна незаконита активност ових привредних субјеката је сачињавање фиктивне документације (рачуни, отпорице и сл.) и стављање на располагање исте регуларним привредним субјектима, који користећи фиктивну документацију, симулирају правне послове у циљу избегавања пореза. Најчешће се на овај начин избегава плаћање ПДВ-а, и то неоснованим коришћењем претходног пореза из лажних рачуна „фантом” и „перача” пореза на добит (неосновано увећање трошкова коришћењем лажних рачуна) и пореза на доходак грађана и доприноса (извлачење готовине преко „фантома” и „перача” без опорезивања), чиме постају и главни генератори сиве економије.

Табела: Преглед укупног броја идентификованих „фантома” и „перача”

Година	2021	2022	2023	Укупно
Број Ф/П	320	283	278	881

До откривања ових субјеката најчешће долази вршењем надзора и контроле пословања привредних субјекта у вези кривичних дела као што су: пореска утаја, кријумчарење, недозвољена трговина, неовлашћено бављење одређеном делатношћу, недозвољени промет акцизних производа, злоупотреба положаја одговорног лица и злоупотреба службеног положаја.⁶¹

Индикатори Пореске полиције за пореске контроле и провере „фантома” и „перача” – црвене заставице	
Неподношење пореских пријава	Регистрован на адреси већег броја већ идентификованих фантома или перача
Неплаћање ПДВ и осталих јавних прихода	Пословање са фантомима или перачима као добављачима
Неподношење ПДВ пријава иако је регистрован у ПДВ систему, или се подноси са малом пореском обавезом за уплату	Велики износ подигнуте готовине са текућих рачуна у кратком периоду пословања
Плаћање несразмерно малог износа ПДВ и других јавних прихода у односу на остварен промет изказан у ПДВ пријавама	Новорегистровано привредно друштво са малим оснивачким улогом а значајним прометом
Учестале промене власника или седишта	Оснивач или одговорно лице појављује се у већем броју привредних субјеката
Привредни субјект нема запослених	

Пракса је показала да ови привредни субјекти раде релативно кратак временски период – пар месеци, да кроз ПДВ пореске пријаве исказују велике износе улазног и излазног промета, да обавезе за плаћање ПДВ-а скоро да и нема и да им се врло брзо одмах након покушаја контроле (код субјеката који се квалификују као „фантом”), одузимају ПИБ-ови, јер се установи, да нису на адреси регистрованог седишта, није доступна пословна и књиговодствена документација и одговорна лица (директори, законски заступници, лица која су овлашћена за управљање пословањем) нису доступна.

61 Кривично дело Пореска утаја из члана 225 Кривичног законика („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19), кривично дело Кријумчарење из члана 236 Кривичног законика, кривично дело Недозвољена трговина из члана 235 Кривичног законика, кривично дело Неовлашћено бављење одређеном делатношћу из члана 353 Кривичног законика, кривично дело Злоупотреба положаја одговорног лица из члана 227 Кривичног законика, кривично дело Злоупотреба службеног положаја из члана 359 Кривичног законика, кривично дело Недозвољен промет акцизних производа из чл. 176 Закона о пореском поступку и пореској администрацији („Службени гласник РС”, бр. 80/02, 84/02, ...144/20).

Сагласно Одлуци о условима отварања и начину вођења девизних рачуна резидената, као и динарских и девизних рачуна нерезидената, банка резиденту – правном лицу, предузетнику, односно огранку страног правног лица гаси девизни рачун кад он престане да постоји као правни субјект, и то на основу закона или другог прописа, због стечаја или ликвидације или због насталих статусних промена, док нерезиденту – правном лицу гаси нерезидентни рачун кад он према меродавном праву престане да постоји као правни субјект, а на основу обавештења које тај нерезидент, односно овлашћено лице достави банци.

Неактивни и привредни субјекти

Сагласно Закону о рачуноводству, правно лице, односно предузетник који у извештајној години није имао пословних догађаја нити је у пословним књигама за ту годину имао податке о имовини и обавезама, дужан је да до одређеног датума текуће године, достави изјаву о неактивности. За предузетнике постоји опција „мировања” активности, док за правна лица такав статус не постоји у закону. Изузетно су ретки случајеви када привредно друштво може поднети изјаву о неактивности, и само ако су кумулативно испуњена два услова: да није имало пословне догађаје и да нема података у пословним књигама о имовини и обавезама. У пракси, изузетно је тешко да друштво нема пословне догађаје или податке о имовини и обавезама током целе године. Сваки извод банке са накнадом за одржавање рачуна може се сматрати пословним догађајем, чиме се искључује могућност подношења изјаве о неактивности за наредну годину.

Дакле, ради се о ситуацији која је изузетна за друштва са ограниченом одговорношћу, док за предузетнике може бити уобичајено, што се мора сагледати и у светлу података Регистра финансијских извештаја о достављању изјава о неактивности. Наиме, највећи број ових изјава се односи управо на предузетнике.

Табела: Подаци о броју привредних субјеката који су доставили изјаву о неактивности у једној години а у наредној доставили редован финансијски извештај

Број активираних привредних субјеката по годинама у односу на неактивност у претходној години	
Број обвезника који су доставили изјаву о неактивности за 2020. годину и редован годишњи финансијски извештај за 2021. годину	3.109
Број обвезника који су доставили изјаву о неактивности за 2021. годину и редован годишњи финансијски извештај за 2022. годину	3.157
Број обвезника који су доставили изјаву о неактивности за 2022. годину и редован годишњи финансијски извештај за 2023. годину	3.155
Укупно:	15.148

Привредна друштва која су обуставила ипосиууак добровољне ликвидације

Према подацима Агенције за привредне регистре, број привредних субјеката која спроводе поступак добровољне ликвидације је у посматраном периоду растао за око 1.500 субјеката док је број обустављених поступака ликвидације јако низак и у тренду опадања, односно испод 1% привредних субјеката настави пословање након покренутог поступка добровољне ликвидације.

Табела: Број угашених и поново активираних привредних друштава

	2021	2022	2023
Укупан број субјеката у поступку добровољне ликвидације	40.061	41.756	43.219
Укупан број субјеката код којих је обустављен поступак ликвидације	72	68	58

Законом о пореском поступку и пореској администрацији⁶², су дефинисани услови када ће се пореском обвезнику одузети порески идентификациони број. Најчешћи разлог за привремено

62 Пореска управа ће привремено одузети ПИБ у складу са чланом 26 Закона о пореском поступку и пореској администрацији у следећим случајевима: 1) правном лицу чији оснивач, односно члан – правно лице, предузетник или физичко лице има доспеле, а неизмирене обавезе по основу јавних прихода настале у вези са обављањем делатности, односно ако је правном лицу или предузетнику привремено одузет ПИБ у складу са овим законом. Не може се доделити ПИБ ни правном лицу чији је оснивач – правно лице, предузетник или физичко лице

одузимање ПИБ је неналажење привредног субјекта на адреси седишта или недостављање документације по захтеву Пореске управе. Према подацима Пореске управе, одузимање пореског идентификационог броја, или постојање пореског дуга оснивача или предузетника или је повезаном правном лицу одузет ПИБ. У посматраном периоду од 2021. до 2023. године, привремено је одузет ПИБ за 92.926 привредних друштава, што на годишњем нивоу представља око 5% од укупног броја ових пореских обвезника у свакој од посматраних година.

Табела: Преглед броја правних лица којима је привремено одузет ПИБ по годинама

Преглед одузетог ПИБ броја			
Година	2021	2022	2023
Број привредних друштава	29.650	31.425	31.851
	5,01%	5,10%	4,95%

Привредни субјект коме је привремено одузет ПИБ, не може обављати привредну делатност. Привремено одузет ПИБ се враћа, након отклањања недостатака који су били разлог за одузимање ПИБ-а.

Сектор пореске полиције је у периоду од 2021–2023. године надлежним основним јавним тужилаштвима поднео укупно 41 кривичну пријаву за кривично дело Угрожавање наплате пореза и пореске контроле из члана 175 ЗПППА и Ономогућавање вршења контроле из члана 237 КЗ.

Табела: Преглед укупног броја поднетих кривичних пријава

Година	2021	2022	2023
175 ЗПППА ⁶³	13	11	14
237 КЗ	2	1	-
УКУПНО	15	12	14

Студија случаја: Привредни субјекти под контролом ОКГ и пореска утаја

Припадници организоване криминалне групе, су основали 14 привредних субјеката у форми „д.о.о.“ од којих је 7 регистровано у Републици Србији а 7 у иностранству – у три земље ЕУ. У сваком од ових 7 привредних друштава, оснивачки капитал је на нивоу минималној односно крећу се од 100 до 1.000 динара. Формални оснивачи ових привредних друштава, су одмах по регистрацији, сву пословну документацију и овлашћења за располагање новчаним средствима друштва на банковним рачунима, предавала припадницима организоване криминалне групе. Свих 7 привредних друштава са седиштем у Републици Србији су имали регистровану делатност за превоз аутомобилима и лаким моторима. Најдужи период у ком су пословала 2 привредна друштва је 2 године, а остали су пословали у периоду краћем од једне године. Свих седам привредних друштава је основано само са једним циљем да се њихова пословна структура односно пословно име користи за управљење и употребу неистинитих садржине и то рачуна и опремница по којима би неистинито приказивали промет половних моторних возила између привредних друштава са територије Републике Србије и 7 привредних друштава регистрованих у иностранству, иакође под контролом

истовремено оснивач лица коме је привремено одузет ПИБ, у складу са овим законом; 2) правном лицу чији је оснивач физичко лице које је истовремено оснивач и другог привредног субјекта који има неизмиренних обавеза по основу јавних прихода у вези са обављањем делатности; 3) правном лицу насталом статусном променом издавања уз оснивање, односно мешовитог издавања у складу са законом којим се уређују привредна друштва, односно статусне промене посебних облика организовања, ако правно лице, као и фонд који је предмет поделе има неизмирене обавезе по основу јавних прихода, односно ако му је привремено одузет ПИБ у складу са овим законом; 4) предузетнику који има доспеле, а неизмирене обавезе по основу јавних прихода, настале у вези са обављањем делатности у другим привредним субјектима у којима је истовремено оснивач са уделом већим од 5%, односно ако му је привремено одузет ПИБ у складу са овим законом; 5) Ако порески обвезник не пријави све касније измене података у пријави за регистрацију, односно не поднесе документацију и пружи информације које захтева Пореска управа у року од пет дана од дана настанка измене података, односно од дана пријема захтева за достављање документације и информација.

63 ЗПППА – Закон о пореском поступку и пореској администрацији.

орјанизоване криминалне групе. У неистинитим рачунима смањивана је вредности половних моторних возила приликом увоза од привредних друштва из иностранства и у неистинитим „ЕУР-1” обрасцима уношено лажно порекло аутомобила, да би се тако умањеним рачунима са рачуна привредних друштва у Р. Србији, била вршена плаћања на рачуне привредних друштва у иностранству под контролом ОКГ, а онда би тако неистинито сачињена документација (рачун, отпремница, ЕУР-1, свифт) била предавана одговорним лицима привредних друштва која врше послове царинења односно шедитерима који су приликом увоза половних возила ову документацију предавали царинским орјанима. На основу неистините документације, умањивана је основица за царинење и избегавање плаћања дела царине и ПДВ приликом увоза. Оваквим деловањем орјанизоване криминалне групе омогућено је да 4 привредна друштва шедитера избећу обрачун и плаћање увозних дажбина у износу од 2.100.744.887 динара (17.506.207,39 евра).

Припадници ове орјанизоване криминалне групе су сачинили и предали шедитерима најмање 39.078 копија документације са неистинитом садржином за исто толико коришћених моторних возила у којој се као наводни добављачи из иностранства наводе управо седам привредних субјеката под контролом ОКГ.

Сва привредна друштва реистирована у иностранству су основана такође у форми друштва са орјаниченом одговорношћу.

Привредна друштва под контролом орјанизоване криминалне групе су просечно пословање обављала у периоду до највише једне године, да би по остварењу циљева орјанизоване криминалне групе, пословање ових привредних друштва било обустављено.

Коришћен сектор је банкарски сектор за новчане трансфере, и то италијански сектор са иностранством. Све делатности су предузете у сектору ирговине аутомобилима и сврха оснивања привредних субјеката је омогућавање заинтересованим лицима умањења царинске и пореске основице приликом увоза половних аутомобила.

Истраја у овом предмету је још увек у току.

Резиме:

Током посматраног периода, Пореска полиција је на основу утврђених критеријума идентификовала 881 пословни субјект као „фантом” или „перач”. Фантоми обично прикривају пословне податке, избегавају пореске пријаве и немају одговарајућу документацију или транспарентност. Професионалне перионице за праће су компаније које симулирају промет кроз фиктивне трансакције како би омогућиле утају пореза. Ове пословне структуре се користе за стварање лажне документације као што су фактуре, често помажући редовним предузећима у избегавању пореза, посебно ПДВ-а. Ови ентитети су краткотрајни и обично се гасе након завршетка својих илегалних циљева. Као одговор, порески идентификациони број (ПИБ) је одузет бројним предузећима, а против неколико одговорних лица су поднесене кривичне пријаве.

Утицај на ризик:

ПИБ конфискација: Привремена конфискација пореских идентификационих бројева помаже у сузбијању активности фантома и перача спречавајући их да наставе са радом.

-1 мање смањење вероватноће за ПН/ФТ

Међуагенцијска сарадња: Координација између Пореске полиције, Агенције за привредне регистре и других институција помаже у идентификацији и предузимању мера против фантома и перача у раној фази њиховог рада.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

4.2.7. Анализа података обвезника о оцени степена ризика клијената – привредних друштва

Анализом података обвезника о оцени степена ризика за поједине правне форме привредних субјеката утврђено је да је највећи број привредних субјеката са оценом високог степена ризика за прање новца одређен управо за привредне субјекте у форми организовања друштва са ограниченом одговорношћу, разврстаних у категорију микро и малих субјеката, што свакако потврђује и резултате и закључке анализа предмета прања новца.

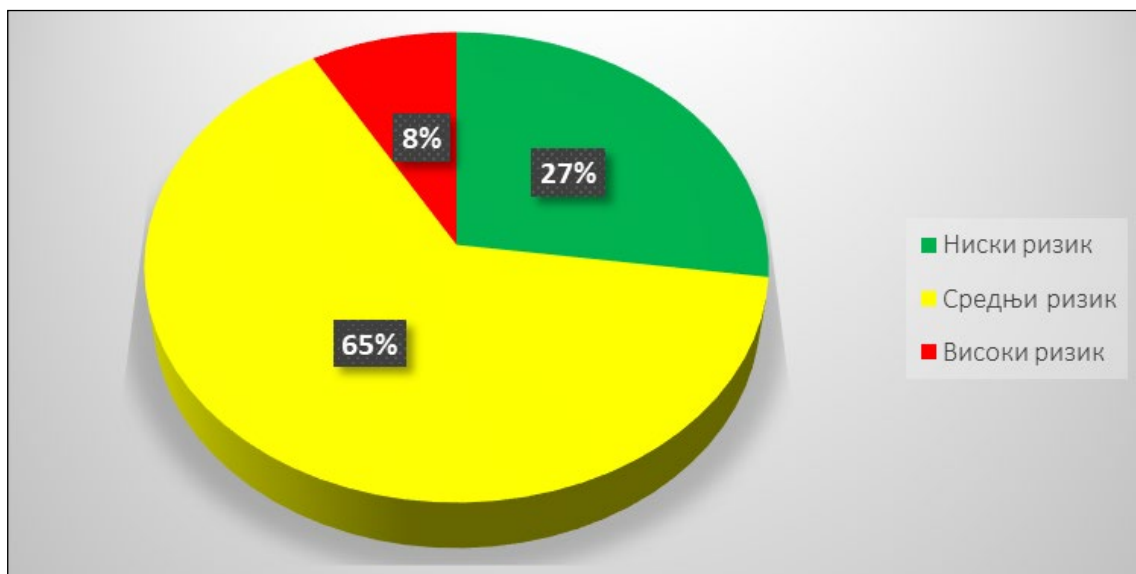
Табела: Категоризација ризика клијената обвезника
за привредне субјекте по форми организовања на дан 31. 12. 2023. године

Обвезници по Закону о спречавању прања новца →	Банке	Даваоци финансијског лизинга	Рачуновође	*Ревизори	Факторинг друштва	Јавни бележници
Категоризација степена ризика на дан 31.12. ↓	2023	2023	2023	2023	2023	2023
Укупан број странака правних лица ↓	369.128	17.847	17.491	5.561	528	26.124
• друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО)	238.296	17.209	8.448	4.212	409	25.330
Ниски ризик	64.772	6.566	7.811	3.410	390	23.267
Средњи ризик	153.687	9.384	567	587	4	1.706
Високи ризик	19.837	1.259	70	214	15	357
• акционарска друштва (АД)	3.990	163	217	445	68	794
Ниски ризик	1.337	61	209	370	66	768
Средњи ризик	2.229	84	7	41	1	26
Високи ризик	424	18	1	33	1	0
• остале правне форме (командитно друштво, ортакчко друштво)	1.681	180	38	321	3	-
Ниски ризик	352	142	35	259	2	-
Средњи ризик	1.261	35	3	40	1	-
Високи ризик	68	3	0	23	0	-
• остали (удружења, задужбине, фондациије, спортска удружења и сл.)	125.161	295	1.953	583	4	-
Ниски ризик	22.851	72	1.887	548	4	-
Средњи ризик	96.651	197	53	11	-	-
Високи ризик	5.659	26	13	24	-	-
физичких лица која обављају делатност (предузетници)	428.637	5.231	6.835	**	44	1.550
Ниски ризик	161.556	2.395	6.644	**	44	1.333
Средњи ризик	254.104	2.691	179	**	-	127
Високи ризик	12.968	145	12	**	-	90

** нису обвезници ревизије

Највеће учешће у укупном броју клијената код свих обвезника по Закону о спречавању прања новца имају друштва са ограниченом одговорношћу, и то: код банака – 73,53%, даваоца финансијског лизинга – 96,54%, рачуновођа – 88,79%, ревизора – 80,48%, факторинг друштва – 87,56% и највећи број њих је стврстан у категорију средњег и високог ризика и то код банака 72,81%.

Од укупног броја клијената као обвезници банке су правна лица организована као друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО), сврстало у категорију високог ризика 2021. године, нешто мање од 7%, у 2022. години 8,8% и у 2023. године 8,3%.

Графикон: Категоризација степена ризика за ДОО као клијената банака у 2023. години

Табела: Преглед укупног броја клијената банака по правним формама организовања и степену ризика

Резиденти правна лица		2021	2022	2023
1	Укупан број резидената правних лица на дан 31. 12. од чега:	373.659	374.213	369.218
1.1	• број правних лица организованих као друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО), а од тога:	245.883	244.449	238.296
1.1.1	сврстаних у категорију ниског ризика	73.486	65.513	64.772
1.1.2	сврстаних у категорију средњег ризика	155.236	157.439	153.687
1.1.3	сврстаних у категорију високог ризика	17.161	21.497	19.837
	% сврстаних у категорију високог ризика	6,98%	8,79%	8,32%
1.2	• број правних лица организованих као акционарска друштва (АД), а од тога:	5.288	4.725	3.990
1.2.1	сврстаних у категорију ниског ризика	1.798	1.463	1.337
1.2.2	сврстаних у категорију средњег ризика	2.959	2.742	2.229
1.2.3	сврстаних у категорију високог ризика	530	518	424
	% сврстаних у категорију високог ризика	10,02%	10,96%	10,62%
1.3	• број правних лица организованих у остале правне форме (командитно друштво, ортачко друштво)	2.766	2.186	1.681
1.3.1	сврстаних у категорију ниског ризика	746	413	352
1.3.2	сврстаних у категорију средњег ризика	1.853	1.681	1.261
1.3.3	сврстаних у категорију високог ризика	167	92	68
	% сврстаних у категорију високог ризика	6,4%	4,21%	4,05%
1.4	• остали (удружења, задужбине, фондације, спортска удружења и сл), а од тога:	119.722	122.853	125.161
1.4.1	сврстаних у категорију ниског ризика	24.798	24.179	22.851
1.4.2	сврстаних у категорију средњег ризика	88.843	90.081	96.651
1.4.3	сврстаних у категорију високог ризика	6.081	8.593	5.659
	% сврстаних у категорију високог ризика	5,08%	6,99%	4,52%

Посебно су анализирани подаци за банкарски сектор као највећег и најчешће коришћеног од стране окривљених и начина на који су привредни субјекти укључени у прање новца и имајући у виду да је и највећи број сумњивих трансакција управо пријављен од овог сектора за нова фи-

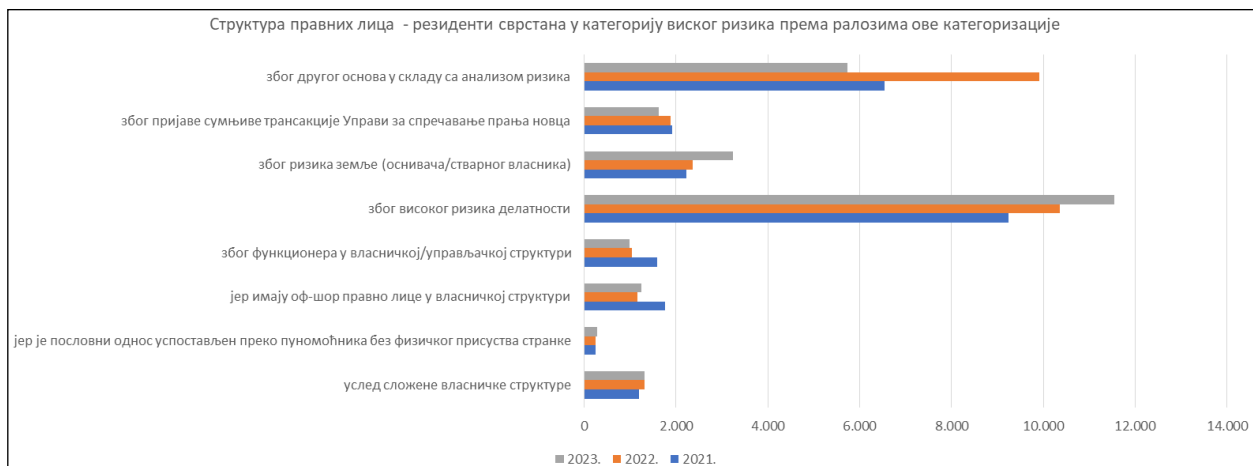
Процена ризика правних лица и правних аранжмана

зичка и правна лица која нису била предмет ранијих пријава и то 2.768 пријава за физичка лица и правна лица, од чега се на нове привредне субјекте односи 1.484.

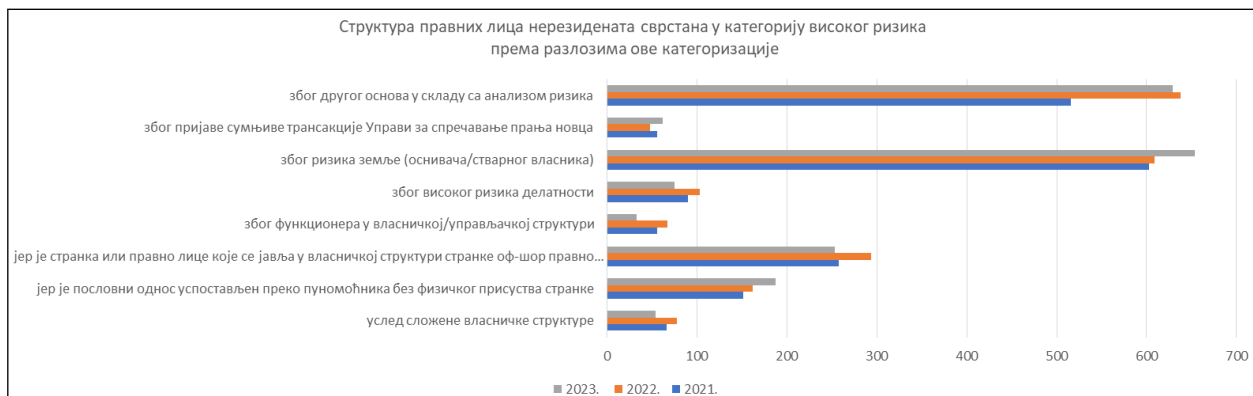
У укупном броју високоризичних клијената правних лица резидената као клијента код обвезника највећи број њих је сврстано у ту категорију због високог ризика делатности тј. да се баве следећим пословним активностима: трговина на велико отпацама и остацима, неспецијализована трговина на велико; посредовање у продаји разноврсних производа, трговина аутомобилима и лаким моторним возилима, изградња стамбених и нестамбених зграда, изнајмљивање властитих или изнајмљених некретнина, делатност спортских клубова, консултантске делатности.

Ово су и најчешће регистроване делатности које се појављују и код укључених привредних друштава у предметима прања новца и ако се имају у виду и чињенице да су код највећег броја обвезника привредна друштва у форми организовања – доо, сврстана у виши степен ризика, онда се овим додатно потврђује закључак да су ова друштва са великим прометом минималним оснивачким капиталом изложена највећем степену претње од прања новца.

Поред клијената са комплексном структуром оснивања у којима се уобичајено појављује оф-шор и које обвезници појачано прате, као и функционера у оснивачкој структури и др., уобичајене шеме које се појачано прате односе се пре свега на детектовање активности учесталог преноса средстава између привредних субјеката, а затим подизање новца са рачуна предузетничке радње, за реекспортне послове, значајне уплате готовине по основу позајмица оснивача за ликвидност предузећа, трансакције по основу разних врста услуга које су учестале по рачунима и у значајном су износу и др.

Графикон: Преглед основа за разврставање клијената резидената сврстаних у категорију високог ризика према Смерницама и проценама ризика

Графикон: Преглед основа за разврставање клијената нерезидената сврстаних у категорију високог ризика према Смерницама и проценама ризика

Закључак:

Анализа података обвезника о нивоима ризика пословних субјеката као клијената обвезника потврђује да се друштва са ограниченом одговорношћу (доо), посебно микро и мали субјекти, суочавају са највећим ризиком од потенцијалних перача новца. Банкарски сектор пријавио је највећи број сумњивих трансакција повезаних са овим високоризичним пословима, често послујући у секторима као што су трговина на велико, некретнине, грађевинарство и продаја возила. Од свих врста правних лица која су обвезници класификовали као високоризична од стране обавезника – ДОО обухвата око 8%, АД око 10% остале форме (командитна друштва, ортачка друштва) око 4% и предузетници око 3%.

Утицај на ризик:

Значајан је број привредних субјеката организованих у форми друштва са ограниченом одговорношћу, предузетника и непрофитних организација разврстаних у категорију високог ризика.	+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ
Стални надзор обвезника над ризичним привредним субјектима и појавама црвених заставица.	-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

4.2.8. Анализа захтева за пружање међународне правне помоћи

У циљу вршења анализе облика организовања привредних друштава укључених у прање новца, кроз захтеве за пружање правне помоћи, који су се односили на кривично дело прање новца у периоду од 2021. до 2023. године, ради прибављања што прецизнијих и потпунијих података, јер податке неопходне за ову врсту анализе Министарство правде не бележи посебно, извршен је увид у сваки предмет међународне правне помоћи. На овај начин идентификовани су предмети најпре за сваку годину, а затим је извршена анализа по појединцима предметима и свеукупно. Министарство правде је за извештајни период идентификовало укупно 253 предмета који се односе на кривично дело прање новца (2021. – 61; 2022. – 94 и 2023. – 98). Значајан број предмета се односи на долазне замолнице 176 (2021. – 44; 2022. – 60 и 2023. – 72).

У посматраном периоду упућено је укупно 16 замолница у вези са кривичним делом прање новца које се односе на правна лица односно привредне субјекте, и примљено је укупно 38.

У периоду од 1. јануара 2021. до 31. децембра 2023 . године упућено је укупно 16 замолница у вези са кривичним делом прање новца које се односе на правна лица и то за 23 правна лица од којих је 5 домаћих правних лица у форми друштва са ограниченом одговорношћу и 23 страних привредних субјеката исто у форми друштва са ограниченом одговорношћу, а једна замолница се односила и на повезано страно правно лице са домаћим друштвом са ограниченом одговорношћу. Вредност имовине, није исказана у свим замолницама, па у односу на део замолница где је наведена износи укупно 13.431.577,55 ЕУР и 9.000.000 УСД. Највећа вредност имовине се наводи у замолници која је упућена Републици Кипар у износу од 9.418.307,00 ЕУР (1.130.196.840,00 РСД) и Сједињеним Америчким Државама за вредност имовине од 9.000.000 УСД.

Једна замолница се односила на повезано страно правно лице са домаћим друштвом са ограниченом одговорношћу.

У истом периоду примљене је 38 замолница чији су предмет била 29 домаћих привредних субјеката у форми друштва са ограниченом одговорношћу и 28 страних правних лица у истој форми, док је вредност имовине која је била предмет прања новца у замолницама где је исказана износила 96.828.307,36 евра и 100.000 ГБП.

Највећа вредност имовине исказана је у замолници Републике Казахстан у износу од 168.259.983,27 EUR, због кривичних дела удруживање ради вршења кривичних дела, прање новца, пореска утаја, неовлашћено организовање игара на срећу.

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Број упућених замолница по земљама		Број примљених замолница	
Савезна Република Немачка	2	Савезна Република Немачка	4
Швајцарска Конфедерација	2	Република Пољска	5
Краљевина Шведска	1	Република Аустрија	1
Црна Гора	3	Република Северна Македонија	2
Кипар	2	Босна и Херцеговина	5
Луксембург	1	Луксембург	1
Сједињене Америчке Државе	1	Мађарска	3
Република Аустрија	1	Црна Гора	1
Бугарска	1	Швајцарска	1
Велика Британија	1	Република Чешка	2
Ирска	1	Република Молдавија	1
		Република Летонија	3
		Румунија	1
		Руска Федерација	1
		Италија	2
		Шпанија	2
		Бугарска	1
		Лихтенштајн	1
		Казахстан	1
УКУПНО	16	УКУПНО	38

Табела: Преглед примљених (улазних) и послатих (излазних) замолница према подацима Министарства правде које се односе на правна лица

Међународна правна помоћ 2021–2023.						
година	Улазна замолница	Вредност имовине у еврима	Ишлазна замолница	Вредност имовине у еврима	Број укључених привредних субјеката (Д.О.О.)	
					домаћих	страних
2021	17	1.029.161,21	7	51.166.249,72	29	14
2022	6	281.353,89 **	6	12.402.416,34*	8	3
2023	17	245.380.703,75	3	***	16	14
Укупно	40	246.691.218,85	16	63.568.666,06	53	31

* на исказани износ у табели треба додати још износ од 9.000.000 USD;

** на исказани износ у табели треба додати још 100.000 GBP;

*** у многим замолницама није одређена вредност имовине.

4.2.9. Анализа захтева за међународну правну помоћ – организовани криминал

Посебно су разматрани предмети међународне правне помоћи по којима је поступало Јавно тужилаштво за организовани криминал и то у 14 предмета, који су се односили на укључена правна лица у процесу прања новца.

Непосредним увидом у ове предмете утврђено је да су се замолнице односиле на 22 привредна субјекта, организованих у форми друштва за ограниченом одговорношћу од којих 7 има седиште

у иностраној јурисдикцији, док су преостали са седиштем у Републици Србији. Правна помоћ се односила на провере пословања, рачуна и основа трансакција привредних субјеката.

Укупна вредност имовине која је била предмет прања новца у замолницама опредељена је на износ од 12.196.400,13 ЕУР и 57.225 USD, а у једној замолници захтевана је провера везано за куповину злата у вредности од 12.000.000 ЕУР.

У 2021. години поступано је у оквиру заједничког истражног тима са Шпанијом, где се као предикатно кривично дело појављује неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, а у 2022. години је вођена једна паралелна истрага такође са Шпанијом, која је резултирала, покретањем поступка за кривично дело прање новца у коме је предикатна криминална активност такође криминална активност везана за промет наркотика.

4.2.10. Међународна полицијска сарадња

Подаци о међународној полицијској сарадњи у вези кривичног дела прање новца, указују на интензивну сарадњу са партнерским службама више европских земаља и нарочито земаља у околности, као и међународних полицијских организација. У периоду од 2021. до 2023. године, национална јединица ЕВРОПОЛ-а Србије је преко канала СИЕНА примила 1.294 захтева за информације и послала 459 захтева везано за кривично дело прање новца, док је Управа за међународну оперативну полицијску сарадњу у Одељењу ИНТЕРПОЛ формирала 225 предмета чији предмет је била размена информација у вези кривичног дела прање новца. Интензивна полицијска сарадња и размена података на најнепосреднији начин се одвијала преко официра за везу и кроз размену информација и кроз оперативне састанке. Овим путем је размењено укупно 49 информација и одржано 47 оперативних састанака.

Јединица за финансијске истраге СБПОК, је у периоду од 2021. године до 2023. године, имала интензивну међународну сарадњу са партнерским службама вршећи провере преко CARIN мреже (CARIN Network); SIENA мреже (SIENA – Secure Information Exchange Network Application) –АРО, Интерпола, официра за везу амбасада страних земаља у Републици Србији.

Табела: Број примљених захтева за међународну сарадњу
Јединице за финансијске истраге МУП РС у периоду од 2021. до 2023. године

Примљени захтеви за размену информација ЈФИ				
Година	CARIN	SIENA(ARO)	INTERPOL	Официри за везу
2021	24	21	7	4
2022	7	20	4	2
2023	36	11	25	3
Укупно	67	52	36	9

Табела: Број упућених захтева за међународну сарадњу
Јединице за финансијске истраге МУП РС у периоду од 2021. до 2023. године

Упућени захтеви МУП РС Јединица за финансијске истраге		
Година	CARIN	INTERPOL
2021	10	10
2022	14	8
2023	9	11
Укупно	33	29

Посебно су разматрани подаци који се односе на полицијску сарадњу Службе за борбу против организованог криминала, Одељења за сузбијање организованог финансијског криминала с обзиром да је у извештајном периоду уочен велики број новчаних трансфера између привредних субјеката више земаља са индицијом у основаност таквих трансфера, који неретко појединачно

или у више структурираних трансакција достижу и по више милиона па и десетина милиона ефективног страног новца. Са становишта облика организовања привредних субјеката укључених у прање новца, највећи број размењених информација у посматраном периоду од 2021. до 2023. године, проистекао је из 117 примљених захтева иностраних полицијских служби, најчешће земаља у окружењу и европских земаља, и односио се на 209 привредних субјеката регистрованих у Републици Србији, од чега је 197 организовано у форми друштва са ограниченом одговорношћу и 12 у форми предузетника.

Табела: Приказ примљених захтева и размењених информација у полицијској сарадњи у периоду од 2021. до 2023. године, према облику организовања привредних субјеката са сумњом на прање новца

година	2021			2022			2023		
Примљен захтев	Број захтева	д.о.о.	Предузетник	Број захтева	д.о.о.	Предузетник	Број захтева	д.о.о.	Предузетник
укупно	4	89	5	38	67	3	25	41	4

У истом периоду, Служба за борбу против организованог криминала је током 2021–2023. године поступајући по информацијама Управе за спречавање прања новца, поступала у предистражном поступку према 3 резидентна привредна друштва са сумњом да се користе у међународном ланцу новчаних трансакција са циљем прикривања порекла и трагова новца, те је преко Европола, упутила захтев за провере основаности ових трансфера и правних лица укључених у ланац трансфера, за више десетина привредних субјеката и правних лица иностраних јурисдикција са седиштем у више европских земаља.

Студија случаја: КОО „АЛБОРГ”

Криминалистичко оперативна обрада „АЛБОРГ” усвојена је на основу захтева за међународну правну помоћ Краљевине Данске, а који је достављен Јавном тужилаштву за организовани криминал у предмету МП 139/22. У току спровођења обраде, односно у фази прелиминарне истраје предстваници ЈТОК и МУП РС одржали су више нејосредних састанака са припадницима полиције и тужилаштва Краљевине Данске. Криминалистичко оперативна обрада усвојена је на основу знања да се организована криминална група на територији Краљевине Данске бавила кријумчарењем и тровином дрогом и оружјем, те да је део новца стечен криминалном делатношћу путем данског аутопревозника Top Tourist ApS, CVR nr. (дански ПИБ) 14375902 са седиштем у Хилероду, Краљевина Данска транспортовала у Републику Србију, где су курири преузимали новац и достављали припадницима ОКГ. Током спровођења обраде утврђено је да су део иако примљеног новца припадници ОКГ путем позајмица оснивача улаћивали на рачуне привредног друштва „F.A.” ДОО Београд, да би након тога иако уложен новац даље иласирали у изградњу стамбено-пословног објекта у Београду. Други део преузетог новца су припадници ОКГ као толовину иласирали на своје текуће рачуне и рачуне повезаних лица и исти користили за кувовину некретнина у Нишу, на Копаонику и за изградњу хотела на Тари.

4.2.11. Анализа захтева међународне правне помоћи – Пореска управа

Пореска управа и Сектор пореске полиције, остварују међународну сарадњу са страним пореским администрацијама на основу ратификованих уговора о избегавању двоструког опорезивања преко надлежних институција, односно Министарства финансија, као и на основу посебног Меморандума о разумевању у области информативне сарадње, закљученим са италијанском полицијом Републике Италије (8. март 2012. год.) и исти се највећим делом односе на провере које је потребно извршити у циљу доказивања снова сумње за кривично дело Пореска утаја, односно евентуално симулованих правних послова и сумњивих новчаних трансакција.

У временском периоду од 1. 1. 2021. до 31. 12. 2023. године, Сектор пореске полиције је у складу са напред наведеним, **упутио укупно 50 захтева** за међународном правном помоћи страним пореским администрацијама. У 2021. години – 13 захтева, у 2022. години – 6 захтева и 2023. години – 31 захтев.

Табела: Преглед упућених захтева за размену пореских информација са страним партнерским службама по годинама и државама

Држава	Захтеви 2021.	Захтеви 2022.	Захтеви 2023.	УКУПНО
Б и Х	1		2	3
Италија	2		2	4
Црна Гора	3			3
Хрватска	1	1	10	12
Македонија	1		2	3
Литванија	1			1
Словенија	1	1	3	5
Мађарска	1	1		2
Холандија	1	1	2	4
В. Британија	1			1
Швајцарска		1	1	2
Словачка		1	5	6
Кина			1	1
Кипар			1	1
Аустрија			1	1
Сан Марино			1	1
УКУПНО	13	6	31	50

У истом временском периоду, Сектор пореске полиције је **запримио 11 захтева** за доставу података (у 2021. години (5), 2022. години (3) и 2023. години (3) захтева). Захтеви су добијени за доставу података од Италије 1 захтев, Холандије 2 захтева, Словеније 1 захтев и по 1 захтев од Аустралије, Пољске, Велике Британије, Белгије и Федерације БиХ). На захтеве страних сарадника Пореска управа, Сектор пореске полиције, поступа по приоритету и на основу сложености захтева (провера већег броја привредних субјеката или више лица), а одговоре доставља у року од 2 до 12 месеци.

Предмет захтева који се од стране Сектора пореске полиције упућују страним пореским службама за међународну сарадњу, односно размену информација у вези са привредним субјектима или физичким лицима, односи се на проверу пословног односа домаћих привредних субјеката или физичких лица са привредним субјектима или физичким лицима у иностранству. Предмет провера су најчешће основаност и правни основ новчаних трансакција које су остварене са лицима из иностранства и да ли је било стварног промета услуга (с обзиром да су услуге посебно специфичне у погледу доказивања реалног пословног односа) или добара или су уговори и рачуни о извршеним услугама и промету добара послужили само у сврху неоснованог трансфера новчаних средстава у иностранство и извлачење нованих средстава са пословних рачуна привредних субјеката и у сврху умањења добити пословања.

У захтевима који се упућују ка иностранству и који се добијају из иностранства такође се траже подаци о пореском статусу привредног субјекта, о каквом се обвезнику ради, оснивачима, повезаним лицима, да ли се ради о регуларном привредном субјекту или који је окарактерисан као „ризичан” тј. основан у сврху избегавања плаћања пореских обавеза, ко је пружио услугу или извршио промет добара, на који начин је пружена услуга или извршен промет добара, шта су докази о пруженим услугама, где су добра која су прометована набављена и сл. Формулација захтева који

се упућује или који се прима садржи детаље који се тичу конкретног пословног односа (број рачуна, износ трансакције, уговора, отпремнице и сл.), тј. тражи се провера свега онога што ствара сумњу у регуларност пословног односа и што би требало проверити у сврху прикупљања доказа за евентуално пореско кривично дело из надлежности Сектора пореске полиције.

Пример 1: Прикупљање доказа за пореско кривично дело

У предмету који се односи на привредно друштво резиденца „О.С.Г” д.о.о. у востану пореских провера утврђено је да је имало пословни однос са привредним друштвом „F...” д.о.о., код кога су пронађени изводи пословног девизног рачуна о плаћању ино-добављачима као и којије рачуна ино-добављача по основу којих су вршена плаћања (проект уопштељаваних аутомобила у укупној вредности од преко 150 милиона динара, а да је привредно друштво „F.” д.о.о. истим ино-добављачима уплаћило преко 12 милиона евра. Из наред наведених разлога, а како је привредно друштво „F.” д.о.о. имало пословни однос са 8 привредних друштва из Републике Словачке, упућен је захтев за међународну правну помоћ, за проверу околности пословних односа ових привредних субјеката са иностраним привредним друштвима.

Пример 2: Прикупљени докази за покретање кривичног поступка

На основу размењених информација са пореским органима Холандије, Швајцарске, Словачке и Мађарске, у вези пословања домаће привредног друштва „Д. Мобиле” д.о.о. у вези предмета који се односи на увоз половних аутомобила и пословних односа са привредним субјектима из наведених држава, добијени су подаци који су резултирали одношењем кривичне пријаве против одговорног лица домаће привредног субјекта „М” д.о.о., због пореског кривичног дела, којим је утврђена штења по оштећен буџет Републике Србије у износу од 1.866.721,80 ЕУР.

Резиме:

У периоду од 2021. до 2023. године, Министарство правде Србије обрадило је бројне захтеве за међународну правну помоћ у вези са правним лицима која укључују правна лица, посебно друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО). Од укупно 253 случаја, 38 долазних захтева било је повезано са домаћим и страним ДОО предузећима, укључујући имовину у вредности од 296,8 милиона евра и 100.000 фунти. Највећа заплена имовине повезана је са Казахстаном (168,2 милиона евра), укључујући злочине попут утаје пореза и неовлашћеног коцкања. Одлазни захтеви обухватили су 23 домаћа и страна ДОО, са имовином у укупном износу од 13,4 милиона евра и 9 милиона долара. Јавно тужилаштво за организовани криминал такође се бавило ДОО у 14 случајева који укључују 22 привредна субјекта, где је 12,2 милиона евра и 57,225 долара имовине било под истрагом, и један случај који је укључивао 12 милиона евра у злату. Поред тога, Србија је сарађивала са Шпанијом на заједничким истрагама усмереним на ДОО која су укључена у трговину дрогом и прање новца. Што се тиче међународне полицијске сарадње, већина од 209 пословних субјеката означених за сумњиве активности била су ДОО. Јединица за финансијску истрагу и полицијске снаге редовно су размењивале информације о ДОО, а преко Еуропола и Интерпола обрађивале су бројне случајеве трансфера новца који укључују ове субјекте. Укључен је и Сектор пореске полиције, који је послао 50 захтева и примио 11 у вези са ДОО осумњиченим за утају пореза и прање новца, што је довело до значајних финансијских губитака за српску владу. Правна лица, посебно ДОО, остају жарисна тачка ових међународних напора за откривање и кривично гоњење МЛ активности.

Утицај на ризик:

Ефикасна међународна размена информација о правним лицима на свим каналима сарадње.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

5. АНАЛИЗА ИЗВЕШТАЈА О СУМЊИВИМ ТРАНСАКЦИЈАМА

У периоду од 2021. до 2023 године, обвезници су Управи за спречавање прања новца доставили извештаје о сумњивим трансакцијама које су се односиле на укупно 2.947 привредних друштва. Анализом броја извештаја може се констатовати да је највећи број пријављених сумњивих активности дошао из банкарског сектора, и то 79,16% (у прошлом периоду 34,27%). Такође, када се посматра пријављена вредност у овим извештајима удео банкарског сектора је највећи и чини 40,49%.

Када се посматра укупна вредност извештаја о сумњивим активностима где се наводе привредни субјекти она износи 1.154.202.635 евра. Према анализираним подацима укупан број правних лица која су била предмет сумњивих извештаја износио је 2.951 од чега је за 2.335 привредних субјеката достављено у пријавама сумњивих извештаја од стране банкарског сектора. Посматрано са аспекта правне форме, кроз сумњиве извештаје пријављено је укупно 2.057 друштава са ограниченом одговорношћу (од тога 1.551 је пријављено у сумњивим извештајима банака), 25 их се односило на акционарска друштва, док се 865 извештаја односило на предузетнике. Остале пријаве односе се на удружења (4).

Када се посматрају појединачно обвезници, поред банкарског сектора највећи број пријава је достављен од стране јавних бележника за укупно 320 привредних субјекта од чега се 299 извештаја односи на друштва за органиченом одговорношћу, што у односу на укупан број достављених извештаја за ову правну форму представља 14,53%. Од укупног броја поднетих извештаја од стране банака, 8 извештаја поднето је због неслагања са подацима о стварном власнику у Централној евиденцији стварних власника. Рачуновође су доставиле 11 извештаја односно 0,53%, а ревизори само 3 извештаја о сумњивим трансакцијама. Надаље по броју извештаја о сумњивим трансакцијама у односу на правне форме издвајају се предузетници, за које су пословне банке доставиле 762 (88,09%), јавни бележници 19 (2,20%), рачуновође 27 (3,12%) и ревизори 47 (5,43%) извештаја.

Табела: Приказ броја достављених извештаја
о сумњивим трансакцијама од обвезника у периоду од 2021. до 2023. године

Обвезник	Предузетник	д.о.о.	а.д.	Удружење	УКУПНО:
Пословне банке	762	1.551	20	2	2.335
Платне институције	0	80	0	0	80
Овлашћени мењачи	0	0	0	0	0
Осигуравајућа друштва	3	77	0	0	80
Лизинг компаније	1	26	0	0	27
Јавни бележници	19	299	2	0	320
Адвокати	5	2	1	0	8
Факторинг друштва	0	2	0	0	2
Приређивачи игара на срећу у играчницама	0	0	0	0	0
Онлајн приређивачи игара на срећу	0	1	0	1	2

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Обвезник	Предузетник	д.о.о.	а.д.	Удружење	УКУПНО:
Посредници у промету непокретности	0	0	0	0	0
Поштански оператори	1	1	0	0	2
Рачуновође	27	11	0	0	38
Ревизори	47	4	2	1	54
Брокерско-дилерска друштва	0	2	0	0	2
Дигитална имовина	0	1	0	0	1
УКУПНО:	865	2.057	25	4	2.951

С тим у вези, прикупљени и анализирани подаци указују на то да је у истом периоду укупан број извештаја који су се односили **на резидентна правна лица** 2.808, док је тај број у односу на **нерезидентна правна лица** 141.

Табела: Број привредних друштава у достављеним извештајима о сумњивим трансакцијама у периоду од 2021. до 2023. године

Обвезник	резиденти	нерезиденти	УКУПНО
Пословне банке	2.216	117	2.333
Платне институције	80	0	80
Овлашћени мењачи	0	0	0
Осигуравајућа друштва	80	0	80
Лизинг компаније	25	2	27
Јавни бележници	305	15	320
Адвокати	8	0	8
Факторинг друштва	2	0	2
Приређивачи игара на срећу у играчницама	0	0	0
Онлајн приређивачи игара на срећу	2	0	2
Посредници у промету непокретности	0	0	0
Поштански оператори	2	0	2
Рачуновође	38	0	38
Ревизори	48	6	54
Брокерско-дилерска друштва	2	0	2
Дигитална имовина	0	1	1
УКУПНО	2.808	141	2.949

Пријава сумњивих трансакција из надзора

У референтном периоду једно привредно друштво (ад) је пријавило сумњиву трансакцију, а разлози за пријаву су били сумња у идентитет стварног власника законског заступника.

У референтном периоду Сектору за аналитику и спречавање финансирања тероризма од стране Одсека за надзор су прослеђене две пријаве у вези са уоченим сумњивим активностима у поступку надзора. Основ за прослеђивање у оба случаја је била сложена власничка структура надзираног субјекта. У питању су привредна друштва организована у форми друштва са ограниченом одговорношћу.

Такође, у једном непосредном надзору Комисија за хартије од вредности је у једном непосредном надзору утврђено неслагање у подацима о стварним власницима уписаним у централну евиденцију стварних власника и стварним власницима које је обвезник утврдио на основу расположиве документације и доступних информација о странци. О изнетом је Комисија обавестила Управу за спречавање прања новца и Агенцију за привредне регистре.

Пример:

Клијент друштво за ревизију – друштво са ограниченом одговорношћу, чија је делатност била трговина на велико шећером, чоколадом и слајкишима, број запослених је био 110, укупни приходи су према доступним подацима за период 1. 1.-31. 12. 2022. године износили 6.733.742 хиљада динара, ово друштво је почетком 2024. године брисано из регистра због стипендијске промене припадања другом друштву.

Обвезник – друштво за ревизију је на основу расположиве документације и доступних информација о странци (односно о томе ко су лица која посредно или непосредно имају преовлађујући утицај на вођење послова и доношење одлука) утврдио стварне власнике свој клијента. Прејавом историје промена података у Централној евиденцији стварних власника утврђено је да су накнадно извршене измене података о стварном власнику код наведеног клијента (тј да су била уписана она лица која је као стварне власнике утврдио обвезник).

Разматрањем података Управе за спречавање прања новца о размењеним информацијама везаним за проверу података, односно сумњивих трансакција са иностраним ФОС-овима долази се до података да је размењено укупно 723 извештаја са страним ФОС од чега је упућено 379, а примљено 344 извештаја. На основу ових података закључује се да је исказана значајна сумња у трансакције обављене са иностранством, али и из иностранства са домаћим привредним субјектима, јер су информацијама обухваћена и резидентна и нерезидентна правна лица, а извештаји су се односили врло често и на више правних лица. Анализом послатих и примљених захтева који се односе на правна лица и то укупно 501 захтев, утврђено је да су се све размењене информације односиле на друштва са ограниченом одговорношћу, укупно 615 правних лица.

Табела: Приказ размењених информација УСПН са иностраним ФОС-овима, по укупном броју и броју који се односи на правна лица

Захтеви за размену информација	2021		2022		2023		2021–2023.	
	укупно	Правна лица	укупно	Правна лица	укупно	Правна лица	Укупно	Правна лица
Упућени страним ФОС (излазна)	175	107	106	81	98	75	379	263
Примљени од страних ФОС (улазна)	142	97	88	59	114	82	344	238

Предмет размењених информација, када су у питању привредни субјекти, су углавном били новчани трансфери који се претежно односе на реекспорт робе, увоз робе, укључујући и увоз половних аутомобила, али и трансакције по основу консултантских и рачунарских услуга. Највећи број размењених информација за правна лица односио се на друштва са ограниченом одговорношћу.

Студија случаја:

Управа је примила пријаву о сумњивим активностима од обвезника– ревизора у којој се наводи да су приликом ревизије финансијских извештаја привредног друштва „А доо” идентификовали два рачуна добављача „Б доо” која се односе на ујужене ИТ услуге, за које нису могли да пронађу рачуне, да су те услуге даље рефактурисане крајњим корисницима, а нису за потребе клијента, из којих разлога постоји сумња да су у питању фиктивне трансакције. Правно лице „А доо” је као излазне рачуне презентовало рачуне чији описи не одговарају опису услуга које су наведене на рачуну добављача. У питању су рачуни на износе од 600.000,00 и 700.000,00 ЕУР. Другим речима, изгледа да се оба рачуна односе на исти пројекат, а јавно лице „А доо” није презентовало да има било који закључен уговор за тако велики пројекат ниш фактуре на којима би се описи услуга оклајали са описима услуга на фактурама добављача. Привредно друштво „Б доо” које је наведено као добављач је пре описане пријаве већ било предмет рада Управе који је отворен на основу пријаве о сумњивим активностима од стране више пословних банака, на основу којих је Управа у ранијем периоду прибавила и анализирила документацију од других пословних банака и због сумњивих активности уочених по рачунима јавног лица „Б доо”, односно сумње у симуловане јавне послове, који имају за циљ извлачење новчаних средстава са рачуна предметног јавног лица, као и сумњу да се средства која се извлаче са рачуна јавног лица, даље користе за, између осталог, и за кувовину дијалне имовине, све расположиве информације, укључујући и наведене, доставила јавном шужилашћу кроз више дописа.

5.1. Анализа извештаја о сумњивим трансакцијама за укључена правна лица из предмета прања новца

Након извршених провера укључених привредних субјеката у пресудама за прање новца за период од 2021. до 2023. године утврђено је да је 38% привредних субјеката (4 предузетника и 34 д.о.о.) било предмет пријаве сумњивих активности, док када је реч о оптужењима, тај проценат износи 67,31% (4 предузетника и 31 д.о.о.).

Година	2021	2022	2023	Укупно
Број укључених привредних субјеката у пресудама	22	24	54	100
Број укључених привредних субјеката из пресуда у ИСА	6	9	23	38
Број укључених привредних субјеката у оптужењима	2	14	36	52
Број укључених привредних субјеката из оптужења у ИСА	0	9	26	35

Највећи број пријављених ИСА потиче из банкарског сектора, што се може објаснити тиме да су банке и даље један од најчешће коришћених канала за интеграцију нелегално стечене имовине, док је по једна ИСА пријављена од јавног бележника, пружаоца услуга повезаних са дигиталном имовином и лизинга.

Неопходно је скренути пажњу да се до повезаности са неким од укључених привредних субјеката дошло кроз пријаве везане за физичка лица која су осуђена за прање новца или је поступак у току. Ово се посебно односи на ИСА у којима су препозната физичка лица која су остваривала приливе средстава са рачуна укључених привредних субјеката, односно лица која су овлашћена за располагање средствима по рачунима укључених привредних субјеката и која су вршила подизање готовине у значајним износима са ових рачуна.

Као најчешћи примери у пријављеним сумњивим активностима у којима су учесници привредни субјекти регистровани у форми д.о.о. и предузетника који су укључени у пресудама и оптужењима јесу симуловани правни послови у којима су препознате следеће активности:

Препознате су сумњиве активности код којих се са банкарских рачуна правних лица (д.о.о.) подижу значајна новчана средства у готовини, користећи шифру основа плаћања 166 – материјални трошкови, уз документацију коју чине откупни листови, у којима је наведено да је у питању откуп пољопривредних производа, а за коју постоји сумња да је лажна.

Трансакције плаћања са банкарских рачуна правних лица (д.о.о.) ка рачунима више пољопривредних газдинстава по основу откупа пољопривредних производа, а за који постоји сумња да је симулован, након чега се ова средства одмах подижу у говини са рачуна газдинстава.

Трансакције плаћања са банкарских рачуна правних лица (д.о.о.) ка рачунима више рачуна предузетничких радњи, по основу промета робе и услуга, а за који постоји сумња да је симулован, након чега се ова средства одмах подижу у говини са рачуна предузетника.

Трансакције прилива средстава у значајним износима, на рачуне више физичких лица од истих налогодаваца, привредних друштава (д.о.о.) по основу промета робе и услуга, а за који постоји сумња да је симулован, након чега се ова средства одмах подижу у говини са рачуна физичких лица. У појединим ИСА, предметна физичка лица су била директно повезана са привредним друштвом (уплатиоцем), као оснивачи, док за већину лица није уочена директна веза са уплатиоцима.

Трансакције прилива средстава у значајним износима на банкарски рачун предузетничке радње од више привредних друштава, по основу промета робе и услуга, за који постоји сумња да је симулован, након чега су иста даље трансферисана на рачуне родбински повезаних физичких лица, која их подижу у готовини.

Трансакције прилива средстава у значајним износима на банкарске рачуне више предузетничких радњи, од стране више различитих привредних друштава (д.о.о.) по основу извођења грађевинских радова, за које постоји сумња да су симуловани. Након прилива, средства су са рачуна предузетника подигнута у готовини, а оно што је посебно изазвало сумњу је чињеница да су предметне предузетничке радње убрзо након обављеног посла брисане из регистра.

5.2. Препознати модалитети из анализа извештаја о сумњивим активностима

Анализом извештаја о сумњивим активностима у периоду 2021–2023. године уочава се тренд раста вредности пријављених извештаја о сумњивим активностима у којима су предмет пријаве готовинске трансакције. Наведена појава се може објаснити повећаним бројем готовинских трансакција у вези са купопродајом половних аутомобила (уплата пазара) код привредних субјеката регистрованих у форми друштва са ограниченом одговорношћу и откупом секундарних сировина где су у питању претежно лица регистрована у форми предузетника, на која се врше плаћања од стране друштава са ограниченом одговорношћу по основу симулованих правних послова. Тачније, уочене су трансакције које се односе на откуп и продају секундарних сировина у којима доминира извлачење средстава са рачуна привредних друштава регистрованих као д.о.о. помоћу предузетника и физичких лица. Наведено указује на кривично дело пореске утаје које је и даље доминантно у анализираним пријавама извештаја о сумњивим активностима, што указује и на ризичност наведене делатности.⁶⁴ Такође, уочен је повећан број трансакција исплата бонуса код д.о.о. у изразито високим износима чији је крајњи циљ умањење пореза на добит коришћењем/ злоупотребом постојећих законских решења у овој области.

Уочен је пораст пријава сумњивих активности које се односе на увоз половних аутомобила. Реч је о трансакцијама плаћања у високим износима од стране већег броја домаћих привредних субјеката регистрованих искључиво у форми друштва са ограниченом одговорношћу, по основу куповине половних моторних возила. Плаћања су вршена ка правним лицима за која је касније на основу одговора страних ФОС утврђено да су основана претежно од стране држављана Републике Србије, да у наведеним државама не обављају пословање, већ да се средства након прилива из Србије трансферишу даље ка земљама Западне Европе у којима су купована возила, која су затим увезена у Републику Србију.

До сада утврђени подаци указују на то да у Републици Србији постоји организована група лица која контролише већи број привредних друштава (д.о.о.) регистрованих у Републици Србији и у више других држава, која се користе за увоз половних моторних возила. Постоји сумња да су предметна лица осмислила шему чији је циљ да се умањи вредност возила како би се у коначном избегло плаћање одговарајућих пореских обавеза, што се чини приказивањем неистинитих података у пословној документацији која се креира, како од страних правних лица, тако и домаћих, која су под контролом организоване групе лица. Додатну сумњу изазива и чињеница да предметна правна лица из Србије остварују високе уплате у готовини по основу пазара, у вези са чим постоји сумња да део тог новца потиче од нелегалне трговине наркотицима.

Такође, анализом пријављених извештаја о сумњивим активностима од стране обвезника, уочена је сумња у исказивање лажних података у ПДВ пријавама по основу набавке добара код друштава са ограниченом одговорношћу, на основу којих се остварује неосновани повраћај ПДВ-а, чиме је оштећен буџет Републике Србије.

Такође, значајно место су задржале и пријаве које се односе на привредне субјекте, чији се рачуни како су анализе показале, користе као „проточни рачуни”, пре свега са циљем неоснованог извлачења новца са рачуна привредних друштава, као и са намером прикривања порекла и тока нелегално стечених средстава. У одређеном броју случајева оснивачи или стварни власници наведених правних лица која послују на овај начин, су страни држављани. Управо је анализа банкарске документације код оваквих правних лица и новчаних трансакција, показала да иако су правна лица регистрована као резиденти, заправо немају реално пословање у Републици Србији. Промет по динарским рачунима наведених правних лица показао је да анализиране трансакције евидентирание по рачунима нису у складу са регистрованом делатношћу. Ово зато што ови привредни субјекти најчешће обављају учесталу активност са иностраним компанијама. Основ ових трансакција је у великој мери „реекспорт”.

64 На основу уочених образаца у пријављеним сумњивим активностима, Сектор за аналитику УСПН је израдио стратешку анализу.

Резиме:

Између 2021. и 2023. године пријављено је 2.947 компанија због сумњивих трансакција, а 79,16% извештаја долази из банкарског сектора. Највише су пријављена друштва са ограниченом одговорношћу (д.о.о.), која чине 2.057 извештаја, а следе предузетници са 865 извештаја. Укупна вредност сумњивих трансакција у којима су учествовала правна лица достигла је преко 1,15 милијарди евра. Нерезидентни субјекти били су умешани у 141 извештај, а већина је укључивала резидентне ентитете. Ревизори, јавни бележници и рачуновође значајно су допринели пријављивању сумњивих активности, заједно са банкама. Поред тога, Управа за спречавање прања новца разменила је 723 извештаја са страним колегама, укључујући правна лица која су првенствено укључена у новчане трансфере за робу, као што су половни аутомобили и секундарне сировине, што је изазвало забринутост због утаје пореза и потенцијалних шема прања новца.

Утицај на ризик:

Повећање готовинских трансакција високе вредности:

Посебно у секторима половних аутомобила и секундарних сировина, где трансакције често укључују симулиране правне активности, маскирање незаконитих средстава.

+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ

Организоване групе које контролишу више компанија:

Ове групе користе мрежу компанија за избегавање пореза и прања новца, стварајући сложене шеме које је тешко пратити.

+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ

Прекограничне трансакције:

Трансакције са страним субјектима, посебно онима које су основали држављани Србије или које немају стварне операције у иностранству, компликују откривање и контролу незаконитих токова.

+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ

Лажне информације у поврату ПДВ-а:

Лажни захтеви за ПДВ засновани на куповини робе од друштава са ограниченом одговорношћу доводе до неоправданог повраћаја ПДВ-а, штетећи државним приходима.

+2 делимично повећање вероватноће за ПН/ФТ

Употреба проточних рачуна:

Рачуни правних лица се злоупотребљавају за пренос и повлачење средстава без легитимног пословања, замагљујући извор и сврху новца.

+1 мало повећање вероватноће за ПН/ФТ

Редовно извештавање од стране финансијских институција:

Банке, ревизори, нотари и рачуновође активно пријављују сумњиве трансакције, побољшавајући откривање незаконитих активности.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

Међународна сарадња:

Снажна сарадња са страним ФИУ-има кроз редовну размену информација побољшала је прекограничну детекцију МЛ, посебно у секторима високог ризика.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

Повећана контрола над секторима високог ризика:

Специфичне индустрије, као што су продаја половних аутомобила и тржишта сировина, су под ближним посматрањем због високог ризика МЛ.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

Побољшано праћење нерезидентних субјеката:

Фокус на нерезидентним компанијама које су укључене у сумњиве трансакције помаже властима да прате прекограничне новчане токове и потенцијалне шеме утаје пореза.

-2 делимично смањење вероватноће за ПН/ФТ

6. ЗАКЉУЧАК

ОКВИР И АНАЛИЗА РАЊИВОСТИ

Законски оквир у Србији, а посебно Закон о привредним друштвима, регулише оснивање, управљање и ликвидацију привредних субјеката, укључујући и предузетнике. Изменама и допунама из 2021. уведени су строжији услови за регистрацију пословних адреса ради борбе против „фантомских компанија” које послују са фиктивним адресама. Овај закон појашњава врсте дозвољених пословних структура и прописује казне, укључујући солидарну одговорност за контролног акционара током принудне ликвидације, у циљу спречавања злоупотребе привредних субјеката. Ове мере за смањење ризика уведене су на основу налаза НРА за 2021.

Закон о привредним друштвима предвиђа различите облике правног организовања, укључујући предузетнике, ортачка друштва, друштва са ограниченом одговорношћу, акционарска друштва и др. Поред тога, организације као што су задруге, удружења, фондације и задужбине, дефинисане посебним законима, стичу правни статус регистрацијом. Сви привредни субјекти су дужни да отворе рачун у банци и преко њега обављају трансакције.

Агенција за привредне регистре (АПР) води 23 централизована електронска регистра, обезбеђујући јединствену праксу регистрације широм Србије. Процес регистрације је транспарентан, јаван и усклађен са директивама ЕУ, омогућавајући јавности приступ регистрованим подацима и документима. Међутим, регистрација се заснива на формалностима, где регистратор не проверава тачност или законитост достављених података.

Законом о поступку регистрације прописане су кривичне санкције за достављање лажних података или фалсификованих исправа у поступку регистрације, запрећене казном затвора од три месеца до пет година. Поред тога, постоје административне санкције, укључујући новчане казне за касно подношење или ажурирање регистрованих информација. Промене у правном или формалном власништву морају се одмах регистровати, а и нови и бивши власници су одговорни да обезбеде да се регистрација ажурира на време. Агенција за привредне регистре у посматраном периоду поднела је 47 кривичних пријава у идентификованим случајевима давања неистинитих података или фалсификованих исправа у поступку регистрације.

Закон о привредним друштвима прописује опште услове за оснивање привредних субјеката, који се примењују на све врсте привредних друштава. Ови услови обухватају подношење оснивачког акта, статута и уговора који се односе на друштво. Оснивачки акт је или одлука ако постоји један оснивач или уговор ако постоји више оснивача. Не постоје ограничења у погледу улога које оснивач може имати у компанији; оснивачи такође могу служити као одговорна лица, као што су директори, или учествовати у управљачкој структури, укључујући и функцију председника или чланова одбора.

АНАЛИЗА МАТЕРИЈАЛНОСТИ

Према подацима АПР-а у Србији највише регистрованих привредних субјеката су ДОО, акционарска друштва и ортачка друштва. Укупан број регистрованих привредних субјеката порастао је са 133.417 у 2021. години на 137.253 у 2023. години. ДОО су најдоминантнији облик организо-

вања, чинећи више од 95% свих субјеката, док је број ортачких и акционарских друштава показао благи пад, током посматраног периода. Предузетници (самозапослени) доживели су значајан раст, посебно након 2020. године, са повећањем од 290.445 у 2021. години на 330.567 у 2023. години. Годишња стопа раста предузетника достигла је 7,31% у 2023. години, означавајући континуирани тренд експанзије. Преко 95% од укупног броја регистрованих привредних субјеката класификовано је као микро и мала предузећа, при чему су ДОО најпожељнији облик. У 2023. години регистровано је 93.517 микро предузећа, што чини 84,5% укупног броја. Док микро предузећа доминирају у броју, велика предузећа остварују највећи приход, иако чине само 598 од укупног броја ентитета. У 2023. години дошло је до благог пада у регистрацији нових ДОО због увођења обавезне електронске регистрације у мају 2023. Процес је сложенији, захтева нотарску или правну помоћ у одређеним случајевима, и натерао је неке појединце да изаберу једноставнији процес регистрације предузетника, посебно у другој половини 2023. године.

Предузећа са сложеном власничком структуром (најмање један слој власништва чине правна лица) често послују у секторима као што су трговина на велико, консалтинг и ИТ. Ови сектори су често укључени у прекограничне активности, а један број компанија је у власништву страних субјеката. На пример, 1.174 њих је укључено у неспецијализовану трговину на велико, а 1.033 ради у консултантским услугама.

Обавези ревизије подлежу сва акционарска друштва, јавна предузећа, као и велика и средња предузећа и предузећа са укупним пословним приходом већим од 4,4 милиона евра, чиме се смањује ризик од ПН/ТФ с обзиром на статус ревизора као обвезника. Усклађеност са обавезом ревизије стриктно прати АПР, субјекти који не поштују обавезе се редовно идентификују, подносе пријаве и примењују се санкције. Српске власти сваке године принудном ликвидацијом бришу хиљаде предузећа и примењују десетине хиљада забрана располагања средствима, мере одузимања ПИБ-а или пореске контроле.

Огранци и представништва страних компанија чине мање од 2% свих регистрованих привредних субјеката. Њихово присуство у Србији је углавном стабилно у последњих 5 година, коришћено за олакшавање стварних економских веза, при чему је већина из САД и земаља региона (Босна и Херцеговина, Црна Гора, Хрватска, Словенија и Северна Македонија), а неколико са офшор територија (Кипар и УК).

Последњих година, страно власништво у српским привредним субјектима је у сталном порасту и достигло је 12,25% предузећа, првенствено у форми ДОО. Већина предузећа у Србији и даље се финансира домаћим капиталом, али страни капитал – посебно из Словеније, Кипра и Аустрије – чини 17,79% власништва у ДОО. Сличан тренд показују и акционарска друштва са 13,32% капитала страних лица. Број страних физичких лица која су пословала као предузетници у Републици Србији је незнатан у односу на укупан број предузетника (око 4%), али је у сталном порасту.

Уопштено говорећи, Србија показује тренд раста страног учешћа у домаћем пословању, у различитим облицима, иако и даље чини мали део у поређењу са потпуно домаћим субјектима и предузетницима.

Србија је имплементирала снажан систем за идентификацију стварних власника, у складу са стандардима ФАТФ, кроз свој Закон о ЦЕСВ и успостављање Централне евиденције стварних власника (ЦЕСВ). Србија води и објављује Централни регистар изречених мера, који обједињује податке о привредним субјектима, њиховим власницима, директорима и члановима надзорног одбора, који су кажњени за кривична дела, привредне преступе или прекршаје. Обвезници проверавају ове регистре пре успостављања пословног односа.

Број привредних субјеката који испуњавају обавезе евидентирања стварних власника је из године у годину све већи. На дан 31. 12. 2023. године, преко 90,5% ентитета је испунило обавезу регистрације стварног власника. ДОО су показале највећу стопу усклађености (94,74%), док страна представништва и огранци заостају (30,63%). Санкције за непоштовање обавезе евидентирања стварних власника, укључујући новчане казне и кривичноправне мере, биле су ефикасне у повећању усклађености, са преко 8.000 казни изречених између 2021 и 2023. године.

ЦЕСВ је значајно смањило ризике ПН/ФТ повећањем транспарентности власништва. Међутим, остају изазови са нижом усклађеношћу међу одређеним типовима ентитета.

Већина стварних власника у Србији су домаћа физичка лица, која чине 87,84% регистрованих правних лица, а страна физичка лица чине 22.719 правних лица. Око 90% стварних власника је из Србије, док остале земље доприносе по мање од 1%. Од 2023. године, 186.905 стварних власника је евидентирано у Централном регистру, од којих је преко 72% класификовано као држање 25% или више акција компаније или права гласа. Ризичније категорије власништва су значајно смањене.

Надзорни органи, укључујући УСПН, спроводе редовне инспекције над обвезницима, а свако непоштовање, укључујући неажурирање њихове евиденције, резултирало је санкцијама, укључујући новчане казне и судске поступке. Од 2021. до 2023. године, вишеструке инспекције су откриле прекршаје у вези са вођењем тачне и благовремене евиденције стварних власника, посебно међу рачуноводственим фирмама и факторинг компанијама, као и субјектима под надзором Комисије за хартије од вредности. Ови прекршаји су отклоњени упозорењима, казнама и правним радњама, са циљем да се наметне јаче поштовање. Идентификовани су случајеви неслагања у информацијама о стварним власницима које су представили њихови клијенти и информацијама садржаним у Централној евиденцији стварних власника, у ком случају су правна лица била суочена са санкцијама.

Број иностраних захтева за податке о СВ из Србије је низак због јавне доступности Централног регистра СВ. Стране ФОЈ су тражиле информације о СВ од српске ФОЈ у 15 случајева, првенствено у суседним или европским земљама као што су Црна Гора, Северна Македонија, Словенија и Немачка. Ови захтеви су се углавном односили на финансијске трансакције српских правних лица. Насупрот томе, ФОЈ Србије је поднела 164 захтева страним партнерима да добију информације о СВ за своје истраге.

Трастови се не могу оснивати по закону Србије, али су трастови створени према страном законодавству признати у Закону о спречавању прања новца и финансирању тероризма. Око 300 српских правних лица има власничке везе са трастовима. Трастови и офшор субјекти су класификовани као високоризични за прање новца и подлежу појачаном надзору. До 31. децембра 2023. године, ниједан обвезник није имао трастове као директне клијенте, иако су се појавили у власничким структурама клијената. Ови односи се помно прате, посебно у оквиру надзорних контрола.

У сврху ублажавања ризика у вези са трастовима, НРА предлаже да:

- води посебан списак трастова који послују преко резидентних и нерезидентних правних лица у Србији (који ће се допуњавати путем информација од стране банака и регистра пословних субјеката) и да га учини доступним надлежним органима.
- АПМЛ за допуну листе трастова који послују као директни клијенти обавезника.

Трастови нису директни клијенти банака или других обавезних лица, а једини рачун траста у банци био је неактиван и накнадно ликвидан. Истовремено, обвезници успешно идентификују присуство траста у власничким структурама својих клијената. Мали број таквих клијената омогућава обавезницима и супервизорима да стално прате пословне активности. У 2023. години пронађено је 369 клијената банака са трастовима у њиховој власничкој структури, а већина тих фондова регистрована је на Кипру. Слично томе, 38 клијената финансијског лизинга и 5 осигуравајућих друштава пријавило је поверења у власничке структуре, такође са најчешћим кипарским трастовима. Сви субјекти који имају поверења у својој власничкој структури сматрају се високоризичним и подлежу појачаном надзору од стране обавезника и надзорних органа.

Ови подаци указују на то да је материјално присуство трастова у Србији занемарљиво и да се помно прати на више нивоа система СПНФТ, чиме се значајно смањује ризик од прања новца и финансирања тероризма.

Трастови се не појављују у истрагама о прању новца нити су били предмет пријава сумњивих активности од стране обавезника. Током надзора обавезника нису уочени пропусти у пријавама, што све указује да је ризик од злоупотребе наведених привредних субјеката за прање новца занемарљив.

АНАЛИЗА ПРЕТЊИ

Анализа страних правних лица из високоризичних јурисдикција, како их је навео ФАТФ, открива да је у Србији регистровано само неколико субјеката који су повезани са таквим јурисдикцијама, углавном из земаља у региону, као што су Хрватска и Бугарска. Ове везе углавном представљају неизбежне прекограничне пословне везе између земаља и не, са изузетком одређених специфичних случајева, указују на повећани макро ризик.

Анализа учешћа предузећа у случајевима прања новца наглашава да привредни субјекти, посебно мала предузећа, играју централну улогу у прању незаконитих средстава. Најчешћи метод прања новца је кроз фиктивне трансакције, где се лажне фактуре и документи користе за симулацију пословних активности које се нису догодиле. Ови ентитети су често под контролом организованих криминалних група и користе се за пренос и интеграцију прљавог новца у легитимни финансијски систем. Анализа 140 случајева прања новца открива да је 130 компанија било укључено, а већина су друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО), заједно са предузетницима и задругама. Већина ових предузећа *рејистрована је делатности у привредном сектору, класификована као микро или мала, која не подлеже ревизији, без зајослених и у којима достављени финансијски извештаји показују да послује без губићака*. ДОО предузећа се такође најчешће користе у сврху избегавања пореза и повлачења средстава. Акционарска друштва се генерално не злоупотребљавају, због сложенијег регулаторног оквира и механизма надзора, док удружења и индивидуални предузетници показују одређени ниво изложености претњи.

Ови трендови генерално доказују да перачи новца у Србији имају тенденцију да користе поједностављене шеме које укључују мање субјекте као што су ДОО и индивидуална предузетништва, која имају минималне регулаторне захтеве, нижу контролу и флексибилне рачуноводствене праксе, што им омогућава да са лакоћом обављају фиктивне трансакције. Овим предузећима често недостаје значајан капитал и често делују у ограниченом времену, након чега престају да постоје или су ликвидирани.

Изузетак је тренд у настајању, при чему професионалне рачуновође успостављају и воде операцију прања новца, као што је идентификовано у једном броју случајева.

За случајеве организованог криминала, опште карактеристике злоупотребе правних лица су сличне горе наведеним факторима. Анализа случајева прања новца организованог криминала открива две различите категорије компанија: оне које истински послују и оне које су законски основане, али не обављају никакву стварну економску активност. Компаније које послују легитимно често користе пословне структуре под контролом организованих криминалних група да извуку готовину са својих рачуна, чиме се минимизирају пореске обавезе.

Насупрот томе, субјекти које су основале криминалне организације служе као професионалне перионице за прање новца, издајући лажне фактуре за непостојећу робу или услуге. Ове компаније олакшавају низ трансакција унутар организоване мреже, омогућавајући перачима да пребацују новац преко различитих рачуна и на крају, стављају готовину на располагање криминалним актерима без откривања. Ови субјекти не запошљавају особље, а њихови оснивачи су често социјално угрожени појединци који региструју компаније у замену за малу финансијску накнаду.

Софистициранији случајеви откривају сложене мреже међусобно повезаних предузећа, често укључујући стране субјекте, који се користе за премештање новца преко граница и прикривање његовог порекла.

Регистрована пољопривредна газдинства све се више користе у шемама прања новца, посебно од стране организованих криминалних група. Власници ових фарми отварају банковне рачуне посебне намене за пољопривредне трансакције, али их често злоупотребљавају за повлачење незаконитих средстава, која се затим враћају криминалним организаторима. Ово ставља пољопривредна газдинства у завршну фазу процеса прања новца, где се прљави новац претвара у готовину. Од 2021. до 2023. године идентификовано је 26 таквих случајева, а банке често не успевају да правилно верификују трансакције. Иако је број случајева релативно мали, лакоћа повлачења готовине и слаб надзор чине пољопривредна газдинства све већим ризиком за прање новца.

Кривично гоњење правних лица за прање новца је често неуспешно, посебно када се ради о фиктивним компанијама које обично немају стварну имовину или пословање и убрзо након омогућавања незаконитих активности нестају са пословне мапе. Ове компаније су регистроване са минималним капиталом и њихова пословна активност није реална, већ је усмерена на прикривање порекла средстава, што отежава поврат новца или позивање појединаца на одговорност.

Међутим, у случајевима када компаније имају значајну имовину, посебно у сектору некретности и грађевинарства, против њих је покренут кривични поступак.

Међународна сарадња је од суштинског значаја у праћењу и кривичном гоњењу прекограничних случајева прања новца који укључују организовани криминал.

Анализа података Пореске управе у Србији показује да су многи привредни субјекти који се баве прањем новца повезани са утајом пореза, што је најчешће предикатно кривично дело за прање новца. Велики део ових компанија, обично малих или микро, основан је са минималним капиталом, често су „шкољка” компаније без стварне имовине или пословања које након употребе престају са радом и нестају са пословне мапе. Кривичне пријаве за пореска кривична дела првенствено су подношене против појединаца одговорних за ове послове, а не против самих компанија, јер су многа предузећа неликвидна. Анализа је идентификовала повратнике који управљају са више компанија, од којих су неке повезане са прањем новца кроз пореске злочине.

Најчешћа регистрована привредна делатност за привредне субјекте који обављају реалне делатности а користе фиктивну документацију за избегавање пореских обавеза односи се на неспецијализовану трговину на велико различитом робом, углавном у домаћем платном промету.

Током посматраног периода, Пореска полиција је на основу утврђених критеријума идентификовала 881 пословни субјект као „фантом” или „перач”. Фантоми обично прикривају пословне податке, избегавају пореске пријаве и немају одговарајућу документацију или транспарентност. Професионалне перионице за прање су компаније које симулирају промет кроз фиктивне трансакције како би омогућиле утају пореза. Ове пословне структуре се користе за стварање лажне документације као што су фактуре, често помажући редовним предузећима у избегавању пореза, посебно ПДВ-а. Ови ентитети су краткотрајни и обично се гасе након завршетка својих илегалних циљева. Као одговор, порески идентификациони број (ПИБ) је одузет бројним предузећима, а против неколико одговорних лица су поднесене кривичне пријаве.

Анализа података обвезника о нивоима ризика пословних субјеката којима се баве обавезници потврђује да се друштва са ограниченом одговорношћу (доо), посебно микро и мали субјекти, суочавају са највећим ризиком од потенцијалних перача новца. Банкарски сектор пријавио је највећи број сумњивих трансакција повезаних са овим високоризичним пословима, често послујући у секторима као што су трговина на велико, некретнине, грађевинарство и продаја возила. Од свих врста правних лица која су обвезници класификовали као високоризична од стране обвезника – ДОО обухвата око 8%, АД око 10%, остале форме (командитна друштва, ортачка друштва) око 4% и предузетници око 3%.

У периоду од 2021. до 2023. године, Министарство правде Србије обрадило је бројне захтеве за међународну правну помоћ у вези са правним лицима која укључују правна лица, посебно друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО). Од укупно 253 случаја, 38 долазних захтева било је повезано са домаћим и страним ДОО предузећима, укључујући имовину у вредности од 296,8 милиона евра и 100.000 фунти. Највећа заплена имовине повезана је са Казахстаном (168,2 милиона евра), укључујући злочине попут утаје пореза и неовлашћеног коцкања. Одлазни захтеви обухватили су 23 домаћа и страна ДОО, са имовином у укупном износу од 13,4 милиона евра и 9 милиона долара. Јавно тужилаштво за организовани криминал такође се бавило ДОО у 14 случајева који укључују 22 привредна субјекта, где је 12,2 милиона евра и 57,225 долара имовине било под истрагом, и један случај који је укључивао 12 милиона евра у злату. Поред тога, Србија је сарађивала са Шпанијом на заједничким истрагама усмереним на ДОО која су укључена у трговину дрогом и прање новца. Што се тиче међународне полицијске сарадње, већина од 209 пословних субјеката означених за сумњиве активности била су ДОО. Јединица за финансијску истрагу и полицијске снаге редовно су размењивале информације о ДОО, а преко Еуропола и Интерпола обрађивале су бројне случајеве трансфера новца који укључују ове субјекте. Укључен је и Сектор пореске поли-

ције, који је послао 50 захтева и примио 11 у вези са ДОО осумњиченим за утајау пореза и прање новца, што је довело до значајних финансијских губитака за државу. Правна лица, посебно ДОО, остају жаришна тачка ових међународних напора за откривање и кривично гоњење активности прања новца.

Између 2021. и 2023. године пријављено је 2.947 компанија због сумњивих трансакција, а 79,16% извештаја долази из банкарског сектора. Највише су пријављена друштва са ограниченом одговорношћу (д.о.о.), која чине 2.057 извештаја, а следе предузетници са 865 извештаја. Укупна вредност сумњивих трансакција у којима су учествовала правна лица достигла је преко 1,15 милијарди евра. Нерезидентни субјекти били су умешани у 141 извештај, а већина је укључивала резидентне ентитете. Ревизори, нотари и рачуновође значајно су допринели пријављивању сумњивих активности, заједно са банкама. Поред тога, Управа за спречавање прања новца разменила је 723 извештаја са страним колегама, укључујући правна лица која су првенствено укључена у новчане трансфере за робу, као што су половни аутомобили и секундарне сировине, што је изазвало забринутост због утаје пореза и потенцијалних шема прања новца.

Посматрајући укупно податке о привредним субјектима у правноснажно пресуђеним предметима који су укључени или коришћени у процесу прања новца у посматраном периоду долазимо до података и закључака да се према правној форми организовања привредних субјеката најчешће јављају друштва с ограниченом одговорношћу (укупно 67), затим предузетници (укупно 49), те пољопривредна газдинства (укупно 26), ортачко друштво (1), задруге (4) и удружења (4).

У предметима истрага и оптужења организованих криминалних група највећи број укључених привредних субјеката су друштва са ограниченом одговорношћу (56), затим предузетника (6), ортачко друштво (1) и регистрована пољопривредна газдинства (2).

Током посматраног периода, Пореска полиција, је на основу извршене процене ризика као и на основу свог рада и извршених контрола идентификовала 881 привредни субјекат који је на основу успостављених критеријума окарактерисала као привредна друштва „фантоме” или „пераче”.

У предметима оптужења Јавног тужилаштва за организовани криминал, закључено је да су у ланац прања новца била укључена и 24 правна лица са особинама фантома, а 22 правна лица су имала особине перача.

Далеко највећи степен претње на основу анализе предмета прања новца представљају привредна друштва у правној форми – друштво са ограниченом одговорношћу.

Ова правна форма је најчешће коришћена у процесу прања новца од стране организованих криминалних група.

Друштва са ограниченом одговорношћу најчешће се злоупотребљавају и за скривање стварног власништва. За прикривање порекла новца најчешће је коришћен банкарски сектор, за вишеструке новчане трансакције у домаћем платном промету. Новчани токови друштва са ограниченом одговорношћу најчешће се злоупотребљавају кроз:

- коришћење лажне документације за обављање трансакција;
- подизање готовине у циљу смањења пореске основице;
- прање прљавог новца извлачењем средстава након проласка кроз финансијски сектор користећи други привредни субјект – „посредник” (најчешће предузетник) или регистровано пољопривредно домаћинство.

(Зло)употребљена друштва са ограниченом одговорношћу, у највећем броју случајева су микро привредни субјекти, без запослених, са минималним оснивачким капиталом и минорним пословним приходима, који се свде на висину износа „провизије” за учињену услугу издавања фактуре. Као корисници „услуга” најчешће се појављују привредни субјекти који се баве законитим пословима и чији је циљ да избегну плаћање пореских обавеза. Основни индикатор ризика указује на послове у којима су честе готовинске трансакције.

Неретко, у осмишљавању ових шема учествују књиговође или рачуновође што указује на њихову саучесништво у криминалним активностима.

У циљу смањења броја оваквих случајева и уклањања привредних друштава из пословног окружења, потребно је поред постојећих механизма контроле и надзора размотрити могућност предвиђања начина да се при регистрацији привредних субјеката идентификују адресе седишта на којима се већ налази седиште већег броја привредних субјеката и у којима се исто лице појављује као власник удела или одговорно лице, како би се у том моменту над таквим субјектима примениле постојеће мере контроле или надзора. На овај начин сарадња регистрационог органа и органа контроле пословања привредних субјеката би допринела већој ефикасности и делотворности система.

На основу анализе свих података, посебно података о укључености правних лица у процес прања новца идентификованих у правноснажно пресуђеним предметима и предметима истраге и оптужења у вези са организованим криминалом, оцењено је да су:

- друштва са ограниченом одговорношћу и предузетник, форме привредних субјеката са високим степеном претње за прање новца;
- удружења и задруге средњег степена претње и
- остали облици ниског степена претње.

Регистрована пољопривредна газдинства потребно је пратити са дужном пажњом имајући у виду да је и даље детектовано њихово учешће у активностима прања новца. Полазећи од чињенице да је сектор некретнина сектор оцењен високим ризиком за прање новца, физичка лица, инвеститори су не само растућа претња за прање новца, већ претња која захтева спровођење приоритетних мера – ургентна претња (*emerging risk*).

Највећи степен ризика код друштва са ограниченом одговорношћу представљају једночлана друштва основана од стране домаћих држављана, са минималним оснивачким капиталом, без запослених или са малим бројем запослених и минорним приходима, који нису обвезници ревизије.

Анализом случаја прања новца није утврђено да су привредни субјекти у оснивачкој структури имали траст као облик организовања. Трастови нису ризични правни облици за прање новца у Републици Србији.

СПИСАК ПРЕДСТАВНИКА ИНСТИТУЦИЈА УКЉУЧЕНИХ У ПРОЦЕС НАЦИОНАЛНЕ ПРОЦЕНЕ РИЗИКА

Национални координатор (НРА)		
	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Јелена Пантелић
Институција		Име и презиме
1.	Безбедносно-информативна агенција	Мане Гајић
2.	Безбедносно-информативна агенција	Драгана Видаковић
3.	Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података	Сања Дашић, координатор
4.	Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података	Дејан Николић
5.	Комисија за хартије од вредности	Горан Купрешанин, координатор
6.	Врховни суд	Татјана Вуковић
7.	Министарство унутрашњих послова	Небојша Адамовић
8.	Министарство финансија – Управа за спречавање прања новца	Данијела Танић Зафировић, координатор
9.	Министарство финансија – Управа за спречавање прања новца	Татјана Јеросимић, координатор
10.	Народна банка Србије	Виолета Бојић, координатор
11.	Народна банка Србије	Драган Михаиловић
12.	Врховно јавно тужилаштво	Миљко Радисављевић, координатор
13.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Владимир Стевановић, координатор
14.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Јасмина Милановић Ганић, координатор
15.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Маријана Симић Вујашевић, координатор
16.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Александар Исаиловић
17.	Министарство правде	Златко Петровић
18.	Министарство правде	Магдалена Марковић
19.	Министарство правде	Јована Кутањац

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Представници		
	Институција	Име и презиме
1.	Управа за спречавање прања новца (Сектор за аналитику и спречавање прања новца) – Подгрупа „Финансијски сектор”	Драгана Николић Ракар
2.	Управа за спречавање прања новца (Сектор за аналитику и спречавање прања новца) – Подгрупа „Нефинансијски сектор”	Владимир Ђокић
3.	Управа за спречавање прања новца (Сектор за аналитику и спречавање прања новца) – Подгрупа „Финансирање тероризма”	Ђорђевић Вујичић
4.	Управа за спречавање прања новца (Група за правне послове и усклађивање прописа са међународним стандардима) – Подгрупа „Рањивост система”	Марина Нојкић Лазаревић
5.	Управа за спречавање прања новца (Одсек за надзор) – Подгрупа „Нефинансијски сектор”	Игор Грбовић
6.	Управа за спречавање прања новца (Одсек за надзор) – Подгрупа „Нефинансијски сектор”	Милица Кљајић
7.	Управа за спречавање прања новца (Сектор за аналитику и спречавање прања новца) – Подгрупа „Претње систему”	Душан Гутић
8.	Управа за спречавање прања новца (Сектор за аналитику и спречавање прања новца) – Подгрупа „Претње систему”	Сања Кијановић
9.	Комисија за хартије од вредности	Ирена Радуловић
10.	Комисија за хартије од вредности	Александар Божовић
11.	Комисија за хартије од вредности	Дејана Кресовић
12.	Комисија за хартије од вредности	Никола Бугарин
13.	Комисија за хартије од вредности	Ивана Ђурђевић
14.	Комисија за хартије од вредности	Владан Гајић
15.	Комисија за хартије од вредности	Весна Ступљанин
16.	Министарство спољних послова	Милош Јончић
17.	Министарство спољних послова	Милан Гојковић
18.	Министарство спољних послова	Сања Ковач
19.	Министарство финансија – Управа за игре на срећу	Биљана Мурганић
20.	Министарство финансија – Управа за игре на срећу	Верица Чугаљ
21.	Министарство финансија – Управа за игре на срећу	Елеонора Синђелић
22.	Министарство финансија – Управа за игре на срећу	Милош Станковић
23.	Министарство информисања и телекомуникација	Марија Вучинић
24.	Министарство информисања и телекомуникација	Слађана Станимировић
25.	Министарство информисања и телекомуникација	Биљана Стајковић Матовић
26.	Министарство финансија – Управа царина	Веселин Чубровић
27.	Министарство финансија – Управа царина	Игор Јиндра
28.	Министарство финансија – Управа царина	Саша Нешић
29.	Агенција за привредне регистре – Регистар финансијских извештаја	Марина Ђукић

Списак представника институција укључених у процес националне процене ризика

Представници		
	Институција	Име и презиме
30.	Агенција за привредне регистре – Регистар финансијских извештаја	Весна Цумбо
31.	Агенција за привредне регистре – Регистар привредних субјеката	Марија Пајић
32.	Агенција за привредне регистре – Регистар привредних субјеката	Биљана Ваљаревић
33.	Агенција за привредне регистре – Регистар привредних субјеката	Јелена Чукић
34.	Агенција за привредне регистре – Регистар привредних субјеката	Марга Житко
35.	Агенција за привредне регистре – помоћник руководиоца оператера	Дијана Првуловић
36.	Агенција за привредне регистре – Регистар заложног права и Регистар финансијског лизинга	Тамара Ђукановић
37.	Агенција за привредне регистре – Регистар удружења	Јована Јанковић
38.	Агенција за привредне регистре – Централна евиденција обједињених процедура за издавање аката у остваривањеу права на изградњу и употребу објеката	Ружица Ускововић
39.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Анђела Роглић
40.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Јелена Кркаловић
41.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Мирјана Дамјановић
42.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Снежана Обренов Ивановић
43.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Соња Ранђеловић
44.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Јелена Поповић
45.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Јелена Петровић
46.	Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности	Ивана Килибарда
47.	Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности	Александра Павловић
48.	Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности	Жељко Вуловић
49.	Јавнобележничка комора Србије	Александра Стевановић
50.	Јавнобележничка комора Србије	Марко Томић
51.	Јавнобележничка комора Србије	Саша Бошковић
52.	Јавнобележничка комора Србије	Душанка Жунић
53.	Јавнобележничка комора Србије	Јадранка Голубовић
54.	Адвокатска комора Србије	Урош Цветојевић
55.	Адвокатска комора Србије	Милош Мршовић
56.	Адвокатска комора Србије	Душан Дробњаковић
57.	Врховни суд	Татјана Вуковић
58.	Врховни суд	Гордана Којић
59.	Врховни суд	Ивана Булован

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Представници		
	Институција	Име и презиме
60.	Врховни суд	Јасмина Љубичић
61.	Врховни суд	Наташа Младеновић
62.	Виши суд у Београду	Наташа Албијанић
63.	Виши суд у Београду	Зоран Бурсаћ
64.	Виши суд у Београду	Драгана Марковић
65.	Виши суд у Београду	Мирјана Цицић
66.	Виши суд у Нишу	Јелена Миладиновић
67.	Виши суд у Нишу	Бојан Вујачић
68.	Виши суд у Краљеву	Весна Спасић
69.	Виши суд у Краљеву	Гордана Крстић
70.	Виши суд у Новом Саду	Ана Стаменић
71.	Виши суд у Новом Саду	Ђорђе Радовановић,
72.	Први основни суд у Београду	Александар Ђорђевић
73.	Други основни суд у Београду	Дејан Гарић
74.	Други основни суд у Београду	Лука Пантелић
75.	Апелациони суд у Београду	Душанка Ђорђевић
76.	Апелациони суд у Београду	Гордана Ивковић
77.	Апелациони суд у Београду	Наташа Милосављевић Миљковић
78.	Апелациони суд у Новом Саду	Боривој Пап
79.	Апелациони суд у Новом Саду	Наташа Бањац
80.	Апелациони суд у Крагујевцу	Александар Блануша
81.	Апелациони суд у Крагујевцу	Радоман Спарић
82.	Апелациони суд у Нишу	Јасмина Јововић
83.	Апелациони суд у Нишу	Иван Булатовић
84.	Прекршајни апелациони суд у Београду	Маја Вадњал
85.	Прекршајни апелациони суд у Београду	Марија Мимица
86.	Привредни суд у Београду	Гордана Ратковић
87.	Привредни суд у Београду	Драгана Стојановић
88.	Привредни апелациони суд у Београду	Златан Дмитрић
89.	Привредни апелациони суд у Београду	Срђан Никић
90.	Управни суд у Београду	Братислав Ђокић
91.	Управни суд у Београду	Зорица Китановић
92.	Врховно јавно тужилаштво	Миљко Радисављевић
93.	Врховно јавно тужилаштво	Тања Васиљевић Вељковић
94.	Врховно јавно тужилаштво	Зоран Петрић

Списак представника институција укључених у процес националне процене ризика

Представници		
	Институција	Име и презиме
95.	Врховно јавно тужилаштво	Ана Клипа
96.	Врховно јавно тужилаштво	Маја Томовић
97.	Врховно јавно тужилаштво	Милена Манојловић Недељковић
98.	Апелационо јавно тужилаштво Београд	Томислав Килибарда
99.	Апелационо јавно тужилаштво Београд	Лидија Комлен
100.	Апелационо јавно тужилаштво Ниш	Небојша Тасић
101.	Апелационо јавно тужилаштво Ниш	Тања Исаиловић
102.	Апелационо јавно тужилаштво Нови Сад	Тања Лагумџија
103.	Апелационо јавно тужилаштво Нови Сад	Драгана Тадић
104.	Апелационо јавно тужилаштво Крагујевац	Милијана Дончић
105.	Апелационо јавно тужилаштво Крагујевац	Душан Зубовић
106.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Влада Стојнић
107.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Лидија Јозић
108.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Раде Бајић
109.	Тужилаштво за високо технолошки криминал	Борис Мајлат
110.	Тужилаштво за високо технолошки криминал	Сања Цинцаревић
111.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Београду	Јелена Зилкић
112.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Београду	Марта Церовић Оцокољић
113.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Београду	Тијана Матаругић
114.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Београду	Бранкица Марић
115.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Нишу	Драгољуб Миладиновић
116.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Нишу	Јелена Паповић Миладиновић
117.	Основно јавно тужилаштво у Нишу	Нина Миленовић
118.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Краљеву	Сања Протић
119.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Краљеву	Бранислав Павловић
120.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Краљеву	Селена Тапушковић
121.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Новом Саду	Видак Даковић
122.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Новом Саду	Александар Барац
123.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Новом Саду	Олга Дамјановић
124.	Министарство унутрашњих послова	Владимир Бачић
125.	Министарство унутрашњих послова	Ненад Антонијевић
126.	Министарство унутрашњих послова	Трифун Миловановић
127.	Министарство унутрашњих послова	Милан Пејчић
128.	Министарство унутрашњих послова	Сања Богетић
129.	Министарство унутрашњих послова	Вељко Маринковић

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

	Представници Институција	Име и презиме
130.	Министарство унутрашњих послова	Милена Милојковић
131.	Министарство унутрашњих послова	Весна Зечевић
132.	Министарство унутрашњих послова	Петар Јуришић
133.	Министарство унутрашњих послова	др Сениша Достих
134.	Министарство унутрашњих послова	Златко Ђурић
135.	Народна банка Србије (Сектор за економска истраживања и статистику)	Александар Пинкуљ
136.	Народна банка Србије (Сектор за принудну наплату)	Здравко Колунчић
137.	Народна банка Србије (Сектор за принудну наплату)	Јелена Милић
138.	Народна банка Србије (Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања)	Рада Јевтић
139.	Народна банка Србије (Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања)	Данило Милошевић
140.	Народна банка Србије (Сектор за девизне послове и кредитне односе са иностранством)	Санда Малевих
141.	Народна банка Србије (Сектор за девизне послове и кредитне односе са иностранством)	Љупка Милошевић
142.	Народна банка Србије (Сектор за контролу пословања банака)	Снежана Краговац
143.	Народна банка Србије (Сектор за контролу пословања банака)	Сандра Јовановић
144.	Народна банка Србије (Сектор за контролу пословања банака)	Александра Медан
145.	Народна банка Србије (Сектор за платни систем)	Кристина Трајковић
146.	Народна банка Србије (Сектор за платни систем)	Маја Латиновић
147.	Народна банка Србије (Дирекција за законодавно – правне послове)	Филип Савић
148.	Народна банка Србије (Центар за посебну контролу – AML)	мр Срђан Миловановић
149.	Народна банка Србије (Центар за посебну контролу – AML)	Силвија Дуванчић Гујаничић
150.	Народна банка Србије (Центар за посебну контролу – AML)	Драгана Јовановић
151.	Народна банка Србије (Центар за посебну контролу – AML)	Ненад Јездимировић
152.	Народна банка Србије (Центар за посебну контролу – AML)	Марија Ружић
153.	Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог (Сектор за сарадњу са цивилним друштвом)	Жарко Степановић
154.	Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог (Сектор за сарадњу са цивилним друштвом)	Сања Атанковић Опачић
155.	Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог (Сектор за сарадњу са цивилним друштвом)	Бранка Лазић
156.	Пореска управа (Одељење унутрашње контроле)	Небојша Костић
157.	Пореска управа (Сектор пореске полиције)	Бобан Ничић

Списак представника институција укључених у процес националне процене ризика

Представници		
	Институција	Име и презиме
158.	Пореска управа (Сектор за контролу)	Владимир Јовичић
159.	Министарство правде – Дирекција за управљање имовином	Владимир Ђеклић
160.	Министарство правде – Дирекција за управљање имовином	Мирјана Милосављевић Зорић
161.	Републички завод за статистику	Весна Зајц
162.	Републички завод за статистику	Дијана Додиг Букилица
163.	Републички геодетски завод	Снежана Јосиповић
164.	Републички геодетски завод	Блажо Филиповић
165.	Координациона комисија за инспекцијски надзор	Бранислава Ђилас
166.	Координациона комисија за инспекцијски надзор	Лидија Вајагић
167.	Агенција за спречавање корупције	Предраг Кнежевић
168.	Агенција за спречавање корупције	Марија Парезановић Брадара
169.	Војнообавештајна агенција	Његош Копитић
170.	Војнообавештајна агенција	Никола Галић
171.	Војнобезбедносна агенција	Жељко Цекиновић
172.	Војнобезбедносна агенција	Драган Петрашевић
173.	Министарство културе – Сектор за заштиту културног наслеђа и дигитализацију	Милош Гајић, начелник
174.	Министарство културе – Сектор за заштиту културног наслеђа и дигитализацију	Вања Вулевић
175.	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Иван Дивац, в.д. помоћника министра за инспекцијски надзор
176.	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Дуња Спасић, руководилац Групе за правно-административне послове СИН
177.	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Бранислав Вучковић, шеф Одсека за правне послове министарства, Секретаријат министарства
178.	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Ана Михајловић, Секретаријат министарства
179.	Министарство привреде	Сандра Тасић
180.	Министарство привреде	Јелица Трнинић Шишовић
181.	Министарство правде – Управа за сарадњу са црквама и верским заједницама	Татјана Милошевић
182.	Министарство правде – Управа за сарадњу са црквама и верским заједницама	Даница Перуничкић
183.	Високи савет судства	Марија Аранђеловић Јуреша
184.	Високи савет судства	Жак Павловић
185.	Високи савет тужилаца	Јелена Глушица
186.	Високи савет тужилаца	Вања Мартиновић
187.	Правосудна академија	Ненад Вујић

Процена ризика правних лица и правних аранжмана

Представници Институција		Име и презиме
188.	Правосудна академија	Мирко Миловановић
189.	Министарство финансија – Сектор за финансијски систем	Огњен Поповић
190.	Министарство финансија – Сектор за финансијски систем	Александар Јањушевић
191.	Министарство финансија – Управа за трезор	Бојан Стојилковић, начелник Одељења за фискалну статистику
192.	Министарство финансија – Управа за трезор	Гордана Петровић
193.	ЈП Нуклеарни објекти Србије	Далибор Арбутина в.д. директора
194.	ЈП Нуклеарни објекти Србије	Милош Младеновић,
195.	Народна банка Србије Сектор за економска истраживања и статистику	Александар Пинкуљ
196.	Министарство туризма и омладине – Сектор за туризам	Маша Ковачевић
197.	Министарство туризма и омладине – Сектор за туризам	Марија Марић
198.	Министарство туризма и омладине – Сектор туристичке инспекције	Ратка Вушуровић
199.	Министарство туризма и омладине – Сектор туристичке инспекције	Саша Ристески
200.	Министарство унутрашњих послова –Сектор за ванредне ситуације, Одељење за промет и транспорт експлозивних материја и контролисане робе	Слађана Кнежевић
201.	Министарство унутрашњих послова –Сектор за ванредне ситуације, Одељење за промет и транспорт експлозивних материја и контролисане робе	Мила Пузић Трнавац
202.	Министарство унутрашњих послова – Служба за борбу против високотехнолошког криминала, Одсек за анализу транзакција криптовалута и других облика дигиталне имовине	Бранко Крстић
203.	Министарство унутрашњих послова – Служба за борбу против високотехнолошког криминала, Одсек за анализу транзакција криптовалута и других облика дигиталне имовине	Владимир Марјановић
204.	Министарство привреде – Дирекција за мере и драгоцене метале	Чедомир Белић
205.	Министарство привреде – Дирекција за мере и драгоцене метале	Зоран Дамњановић
206.	Министарство привреде – Дирекција за мере и драгоцене метале	Драган Пантић
207.	Министарство одбране – Генералштаб Војске Србије	потпуковник Урош Алашевић
208.	Директорат за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије	Владимир Јањић
209.	Директорат за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије	Катарина Жарковић

Списак представника институција укључених у процес националне процене ризика

Представници		
	Институција	Име и презиме
210.	Министарство рударства и енергетике	Стефан Србљановић, државни секретар
211.	Министарство рударства и енергетике – Сектор за међународну сарадњу и европске интеграције	Марија Роловић
212.	Градска управа града Београда – Секретаријат за урбанизам и грађевинске послове	Владан Ђешнић, д.и.а.
213.	Градска управа града Београда – Секретаријат за урбанизам и грађевинске послове	Весна Јовановић
214.	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Сектор пољопривредне инспекције	Теодора Јаковљевић
215.	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Сектор пољопривредне инспекције	Предраг Вукчевић
216.	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Зоран Маринковић,
217.	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Управа за аграрна плаћања	Милица Павловић
218.	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Управа за аграрна плаћања	Миња Радовановић

Приватни сектор

Привредна комора Србије	Катарина Оцокољић
Привредна комора Србије	Владимир Ђорђевић
Привредна комора Србије – Удружење факторинг	Тања Курсор
Удружење осигуравача	Бранко Дмаљановић
Удружење осигуравача	Бојан Рељић
КЛАСТЕР некретнине	Дамир Борић
КЛАСТЕР некретнине	Ненад Ђорђевић
Удружење банака	Сања Томић
Асоцијација туристичких агенција ЈУТА	Александар Сеничић

ISBN 978-86-81546-16-1

